

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 79

Год. LXI

Среда, 21 септември 2005

Цена на овој број е 370 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
1049. Закон за парничната постапка.....	1	средствата од надоместокот, што го	
1050. Закон за ревизија.....	94	плаќаат деловните субјекти при увоз	
1051. Програма за изменување и дополнување на Програмата за користење на		и извоз на производи, стоки и услуги..	107
		Огласен дел.....	1-36

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 1049.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА

Се прогласува Законот за парничната постапка, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 13 септември 2005 година.

Бр. 07-3310/1 Претседател
13 септември 2005 година на Република Македонија,
Скопје **Бранко Црвенковски, с.р.**

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН ЗА ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА

Дел први

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Глава прва

ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се определуваат правилата на постапката врз основа на кои судот расправа и одлучува за основните права и обврски на човекот и граѓанинот

во споровите од личните и семејните односи, од работните односи, како и од имотните и другите граѓанско-правни односи на физичките и правните лица, освен ако за некои од наведените спорови со посебен закон не е предвидено за нив судот да одлучува според правилата на некоја друга постапка.

Член 2

(1) Во парничната постапка судот одлучува во границите на барањата што се ставени во постапката.
(2) Судот не може да одбие да одлучува по барање за кое е надлежен.

Член 3

(1) Странките можат слободно да располагаат со барањата што ги ставиле во текот на постапката.
(2) Тие можат да се одречат од своето барање, да го признаат барањето на противникот и да се порамнат.
(3) Судот нема да ги уважи располагањата на странките кои се:
1) во спротивност со присилните прописи;
2) во спротивност со одредбите на меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија и
3) во спротивност со моралот.

Член 4

Судот одлучува за тужбеното барање, по правило, врз основа на усно, непосредно и јавно расправање.

Член 5

(1) Судот на секоја странка ќе и даде можност да се изјасни за барањата и наводите на противната странка.
(2) Судот е овластен да одлучи за барање за кое на противната странка не и била дадена можност да се изјасни само кога тоа е определено со овој закон.

Член 6

(1) Парничната постапка се води на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(2) Во парничната постапка друг службен јазик и неговото писмо што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните, се користи во согласност со овој закон.

(3) Припадник на заедница, кој како странка или друг учесник во постапката не го разбира и не го зборува македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, има право на преведувач.

(4) Трошоците за преведувањето паѓаат на товар на судот.

(5) Судот е должен да ја поучи странката, односно другиот учесник во постапката за правото предвидено во ставовите (2) и (3) на овој член. Претседателот на советот или судија поединец е должен да ја внесе во записникот поуката на судот и изјавата на странката, односно на другиот учесник во постапката.

Член 7

(1) Странките се должни да ги изнесат сите факти врз кои ги засноваат своите барања и да предложат докази со кои се утврдуваат тие факти.

(2) Судот е овластен да ги утврди и фактите што странките не ги изнеле и да ги изведе и докажете што странките не ги предложиле, ако од резултатите од расправата и од докажувањето произлегува дека странките одат кон тоа да располагаат со барања со кои не можат да располагаат, но својата одлука не може да ја заснова врз факти и докази за кои на странките не им е дадена можност да се изјаснат.

Член 8

Кои факти ќе ги земе како докажани одлучува судот по свое убедување врз основа на совесна и грижлива оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно, како и врз основа на резултатите од целокупната постапка.

Член 9

Странките и замешувачите се должни пред судот да ја зборуваат вистината и совесно да ги користат правата што им се признаени со овој закон.

Член 10

(1) Судот е должен да настојува постапката да се спроведе без одолжување, во разумен рок, со што помалку трошоци и да ја оневозможи секоја злоупотреба на правата што на странките им припаѓаат во постапката.

(2) Со парична казна од 50 до 500 евра во денарска противвредност ќе се казни физичко лице (странка, замешувач, одговорно лице во правно лице), а со казна во висина од 250 до 2.500 евра во денарска противвредност ќе се казни правно лице, кое ќе ги злоупотреби правата што му припаѓаат во постапката, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(3) Со паричната казна од ставот (2) на овој член ќе се казни и застапникот (полномошник или законски застапник), доколку е одговорен за злоупотребата на правата.

(4) Паричната казна од ставовите (2) и (3) на овој член ја изрекува првостепениот суд. Надвор од рочиштето за главна расправа казната ја изрекува судија поединец, односно претседателот на советот.

(5) Против решението со кое е изречена парична казна, не е дозволена посебна жалба.

(6) Ако изречената парична казна не биде доброволно платена во рокот кој го определил судот, таа присилно се наплатува по службена должност како парично побарување според законот за извршувањето.

Член 11

(1) Кога одлуката на судот зависи од претходното решение на прашањето дали постои некое право или правен однос, а за тоа прашање уште не донел одлука

судот или друг надлежен орган (претходно прашање), судот може сам да го реши тоа прашање, ако со посебни прописи поинаку не е определено.

(2) Одлуката на судот за претходното прашање има правно дејство само во парницата во која е решено тоа прашање.

(3) Во парничната постапка судот во однос на постоењето на кривично дело и кривична одговорност на сторителот е врзан за правосилната пресуда на кривичниот суд со која обвинетиот се огласува за виновен.

Член 12

(1) Во парничната постапка судовите судат во совет.

(2) Со овој закон се определува во кои случаи суди судија поединец.

Член 13

Ако за одделни дејствија со закон не е определена формата во која можат да се преземат, странките ги преземаат парничните дејствија писмено надвор од рочиштето или усно на рочиште.

Глава в т о р а**НАДЛЕЖНОСТ И СОСТАВ НА СУДОТ****1. Заеднички одредби****Член 14**

(1) Судот оценува по службена должност, веднаш по приемот на тужбата, дали е надлежен и во кој состав е надлежен.

(2) Оценувањето на надлежноста се врши врз основа на наводите во тужбата и врз основа на фактите што му се познати на судот.

(3) Ако во текот на постапката се променат околностите врз кои е заснована надлежноста на судот, судот што бил надлежен во времето на поднесувањето на тужбата останува и натаму надлежен и ако поради овие промени би бил надлежен друг суд.

Член 15

(1) Судот во текот на целата постапка по службена должност внимава дали решавањето на спорот спаѓа во судска надлежност и дали решавањето на спорот спаѓа во надлежност на суд во Република Македонија.

(2) Кога судот во текот на постапката ќе утврди дека за решавање на спорот не е надлежен суд туку некој друг домашен орган, ќе се огласи за ненадлежен, ќе ги укине спроведените дејствија во постапката и ќе ја отфрли тужбата.

(3) Кога судот во текот на постапката ќе утврди дека за решавање на спорот не е надлежен суд во Република Македонија, по службена должност ќе се огласи за ненадлежен, ќе ги укине спроведените дејствија во постапката и ќе ја отфрли тужбата, освен во случаите во кои надлежноста на суд во Република Македонија зависи од согласноста на тужениот, а тој ја дал својата согласност.

Член 16

(1) Секој суд во текот на целата постапка по службена должност внимава на својата стварна надлежност.

(2) Ако е одржано подготвително рочиште или, ако тоа не е одржано, откако тужениот на првото рочиште за главната расправа е впуштил во расправање за главната работа, судот што ја започнал постапката не може ни по приговор ни по службена должност да се огласи за ненадлежен за предмети од надлежноста на друг суд од ист степен.

Член 17

(1) Кога судскиот совет во текот на постапката или претседателот на советот на подготвително рочиште, по службена должност или по приговор од странките,

ке утврди дека се работи за спор што треба да го суди судија поединец на истиот суд, постапката по правосилноста на ова решение ќе продолжи пред судијата поединец и тоа по можност пред претседателот на советот како судија поединец. Судијата поединец е врзан за правосилната одлука со која предметот му се отстапува во надлежност.

(2) Во случај од ставот (1) на овој член советот може, според состојбата на постапката, да одлучи предметот да не му го отстапи на судија поединец, туку тој сам да ја спроведе постапката. Против оваа одлука на советот не е дозволена жалба.

(3) Одредбите на ставовите (1) и (2) од овој член ќе се применуваат и кога во текот на постапката пред советот ќе се променат околностите или тужителот ќе го намали тужбеното барање, така што спорот би требало да го суди судија поединец.

(4) Ако советот донел одлука за спор што требало да го суди судија поединец, оваа одлука не може да се побива поради тоа што одлуката за спорот не ја донел судија поединец.

(5) Кога судија поединец во текот на постапката, по службена должност или по приговор од странка, ќе најде дека за судење е надлежен совет на истиот суд, постапката ќе продолжи пред совет. Против ова решение на судијата поединец не е дозволена жалба.

Член 18

(1) До донесувањето на одлука за главната работа судот со решение ќе ја запре парничната постапка, ако утврди дека постапката треба да се спроведе според правилата на вонпарничната постапка. Постапката по правосилноста на решението ќе продолжи според правилата на вонпарничната постапка пред надлежниот суд.

(2) Дејствијата што ги спровел парничниот суд (увид, вештачење, сослушување на сведоци и друго), како и одлуките што ги донел тој суд, не се без важност само поради тоа што се преземени во парничната постапка.

Член 19

(1) Судот може, по приговор од тужениот, да се огласи за месно ненадлежен ако приговорот е поднесен најдоцна на подготвителното рочиште или, ако тоа не е одржано, до впуштањето на тужениот во расправање за главната работа на првото рочиште за главната расправа.

(2) По службена должност судот може да се огласи за месно ненадлежен само кога постои исклучителна месна надлежност на некој друг суд најдоцна на подготвителното рочиште или, ако тоа не е одржано, до впуштањето на тужениот во расправање за главната работа на првото рочиште за главната расправа.

Член 20

(1) По правосилноста на решението со кое се огласи за ненадлежен (член 19), судот ќе му го отстапи предметот на надлежниот суд.

(2) Судот на кој му е отстапен предметот како надлежен ќе ја продолжи постапката како да била поведена кај него.

(3) Ако одлуката за ненадлежност била донесена на главната расправа, судот на кој му е отстапен предметот ќе закаже главна расправа и ќе постапи како расправата да се држи пред изменет совет (член 301 став (3)). Ако одлуката за ненадлежност била донесена на подготвителното рочиште, нема да се закаже ново подготвително рочиште ако претседателот на советот смета дека тоа не е потребно со оглед на дејствијата преземени на поранешното подготвително рочиште.

(4) Парничните дејствија на ненадлежниот суд (увид, вештачење, сослушување на сведоци и друго) не се без важност само поради тоа што ги презел ненадлежен суд.

Член 21

(1) Ако судот на кој му е отстапен предметот како на надлежен смета дека е надлежен судот што му го отстапил предметот или некој друг суд, ќе му го достави предметот на судот кој треба да го реши овој судир на надлежноста, освен ако најде дека предметот му е отстапен поради очигледна грешка, а требало да му биде отстапен на некој друг суд, во кој случај предметот ќе му го отстапи на тој друг суд и за тоа ќе го извести судот кој му го отстапил предметот.

(2) Кога по повод жалба против одлуката на првостепениот суд со кој тој се огласил за месно ненадлежен одлука донел второстепениот суд, за таа одлука во прашањето за надлежноста е врзан и судот на кој му е отстапен предметот, ако второстепениот суд што ја донел одлуката е надлежен за решавање на судирот на надлежноста меѓу тие судови.

(3) Одлуката на второстепениот суд за стварната ненадлежност на првостепениот суд го врзува секој суд кому подоцна истиот предмет ќе му биде отстапен, ако второстепениот суд е надлежен за решавање за судирот на надлежноста меѓу тие судови.

Член 22

Судирот на надлежноста меѓу судовите го решава заеднички непосредно повисокиот суд.

Член 23

(1) За судирот на надлежноста може да се одлучи и кога странките претходно не се изјасниле за надлежноста.

(2) Додека не се реши судирот на надлежноста судот кому предметот му е отстапен е должен да ги презема оние дејствија во постапката за кои постои опасност од одлагање.

(3) Против решението со кое се одлучува за судирот на надлежноста не е дозволена жалба.

Член 24

Секој суд ги врши дејствијата во постапката на своето подрачје, но ако постои опасност поради одлагање судот ќе презема одделни дејствија и на подрачјето на соседниот суд. За ова ќе се извести судот на чие подрачје е преземено дејствието.

Член 25

(1) За надлежноста на судовите во Република Македонија за судење на странци кои уживаат право на имунитет во Република Македонија и за судење на странски држави и меѓународни организации важат правилата на меѓународното право.

(2) Во случај на сомневање за постојењето и обемот на правото на имунитет, објаснување дава Министерството за правда.

2. Надлежност на судовите во спорови со меѓународен елемент

Член 26

Суд во Република Македонија е надлежен за судење кога неговата надлежност во спор со меѓународен елемент е изрично определена со закон или со меѓународен договор. Ако во законот или во меѓународниот договор нема изрична одредба за надлежноста на суд во Република Македонија за определен вид спорови, тогаш суд во Република Македонија е надлежен за судење во тој вид спорови и кога неговата надлежност произлегува од одредбите на законот за месната надлежност на суд во Република Македонија.

3. Стварна надлежност

Член 27

Во парничната постапка судовите судат во границите на својата стварна надлежност определена со закон.

Утврдување на вредноста на предметот на спорот

Член 28

(1) Кога за утврдување на составот на судот, правото на изјавување ревизија и во други случаи предвидени во овој закон е меродавна вредноста на предметот на спорот, како вредност на предметот на спорот се зема предвид само вредноста на главното барање.

(2) Каматите, парничните трошоци, договорната казна и другите споредни барања не се земаат предвид, ако не го сочинуваат главното барање.

Член 29

Ако барањето се однесува на идни давања што се повторуваат, вредноста на предметот на спорот се смета според нивниот збир, но најмногу до износот што му одговара на збирот на давањата за време од пет години.

Член 30

(1) Ако една тужба против истиот тужен опфаќа повеќе барања што се засноваат врз иста фактичка и правна основа, вредноста се определува според збирот на вредноста на сите барања.

(2) Ако барањата во тужбата произлегуваат од разни основи или се истакнати против повеќе тужени, вредноста се определува според вредноста на секое одделно барање.

Член 31

Кога спорот се води за постоење на наемен или закупен однос или за однос на користење на станбен или деловен простор, вредноста се смета според едногодишната наемнина, односно закупнина, освен ако се работи за наемен, односно закупен однос склучен на пократко време.

Член 32

Ако со тужбата се бара само обезбедување на побарување или засновање на заложно право, вредноста на предметот на спорот се определува според износот на побарувањето што треба да се обезбеди. Ако предметот на залогот има помала вредност од побарувањето што треба да се обезбеди, како вредност на предметот на спорот ќе се земе вредноста на предметот на залогот.

Член 33

(1) Ако тужбеното барање не се однесува на паричен износ, но тужителот во тужбата навел дека се согласува наместо исполнување на тоа барање да прими определен паричен износ, како вредност на предметот на спорот ќе се земе тој износ.

(2) Во други случаи, кога тужбеното барање не се однесува на паричен износ, меродавна е вредноста на предметот на спорот што тужителот ја определил во тужбата.

(3) Ако во случајот од ставот (2) на овој член вредноста на предметот на спорот тужителот очигледно ја определил многу високо или многу ниско, така што се поставува прашање за составот на судот или за правото на изјавување ревизија, судот најдоцна на подготвителното рочиште, а ако подготвителното рочиште не е одржано, тогаш на главната расправа пред почетокот на расправањето за главната работа, брзо и на погоден начин ќе ја провери точноста на означената вредност.

4. Состав на судот

Член 34

(1) Во парничната постапка судовите судат во совет, а Врховниот суд на Република Македонија и на општа седница.

(2) Во кои случаи суди судија поединец се определува со овој закон.

(3) Претседателот на советот може да ги презема само оние дејствија во постапката и да ги донесува само оние одлуки за чие преземање односно донесување е овластен со овој закон.

(4) Ако со овој закон поинаку не е определено, судијата поединец во решавањето на предметите од својата надлежност ги има сите права и должности што му припаѓаат на претседателот на советот и на советот.

Член 35

(1) Во прв степен споровите ги суди совет или судија поединец.

(2) Кога суди во прв степен, советот е составен од еден судија како претседател на советот и двајца судии поротници.

Член 36

(1) Судија поединец суди спорови за имотно-правните барања кога вредноста на предметот на спорот не го надминува износот од 600.000 денари.

(2) Во текот на постапката странките можат да се спогодат имотно-правните спорови да ги суди судија поединец, без оглед на вредноста на спорот.

(3) Судија поединец суди спорови поради смеќавање на владение.

(4) Судија поединец ја спроведува постапката и донесува одлука во предметите за правна помош.

(5) Споровите од авторски и сродни права, како и споровите што се однесуваат на заштита или на употреба на правата од индустриска сопственост, или на право на употреба на фирма или назив, споровите од нелојална конкуренција или монополистичко однесување, во прв степен ги суди совет, без оглед на вредноста на предметот на спорот.

Член 37

(1) Кога суди во втор степен на седница судот одлучува во совет составен од тројца судии. Во ист состав повисокиот суд го решава судирот на надлежноста (член 22) и одлучува во сите други случаи, ако со овој закон поинаку не е определено.

(2) Кога суди во втор степен на расправа, советот на второстепениот суд е составен од двајца судии и тројца судии-поротници.

(3) Кога одлучува за ревизија, Врховниот суд на Република Македонија суди во совет составен од пет судии.

(4) Ако правосилната одлука ја донел Врховниот суд на Република Македонија, за ревизија одлучува тој суд во совет составен од петмина судии.

5. Месна надлежност

Општа месна надлежност

Член 38

(1) Ако со законот не е определена исклучителна месна надлежност на некој друг суд, за судење е надлежен судот што е општо месно надлежен за тужениот.

(2) Во случаите предвидени во овој закон за судење покрај судот од општа месна надлежност е надлежен и друг определен суд.

Член 39

(1) За судење општо месно надлежен е судот на чие подрачје тужениот има живеалиште.

(2) Ако тужениот нема живеалиште во Република Македонија, општо месно надлежен е судот на чие подрачје тужениот има престојувалиште.

(3) Ако тужениот покрај живеалиште има и престојувалиште во некое друго место, а според околностите може да се претпостави дека таму ќе престојува подолго време, општо месно надлежен е и судот на престојувалиштето на тужениот.

Член 40

(1) За судење во спорови против единица на локалната самоуправа, општо месно надлежен е судот на чие подрачје се наоѓа нејзиното седиште.

(2) За судење во спорови против правни лица, општо месно надлежен е судот на чие подрачје се наоѓа нивното седиште.

Член 41

За судење во спорови против државјанин на Република Македонија кој постојано живее во странство каде што е упатен на служба или на работа од страна на државен орган или правно лице, општо месно надлежен е судот на неговото последно живеалиште во Република Македонија.

б) Посебна месна надлежност**Надлежност за сопарничарите****Член 42**

Ако со една тужба се тужени повеќе лица (член 186 став (1) точка 1), а за нив не постои месна надлежност на ист суд, надлежен е судот кој е месно надлежен за еден од тужените, а ако меѓу нив има главни и споредни должници, судот кој е месно надлежен за некој од главните должници.

Надлежност во спорови за законска издршка**Член 43**

(1) За судење во спорови за законска издршка ако тужител е лице кое бара издршка, покрај судот од општа месна надлежност надлежен е и судот на чие подрачје тужителот има живеалиште, односно престојувалиште.

(2) Ако во споровите за законска издршка со меѓународен елемент е надлежен суд во Република Македонија затоа што тужителот има живеалиште во Република Македонија, месно надлежен е судот на чие подрачје тужителот има живеалиште.

(3) Ако надлежноста на суд во Република Македонија во споровите за законска издршка постои затоа што тужениот има имот во Република Македонија од кој може да се наплати издршката, месно надлежен е судот на чие подрачје се наоѓа тој имот.

Надлежност во спорови за надоместок на штета**Член 44**

(1) За судење во спорови за вондоговорна одговорност за штета, покрај судот од општа месна надлежност, надлежен е и судот на чие подрачје е извршено штетното дејствие или судот на чие подрачје настапила штетната последица.

(2) Ако штетата настапила поради смрт или тешки телесни повреди, покрај судот од ставот (1) на овој член, надлежен е и судот на чие подрачје тужителот има живеалиште, односно престојувалиште.

(3) Одредбите на ставовите (1) и (2) од овој член ќе се применуваат и во спорови против друштвото за осигурување заради надоместок на штета на трети лица врз основа на прописите за непосредната одговорност на друштвото за осигурување, а одредбата на ставот (1) од овој член и во спорови за регресни барања по основа на надоместок на штета против регресни должници.

Надлежност во спорови заради заштита на правата врз основа на гаранција на производителот**Член 45**

За судење во спорови за заштита на правата врз основа на писмена гаранција против производителот кој ја дал гаранцијата надлежен е, освен судот од општа

месна надлежност за тужениот, и судот од општа месна надлежност за продавачот кој при продажбата на предметот му ја врачил на купувачот писмената гаранција на производителот.

Надлежност во брачните спорови**Член 46**

(1) За судење во спорови заради утврдување на постоење или непостоење на брак, поништување на брак или развод на брак (брачни спорови), покрај судот од општа месна надлежност, надлежен е и судот на чие подрачје брачните другари имале последно заедничко живеалиште.

(2) Ако во брачните спорови судот во Република Македонија е надлежен затоа што брачните другари имале последно заедничко живеалиште во Република Македонија, односно затоа што тужителот има живеалиште во Република Македонија, месно надлежен е судот на чие подрачје брачните другари имале последно заедничко живеалиште, односно судот на чие подрачје тужителот има живеалиште.

Член 47

Ако во споровите за имотни односи на брачните другари надлежен е суд во Република Македонија затоа што имотот на брачните другари се наоѓа во Република Македонија или затоа што тужителот во време на поднесувањето на тужбата има живеалиште или престојувалиште во Република Македонија, месно надлежен е судот на чие подрачје тужителот има живеалиште или престојувалиште во времето на поднесувањето на тужбата.

Надлежност во споровите за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство**Член 48**

(1) Во споровите заради утврдување или оспорување на татковство или мајчинство, дете може да поднесе тужба било до судот од општа месна надлежност, било до судот на чие подрачје има живеалиште, односно престојувалиште.

(2) Ако во споровите заради утврдување или оспорување на татковство или мајчинство надлежен е суд во Република Македонија затоа што тужителот има живеалиште во Република Македонија, месно надлежен е судот на чие подрачје тужителот има живеалиште.

Надлежност во споровите за недвижности и поради смеќавање на владение**Член 49**

(1) За судење во спорови за сопственост и за други стварни права на недвижностите, за спорови поради смеќавање на владение на недвижности, како и за спорови од закупни или наемни односи на недвижности, или од договори за користење на стан или деловни простории, исклучиво е надлежен судот на чие подрачје се наоѓа недвижноста.

(2) Ако недвижноста лежи на подрачје на повеќе судови, надлежен е секој од тие судови.

(3) За споровите поради смеќавање на владение на подвижни предмети, покрај судот од општа месна надлежност надлежен е и судот на чие подрачје се случило смеќавањето.

Надлежност во споровите за воздухоплов и брод**Член 50**

(1) Кога за судење во спорови за право на сопственост и за други права на бродови, односно воздухоплови, како и во спорови од закупни односи на воздухоп-

лов и брод е надлежен суд во Република Македонија, исклучиво месно надлежен е судот на чие подрачје се води уписникот во кој е запишан воздухопловот, односно бродот.

(2) Кога за судење во спорови поради смеќавање на владение на бродовите, односно воздухопловите од ставот (1) на овој член надлежен е суд во Република Македонија, покрај судот на чие подрачје се води уписникот во кој е запишан бродот, односно воздухопловот и судот на чие подрачје се случило смеќавањето.

Надлежност за лица кои немаат општа месна надлежност во Република Македонија

Член 51

(1) Тужба за имотно-правните барања против лице кое нема општа месна надлежност во Република Македонија може да се поднесе до секој суд во Република Македонија на чие подрачје се наоѓа некаков имот од тоа лице или предметот што се бара со тужбата.

(2) Ако надлежноста на суд во Република Македонија постои затоа што обврската настанала за време на престојот на тужениот во Република Македонија, месно надлежен е судот на чие подрачје настанала обврската.

(3) Во споровите против лице кое во Република Македонија нема општа месна надлежност, за обврските што треба да ги исполни во Република Македонија, тужба може да се поднесе до судот на чие подрачје треба да се исполни таа обврска.

Надлежност според местото во кое се наоѓа деловната единица на правното лице

Член 52

За судење во спорови против правно лице кое има деловна единица надвор од своето седиште, ако спорот произлегува од правниот однос на таа единица, покрај судот од општа месна надлежност надлежен е и судот на чие подрачје се наоѓа таа деловна единица.

Надлежност според местото во кое се наоѓа застапништвото на странско лице во Република Македонија

Член 53

Во спорови против физичко или правно лице кое има седиште во странство во однос на обврските што се засновани во Република Македонија или мораат да се исполнат во Република Македонија, тужба може да се поднесе до суд во Република Македонија на чие подрачје се наоѓа неговото постојано застапништво за Република Македонија или седиштето на органот на кој му е доверено да ги врши неговите работи.

Надлежност за споровите од односите со воени единици

Член 54

Во споровите против Република Македонија од односите со воени единици исклучиво е надлежен судот на чие подрачје се наоѓа седиштето на командата на воената единица.

Надлежност во споровите од наследно-правни односи

Член 55

Додека оставинската постапка не е правосилно завршена, за судење во спорови од наследно-правните односи, како и во спорови за побарувањата на доверителот спрема оставителот, покрај судот од општа месна надлежност, месно надлежен е и судот на чие подрачје се наоѓа судот кој ја спроведува оставинската постапка.

Надлежност во споровите во извршната и стечајната постапка

Член 56

За судење во споровите што настануваат во текот и по повод судска или административна извршна постапка, односно во текот и по повод стечајна постапка, исклучиво месно надлежен е судот на чие подрачје се наоѓа судот што ја спроведува извршната, односно стечајната постапка односно судот на чие подрачје се спроведува административното извршување.

Надлежност според местото на плаќање

Член 57

За судење во споровите на имателите на меница или чек против потписниците е надлежен, покрај судот од општа месна надлежност и судот на местото на плаќањето.

Надлежност во споровите од работните односи

Член 58

Ако во спор од работен однос тужителот е работник, за судење е надлежен покрај судот кој е општо месно надлежен за тужениот и судот на чие подрачје се врши работата или се вршела, односно судот на чие подрачје работата би морала да се врши, како и судот на чие подрачје е заснован работниот однос.

Заемна надлежност за тужби против странски државјани

Член 59

Ако во странска држава државјанин на Република Македонија може да биде тужен пред суд кој според одредбите од овој закон не би бил месно надлежен за судење во таа граѓанско-правна работа, истата надлежност ќе важи и за судење на државјанин на таа странска држава пред суд во Република Македонија.

в) Определување на месна надлежност од страна на повисок суд

Член 60

Ако надлежниот суд поради изземање на судија не може да постапува, за тоа непосредно ќе го извести повисокиот суд, кој ќе определи во тој предмет да постапува друг стварно надлежен суд од неговото подрачје.

Член 61

Врховниот суд на Република Македонија може, по предлог од странката или од надлежниот суд, да определи во одделен предмет да постапува друг стварно надлежен суд, ако е очигледно дека така полесно ќе се спроведе постапката или ако за тоа постојат други важни причини.

Член 62

Ако за судење е надлежен суд во Република Македонија, но според одредбите од овој закон не може да се утврди кој суд е месно надлежен, Врховниот суд на Република Македонија, по предлог од странката, ќе определи кој стварно надлежен суд ќе биде месно надлежен.

г) Спогодба за месна надлежност

Член 63

(1) Ако со закон не е определена исклучителна месна надлежност на некој суд, странките можат да се спогодат во прв степен да им суди суд кој месно не е надлежен, под услов тој суд да е стварно надлежен.

(2) Странките не можат да се спогодат за месна надлежност и кога е во прашање членот 45 од овој закон.

(3) Ако со закон е определено дека за судење во определен спор месно надлежни се два или повеќе судови, странките можат да се спогодат во прв степен да им суди еден од тие судови или некој друг стварно надлежен суд.

(4) Оваа спогодба важи само ако е составена во писмена форма и ако се однесува на определен спор или на повеќе спорови што произлегуваат од определен правен однос.

(5) Исправата за спогодбата тужителот мора да ја приложи кон тужбата.

Г л а в а т р е т а

И З З Е М А Њ Е

Член 64

Судија или судија-поротник не може да ја врши судиската должност:

1) ако самиот е странка, законски застапник или полномошник на странка, ако со странката е во однос на соовластеник, сообврзник или регресен обврзник или ако во истиот предмет е сослушан како сведок или вештак;

2) ако постојано или привремено работи кај работодавец кој е странка во постапката;

3) ако странката или законскиот застапник или полномошникот на странката му е роднина по крв во права линија до кој и да е степен, а во странична линија до четврти степен, или му е брачен другар, вонбрачен другар или роднина по сватовство до втори степен, без оглед дали бракот престанал или не;

4) ако е старател, посвоител, посвоеник, хранител или храненик на странката, на нејзин законски застапник или полномошник;

5) ако во истиот предмет учествувал во донесувањето на одлуката на понискиот суд или на друг орган и

6) ако постојат други околности што ја доведуваат во сомневање неговата непристрасност.

Член 65

(1) Судија или судија-поротник, штом ќе узнае дека постои некоја од причините за изземање од членот 64 точки 1 до 5 на овој закон, должен е да ја прекине секоја работа врз тој предмет и за тоа да го извести претседателот на судот, кој ќе определи замена. Ако се работи за изземање на претседателот на судот кој постапува во конкретен предмет, тој ќе си определи заменик од редот на судиите на тој суд, а ако тоа не е можно ќе постапи согласно со членот 60 од овој закон.

(2) Ако судијата или судија-поротник смета дека постојат други околности што ја доведуваат во сомневање неговата непристрасност (член 64 точка 6), тој за тоа ќе го извести претседателот на судот, кој ќе одлучи за изземањето.

(3) Ако претседателот на судот смета дека постојат други околности што ја доведуваат во сомневање неговата непристрасност (член 64 точка 6), тој за тоа ќе го извести претседателот на непосредно повисокиот суд, кој ќе одлучи за изземањето.

(4) До донесувањето на решението од ставовите (2) и (3) на овој член, судијата може да ги преземе само оние дејствија за кои постои опасност од одлагање.

Член 66

(1) Странките можат да бараат изземање само на судијата, односно судијата-поротник пред кој се води постапката, односно на претседателот на судот кој треба да одлучи за барањето за изземање.

(2) Не е допуштено барање за изземање:

- на сите судии од еден суд кои би можеле да постапуваат во тој предмет,

- ако е засновано врз исти причини односно околности за кои веќе е одлучено,

- во кое не е образложена причината заради која се бара изземањето и

- на претседателот на непосредно повисок суд да одлучува по барање за изземање на претседателот на понизок суд.

(3) Барањето од ставот (2) на овој член веднаш го отфрла судија поединец или претседателот на советот кој постапува по предметот.

(4) Против решението од ставот (3) на овој член не е дозволена посебна жалба.

(5) Странката е должна да поднесе барање за изземање на судија, судија-поротник односно на претседателот на судот, кога ќе узнае дека постои причина за изземање, а најдоцна до завршување на главната расправа пред првостепениот суд, а ако главна расправа не се одржала, до донесување на одлуката.

(6) Барање за изземање на судија од повисок суд странката може да поднесе во правниот лек или во одговорот на правниот лек, а ако пред повисокиот суд се одржува расправа, тогаш до завршувањето на расправата.

Член 67

(1) За барањето на странката за изземање одлучува претседателот на судот ако со овој закон поинаку не е определено.

(2) Ако странката бара изземање на претседателот на судот, одлука за изземање донесува претседателот на непосредно повисокиот суд.

(3) За барањето на странките за изземање на судија на Врховниот суд на Република Македонија, одлучува претседателот на тој суд, а за барање за изземање на претседателот на Врховниот суд на Република Македонија одлучува Врховниот суд на Република Македонија на општа седница на тој суд.

(4) Пред донесувањето на решението за изземање ќе се земе изјава од судијата или од судијата-поротник чие изземање се бара, а по потреба ќе се извршат и други извиди.

(5) Против решението со кое се усвојува барањето за изземање не е дозволена жалба, а против решението со кое барањето е отфрлено или одбиено не е дозволена посебна жалба.

Член 68

(1) Кога судија или судија-поротник, претседателот на советот, член на советот или претседателот на судот, ќе узнае дека е поднесено барање за негово изземање, тој е должен веднаш да ја запре работата врз односниот предмет, а ако е во прашање изземање од членот 64 точка 6 на овој закон, до донесувањето на решението за барањето може да ги презема само оние дејствија за кои постои опасност од одлагање.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, судијата поединец или претседателот на советот може со решение, против кое не е дозволена посебна жалба, да одлучи и понатаму да продолжи со работата доколку оцени дека барањето за изземање очигледно е истакнато заради попречување на судот при преземање на одредени дејствија, односно заради одолжување на постапката.

(3) Ако се усвои барањето за изземање, дејствијата кои се преземени или одлуките донесени согласно со ставовите (1) и (2) од овој член, ги укинува судијата поединец или претседателот на советот кој ќе го преземе водењето на постапката.

(4) Судот со парична казна од членот 10 ставови (2) и (3) на овој закон ќе ја казни странката, замешувачот, полномошникот или законскиот застапник, доколку утврди дека барањето за изземање е истакнато заради очигледно попречување на судот во преземањето на одредени дејствија или заради одолжување на постапката.

(5) На барање на противната странка, судот без одлагање со решение ќе одлучи за надоместок на трошоците на постапката кои на странката и се причинети со

истакнувањето на неоснованото барање за изземање. Против тоа решение не е дозволена посебна жалба, а извршување може да се бара и пред тоа да стане правосилно.

Член 69

(1) Одредбите за изземање на судија и на судија-познотник ќе се применуваат и за записничарот.

(2) За изземањето на записничарот одлучува судијата поединец, односно претседателот на советот.

Глава четврта

СТРАНКИ И НИВНИ ЗАКОНСКИ ЗАСТАПНИЦИ

Член 70

(1) Странка во постапка може да биде секое физичко и правно лице.

(2) Со посебни прописи се определува кој може да биде странка во постапката освен физички и правни лица.

(3) Парничниот суд може, по исклучок, со правно дејство во определена постапка, да им го признае својството на странка и на оние форми на здружување кои немаат способност на странка во смисла на одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член, ако утврди дека, со оглед на предметот на спорот, во суштина ги исполнуваат условите за стекнување на способност на странка и ако располагаат со имот над кој може да се спроведе извршување.

(4) Против решението од ставот (3) на овој член со кое се признава својство на странка во постапката е дозволена посебна жалба.

Член 71

(1) Странката која е целосно деловно способна може сама да ги врши дејствијата во постапката (парнична способност).

(2) Полнолетно лице на кое му е делумно ограничена деловната способност парнично е способно во границите на својата деловна способност.

(3) Малолетно лице кое не стекнало целосна деловна способност парнично е способно во границите во кои му се признава деловната способност.

Член 72

(1) Странката која нема парнична способност ја застапува нејзиниот законски застапник.

(2) Законскиот застапник се определува со закон или со акт на надлежниот државен орган.

Член 73

(1) Законскиот застапник од име на странката може да ги презема сите дејствија во постапката, но ако за поднесување или за повлекување на тужба, за признавање, односно одрекување од тужбеното барање, за склучување на порамнување или за преземање на други дејствија во постапката во посебни прописи е определено дека застапникот мора да има посебно овластување, тој може тие дејствија да ги презема само ако има такво овластување.

(2) Лицето кое се појавува како законски застапник е должно на барање од судот да докаже дека е законски застапник. Кога за преземање на определени дејствија во постапката е потребно посебно овластување, законскиот застапник е должен да докаже дека има такво овластување.

(3) Кога судот ќе оцени дека законскиот застапник на лице под старателство не покажува потребно внимание во застапувањето, за тоа ќе го извести Центарот за социјална работа. Ако поради пропуштање на застапникот би можела да настане штета за лицето под старателство, судот ќе застане со постапката и ќе предложи да се определи друг законски застапник.

Член 74

Во текот на целата постапка судот по службена должност ќе внимава дали лицето кое се јавува како странка може да биде странка во постапката и дали е парнично способно, дали парнично неспособната странка ја застапува нејзиниот законски застапник и дали законскиот застапник има посебно овластување кога тоа е потребно.

Член 75

(1) Кога судот ќе утврди дека лицето кое се појавува како странка не може да биде странка во постапката, а тој недостаток може да се отстрани, ќе го повика тужителот да изврши потребни исправки во тужбата или ќе преземе други мерки за да може да продолжи постапката со лице кое може да биде странка во постапката.

(2) Исто така, кога судот ќе утврди дека странката нема законски застапник или дека законскиот застапник нема посебно овластување кога тоа е потребно, ќе побара надлежниот Центар за социјална работа да му постави старател на парнично неспособното лице, односно ќе го повика законскиот застапник да прибави посебно овластување или ќе преземе други мерки што се потребни за да може парнично неспособната странка да биде правилно застапувана.

(3) Судот ќе и определи на странката рок за отстранување на недостатоците од ставовите (1) и (2) на овој член.

(4) Додека не се отстранат овие недостатоци, во постапката можат да се преземаат само оние дејствија поради чие одлагање би можеле да настанат штетни последици за странката.

(5) Ако наведените недостатоци не можат да се отстранат или ако определениот рок безуспешно истече, судот со решение ќе ги укине дејствијата спроведени во постапката, доколку се зафатени со овие недостатоци и ќе ја отфрли тужбата ако недостатоците се од таква природа што го попречуваат натамошното водење на постапката.

(6) Против решението со кое се определуваат мерки за отстранување на недостатоците не е дозволена жалба.

Член 76

(1) Ако во текот на постапката пред првостепен суд се покаже дека редовната постапка околу назначувањето на законски застапник на тужениот би траела долго, па поради тоа за едната или за двете странки би можело да настанат штетни последици, судот ќе му назначи на тужениот привремен застапник.

(2) Под условот од ставот (1) на овој член судот ќе му назначи на тужениот привремен застапник особено, ако:

1) тужениот не е парнично способен, а нема законски застапник;

2) постојат спротивни интереси на тужениот и на неговиот законски застапник;

3) двете странки имаат ист законски застапник;

4) престојувалиштето на тужениот е непознато, а тужениот нема полномошник и

5) тужениот или неговиот законски застапник, кои немаат полномошник во Република Македонија, се наоѓаат во странство, а доставување не можело да се изврши.

(3) За назначувањето привремен застапник судот без одлагање ќе го извести Центарот за социјална работа, како и странките кога тоа е можно.

Член 77

(1) Привремениот застапник во постапката за која е поставен ги има сите права и должности на законски застапник.

(2) Тие права и должности привремениот застапник ги врши сè додека тужениот или неговиот полномошник не се појави пред судот, односно додека Центарот за социјална работа не го извести судот дека поставил старател.

Член 78

(1) Ако привремен застапник на тужениот му е назначен од причините наведени во членот 76 став (2) точки 4 и 5 на овој закон, судот ќе издаде оглас што ќе го објави во “Службен весник на Република Македонија”, преку огласната табла на судот, а по потреба и на друг погоден начин.

(2) Огласот треба да содржи: означување на судот кој го назначил привремениот застапник, законска основа, име на тужениот на кој му се назначува застапник, предмет на спорот, име на привремениот застапник и неговото занимање и престојувалиште, како и предупредување дека застапникот ќе го застапува тужениот во постапката сè додека тужениот или неговиот полномошник не се појави пред судот, односно додека Центарот за социјална работа не го извести судот дека назначил старател.

Член 79

Странски државјанин кој парнично не е способен според законот на државата чиј државјанин е, а парнично е способен според законот на Република Македонија, може сам да презема дејствија во постапката. Законскиот застапник може да презема дејствија во постапката само додека странскиот државјанин не изјави дека сам го презема водењето на парницата.

Г л а в а п е т т а

ПОЛНОМОШНИЦИ

Член 80

(1) Странките можат да преземаат дејствија во постапката лично или преку полномошници, но судот може да ја повика странката која има полномошник пред судот лично да се изјасни за фактите што треба да се утврдат во парницата.

(2) Странката што ја застапува полномошник може пред суд и да дава изјави и покрај својот полномошник.

Член 81

(1) Полномошник на странката може да биде:
- адвокат,
- лице - дипломиран правник кое со странката е во работен однос и

- роднина по крв во права линија, брат, сестра или брачен другар, доколку е потполно деловно способен.

(2) Ако како полномошник се јавува лице спротивно на одредбите од ставот (1) на овој член, судот ќе донесе решение со кое на тоа лице ќе му оневозможи натамошно застапување и за тоа ќе ја извести странката.

(3) Против решението од ставот (2) на овој член не е дозволена посебна жалба.

Член 82

Ако вредноста на предметот на спорот надминува 1.000.000 денари, полномошник на правно лице може да биде лице кое е дипломиран правник со положен правосуден испит и кое е во работен однос со правното лице.

Член 83

(1) Дејствијата во постапката што полномошникот ги презема во границите на полномошното имаат исто правно дејство како да ги презела самата странка.

(2) На барање на странката или на нејзиниот полномошник државните органи, органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа и лицата

кои вршат јавни овластувања, се должни во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето да им достават исправи и податоци што се од интерес за водење на парничната постапка.

Член 84

(1) Странката може да ја измени или отповика изјавата на својот полномошник на рочиштето на кое е дадена таа изјава.

(2) Ако полномошникот признал некој факт на рочиштето на кое странката не присуствувала или некој факт признал во поднесок, а странката тоа признание подоцна ќе го измени или отповика, судот ќе ги цени обете изјави во смисла на членот 207 став (2) од овој закон.

Член 85

(1) Обемот на полномошното го определува странката.

(2) Странката може да го овласти полномошникот да презема само определени дејствија или да ги презема сите дејствија во постапката.

Член 86

(1) Ако странката му издала на адвокатот полномошно за водење на парницата, а поблиску не ги определила овластувањата во полномошното, адвокатот врз основа на таквото полномошно е овластен:

1) да ги врши сите дејствија во постапката, а особено да поднесе тужба, да ја повлече тужбата, да го признае тужбеното барање или да се одрече од тужбеното барање, да склучи порамнување, да поднесе правен лек и да се одрече или откаже од него, како и да бара издавање на привремени мерки за обезбедување;

2) да става барање за извршување или обезбедување и да презема потребни дејствија во постапката по повод такво барање и

3) од противната странка да ги прими досудените трошоци.

(2) За поднесување на предлог за повторување на постапката на адвокатот му е потребно посебно полномошно, ако од правосилноста на одлуката изминало повеќе од шест месеца.

(3) Адвокатот може да го заменува и адвокатски приправник кој е вработен кај него, и тоа само пред суд од прв степен, за спорови чија вредност не надминува 1.000.000 денари.

Член 87

Ако странката во полномошното не ги определила поблиску овластувањата на полномошникот, полномошникот кој не е адвокат врз основа на ваквото полномошно може да ги врши сите дејствија во постапката, но секогаш му е потребно изрично овластување за повлекување на тужба, за признавање или за одрекување од тужбеното барање, за склучување на порамнување, за одрекување или откажување од правен лек и за пренесување на полномошното врз друго лице, како и за поднесување на вонредни правни лекови.

Член 88

(1) Странката го издава полномошното писмено или усно на записник во судот.

(2) Странката која не е писмена или не е во состојба да се потпише на писменото полномошно наместо потпис ќе стави отпечаток од показалецот. Ако полномошното се дава на лице кое не е адвокат, полномошното се заверува кај нотар.

(3) Ако се посомнева во вистинитоста на писменото полномошно, судот со решение може да определи да се поднесе заверено полномошно. Против ова решение не е дозволена жалба.

Член 89

(1) Полномошникот е должен при првото дејствие во постапката да поднесе полномошно.

(2) Судот може да дозволи дејствијата во постапката за странката привремено да ги врши лице кое не поднело полномошно, но истовремено на тоа лице ќе му нареди дополнително во определен рок да поднесе полномошно или одобрение од странката за извршување на парничното дејствие.

(3) Додека не истече рокот за поднесување на полномошното, судот ќе го одложи донесувањето на одлуката. Ако тој рок истече безуспешно, судот ќе ја продолжи постапката, не земајќи ги предвид дејствијата што ги извршило лицето без полномошно.

(4) Судот е должен во текот на целата постапка да внимава дали лицето кое се појавува како полномошник е овластено за застапување. Ако судот утврди дека лицето кое се појавува како полномошник не е овластено за застапување, ќе ги укине парничните дејствија што ги презело тоа лице, ако тие дејствија странката не ги одобрила дополнително.

Член 90

(1) Странката може во секое време да го отповика полномошното, а полномошникот може во секое време да го откаже полномошното.

(2) Отповикувањето, односно откажувањето на полномошното мора да му се соопшти на судот пред кој се води постапката, писмено или усно на записник.

(3) Отповикувањето, односно откажувањето на полномошното важи за противната странка од моментот кога и е соопштено.

(4) По откажувањето на полномошното, полномошникот е должен уште еден месец да ги врши дејствијата за лицето кое му го издало полномошното, ако е потребно од него да отстрани некаква штета што во тоа време би можела да настане.

Член 91

(1) Ако на полномошникот му е дадено овластување дека може да ги врши сите дејствија во постапката, а на странката и биде одземена деловната способност или ако нејзиниот законски застапник умре или му биде одземена деловната способност, или ако застапникот според закон биде разрешен од должност, полномошникот е овластен и натаму да ги презема дејствијата во постапката, но наследникот односно новиот законски застапник може да го отповика полномошното.

(2) Во случаите од ставот (1) на овој член, на полномошникот кој не е адвокат, секогаш му престануваат овластувањата што во полномошното мораат изречно да се наведат (член 87).

Член 92

(1) Со смрт на физичкото лице, односно со престанувањето на правното лице престанува и полномошното што тоа го издало.

(2) Во случај на стечај, полномошното што го издал стечајниот должник престанува кога според важечките прописи ќе настапат правните последици од отворањето на стечајната постапка.

(3) По исклучок од одредбите на ставовите (1) и (2) од овој член, полномошникот е должен уште еден месец да ги врши дејствијата во постапката ако е потребно од странката да отстрани штета.

Јазикот во постапката

Член 93

(1) Странките и другите учесници во постапката граѓани на Република Македонија, кои зборуваат друг службен јазик, кој исто така е службен јазик во Република Македонија, во постапката имаат право при учество на рочиштата и при усно преземање на други процесни дејствија пред судот да го употребуваат својот јазик.

(2) На странките и на другите учесници од ставот (1) на овој член во постапката ќе им се обезбеди усно преведување на нивниот јазик на тоа што се изнесува на рочиштето, како и усно и писмено преведување на исправите кои се користат на рочиштето за докажување.

(3) Преведувањето го вршат судски преведувачи.

Член 94

(1) Поканите, одлуките и другите судски писмена се упатуваат до странките и до другите учесници во постапката на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(2) На странките и другите учесници граѓани на Република Македонија, чиј јазик е службен јазик различен од македонскиот јазик, поканите, одлуките и другите судски писмена им се доставуваат и на тој јазик.

Член 95

(1) Странките и другите учесници во постапката, тужбите, жалбите и другите поднесоци ги поднесуваат до судот на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(2) Странките и другите учесници во постапка граѓани на Република Македонија, чиј јазик е службен јазик различен од македонскиот јазик и кирилското писмо, тужбите, жалбите и другите поднесоци, можат да ги поднесуваат до судот на нивниот јазик и писмо. Ваквите поднесоци судот ги преведува на македонски јазик и кирилското писмо и ги доставува до другите странки и учесници во постапката.

Член 96

(1) Странките и другите учесници во постапката граѓани на Република Македонија, чиј јазик не е македонскиот јазик и кирилското писмо, а не е ни службен јазик различен од македонскиот јазик и кирилското писмо, во постапката имаат право при учество на рочиштата и при усно преземање на други процесни дејствија пред судот да го употребуваат својот јазик. На тие странки и учесници во постапката ќе им се обезбеди усно преведување на нивниот јазик на тоа што се изнесува на рочиштето, како и усно преведување на исправите кои се користат на рочиштето за докажување.

(2) Странките и другите учесници во постапката од ставот (1) на овој член, ќе се поучат за правото усната постапка пред судот да ја следат на својот јазик со посредство на преведувач. Тие можат да се одречат од правото на преведување ако изјават дека го знаат јазикот на кој се води постапката. Во записникот ќе се забележи дека се поучени за тоа право, како и изјавите на странките, односно учесниците.

Член 97

Трошоците за преведување, за странките и учесниците во постапката кои се граѓани на Република Македонија што настануваат со примената на одредбите на овој закон за правото на употреба на својот јазик и писмо, паѓаат на товар на Буџетот на Република Македонија.

Г л а в а ш е с т а

ПОДНЕСОЦИ

Член 98

(1) Тужбата, одговорот на тужбата, правните лекови и другите изјави, предлози и соопштенија што се даваат надвор од расправата се поднесуваат писмено (поднесоци).

(2) Поднесоците мораат да бидат разбирливи и мораат да го содржат сето она што е потребно за да може да се постапи по нив. Тие особено треба да содржат:

означување на судот, име, занимање и живеалиште, односно престојувалиште на странките, односно фирмата и седиштето на правното лице, на нивните законски застапници и полномошници, ако ги имаат, предмет на спорот, содржина на изјавата и потпис на подносителот.

(3) Странката во поднесокот е должна да го наведе својот единствен матичен број на граѓанинот и даночниот број.

(4) Ако изјавата содржи некое барање, странката треба во поднесокот да ги наведе фактите врз кои се заснова барањето, како и докази кога е тоа потребно.

(5) Изјавата што се дава со поднесокот може, наместо со поднесок, да се даде усно на записник кај парничниот суд.

(6) Поднесокот од адвокат задолжително содржи штембил од адвокатот и адвокатска маркичка предвидена со посебен закон, во спротивно поднесокот е неуреден и судот ќе го отфрли. До донесување на посебен закон со кој се уредува адвокатската маркичка, поднесокот од адвокат задолжително треба да содржи само штембил.

Член 99

(1) Поднесоките што треба да се достават до спротивната странка му се предаваат на судот во доволен број примероци за судот и за спротивната странка. Така треба да се постапи и кога со поднесокот се поднесуваат прилози.

(2) Ако на спротивната страна има повеќе лица кои имаат заеднички законски застапник или полномошник, за сите тие лица поднесоките и прилозите можат да се предаваат во еден примерок.

Член 100

(1) Исправите што се прилагаат кон поднесокот, се поднесуваат во оригинал, препис или фотокопије.

(2) Ако странката приложи исправа во оригинал, судот таквата исправа ќе ја задржи, а на спротивната странка ќе и дозволи да ја разгледа. Кога ќе престане потребата таквата исправа да се држи во судот, таа ќе му се врати на подносителот на негово барање, но судот може да бара од подносителот кон списите да приложи препис или фотокопије од исправата.

(3) Ако исправата е приложена во препис или фотокопије, судот на барање од спротивната странка ќе го повика подносителот да му ја поднесе на судот исправата во оригинал, а на спротивната странка ќе и дозволи да ја прегледа. Кога е тоа потребно, судот ќе го определи рокот во кој исправата ќе се предаде, односно прегледа.

(4) Против овие решенија не е дозволена жалба.

Член 101

(1) Ако поднесокот е неразбирлив или не го содржи сето она што е потребно за да може да се постапи по него, судот ќе му укаже на подносителот да го исправи поднесокот.

(2) Кога судот ќе му го врати поднесокот на подносителот заради исправка или дополние, ќе определи рок за повторно поднесување на поднесокот кој не може да биде подолг од 15 дена.

(3) Ако поднесокот што е врзан за рок биде исправен, односно дополнет и предаден на судот во рокот определен за дополние или исправка, ќе се смета дека му е поднесен на судот оној ден кога прв пат бил поднесен.

(4) Ќе се смета дека поднесокот е повлечен ако не му биде вратен на судот во определениот рок, а ако биде вратен без исправка односно дополние, ќе се отфрли.

(5) Ако поднесоките или прилозите не се поднесени во доволен број примероци, судот ќе го повика подносителот да ги поднесе во рок од три дена.

Член 102

(1) Со парична казна од 100 до 1.000 евра во денарска противвредност парничниот суд ќе го казни лицето кое во поднесокот го навредува судот, странката или друг учесник во постапката.

(2) Изречената казна според ставот (1) од овој член не влијае врз изрекувањето на казната за кривично дело.

(3) Ако изречената парична казна не биде доброволно платена во рокот кој го определил судот, истата присилно се наплатува по службена должност како парично побарување според Законот за извршувањето.

(4) Одредбата на ставот (3) од овој член се применува во сите случаи кога судот изрекува парична казна (членови 233, 240, 302 и 304).

(5) За изречената казна на адвокат, судот ја известува Адвокатската комора на Република Македонија.

Г л а в а с е д м а

РОКОВИ И РОЧИШТА

Рокови

Член 103

(1) Ако роковите не се определени со закон, ги определува судот со оглед на околностите на случајот.

(2) Рокот што судот ќе го определи може да се продолжи на предлог од заинтересираното лице, ако за тоа постојат оправдани причини.

(3) Предлогот мора да се поднесе пред истекот на рокот чие продолжување се бара.

(4) Против решението за продолжување на рокот не е дозволена жалба.

Член 104

(1) Роковите се сметаат на денови, месеци и години.

(2) Кога рокот е определен на денови, во рокот не се засметува денот кога доставувањето или соопштувањето е извршено, односно денот во кој паѓа настанот од кога треба да се смета траењето на рокот, туку за почеток на рокот се зема првиот нареден ден.

(3) Роковите определени на месеци, односно на години завршуваат со истекот на оној ден од последниот месец, односно година кој по својот број одговара на денот кога започнал рокот. Ако го нема тој ден во последниот месец, рокот завршува последниот ден на тој месец.

(4) Ако последниот ден на рокот паѓа на државен празник или во недела или во некој друг ден кога судот не работи, рокот истекнува со истекот на првиот нареден работен ден.

Член 105

(1) Кога поднесокот е врзан за рок, се смета дека е даден во рокот ако пред да истече рокот му е предаден на надлежниот суд.

(2) Ако поднесокот е упатен по пошта со препорачана пратка или по телеграфски пат, денот на предавањето на поштата се смета како ден на предавање на судот до кој е упатен.

(3) Ако поднесокот е упатен по телеграфски пат, а не содржи сè што е потребно за да може по него да се постапи, ќе се смета дека е даден во рокот ако уреден поднесок дополнително му биде предаден на судот или биде упатен до судот со препорачана пратка во рок од три дена од денот на предавањето на телеграмата во пошта.

(4) За лица кои се наоѓаат во Армијата на Република Македонија на воена служба, денот на предавањето на поднесокот на воената единица, односно на воената установа или на штаб се смета како ден на предавање на судот.

(5) Одредбата на ставот (4) од овој член се однесува и на други лица во Армијата на Република Македонија кои се наоѓаат во служба во воени единици, односно воени установи или штабови во места во кои не постои редовна пошта.

(6) За лицата лишени од слобода, денот на предавањето на поднесокот до управата на затворот, казнено-поправната установа или воспитно-поправниот дом се смета како ден на предавање на судот.

(7) Ако поднесокот што е врзан за рок е предаден или упатен до ненадлежен суд пред истекот на рокот, а ќе стигне до надлежниот суд по истекот на рокот, ќе се смета дека е поднесен навреме, ако неговото поднесување до ненадлежниот суд може да му се припише на незнаење или на очигледна грешка на подносителот.

(8) Одредбите од ставовите (1) до (7) на овој член се применуваат и врз рокот во кој според посебни прописи мора да се поднесе тужба, како и врз рокот на застареноста на побарувањата или на некое друго право.

Рочишта

Член 106

(1) Рочиштето го определува судот кога тоа е пропишано со закон или кога тоа го бараат потребите на постапката. Против решението за определување на рочиштето не е дозволена жалба.

(2) Судот на рочиштето навремено ќе ги повика странките и другите лица чие присуство го смета за потребно. Кон поканата до странките ќе се достави поднесокот што дал повод за определување на рочиштето, а во поканата ќе се назначи местото, просторијата и времето на одржувањето на рочиштето. Ако кон поканата не се доставува поднесок, во поканата ќе се наведат странките, предметот на спорот, како и дејствието што ќе се изврши на рочиштето.

(3) Судот во поканата особено ќе предупреди на законските последици поради изостанување од рочиштето.

Член 107

(1) Рочиштето, по правило, се одржува во судската зграда.

(2) Судот може да одлучи рочиштето да се одржи надвор од судската зграда кога ќе најде дека е тоа нужно или дека на тој начин ќе се заштеди во време или во трошоците на постапката. Против ова решение не е дозволена жалба.

Член 108

(1) Судот може да го одложи рочиштето кога тоа е потребно заради изведување на докази или кога за тоа постојат други оправдани причини.

(2) Кога ќе се одложи рочиштето, судот веднаш на присутните ќе им го соопшти местото и времето на новото рочиште.

(3) Против решението за одлагање на рочиштето не е дозволена жалба.

Враќање во поранешна состојба

Член 109

(1) Ако странката пропушти рочиште или рок за преземање на некое дејствие во постапката и поради тоа го загуби правото на преземање на тоа дејствие, судот на таа странка на нејзин предлог ќе и дозволи дополнително да го изврши тоа дејствие (враќање во поранешна состојба), ако оцени дека постојат оправдани причини за пропуштањето.

(2) Кога ќе се дозволи враќање во поранешна состојба, постапката се враќа во онаа состојба во која се наоѓала пред пропуштањето и се укинуваат сите одлуки што ги донел судот поради пропуштањето.

(3) Странката која бара враќање во поранешна состојба должна е на спротивната странка да и ги надомести трошоците на постапката предизвикани со пропуштањето и одлучувањето за предлогот за враќање во поранешна состојба, независно од исходот на спорот. За барањето на спротивната странка за надомест на трошоците на постапката судот е должен да одлучи со решение без одлагање, независно од одлуката за главната работа. Против тоа решение не е дозволена посебна жалба, а извршување по таа основа може да се бара пред неговата правосилност.

Член 110

(1) Предлогот за враќање во поранешна состојба се поднесува до судот кај кого требало да се изврши пропуштеното дејствие.

(2) Предлогот мора да се поднесе во рок од 15 дена, сметајќи од денот кога престанала причината што го предизвикала пропуштањето, а ако странката дури подоцна дознала за пропуштањето, од денот кога дознала за тоа.

(3) Ако странката во поканата за преземање на некои парнични дејствија или во поканата за рочиште била предупредена на последиците од пропуштањето, ќе се смета дека дознала за пропуштањето оној ден кога истекол рокот во кој дејствието требало да го преземе, односно оној ден кога е одржано рочиштето на кое е повикана.

(4) По истекот на три месеца од денот на пропуштањето не може да се бара враќање во поранешна состојба.

(5) Ако враќањето во поранешна состојба се предлага поради пропуштање на рокот, предлагачот е должен истовремено со поднесувањето на предлогот да го изврши и пропуштеното дејствие.

Член 111

Нема да се дозволи враќање во поранешна состојба ако е пропуштен рокот за поднесување на предлог за враќање во поранешна состојба, или ако е пропуштено рочиштето определено по повод предлог за враќање во поранешна состојба.

Член 112

(1) Предлогот за враќање во поранешна состојба по правило не влијае врз текот на постапката, но судот може да одлучи постапката да се прекине до правосилноста на решението за предлогот.

(2) Ако судот донел одлука да се прекине постапката, а пред повисокиот суд е во тек постапка по жалба, за таа одлука ќе се извести повисокиот суд.

Член 113

(1) Ненавремените и недозволените предлози за враќање во поранешна состојба претседателот на советот ќе ги отфрли со решение.

(2) По предлог за враќање во поранешна состојба судот ќе закаже рочиште, освен ако фактите врз кои се заснова предлогот се општопознати.

Член 114

Против решението со кое се усвојува предлогот за враќање во поранешна состојба не е дозволена жалба, освен ако предлогот е усвоен спротивно на членот 111 од овој закон.

Г л а в а о с м а

ЗАПИСНИЦИ

Член 115

(1) Записник се составува за дејствијата преземени на рочиштето.

(2) Записник се составува и за поважните изјави или соопштенија што странките или другите учесници ги даваат надвор од рочиштето. За помалку важни изјави или соопштенија нема да се составува записник, туку ќе се состави само службена белешка на списокот.

(3) Записникот го пишува записничар.

Член 116

(1) Во записникот се внесува: назив и состав на судот, место каде што се врши дејствието, ден и час кога се врши дејствието, назначување на предметот на спорот и на имињата на присутните странки или на трети лица и на нивните законски застапници или полномошници, а кога полномошникот на странката е адвокат се внесува адвокатската маркичка.

(2) Записникот треба да содржи суштествени податоци за содржината на преземеното дејствие. Во записникот за главната расправа, особено се внесува: дали расправата била јавна или јавноста била исклучена, содржината на изјавите на странките, нивните предлози, доказите што ги понудиле, доказите што се изведени, со наведување на содржината на исказите на сведоците и вештаците, како и одлуките на судот донесени на рочиштето.

Член 117

Записникот мора да се води уредно, во него не смее ништо да се брише, да се додава или менува. Прецртаните места мораат да останат читливи.

Член 118

(1) Записникот се составува на тој начин што претседателот на советот, односно судијата поединец му кажува гласно на записничарот што ќе внесе во записникот.

(2) Странките имаат право да го прочитаат записникот или да бараат да им се прочита, како и да ставаат свои приговори на содржината на записникот.

(3) Тоа право го имаат и другите лица чија изјава е внесена во записникот, но само во поглед на оној дел од записникот што ја содржи нивната изјава.

(4) Исправките или додатоците во поглед на содржината на записникот што треба да се извршат по повод приговорите на странките или на други лица или по службена должност, ќе се внесат на крајот од записникот. На барање од овие лица ќе се внесат и приговорите што не се усвоени.

Член 119

(1) Записникот го потпишуваат претседателот на советот, односно судијата поединец, записничарот, странките, односно нивните законски застапници или полномошници, како и толкувачот и преведувачот.

(2) Ако записникот содржи повеќе страници, странките, односно нивните полномошници или законски застапници ја потпишуваат секоја страница од записникот.

(3) Примерок од записникот од ставот (1) на овој член, судот е должен да им даде на секоја од странките.

(4) Сведокот и вештакот го потпишуваат својот исказ на записникот кога нивно сослушување се врши пред замолен судија или пред претседателот на советот, односно судијата поединец.

(5) Неписмено лице или лице кое не може да се потпише ќе стави на записникот отпечаток од показалецот, а записничарот под отпечатокот ќе го запише неговото име и презиме.

(6) Ако некоја од странките, нејзиниот законски застапник или полномошник, сведокот, вештакот, толкувачот или преведувачот се оддалечи пред потпишувањето на записникот или не сака да го потпише записникот, тоа ќе се забележи во записникот и ќе се наведе причината за тоа.

Член 120

(1) За советувањето и гласањето се составува посебен записник. Ако кај повисокиот суд во постапката по правниот лек одлуката е донесена едногласно, нема да се состави записник, туку на оригиналот на одлуката ќе се состави забелешка за советувањето и гласањето.

(2) Записникот за советувањето и гласањето го содржи текот на гласањето и одлуката што е донесена.

(3) Издвоените мислења се приклучуваат кон записникот за советувањето и гласањето ако не се внесени во самиот записник.

(4) Записникот, односно белешката за гласањето ја потпишуваат сите членови на советот и записничарот.

(5) Записникот за советувањето и гласањето ќе се затвори во посебна обвивка. Овој записник може да го разгледа само повисокиот суд кога решава по правен лек, и во тој случај записникот повторно ќе се затвори во посебна обвивка и на обвивката ќе се назначи дека записникот е разгледан.

Г л а в а д е в е т т а

ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ

Член 121

(1) Судот донесува одлуки во форма на пресуда или решение.

(2) За тужбено барање судот одлучува со пресуда, а во постапка поради смеќавање на владение со решение.

(3) Во случаите кога не одлучува со пресуда, судот одлучува со решение.

(4) Во постапката за издавање на платен налог, решението со кое се усвојува тужбеното барање се донесува во форма на платен налог.

(5) Одлуката за трошоците во пресудата се смета за решение.

Член 122

(1) Одлуките на советот се донесуваат по советувањето со гласање.

(2) Во просторијата во која се врши советување и гласање можат да бидат присутни само членовите на советот и записничарот.

(3) Кога треба да се донесе одлука за поедноставни прашања, советот може да донесе одлука и на самото заседание.

Член 123

(1) Претседателот на советот раководи со советувањето и гласањето и гласа последен. Тој се грижи сите прашања да се разгледаат сестрано и наполно.

(2) За секоја одлука на советот е потребно мнозинство на гласовите.

(3) Членовите на советот не можат да одбијат да гласаат за прашања што ќе ги постави претседателот на советот. Членот на советот што при гласањето за некое поранешно прашање останал во малцинство не може да се воздржи од гласање за прашање за кое подоцна треба да се одлучи.

(4) Ако во поглед на одделни прашања за кои се одлучува се поделат гласовите на повеќе различни мислења, така што ниту едно од нив нема мнозинство, прашањата ќе се разделат и гласањето ќе се повторува се додека не се постигне мнозинство. Ако во поглед на висината на паричниот износ или количеството се поделат гласовите на повеќе од две мислења, повторно ќе се разгледаат причините за секое мислење, па ако и по тоа не може да се постигне мнозинство, гласовите дадени за најголемиот паричен износ или количество ќе им се додадат на гласовите дадени за најблискиот помал паричен износ или количество додека не се постигне мнозинство.

Член 124

(1) Пред одлучувањето за главната работа судот одлучува дали е потребно да се дополнително постапката, како и за други претходни прашања.

(2) Ако при решавањето за главната работа треба да се одлучи за повеќе барања, ќе се гласа за секое барање одделно.

Глава десетта

ДОСТАВУВАЊЕ НА ПИСМЕНА И РАЗГЛЕДУВАЊЕ НА СПИСИ

Начин на доставување

Член 125

Писмената се доставуваат по пошта, преку службено лице на судот, непосредно во судот, преку нотар или друго лице определено со закон.

Член 126

(1) Странката која е уредно поканета да присуствува на рочиште или пак е известена за преземање на определено дејствие не се јави пред судот, судот нема натамошна обврска да ја повикова. По нејзино барање судот е должен во судот да и врати покана за денот и часот за одржување на рочиштето.

Член 127

(1) Доставување до државните органи и до правните лица се врши со предавање на писмената на лицето овластено за примање на писмена или на работникот кој ќе се затече во канцеларијата, односно во деловната просторија.

(2) Доставка на правно лице може да се изврши и преку неговата деловна единица ако спорот произлегува од правен однос на таа деловна единица.

(3) Кога писменото треба да се достави до државен орган или до јавното правобранителство, доставувањето се врши со предавање на писменото во неговата писарница. Како ден на доставување се смета денот на предавањето на писменото во писарницата.

(4) Доставувањето според одредбите на ставот (1) од овој член се врши и кога странките, наведени во тој став за свој полномошник определиле лице кое е нивен работник.

(5) Ако на одредени лица, врз основа на нивно барање и одобрение од страна на судот, доставувањето им се врши во судот, писмената кои им ги упатува судот се оставаат за нив во посебен преградок во определена просторија на судот. Доставувањето го врши службено лице на судот. При преземањето на писменото мора да се преземат сите писмена оставени во судскиот преградок.

(6) Писмената кои се доставуваат преку поштенски фах не смеат да бидат достапни на лицата на кои им се доставуваат пред да ја потпишат доставницата. Писмената се доставуваат во затворени пликови, кога доставувањето се врши преку пошта. При преземањето на писменото мора да се преземат сите писмена оставени во поштенскиот фах.

(7) На секое писмено кое се доставува на начинот определен во ставовите (5) и (6) од овој член се назначува денот кога тоа е оставено во судскиот преградок или поштенскиот фах на лицето на кое доставувањето му се врши на тој начин. Ако писменото не биде подигнато во рок од осум дена од денот на оставањето на писменото во судскиот преградок или во поштенскиот фах, се смета дека доставувањето е уредно извршено.

Член 128

(1) Кога со овој закон е предвидено доставувањето да се изврши преку нотар, доставувањето се врши така што нотарот, по барање на овластеното лице или орган по пошта или непосредно, го доставува писменото и за тоа составува записник.

(2) По барање на странката која ќе изјави дека е согласна да ги надомести трошоците и наградата кои се предизвикани со доставата, судот може со решение

против кое не е допуштена жалба, да одреди доставата на некое писмено да му се довери на нотар предложен од странката. Во таков случај, писменото кое треба да го достави судот заедно со решението ќе го стави во посебна обвивка која ќе ја предаде на нотарот.

(3) Нотарот од ставот (2) на овој член е должен да ја изврши доставата согласно со одредбите од овој закон. При доставувањето на писменото од ставот (2) на овој член нотарот има права и должности согласно со овој закон. Нотарот во вршењето на работите на доставата може да го замени и нотарски заменик.

(4) За приемот на писменото заради доставување и дејствијата преземени заради доставување, нотарот ќе состави записник.

(5) Заверениот препис на записникот за приемот на писменото заради доставување и потврдата за извршената достава, заедно со заверениот препис од записникот за доставата, односно недоставеното писмено, заедно со заверениот препис од записникот за преземените дејствија, нотарот ќе ги достави без одлагање до судот.

(6) Трошоците и наградата предизвикани со доставувањето преку нотар странката ги надоместува на нотарот. Нотарот кому не му се платени трошоците и наградата не е должен да ја изврши доставата, за што ќе состави записник и ќе го извести судот.

(7) Трошоците за доставата преку нотар влегуваат во парничните трошоци, ако судот оцени дека таквата достава била неопходна.

Член 129

(1) Доставата на правно лице кое е запишано во трговскиот или друг регистар, се врши на адресата наведена на тужбата.

(2) Ако доставата на адресата наведена во тужбата не успее, тогаш доставата се врши на адресата на седиштето на тоа лице, запишана во трговскиот или друг регистар.

(3) Доколку доставата не успее ниту на таа адреса, доставата се врши со објава на писменото на огласна табла на судот. Се смета дека доставата е извршена уредно по истекот на осум дена од денот на објавувањето на писменото на огласната табла на судот.

(4) Одредбите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член се применуваат и на физичките лица кои вршат определена дејност запишана во трговскиот или друг регистар, кога на тие лица им се врши достава во врска со дејноста што тие ја вршат.

(5) Доставата на физичко лице се врши на адресата наведена во тужбата. Ако доставата на таа адреса не успее, тогаш доставата се врши на адресата запишана во личната карта.

Член 130

До воени лица, до лица вработени во полицијата и до лица вработени во сувоземниот, водниот и воздушниот сообраќај доставувањето на поканите може да се врши преку нивната команда, односно преку непосредниот старешина, а по потреба може на тој начин да се врши и доставување и на други писмена.

Член 131

(1) Кога доставувањето треба да се изврши до лица или до установи во странство или до странци кои уживаат право на имунитет, доставувањето ќе се изврши по дипломатски пат, ако со меѓународен договор или со овој закон поинаку не е определено.

(2) Ако доставувањето на писмената треба да се изврши до државјанин на Република Македонија во странство, доставувањето може да се изврши преку надлежниот конзуларен претставник или преку дипломатски претставник на Република Македонија кој ги врши конзуларните работи во односната странска држава.

(3) Доставата на правно лице кое има седиште во странство може да се изврши преку неговото претставништво или застапништво во Република Македонија.

Член 132

До лица лишени од слобода доставувањето се врши преку управата на затворот, казнено-поправната установа или воспитно-поправниот дом.

Член 133

(1) Кога странката има законски застапник, односно полномошник доставувањето се врши до законскиот застапник, односно полномошникот, ако во овој закон не е определено нешто друго.

(2) Ако странката има повеќе законски застапници, односно полномошници, доволно е доставувањето да се изврши до едниот од нив.

Член 134

Доставувањето до адвокат може да се изврши и со предавање на писменото на лицето кое извршува какви било работи во неговата адвокатска канцеларија.

Член 135

(1) Доставувањето се врши секој ден од 6,00 до 21,00 часот во домот или на работно место на лицето до кое треба да се изврши доставувањето или во судот кога тоа лице ќе се затече таму или на кое било друго место.

(2) Лицата коишто доставувачот ќе ги затекне на местото каде што доставата треба да се изврши, должни се на негово барање да се легитимираат.

(3) Кога тоа е потребно, заради утврдување на идентитетот на лицето кое ќе се затекне на местото каде доставата треба да се изврши или заради извршување на други дејствија на доставата, доставувачот е овластен да побара помош од полиција.

Член 136

(1) Ако лицето до кое писменото треба да се достави не се затече во својот стан, доставувањето се врши со предавање на писменото на некој од неговите полнолетни членови на домаќинството, кој е должен да го прими писменото.

(2) Ако доставувањето се врши на работното место на лицето до кое треба да се достави писменото, а тоа лице не се затече тука, доставувањето може да се изврши на лице кое работи на истото место, ако тоа се согласи да го прими писменото.

(3) Предавање на писменото на друго лице не е дозволено ако тоа учествува во постапката како противник на лицето до кое треба да се изврши доставувањето.

(4) Лицата кои согласно со одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член им се доставува писменото наместо на лицето на кое писменото е упатено, должни се писменото да му го предадат на тоа лице.

Член 137

(1) Тужба, платен налог, вонреден правен лек, пресуда, решение донесено во постапка поради смеќавање на владение, како и решение против кое е дозволена посебна жалба, ќе се достават лично до странката, односно до нејзиниот законски застапник, односно полномошник. Другите писмена ќе се достават лично кога тоа со овој закон изрично е определено или кога судот смета дека поради приложените исправи во оригинали или од некоја друга причина е потребна поголема претпазливост.

(2) Ако лицето до кое писменото мора лично да се достави не се затече таму каде што треба да се изврши доставувањето, доставувачот ќе побара известување кога и на кое место би можел да го затече тоа лице и ќе остави кај едно од лицата наведени во членот 136 ставови (1) и (2) од овој закон, писмено известување зара-

ди примање на писменото да биде во определен ден и час во својот стан, односно на своето работно место. Ако и по ова доставувачот не го затече лицето до кое треба да се достави писменото, ќе се постапи според одредбите на членот 139 од овој закон и со тоа се смета дека е извршено доставувањето.

(3) Ако писменото од ставот (1) на овој член треба да се достави до државни органи и до правни лица, доставувањето се врши согласно со одредбите на членот 127 од овој закон.

Член 138

Ако се утврди дека лицето до кое треба да се достави писменото е отсутно и дека лицата наведени во членот 136 ставови (1) и (2) од овој закон не можат писменото навреме да му го предадат, ќе се врати писменото на судот со назначување каде што се наоѓа отсутниот.

Одбивање на прием

Член 139

Кога лицето до кое е упатено писменото, односно полнолетниот член на неговото домаќинство односно овластено лице или работник на државен орган или на правно лице, без оправдана причина ќе одбие да го прими писменото, доставувачот ќе го остави во станот или во просториите каде што односниот лице работи или писменото ќе го прикачи на вратата од станот или просторијата. На повратницата ќе го забележи денот, часот и причината за одбивањето на приемот, како и местото каде што е оставено писменото и со тоа се смета дека е извршено доставувањето.

Промена на стан

Член 140

(1) Кога странката или нејзиниот законски застапник до правосилно завршување на постапката ќе го промени своето живеалиште или престојувалиште, должен е за тоа веднаш да го извести судот.

(2) Ако не го стори тоа, а доставувачот не може да дознае каде се отселила, судот ќе определи сите натамошни доставувања во постапката за таа странка да се вршат со прикачување на писменото на огласната табла на судот.

(3) Доставувањето се смета за извршено по истекот на осум дена од денот на прикачувањето на писменото на огласната табла на судот.

(4) Кога полномошникот, односно полномошникот за примање на писмена до доставувањето на второстепената одлука со која правосилно се завршува постапката го промени своето живеалиште или престојувалиште, а за тоа нема да го известат судот, доставувањето ќе се изврши како да не е ни назначен полномошник.

Полномошник за примање на писмена

Член 141

Странката или нејзиниот законски застапник кој се наоѓа во странство, а нема полномошник во Република Македонија, судот ќе го повика во примерен рок да постави полномошник за примање на писмена во Република Македонија. Ако странката или нејзиниот законски застапник не назначи таков полномошник, судот на странката на нејзин трошок ќе и назначи привремен застапник овластен за примање на писмена и за тоа ќе ја известат странката, односно нејзиниот законски застапник.

Член 142

(1) Ако повеќе лица заеднички тужат, а немаат заеднички законски застапник односно полномошник, судот може да ги повика во определен рок да именуват заеднички полномошник за примање на писмена.

Истовремено судот ќе ги известува тужителите кого од нив ќе го смета за заеднички полномошник за примање на писмена, ако тие самите во определен рок не именуваат таков полномошник.

(2) Одредбата од ставот (1) на овој член ќе се применува и кога повеќе лица се тужени како единствени сопарничари.

Доставница

Член 143

(1) Потврдата за извршеното доставување (доставница) ја потпишуваат примачот и доставувачот. Примачот на доставницата со букви сам ќе го напише денот на приемот.

(2) Ако примачот е неписмен или не е во состојба да се потпише, доставувачот ќе го напише неговото име и презиме и со букви ќе го испише денот на приемот и ќе стави забелешка зошто примачот не ставил свој потпис.

(3) Ако примачот одбие да ја потпише доставницата, доставувачот тоа ќе го забележи на доставницата и ќе го испише со букви денот на предавањето и со тоа се смета дека доставувањето е извршено.

(4) Ако доставувањето е извршено според одредбата на членот 137 став (2) од овој закон, на доставницата покрај потврдата за приемот на писменото ќе се назначи дека претходело писмено известување.

(5) Кога според одредбите на овој закон писменото му е предадено на друго лице, а не на она до кое писменото требало да се достави, на доставницата доставувачот ќе го назначи односот на тие два лица.

(6) Ако на доставницата неточно е назначен датумот на доставувањето, ќе се смета дека доставувањето е извршено оној ден кога е предадено писменото.

(7) Текстот на доставницата е напишан на македонски јазик и кирилско писмо.

(8) Во судовите кои се наоѓаат на подрачјето на единиците на локалната самоуправа во која покрај македонскиот јазик, службен е и јазикот на припадниците на заедницата што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните, текстот на доставницата од ставот (7) на овој член е напишан и на тој јазик и писмо.

(9) Ако доставницата исчезнала, доставувањето може да се докажува и на друг начин.

Разгледување и препишување на списи

Член 144

(1) Странките имаат право да ги разгледуваат, препишуваат или копираат списите на постапката во која учествуваат.

(2) На другите лица кои имаат оправдан интерес може да им се дозволи разгледување, препишување или копирање на одделни списи во присуство на овластено лице во судот. Кога постапката е во тек, дозвола дава претседателот на советот, односно судијата поединец, а кога постапката е завршена, претседателот на судот, односно овластеното лице во судот што тој ќе го определи.

Глава единаесетта

ТРОШОЦИ НА ПОСТАПКАТА

Парнични трошоци

Член 145

(1) Парничните трошоци ги сочинуваат издатоците направени во текот или по повод на постапката.

(2) Парничните трошоци ја опфаќаат и наградата на адвокатот и на другите лица на кои законот им признава право на награда.

Член 146

(1) Секоја странка претходно сама ги поднесува трошоците што ги предизвикала со своето дејствие.

(2) Судот нема да постапува по тужба ниту да преземе друго дејствие за кое не е платена судската такса.

Член 147

(1) Кога странката ќе предложи изведување на докази должна е по налог на судот однапред да го положи износот потребен за намирување на трошоците што ќе настанат по повод изведувањето на докази.

(2) Кога изведување на докази ќе предложат двете странки или кога судот ќе го определи тоа, судот ќе го определи износот потребен за намирување на трошоците да го положат двете странки на еднакви делови. Ако судот определил изведување на докази може да определи износот да го положи само едната странка. Во тој случај судот, со оглед на сите околности, по свое убедување ќе оцени од какво значење е тоа што странката во рокот не го положила износот потребен за намирување на трошоците.

(3) Судот ќе се откаже од изведувањето на докази ако износот потребен за намирување на трошоците не биде положен во рокот што ќе го определи судот.

(4) По исклучок од одредбата на ставот (3) од овој член, ако судот по службена должност определи изведување на докази заради утврдување на фактите во врска со примената на членот 3 став (3) од овој закон, ќе ги задолжи странките во определен рок да го положат определениот износ.

(5) Ако ниту една од странките во определениот рок не го положи определениот износ, трошоците за изведување на доказите ќе се исплатат од средствата на судот, а по правосилното завршување на постапката тие ќе се надоместат согласно со правилата содржани во членот 148 од овој закон.

Член 148

(1) Странката која во целост ќе ја загуби парницата е должна на противната странка и на нејзиниот замешувач да им ги надомести трошоците.

(2) Ако странката делумно успее во парницата, судот може со оглед на постигнатиот успех да определи секоја странка да ги поднесува своите трошоци или едната странка да и надомести на другата и на замешувачот сразмерен дел од трошоците.

(3) Судот може да одлучи едната странка да ги надомести сите трошоци што противната странка и нејзиниот замешувач ги имале, ако спротивната странка не успеала само во сразмерно незначителен дел од своето барање, а поради тој дел не настанале посебни трошоци.

(4) Според резултатот на докажувањето судот ќе одлучи дали трошоците од членот 147 став (4) на овој закон ќе ги поднесува едната или двете странки или трошоците ќе паднат на товар на средствата на судот.

Член 149

(1) При одлучувањето кои трошоци ќе и се надоместат на странката судот ќе ги земе предвид само оние трошоци што биле потребни за водење на парницата. За тоа кои трошоци биле потребни, како и за висината на трошоците одлучува судот, оценувајќи ги грижливо сите околности.

(2) Наградата и другите трошоци на адвокатите се одмеруваат според тарифата за надоместок на трошоците на адвокатите.

Член 150

(1) Странката е должна независно од исходот на парницата да и ги надомести на противната странка трошоците што ги предизвикала по своја вина или случај што и се случил нејзе.

(2) Судот може да одлучи законскиот застапник или полномошник на странката да и ги надомести на спротивната странка трошоците што ги предизвикал по своја вина.

(3) За надоместот на трошоците од ставовите (1) и (2) на овој член судот е должен со решение да одлучи без одлагање. Против тоа решение не е дозволена посебна жалба, а извршување на решението може да се бара пред неговата правосилност.

Член 151

Ако тужениот не дал повод за тужба и ако во одговорот на тужбата, односно на подготвителното рочиште, а ако не се одржува подготвително рочиште тогаш на главната расправа пред да се впушти во расправање за главната работа, го признал тужбеното барање, тужителот ќе му ги надомести парничните трошоци на тужениот.

Член 152

(1) Тужителот кој ќе ја повлече тужбата е должен на спротивната странка да и ги надомести парничните трошоци, освен ако до повлекувањето на тужбата дошло веднаш по исполнувањето на барањето од страна на тужениот.

(2) Странката која ќе се откаже од правен лек е должна на противната странка да и ги надомести трошоците настанати по повод правниот лек.

Член 153

(1) Секоја странка ги поднесува своите трошоци кога постапката е завршена со судско порамнување, ако во порамнувањето поинаку не е договорено.

(2) Трошоците за порамнувањето кое е обидено (член 310), но не успеало, влегуваат во парничните трошоци.

Член 154

Ако во излачна парница биде усвоено тужбеното барање за излачување на предмети, а судот утврди дека тужениот како доверител во извршната постапка имал оправдани причини да смета дека не постојат права на трети лица врз овие предмети, ќе определи секоја странка да ги поднесува своите трошоци.

Член 155

(1) Сопарничарите ги поднесуваат трошоците на еднакви делови.

(2) Ако постои значителна разлика во поглед на нивниот удел во предметот на спорот, судот сразмерно на тој удел ќе определи колкав дел од трошоците ќе надомести секој од сопарничарите.

(3) Сопарничарите кои солидарно се одговорни во главната работа одговараат солидарно и за трошоците досудени на спротивната страна.

(4) За трошоците предизвикани со посебни парнични дејствија на одделни сопарничари, другите сопарничари не одговараат.

Член 156

(1) Кога јавниот обвинител се јавува како странка во постапката, тој има право на надоместок на трошоците според одредбите од овој закон.

(2) Трошоците што според одредбите на овој закон би требало да ги поднесува јавниот обвинител ќе се исплатат од Буџетот на Република Македонија.

Член 157

Одредбите за трошоците се применуваат и на странките кои ги застапува јавното правобранителство. Во тој случај трошоците на постапката го опфаќаат и износот што на странката би и се признал на име награда на адвокат.

Член 158

(1) За надоместок на трошоците одлучува судот на определено барање од странката, без расправање.

(2) Странката е должна во барањето определено да ги наведе трошоците за кои бара надоместок.

(3) Барањето за надоместок на трошоците, странката е должна да го истакне најдоцна до завршувањето на расправањето кое му претходи на одлучувањето за трошоците, а ако се работи за донесување на одлука без претходно расправање, странката е должна барањето за надоместок на трошоците да го истакне во предлогот за кој треба да одлучи судот.

(4) За барањето за надоместок на трошоците, судот ќе одлучи во пресудата или решението со кое се завршува постапката пред тој суд.

(5) При усно објавување на пресудата или на решението со кое се налага надоместок на трошоците, судот може да одлучи износот на трошоците да го одмери во писмено изработена пресуда, односно решение, ако решението треба да се достави до странките.

(6) Во текот на постапката судот со посебно решение ќе одлучи за надоместок на трошоците само кога правото на надоместок на трошоците не зависи од одлуката за главната работа.

(7) Во случајот од членот 152 на овој закон, ако повлекувањето на тужбата или откажувањето од правен лек не е извршено на расправата, барање за надоместок на трошоците може да се истакне во рок од 15 дена по приемот на известувањето за откажувањето.

Член 159

Во делумна пресуда или во меѓупресуда судот може да изрече дека одлуката за трошоците се остава за подоцнежната пресуда.

Член 160

(1) Кога судот ќе го отфрли или одбие правниот лек, ќе одлучи и за трошоците настанати во постапката по повод тој правен лек.

(2) Кога судот ќе ја преиначи одлуката против која е поднесен правен лек или ќе ја укине таа одлука и ќе ја отфрли тужбата, ќе одлучи за трошоците на целата постапка.

(3) Кога ќе се укине одлуката против која е поднесен правен лек и предметот ќе се врати на повторно судење, ќе се остави за трошоците на постапката по повод правниот лек да се одлучи во конечната одлука.

(4) Судот може да постапи според одредбата на ставот (3) од овој член и кога одлуката против која е поднесен правен лек ќе се укине само делумно.

Член 161

(1) Одлуката за трошоците содржана во пресудата може да се напаѓа само со жалба на решение, ако истовремено не се напаѓа и одлуката за главната работа.

(2) Ако едната странка ја напаѓа пресудата само во поглед на трошоците, а другата во поглед на главната работа, повисокиот суд со една одлука ќе одлучи за обата правни лека.

Трошоци во постапката за обезбедување на докази

Член 162

(1) Трошоците на постапката за обезбедување на докази ги поднесува странката која поднела предлог за обезбедување на докази. Таа е должна да и ги надомести и трошоците на спротивната странка, односно на назначениот привремен застапник.

(2) Овие трошоци странката може дополнително да ги остварува како дел од парничните трошоци, според успехот во постапката.

Ослободување од плаќање на трошоците на постапката

Член 163

(1) Судот ќе ја ослободи од плаќање на трошоците на постапката странката која според својата општа

имотна состојба не е во можност да ги поднесува овие трошоци без штета за својата нужна издршка и нужна издршка на своето семејство.

(2) Ослободувањето од плаќање на трошоците на постапката опфаќа ослободување од плаќање на такси и ослободување од полагање на аванс за трошоците на сведоците, вештаците, за увид и за судските огласи.

(3) Судот може да ја ослободи странката само од плаќање на такси ако со плаќањето на таксите значително би биле намалени средствата од кои се издржува странката и членовите на нејзиното семејство.

(4) При донесувањето на одлуката за ослободување од плаќање на трошоците на постапката, судот грижливо ќе ги оцени сите околности, а особено ќе ја земе предвид вредноста на предметот на спорот, бројот на лицата што ги издржува странката и приходите што ги имаат странката и членовите на нејзиното семејство.

Член 164

(1) Одлуката за ослободување од плаќање на трошоците на постапката ја донесува првостепениот суд по предлог на странката.

(2) Странката е должна кон предлогот да поднесе уверение од надлежниот орган на државната управа за својата имотна состојба.

(3) Во уверението за имотната состојба мора да се назначи износот на данокот што го плаќа домаќинството и одделни членови на домаќинството како и други извори на нивните приходи и воопшто имотната состојба на странката на која и се издава уверението.

(4) Поблиски прописи за издавање на уверенија за имотната состојба донесува органот определен со посебен пропис.

(5) Кога е тоа потребно и самиот суд може по службена должност да ги прибави потребните податоци и известувања за имотната состојба на странката која бара ослободување, а може за тоа да ја сослуша и противната странка.

(6) Против решението на судот со кое се усвојува предлогот на странката не е дозволена жалба.

Член 165

(1) Кога странката наполно е ослободена од плаќање на трошоците на постапката (член 163 став (2)), првостепениот суд по нејзино барање ќе определи да ја застапува полномошник, ако тоа е нужно заради заштитата на правата на странката.

(2) Странката на која и е назначен полномошник се ослободува од плаќање на трошоците и наградата на назначениот полномошник.

(3) Полномошникот од редот на адвокатите го назначува претседателот на судот.

(4) Назначениот полномошник може од оправдани причини да бара да биде разрешен. За тоа одлучува надвор од главната расправа претседателот на советот, а на расправата советот. Против одлуката на судот со која се разрешува полномошникот не е дозволена жалба.

(5) Против решението на судот со кое се усвојува барањето на странката за назначување на полномошникот не е дозволена жалба.

Член 166

Кога странката е наполно ослободена од плаќање на трошоците на постапката (член 163 став (2)), од средствата на судот ќе се исплати аванс за трошоците на сведоците, вештаците, преведувачите, толкувачите, за увид и за издавање на судски оглас, како и трошоците на поставениот полномошник.

Член 167

(1) Решението за ослободување од плаќање на трошоците и за назначување на полномошникот првостепениот суд во текот на постапката може да го укине

ако утврди дека странката е во состојба да ги поднесува трошоците на постапката. Притоа, судот ќе реши дали странката наполно или делумно ќе ги надомести и оние трошоци и такси од кои порано била ослободена, како и трошоците и наградата на назначениот полномошник.

(2) Првенствено ќе се надоместат износите исплатени од средствата на судот.

Член 168

(1) Таксите и трошоците исплатени од средствата на судот, како и фактичките издатоци и наградата на назначениот полномошник, претставуваат дел од парничните трошоци.

(2) За надоместокот на овие трошоци од страна на противникот на странката која е ослободена од плаќање на трошоците на постапката судот ќе одлучи според одредбите за надоместокот на трошоците.

(3) Таксите и трошоците исплатени од средствата на судот ги наплатува по службена должност првостепениот суд од странката која е должна да ги надомести.

(4) Ако противникот на странката која е ослободена од плаќање на трошоците на постапката е задолжен да ги надомести парничните трошоци, а ќе се утврди дека тој не е во состојба да ги плати тие трошоци, судот може дополнително да определи трошоците од ставот (1) на овој член да ги плати во целост или делумно странката која е ослободена од плаќање на трошоците на постапката од она што и е досудено. Со тоа не се задира во правото на оваа странка за она што го платила да бара надоместок од противникот.

Член 169

Надоместокот на трошоците на парничната постапка што ќе настанат пред судовите во Република Македонија, го утврдува со правилник министерот за правда.

Г л а в а д в а н а е с е т т а

ПРАВНА ПОМОШ

Член 170

(1) Судовите се должни да укажуваат еден на друг правна помош во парничната постапка.

(2) Ако замолените суд не е надлежен да го изврши дејствието за кое е замолен, ќе му ја отстапи молбата на надлежниот суд, односно на друг државен орган и за тоа ќе го известат судот од кој ја примил молбата, а ако надлежниот суд, односно државниот орган не е познат, ќе ја врати молбата.

Член 171

(1) Судовите ќе им укажуваат правна помош на странски судови во случаите предвидени со меѓународен договор, како и кога постои заемност во укажувањето на правна помош. Во случај на сомневање за постоење на заемност, објаснение дава министерот за правда.

(2) Судот ќе одбие да му даде правна помош на странски суд ако се бара извршување на дејствие кое му е спротивно на јавниот поредок на Република Македонија. Во таков случај судот надлежен за укажување на правна помош по службена должност ќе го достави предметот до Врховниот суд на Република Македонија.

(3) Одредбата на членот 170 став (2) од овој закон важи и за постапување со молба на странски суд.

Член 172

Судовите им укажуваат правна помош на странски судови на начин предвиден со домашното законодавство. Дејствието кое е предмет на молба на странскиот суд може да се изврши и на начин кој го бара странскиот суд, ако таквата постапка не е спротивна на јавниот поредок на Република Македонија.

Член 173

Ако со меѓународен договор поинаку не е определено, судовите ќе ги земаат во постапка молбите за правна помош на странските судови, само ако се доставени по дипломатски пат и ако молбата и прилозите се составени на македонски јазик или ако е приложен заверен превод на тој јазик.

Член 174

Ако со меѓународен договор не е определено нешто друго, молбите на домашните судови за правна помош се доставуваат до странските судови по дипломатски пат. Молбите и прилозите мораат да бидат составени на јазикот на замолената држава или кон нив мора да биде приложен нивни заверен превод на тој јазик.

Дел втори**ТЕК НА ПОСТАПКАТА****А. Постапка пред првостепениот суд****Глава тринаесетта****ТУЖБА****Член 175**

Парничната постапка се поведува со тужба.

Содржина на тужбата**Член 176**

(1) Тужбата треба да содржи определено барање во поглед на главната работа и на споредните барања, факти врз кои тужителот го заснова барањето, докази со кои се утврдуваат овие факти, како и други податоци што мора да ги има секое поднесок (член 98).

(2) Кога составот на судот или правото на изјавување ревизија зависи од вредноста на предметот на спорот, а предмет на тужбеното барање не е паричен износ, тужителот е должен во тужбата да ја назначи вредноста на предметот на спорот.

(3) Судот ќе постапи според тужбата и кога тужителот не го навел правниот основ на тужбеното барање, а ако тужителот го навел правниот основ, судот не е врзан за него.

Тужба за утврдување**Член 177**

(1) Тужителот може во тужбата да бара судот само да го утврди постоењето, односно непостоењето на некое право или правен однос или вистинитост, односно невистинитост на некоја исправа.

(2) Ваква тужба може да се поднесе кога тоа со посебни прописи е предвидено, кога тужителот има правен интерес судот да го утврди постоењето, односно непостоењето на некое право или правен однос, или вистинитост, односно невистинитост на некоја исправа пред пристигнатоста на барањето за чинење од истиот однос, или кога тужителот има некој друг правен интерес за поднесување на ваква тужба.

(3) Ако одлуката за спорот зависи од тоа дали постои или не постои некој правен однос кој во текот на парницата станал спорен, тужителот може покрај постојното барање да истакне и тужбено барање судот да утврди дека таков однос постои, односно дека не постои, ако судот пред кој тече парницата е надлежен за такво барање.

(4) Истакнувањето на барање во смисла на одредбата на ставот (3) од овој член нема да се смета како преиначување на тужбата.

Истакнување на повеќе тужбени барања во една тужба**Член 178**

(1) Во една тужба тужителот може да истакне повеќе барања против истиот тужен кога сите барања се поврзани со ист фактички и правен основ. Ако барањата не се поврзани со ист фактички и правен основ, тие можат да се истакнат во една тужба против ист тужен само кога истиот суд стварно е надлежен за секое од овие барања и кога за сите барања е определен ист вид постапка.

(2) Тужителот може две или повеќе тужбени барања во меѓусебна врска да ги истакне во една тужба и така судот да го усвои следното од тие барања, ако најде дека она што пред него е истакнато не е основано.

(3) Барањата според ставот (2) на овој член можат да се истакнат во една тужба само ако судот стварно е надлежен за секое од истакнатите барања и ако за сите барања е определен ист вид на постапка.

(4) Ако за некои од барањата истакнати во истата тужба треба да суди совет, а за други судија поединец на истиот суд, за сите барања ќе суди совет.

Противтужба**Член 179**

(1) Тужениот може најдоцна до првото рочиште за главната расправа кај истиот суд да поднесе противтужба, ако барањето на противтужбата е во врска со тужбеното барање, или ако тие барања можат да се пребијат или ако со противтужбата се бара утврдување на некое право или правен однос од чие постоење или непостоење зависи во целост или делумно одлуката за тужбеното барање.

(2) До заклучувањето на главната расправа, противтужба може да се поднесе само со согласност на тужителот, а без негова согласност само кога судот до заклучување на главната расправа дозволил преиначување на тужбата иако тужениот се противел на тоа.

(3) Противтужбата може да се поднесе и кога за барањето од противтужбата треба да суди истиот суд во друг состав.

Преиначување на тужбата**Член 180**

(1) Тужителот може да ја преиначи тужбата до првото рочиште за главна расправа.

(2) По доставувањето на тужбата до тужениот, за преиначување на тужбата е потребна согласност од тужениот, но и кога тужениот се противи судот може да дозволи преиначување ако смета дека тоа би било целесообразно за конечно решавање на односите меѓу странките.

(3) Ќе се смета дека постои согласност на тужениот за преиначување на тужбата ако тој се впушти во расправа за главната работа по преиначената тужба, а пред тоа не му се противел на преиначувањето.

(4) Ако парничниот суд за преиначената тужба стварно е ненадлежен, предметот ќе го достави до надлежниот суд кој, ако тужениот се противи на преиначувањето, ќе реши дали е дозволено преиначување.

(5) На начин предвиден во ставот (4) на овој член ќе се постапи и во случај кога по преиначената тужба треба да суди истиот суд во друг состав (член 17).

(6) Кога судот ќе дозволи преиначување на тужбата, на барање на тужениот судот е должен да му остави време да се подготви за расправа по преиначената тужба, но не подолго од 15 дена.

(7) Ако тужбата е преиначена на рочиште на кое тужениот не е присутен, судот ќе го одложи рочиштето и ќе достави до тужениот препис на записникот од тоа рочиште.

(8) Против решението со кое се усвојува преиначувањето на тужбата не е дозволена посебна жалба.

Член 181

(1) Преиначување на тужба е промена на идентичноста на барањето, зголемување на постојното или истакнување на друго барање покрај постојното.

(2) Ако тужителот ја преиначува тужбата така што, поради околностите што настанале по поднесувањето на тужбата, бара од истиот фактички однос друг предмет или паричен износ, тужениот не може да се противи на таквото преиначување.

(3) Тужбата не е преиначена ако тужителот го променил правниот основ на тужбеното барање, ако го намалил тужбеното барање, или ако променил, дополнил или исправил одделни наводи, така што поради тоа тужбеното барање не е променето.

Член 182

(1) Тужителот може сè до заклучувањето на главната расправа да ја преиначи својата тужба и така што наместо првобитно тужениот ќе тужи друго лице.

(2) За преиначување на тужба во смисла на ставот (1) од овој член е потребна согласност од лицето кое треба да стапи во парницата наместо тужениот, а ако тужениот веќе се впуштил во расправање за главната работа, потребна е и согласност од тужениот.

(3) Лицето кое стапува во парницата наместо тужениот мора да ја прими парницата во онаа состојба во која се наоѓа таа во моментот кога стапува во неа.

Повлекување на тужба

Член 183

(1) Тужителот може да ја повлече тужбата без согласност од тужениот пред да се впушти тужениот во расправање за главната работа.

(2) Тужбата може да се повлече и подоцна, сè до заклучувањето на главната расправа, ако тужениот се согласи со тоа. Ако тужениот во рок од осум дена од денот на известувањето за повлекувањето на тужбата не се изјасни за тоа, ќе се смета дека се согласил со повлекувањето.

(3) Повлечената тужба се смета како да не била ни поднесена и може повторно да се поднесе.

Постоене на парница

Член 184

(1) Парницата почнува да тече со доставувањето на тужбата до тужениот.

(2) Во поглед на барањето што го поставила странката во текот на постапката, парницата почнува да тече од моментот кога за тоа барање е известена спротивната странка.

(3) Додека тече парницата, во поглед на истото барање не може да се поведе нова парница меѓу истите странки, а ако таква парница биде поведена, судот ќе ја отфрли тужбата.

(4) Судот во текот на целата постапка по службена должност внимава дали веќе тече друга парница за исто барање меѓу исти странки.

Член 185

(1) Ако некоја од странките отуѓи предмет или право за кое тече парница, тоа не пречи да се доврши парницата меѓу истите странки.

(2) Лицето кое го прибавило предметот или правото за кое тече парницата може да стапи во парницата наместо тужителот, односно тужениот, само ако со тоа се согласат двете странки.

Глава четиринаесетта

СОПАРНИЧАРИ

Член 186

(1) Повеќе лица можат со една тужба да тужат, односно да бидат тужени (сопарничари), ако:

1) во поглед на предметот на спорот се во правна заедница или ако нивните права, односно обврски произлегуваат од ист фактички и правен основ;

2) предмет на спорот се барања односно обврски од ист вид што се засноваат врз суштествено истовиден фактички и правен основ иако постои стварна и месна надлежност на истиот суд за секое барање и за секој тужен и

3) тоа е определено со друг закон.

(2) До заклучувањето на главната расправа, под условите од ставот (1) на овој член, покрај тужителот може да пристапи нов тужител или тужбата може да биде проширена на нов тужен со негова согласност.

(3) Лицето кое пристапува кон тужбата, односно на кое се проширува тужбата мора да ја прими парницата во онаа состојба во која таа се наоѓа кога тоа стапува во неа.

Член 187

(1) Тужителот може со тужба да опфати двајца или повеќе тужени и така што ќе бара тужбеното барање да биде усвоено спрема следниот тужен за случај да биде правосилно одбиен спрема оној што е наведен во тужбата пред него.

(2) На начинот предвиден во ставот (1) на овој член, тужителот со тужбата може да опфати двајца или повеќе тужени, само ако спрема секој од нив истакнува исто барање или ако спрема одделни од нив истакнува различни барања што се во меѓусебна врска и ако истиот суд стварно и месно е надлежен за секое од барањата.

Член 188

Лицето кое во целост или делумно бара предмет или право за кое меѓу други лица веќе тече парница, може пред судот пред кој тече парницата да ги тужи обете странки со една тужба, сè додека постапката не се заврши правосилно.

Член 189

Главниот должник и гарантот можат да бидат заеднички тужени, ако тоа не е во спротивност со содржината на договорот за гаранција.

Член 190

Секој сопарничар во парницата е самостојна странка и неговите дејствија или пропуштања не им користат ниту им штетат на другите сопарничари.

Член 191

Ако според законот или поради природата на правниот однос, спорот може да се реши на еднаков начин спрема сите сопарничари (единствени сопарничари), тие се сметаат како една парнична странка, така што во случај ако одделни сопарничари пропуштат некое парнично дејствие, дејството на парничните дејствија што ги извршиле други сопарничари се протега и на оние што не ги презеле тие дејствија.

Член 192

Ако роковите за извршување на определено парнично дејствие за одделни единствени сопарничари истекуваат во различно време, тоа парнично дејствие секој сопарничар може да го преземе сè додека макар и за еден од нив уште тече рокот за преземање на тоа дејствие.

Член 193

Секој сопарничар има право да поднесува предлози што се однесуваат на текот на парницата.

Глава петнаесетта

УЧЕСТВО НА ТРЕТИ ЛИЦА ВО ПАРНИЦАТА

Учество на замешувач

Член 194

(1) Лице кое има правен интерес во парница што тече меѓу други лица една од странките да успее, може да и се придружи на таа странка.

(2) Замешувачот може да стапи во парницата во текот на целата постапка сè до правосилноста на одлуката за тужбеното барање, како и во роковите предвидени за поднесување на вонреден правен лек.

(3) Изјавата за стапување во парница замешувачот може да ја даде на рочиштето или со писмен поднесок.

(4) Поднесокот на замешувачот се доставува до двете парнични странки, а ако изјавата на замешувачот е дадена на рочиште преписот на односниот дел од записникот ќе се достави само до онаа странка која останала од рочиштето.

Член 195

(1) Секоја странка може на замешувачот да му го оспори правото да учествува во постапката и да предложи да се одбие замешувачот, а судот може и без изјаснување на странките да го одбие учеството на замешувачот ако утврди дека не постои правен интерес на замешувачот.

(2) До правосилноста на решението со кое се одбива учеството на замешувачот, замешувачот може да учествува во постапката и неговите парнични дејствија не можат да се исклучат.

(3) Против одлуката на судот со која се прифаќа учеството на замешувачот не е дозволена посебна жалба.

Член 196

(1) Замешувачот мора да ја прими парницата во онаа состојба во која се наоѓа во моментот кога ќе се замеща во парницата. Во натамошниот тек на парницата, тој е овластен да истакнува предлози и да ги презема сите други парнични дејствија во рокови во кои тие дејствија би можела да ги презема странката на која и се придружил.

(2) Кога замешувачот стапил во парницата до правосилноста на одлуката за тужбено барање, овластен е да поднесе и вонреден правен лек.

(3) Ако замешувачот поднесе правен лек, примерок од неговиот поднесок ќе се достави и до странката на која и се придружил.

(4) Парничните дејствија на замешувачот за странката на која и се придружил имаат правно дејство, ако не се во спротивност со нејзините дејствија.

(5) По согласност на двете парнични странки замешувачот може да стапи во парницата како странка наместо странката на која и се придружил.

Член 197

(1) Ако правното дејство на пресудата треба да се однесува и на замешувачот, тој има положба на единствен сопарничар (член 191).

(2) Замешувачот со положба на единствен сопарничар може да поднесе вонреден правен лек и во парницата во која до настапувањето на правосилноста на одлуката за тужбеното барање не учествувал како замешувач.

Именување на претходник

Член 198

(1) Лицето кое е тужено како држател на некој предмет или корисник на некое право, а тврди дека предметот го држи или правото го врши од име на трето лице може, најдоцна на подготвителното рочиште, а ако ова не е одржано тогаш на главната расправа пред да се впушти во расправање за главната работа, да го повика преку судот тоа трето лице (претходник), наместо него да стапи како странка во парницата.

(2) Согласно на тужителот наместо тужениот во парницата да стапи претходникот е потребна само ако тужителот против тужениот истакнува и такви барања кои не зависат од тоа дали тужениот од името на претходникот го држи предметот или го врши правото.

(3) Ако претходникот кој уредно е повикан, не дојде на рочиштето или одбие да стапи во парницата, тужениот не може да се противи да се впушти во парницата.

Известување на трето лице за парницата

Член 199

(1) Ако тужителот или тужениот треба некое трето лице да го извести за започнатата парница, за да се заснова со тоа извесно граѓанско-правно дејство, тие можат, сè додека парницата не се доврши правосилно, тоа да го сторат со поднесок преку парничниот суд во кој ќе ја наведат причината за известувањето и во каква состојба се наоѓа парницата.

(2) Странката која го известила третото лице за парницата не може поради тоа да бара прекин на започнатата парница, продолжување на роковите или одлагање на рочиштето.

Глава шеснаесетта

ПРЕКИН НА ПОСТАПКАТА

Член 200

Постапката се прекинува, кога:

- 1) странката ќе умре;
- 2) странката ќе ја загуби парничната способност, а нема полномошник во таа постапка;
- 3) законскиот застапник на странката ќе умре или ќе престане неговото овластување за застапување, а странката нема полномошник во постапката;
- 4) странката која е правно лице ќе престане да постои, односно кога надлежниот орган правосилно ќе одлучи за забрана на работата;
- 5) ќе настапат правните последици од отворање на стечајна постапка;
- 6) двете странки тоа ќе го побараат заради решавање на спорот со медијација или на друг начин;
- 7) поради војна или други причини ќе престане работата во судот и
- 8) тоа е определено со друг закон.

Член 201

(1) Освен случаите посебно предвидени во овој закон, прекин на постапката судот ќе определи, кога:

- 1) ќе одлучи самиот да не решава за претходното прашање (член 11) и
 - 2) странката се наоѓа на подрачје кое поради поплави, други непогоди и слично е отсечено од судот.
- (2) Судот може да определи прекин на постапката кога одлуката за тужбеното барање зависи од тоа дали е сторен прекршок или кривично дело за кое се гони по службена должност, кој е сторителот и дали е тој одговорен, а особено кога ќе се појави сомневање дека сведокот или вештакот дал лажен исказ или дека исправата употребена како доказ е лажна.

Член 202

(1) Прекилот на постапката има за последица да престанат да течат сите рокови определени за вршење на парничните дејствија.

(2) За време на траењето на прекилот на постапката судот не може да презема никакви дејствија во постапката, но ако прекилот настапил по заклучувањето на главната расправа, судот може врз основа на таа расправа да донесе одлука.

(3) Парничните дејствија што ги презела едната странка додека трае прекилот на постапката спрема другата странка немаат никакво правно дејство. Нивно дејство почнува дури откако постапката ќе продолжи.

Член 203

(1) Постапката што е прекината од причините наведени во членот 200 точки 1 до 4 на овој закон, ќе се продолжи кога наследникот или старателот на оставината, новиот законски застапник, стечајниот управник или правните следбеници на правното лице ќе ја преземат постапката или кога судот по предлог од противната странка ќе ги повика да го сторат тоа.

(2) Ако судот ја прекинал постапката согласно со членот 200 точка 6 од овој закон, постапката ќе продолжи по барање на една од странките, а ако такво барање нема, постапката ќе продолжи по истекот на 45 дена од денот на прекилот.

(3) Ако судот ја прекинал постапката од причините наведени во членот 201 став (1) точка 1 и став (2) на овој закон, постапката ќе продолжи кога правосилно ќе заврши постапката пред судот или пред друг надлежен орган, или кога судот ќе најде дека повеќе не постојат причини да се чека на нејзино завршување.

(4) Во сите други случаи прекинатата постапка ќе се продолжи на предлог од странката штом ќе престанат причините за прекилот.

(5) Роковите што поради прекилот на постапката престанале да течат, за заинтересираната странка почнуваат да течат во целост, одново од денот кога судот ќе и го достави решението за продолжување на постапката.

(6) До странката која не ставила предлог за продолжување на постапката, решението за продолжување на постапката се доставува според одредбите на членот 137 од овој закон.

Член 204

(1) Жалбата против решението со кое се утврдува или се определува прекин на постапката (членови 200 и 201), не го задржува извршувањето на решението.

(2) Ако судот на рочиштето го одбил предлогот за прекин на постапката и одлучил постапката веднаш да продолжи, против тоа решение не е дозволена посебна жалба.

Глава седумнаесетта**ДОКАЗИ И ИЗВЕДУВАЊЕ НА ДОКАЗИ****Општи одредби****Член 205**

(1) Секоја странка е должна да ги изнесе фактите и да предложи докази врз кои го заснова своето барање или со кои ги побива наводите и доказите на противникот.

(2) Судот може во текот на постапката, кога ќе оцени дека тоа е целисходно за правилно решавање на спорот, да ги предупреди странките на нивната должност од ставот (1) на овој член, а особено на потребата од изнесување на решителни факти и предлагање на одредени докази.

(3) Не може да се одбие доказ за факт затоа што е напишан на јазик на заедниците на странките или други учесници на постапката државјани на Република Македонија.

(4) Трошоците за превод на таквите докази паѓаат на товар на Буџетот на Република Македонија.

Член 206

(1) Доказувањето ги опфаќа сите факти што се важни за донесување на одлука.

(2) Судот одлучува за тоа кои од предложените докази ќе се изведат заради утврдување на решителните факти.

Член 207

(1) Не треба да се докажуваат фактите што странката ги признала пред судот во текот на парницата, но судот може да нареди да се докажуваат и вакви факти ако смета дека странката со нивното признавање оди кон тоа да располага со барање со кое не може да располага (член 3 став (3)).

(2) Судот, земајќи ги предвид сите околности, според свое убедување ќе оцени дали ќе го земе за признаен или оспорен фактот што странката првин го признала, а потоа напивно или делумно го одрекла или го ограничила признавањето со додавање на други факти.

(3) Фактите чие постоење законот го претпоставува не треба да се докажуваат, но може да се докажува дека овие факти не постојат, ако со закон не е определено нешто друго.

(4) Не треба да се докажуваат факти што се општопознати.

Член 208

Ако судот не може врз основа на изведените докази (член 8) со сигурност да утврди некој факт, за постоењето на фактот ќе заклучи со примена на правилата за товарот на доказувањето.

Член 209

Ако се утврди дека на странката и припаѓа правото на надоместок на штета, на паричен износ или на заменливи предмети, но висината на износот, односно количината на предметите не може да се утврди или би можела да се утврди само со несоразмерни тешкотии, судот за ова ќе одлучи по слободна оценка.

Член 210

(1) Доказите на главната расправа се изведуваат пред советот, но советот може од важни причини да одлучи определени докази да се изведат пред претседателот на советот или пред судија на замоленост суд (замолен судија). Во тој случај записниците за изведените докази ќе се прочитаат на главната расправа.

(2) Претседателот на советот или замоленост судија кому му е доверено изведување на некој доказ е овластен, ако странките тоа го предложиле, да изведе и други докази, ако смета дека тоа е целесообразно.

(3) Кога советот ќе одлучи некој доказ да се изведе пред замолен судија, во замоленост судија за изведување на доказот ќе се опише состојбата на работата според текот на главната расправа и посебно ќе се назначи за кои околности треба особено да се води сметка при изведувањето на доказот.

(4) За рочиштето за изведување на докази пред претседателот на советот или пред замоленост судија ќе се известат и странките, ако не изјавиле дека нема да присуствуваат на рочиштето.

(5) Претседателот на советот или замоленост судија при изведувањето на доказите ги има сите овластувања што ги има советот, односно претседателот на советот, кога доказите се изведуваат на главната расправа.

(6) Против решението на судот со кое изведувањето на доказите му се доверува на претседателот на советот или на замоленост судија не е дозволена посебна жалба.

Член 211

(1) Ако според околностите може да претпостави дека некој доказ нема да може да се изведе или дека нема да може да се изведе во разумен рок, или ако доказот треба да се изведе во странство, судот во решението за изведувањето на доказот ќе определи рок до кој ќе се чека изведувањето на доказот.

(2) Кога определениот рок ќе истече, расправата ќе се спроведе без оглед што определениот доказ не е изведен.

Увид**Член 212**

(1) Увид се презема кога за утврдување на некој факт или за разјаснување на некоја околност е потребно непосредно забележување на судот.

(2) Увидот може да се врши и со учество на вештаци.

Член 213

Советот ќе го овласти претседателот на советот да изврши увид ако предметот кој треба да се разгледа не може да се донесе во судот или неговото донесување би предизвикало значителни трошоци, а советот смета дека не е нужно непосредно забележување од сите членови на советот.

Член 214

Ако треба да се разгледа предмет што се наоѓа кај една од странките, кај трето лице, кај државен орган или кај организација или друго лице или институција на која и е доверено вршење на јавно овластување, ќе се применат одредбите на овој закон за прибавување на исправи од овие органи или организации (членови 217, 218 и 219).

Исправи**Член 215**

(1) Исправа што во пропишана форма ја издал државен орган или орган на државната управа во границите на својата надлежност, како и исправа што во таква форма ја издала организација или друга институција при вршење на јавно овластување што и е доверено со закон или со одлука на орган на општината заснована врз закон (јавна исправа), ја докажува вистинитоста на она што се потврдува или определува во неа.

(2) Иста доказна сила имаат и други исправи кои со посебни прописи во поглед на доказната сила се издначени со јавните исправи.

(3) Дозволено е да се докажува дека во јавната исправа невистинито се утврдени фактите или дека исправата е неправилно составена.

(4) Ако судот се сомнева во автентичноста на исправата, може да побара за тоа да се изјасни органот, односно институцијата од која би требало да потекнува таа.

Член 216

Ако со меѓународен договор поинаку не е определено, странските јавни исправи што се прописно заверени, имаат, под услов на заемност, иста доказна сила како и домашните јавни исправи.

Член 217

(1) Странката е должна самата да ја поднесе исправата на која се повикува за доказ на своите наводи.

(2) Кон исправата составена на странски јазик се поднесува и заверен превод.

(3) Ако исправата се наоѓа кај државен орган или орган на државната управа или кај правно или физичко лице кое врши јавно овластувања, а самата странка не може да издејствува исправата да се предаде или покаже, судот по предлог на странката ќе ја прибави оваа исправа.

Член 218

(1) Кога едната странка се повикува на исправа и тврди дека таа се наоѓа кај другата странка, судот оваа странка ќе ја повика да ја поднесе исправата, оставајќи и за тоа определен рок.

(2) Странката не може да го одбие поднесувањето на исправата ако таа самата во постапката се повикала на таа исправа за доказ на своите наводи, или ако се работи за исправа која според законот е должна да ја предаде или покаже, или ако исправата со оглед на нејзината содржина се смета заедничка за обете странки.

(3) Во поглед на правото на странката да го одбие поднесувањето на други исправи согласно ќе се применуваат одредбите на членовите 222 и 223 од овој закон.

(4) Кога странката која е повикана да ја поднесе исправата одрекува дека исправата се наоѓа кај неа, судот може заради утврдување на овој факт да изведува докази.

(5) Судот, со оглед на сите околности според свое убедување ќе цени од какво значење е тоа што странката која ја држи исправата не сака да постапи според решението на судот со кое и се налага да ја поднесе исправата или противно на убедувањето на судот одрекува дека исправата се наоѓа кај неа.

(6) Против одлуката на судот од ставот (1) на овој член не е дозволена посебна жалба.

Член 219

(1) Судот може на трето лице да му нареди да поднесе исправа само кога тоа според законот е должно да ја покаже или да ја поднесе, или кога се работи за исправа која според својата содржина е заедничка за тоа лице и за странката која се повикува на исправата.

(2) Пред да донесе одлука со која на трето лице му наложува да ја поднесе исправата, судот ќе го повика третото лице да се изјасни за тоа.

(3) Кога третото лице ја одрекува својата должност да ја поднесе исправата што се наоѓа кај него, судот ќе реши дали третото лице е должно да ја поднесе исправата.

(4) Кога третото лице одрекува дека исправата се наоѓа кај него, судот може, заради утврдување на овој факт, да изведува докази.

(5) Правосилното решение за должноста на третото лице да ја поднесе исправата може да се изврши според правилата на извршувањето.

(6) Третото лице има право на надоместок на трошоците што ги имало во врска со поднесувањето на исправите. Одредбите на членот 234 од овој закон согласно ќе се применуваат и во овој случај.

Сведоци**Член 220**

(1) Секое лице кое се повикува како сведок е должно да се јави на поканата, а ако со овој закон поинаку не е определено, должно е и да сведочи.

(2) Како сведоци можат да се сослушаат само лица кои се способни да даваат известување за фактите што се докажуваат.

Член 221

Не може да се сослуша како сведок лице кое со својот исказ би ја повредило должноста за чување на службена или воена тајна, додека надлежниот орган не го ослободи од таа должност.

Член 222

(1) Сведокот може да одбие да сведочи :

1) за она што странката како на свој полномошник му го доверила;

2) за она за кое странката или друго лице на сведокот како на верски исповедник му се исповедало и

3) за факти кои сведокот ги дознал како адвокат, лекар или во вршење на некоја друга професија или неко-

ја друга дејност, ако постои обврска како тајна да се чува она што се дознало во вршењето на таа професија или дејност.

(2) Претседателот на советот ќе ги предупреди овие лица дека можат да одбијат да дадат исказ.

Член 223

(1) Сведокот може да не даде одговор на одделни прашања ако за тоа постојат важни причини, а особено ако со својот одговор на тие прашања би се изложил на тежок срам, на значителна имотна штета или на кривично гонење себеси или своите роднини по крв во права линија до кој и да е степен, а во странична линија заклучно до третиот степен, својот брачен другар или роднините по сватовство заклучно до вториот степен и тогаш кога бракот престанал, својот вонбрачен другар, како и својот старател или лицето под старателство, посвоителот или посвоеникот.

(2) Претседателот на советот ќе го предупреди сведокот дека може да не даде одговор на поставеното прашање.

Член 224

Сведокот не може поради опасност од некаква имотна штета да одбие да сведочи за правни работи при кои бил присутен како повикан сведок, за дејствијата кои во поглед на спорниот однос ги презел како правен претходник или застапник на една од странките, за факти кои се однесуваат на имотните односи условени со семејна, брачна или вонбрачна врска, за факти кои се однесуваат на раѓање, склучување на брак или смрт, како и кога врз основа на посебни прописи е должен да поднесе пријава или да даде изјава.

Член 225

(1) Оправданоста на причините за одбивање на сведочење или давање одговор на одделни прашања ја оценува судот пред кој сведокот треба да сведочи. Ако е потребно, претходно за тоа ќе се сослушаат странките.

(2) Против решението на судот од ставот (1) на овој член странките немаат право на посебна жалба, а сведокот може ова решение да го побива во жалбата против решението со кое е изречена парична казна или затвор поради тоа што одбил да сведочи или не дал одговор на одделно прашање (член 233 став (2)).

Член 226

Странката која предлага определено лице да се сослуша како сведок, мора претходно да назначи за што тоа треба да сведочи и да го наведе неговото име и презиме, занимање и престојувалиште.

Член 227

(1) Повикувањето на сведокот се врши со доставување на писмена покана во која се наведува името и презимето, занимањето на повиканиот, времето и местото на доаѓањето, предметот за кој се повикува и назначување дека се повикува како сведок. Во поканата сведокот ќе се предупреди на последиците од неоправдан изостанок (член 233) и на правото на надоместок на трошоците (член 234).

(2) Сведоците кои поради старост, болест или телешки телесни недостатоци не можат да се јават на поканата, ќе се сослушаат во својот стан или на местото каде што се наоѓаат.

Член 228

(1) Сведокот ќе се праша за името и презимето, името на таткото, занимањето, живеалиштето, односно престојувалиштето, местото на раѓањето, годините на возраста и за неговиот однос со странките.

(2) Сведокот претходно ќе се опомене дека е должен да ја зборува вистината и дека не смее ништо да

премолчи, а потоа ќе се предупреди за последиците од давање на лажан исказ.

(3) Сведок се сослушува поединечно и без присуство на сведоците кои подоцна ќе се сослушуваат. Сведокот е должен одговорите да ги дава усно.

Член 229

(1) По општите прашања, сведокот се повикува да изнесе сè она што му е познато за фактите за кои треба да сведочи, а потоа можат да му се поставуваат прашања заради проверување, дополнување или разјаснување. Не е дозволено да се поставуваат прашања во кои веќе е содржано како би требало да се одговори.

(2) Сведокот секогаш ќе се прашува од каде му е познато она за кое сведочи.

(3) Сведоците можат да се соочат ако нивните искази не се сложуваат во поглед на важни факти. Соочението за секоја околност во која не се сложуваат, посебно ќе се сослушаат и нивниот одговор ќе се внесе во записникот.

Член 230

(1) Сведокот кој не го знае јазикот на кој се води постапката ќе се сослуша преку судски преведувач.

(2) Ако сведокот е глув, ќе му се поставуваат прашања писмено, а ако е нем, ќе се повика да одговара писмено. Ако сослушувањето не може да се изврши на овој начин, ќе се повика како толкувач лице кое може да се разбере со сведокот.

(3) Судот ќе го предупреди судскиот преведувач, односно толкувачот на должноста за верно пренесување на прашањата што му се поставуваат на сведокот и изјавите што ќе ги дава сведокот.

Член 231

(1) Судот може да одлучи сведокот да положи заклетва на исказот што го дал.

(2) Заклетвата се полага усно со изговарање на овие зборови: "Се заколнувам во честа дека за сето што ме прашуваше судот ја зборував вистината и дека ништо што знаев за оваа работа не премолчив".

(3) Судот може да одлучи сведокот да положи заклетва и пред да биде сослушан.

(4) Немите сведоци што знаат да читаат и пишуваат, се заколнуваат на тој начин што го потпишуваат текстот на заклетвата, а глувите сведоци ќе го прочитаат текстот на заклетвата. Ако глувите или немите сведоци не знаат ниту да читаат ниту да пишуваат, ќе се заколнат преку толкувач.

(5) Ако некој сведок се сослушува повторно, нема по вторпат да полага заклетва, туку само ќе се опомене на веќе положената заклетва.

Член 232

(1) Нема да се заколнуваат сведоците кои во моментот на сослушувањето не се полнолетни или не можат да го сфатат значењето на заклетвата.

(2) Против одлуката на судот со која на сведокот му се наредува да положи заклетва или се определува сведокот да не се заколнува, странките и сведокот немаат право на жалба.

Член 233

(1) Ако сведокот што е уредно повикан не дојде, а изостанокот не го оправда или без одобрение или оправдана причина се оддалечи од местото каде што треба да биде сослушан, судот може да нареди присилно да се доведе и да ги поднесе трошоците за доведувањето, а може и да го казни со парична казна согласно со членот 10 став (2) од овој закон.

(2) Ако сведокот дојде и откако е предупреден на последиците ќе одбие да сведочи или да даде одговор на одделно прашање, а судот ќе оцени дека причините за одбивањето се неоправдани, може да го казни со па-

рична казна согласно со членот 10 став (2) од овој закон, а ако и потоа одбие да сведочи може да му изрече затвор. Затворот трае сè додека сведокот не се согласи да сведочи или додека неговото сослушување не стане непотребно, но најдолго еден месец.

(3) Жалбата против решението за паричната казна или за затвор не го задржува извршувањето на решението, освен ако во таа жалба се побива и одлуката на судот со која не се усвоени причините на сведокот за одбивање да сведочи или да даде одговор на одделно прашање.

(4) Судот на барање од странката ќе одлучи дека сведокот е должен да ги надомести трошоците што ги предизвикал со својот неоправдан изостанок, односно со неоправданото одбивање да сведочи.

(5) Ако сведокот дополнително го оправда својот изостанок, судот ќе го отповика своето решение за казната, а може сосема или делумно да го ослободи сведокот од надоместок на трошоците. Судот може да го отповика своето решение за казната и кога сведокот дополнително ќе се согласи да сведочи.

(6) Воените лица и вработените во полицијата не можат да се затворат, но за нивното одбивање да сведочат ќе се извести нивната команда заради казнување. Ако е потребно овие лица заради сведочење присилно да се доведат, судот ќе се обрати до нивниот старешина кој ќе нареди нивно приведување во судот.

Член 234

(1) Сведокот има право на надоместок на патните трошоци и на трошоците за исхрана и ноќевање, како и на надомест на загубената заработка.

(2) Сведокот треба да бара надоместок веднаш по сослушувањето, инаку го губи тоа право. Судот е должен на ова да го предупреди сведокот.

(3) Во решението со кое се одмеруваат трошоците на сведокот, судот ќе одреди определениот износ да се исплати од положениот аванс, а ако аванс не е положен, ќе и наложи на странката определениот износ да му го плати на сведокот во рок од осум дена. Жалбата против ова решение не го задржува извршувањето на решението.

Вештаци

Член 235

(1) Судот ќе го изведе доказот со вештачење по предлог на странката кога заради утврдување или разјаснување на некој факт е потребно стручно знаење со кое судот не располага.

(2) По исклучок, судот ќе изведе доказ со вештачење и без предлог на странка, ако при изведување на некој доказ за спорен факт му е потребно стручно знаење со кое судот не располага.

Член 236

(1) Вештачењето го вршат вештаци што ги определува парничниот суд.

(2) Пред да определи кои лица ќе се земат за вештачење, судот за тоа ќе ги сослуша странките. Во итни случаи судот може да определи вештак иако претходно странките не се сослушани.

(3) Парничниот суд може да го овласти претседателот на советот или замолените судија, тие да определат вештаци ако ним им е доверено изведувањето на доказот со вештачење.

(4) Наместо определениот вештак судот може секогаш да определи друг вештак.

Член 237

(1) Вештачењето по правило го врши еден вештак, а кога судот ќе оцени дека вештачењето е сложено, може да определи двајца или повеќе вештаци.

(2) Вештаците се определуваат првенствено од редот на постојните судски вештаци за определен вид вештачење.

(3) Вештачењето може да и се довери и на стручна установа (болница, хемиска лабораторија, факултет и слично).

(4) Ако постојат посебни установи за определени видови вештачења (вештачење на лажни пари, ракописи, дактилоскопско вештачење и слично), такви вештачења, а особено посложени, им се доверуваат првенствено на тие установи.

Член 238

(1) Определените вештаци се должни да се јават на поканата на судот и да ги изнесат својот наод и мислење.

(2) Судот ќе го ослободи вештакот, по негово барање, од должноста на вештачење од причини од кои сведокот може да одбие да сведочи или да даде одговор на одделно прашање.

(3) Судот може да го ослободи вештакот, по негово барање, од должноста на вештачење и од други оправдани причини. Ослободување од должноста на вештачење може да бара и овластениот работник на органот или организацијата во која вештакот работи.

Член 239

(1) Вештакот може да биде изземен од исти причини од кои може да биде изземен судија или судија поротник, но за вештак може да се земе и лице кое порано било сослушано како сведок.

(2) Странката е должна да поднесе барање за изземање на вештакот штом ќе узнае дека постои причина за изземање, а најдоцна пред почетокот на изведувањето на доказот со вештачење. Ако судот пред определувањето на вештакот ја сослушал странката за личноста на вештакот, странката е должна притоа да се изјасни за изземањето.

(3) Во барањето за изземање на вештакот, странката е должна да ги наведе околностите врз кои го заснова своето барање за изземање.

(4) За барањето за изземање одлучува парничниот суд. Судијата на замолените суд и претседателот на советот одлучуваат за изземањето ако им е доверено изведување на доказот со вештачење.

(5) Против решението со кое се усвојува барањето за изземање не е дозволена жалба, а против решението со кое барањето се одбива не е дозволена посебна жалба.

(6) Ако странката узнала за причината за изземањето по извршеното вештачење и му приговара на вештачењето од таа причина, судот ќе постапи како барањето за изземање да е ставено пред извршеното вештачење.

Член 240

(1) Судот може да го казни со парична казна согласно со членот 10 став (2) од овој закон вештакот кој нема да дојде на рочиште иако е уредно повикан, а изостанокот нема да го оправда, како и вештакот кој без оправдана причина одбие да врши вештачење.

(2) Решението за казната судот може да го отповика под условите од членот 233 став (5) на овој закон.

(3) По барање од странката судот може со решение да му наложи на вештакот да ги надомести трошоците што ги предизвикал со своето неоправдано недоаѓање или со неоправданото одбивање да врши вештачење.

Член 241

(1) Вештакот има право на надоместок на патните трошоци и на трошоците за исхрана и ноќевање, на надоместок на загубената заработка и на трошоци за вештачење, како и право на награда за извршеното вештачење.

(2) Во поглед на надоместок на трошоците и наградата на вештакот, согласно ќе се применуваат одредбите на членот 234 ставови (2) и (3) од овој закон.

Член 242

Вештаците се повикуваат со доставување на писмена покана во која се наведува името и презимето, занимањето на повиканиот, времето и местото на доаѓање, предметот за кој се повикува и назначување дека се повикува како вештак. Во поканата вештакот ќе се предупреди на последиците од неоправдан изостанок (член 240) и на правото на надоместок на трошоците (член 241).

Член 243

(1) Пред почетокот на вештачењето ќе се повика вештакот грижливо да го разгледа предметот на вештачењето, точно да наведе сè што ќе забележи и најде и своето мислење да го изнесе совесно и во согласност со правилата на науката и вештината, а ќе се предупреди и на последиците од давање на лажан исказ.

(2) Потоа вештакот ќе се праша за името и презимето, за името на таткото, видот и степенот на образованието, живеалиштето, односно престојувалиштето, местото на раѓање, годините на возраста и неговиот однос со странките.

Член 244

(1) Судот раководи со вештачењето, му го означува на вештакот предметот што ќе се разгледува, му поставува прашања и, по потреба, бара објаснувања во поглед на дадениот наод и мислење.

(2) По одобрение на судот на вештакот прашања може да му поставуваат и странките.

(3) На вештакот можат да му се даваат разјаснувања, а може да му се дозволи и разгледување на списите. На барање од вештакот можат да се изведуваат и нови докази за да се утврдат околности што се од важност за изготвувањето на мислењето на вештакот.

Член 245

(1) Вештакот до судот ќе ги поднесе својот наод и мислење во писмена форма во рокот што ќе го определи судот.

(2) Вештакот мора секогаш да го образложи своето мислење.

(3) Судот, по можност, ќе ги достави до странките писмениот наод и мислењето пред рочиштето на кое ќе се расправа за нив.

(4) По повод извршеното вештачење вештакот може да биде сослушан усно на рочиште.

Член 246

(1) Кога се определени повеќе вештаци, тие можат да поднесат заеднички наод и мислење кога во наодот и мислењето се сложуваат. Ако во наодот и мислењето не се сложуваат секој вештак посебно го изнесува својот наод и мислење.

(2) Кога податоците на вештаците за нивниот наод не се сложуваат суштествено, или ако наодот на еден или на повеќе вештаци е нејасен, нецелосен или во противречност самиот со себеси или со испитаните околности, а тие недостатоци не можат да се отстранат со повторно сослушување на вештаците, вештачењето ќе се повтори со истите или со други вештаци.

(3) Кога во мислењето на еден или на повеќе вештаци има противречности или недостатоци, или се појави основано сомневање во правилноста на даденото мислење, а тие недостатоци или сомневања не можат да се отстранат со повторно сослушување на вештакот, ќе се побара мислење од други вештаци.

Член 247

Против решението на судот од членовите 236, 237 и 246 на овој закон не е дозволена посебна жалба.

Член 248

Одредбите на членовите 236, 237 став (2), членовите 238 до 242, членот 243 став (2) и членот 247 од овој закон се применуваат согласно и врз преведувачите и толкувачите.

Сослушување на странките

Член 249

(1) Спорните факти важни за одлуката судот по предлог на странка може да ги утврдува и со сослушување на странките.

(2) Судот може да одлучи да се изведе доказ со сослушување на странките кога нема други докази или кога и покрај изведените други докази ќе најде дека тоа е потребно за утврдување на важни факти.

Член 250

(1) Кога ќе се увери дека на странката, односно на лицето кое треба да се сослуша за странката не му се познати спорните факти, или ако сослушувањето на таа странка не е можно, судот може да одлучи да се сослуша само другата странка.

(2) Исто така, судот може да одлучи да се сослуша само едната странка, ако другата странка одбие да даде исказ или не се јави на поканата од судот.

Член 251

Изведување на докази со сослушување на странките преку претседателот на советот или замоленит судија е дозволено само ако странката поради неотстранливи пречки не може лично да дојде или ако нејзиното доаѓање би предизвикало несразмерни трошоци.

Член 252

(1) За странката која нема парнична способност ќе се сослуша нејзиниот законски застапник. Судот може да одлучи наместо или покрај законскиот застапник да се сослуша самата странка, ако нејзиното сослушување е можно.

(2) За правното лице ќе се сослуша лицето кое со законот или со правилата е определено да го застапува.

(3) Ако како странка во спорот учествуваат на една страна повеќе лица, судот ќе одлучи дали ќе се сослушаат сите овие лица или само некои од нив.

Член 253

(1) Поканата за рочиштето на кое ќе се изведува доказ со сослушување на странките се доставува лично до странката, односно до лицето што ќе се сослуша за странката.

(2) Ако странката има полномошник, поканата за рочиштето на кое ќе се изведува доказ со сослушување на странката или на лицето кое треба да се сослуша за странката, се доставува до полномошникот, кој е должен за тоа да ја извести странката.

(3) Во поканата од ставовите (1) и (2) на овој член ќе се назначи дека на рочиштето ќе се изведува доказ со сослушување на странките и дека странката што ќе дојде на рочиштето може да биде сослушана во отсуство на другата странка.

Член 254

(1) Не можат да се применуваат никакви присилни мерки спрема странката што не се јавила на поканата од судот заради сослушување, ниту пак странката може да се присили на давање исказ.

(2) Судот, со оглед на сите околности, ќе оцени од какво значење е тоа што странката не дошла на сослушувањето или што одбила да даде исказ (член 250 став (2)).

Член 255

Доказот со сослушување на странките се изведува без полагање заклетва.

Член 256

Одредбите за изведување на доказ со сведоци ќе се применуваат и при изведување на доказ со сослушување на странките, ако за сослушување на странките не е пропишано нешто друго.

Г л а в а о с у м н а е с е т т а

ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ДОКАЗИ

Член 257

(1) Кога постои оправдан страв дека некој доказ не ќе може да се изведе или дека неговото подоцнежнo изведување ќе биде отежнато, може во текот како и пред поведувањето на постапката да се предложи да се изведе овој доказ.

(2) Во постапката за обезбедување на докази не може да се изведе доказ со сослушување на странките.

(3) Обезбедувањето на докази може да се бара и откако одлуката со која постапката се завршува ќе стане правосилна, ако тоа е потребно пред или во текот на постапката по вонредни правни лекови.

Член 258

(1) Ако предлогот за обезбедување на доказ е ставен во текот на парничната постапка, за постапување е надлежен судот пред кој тече постапката.

(2) Кога се бара обезбедување на доказ пред поведувањето на постапката, како и во итни случаи ако постапката веќе тече, надлежен е суд од прв степен на чие подрачје се наоѓаат предметите што треба да се разгледаат, односно судот на чие подрачје престојува лицето кое треба да се сослуша.

(3) За предлогот од ставот (1) на овој член одлучува претседателот на советот или судијата поединец што ја води постапката, а во случаите од ставот (2) на овој член судијата поединец на надлежниот суд.

Член 259

Во поднесокот со кој се бара обезбедување на докази предлагачот е должен да ги наведе фактите што треба да се докажат, доказите што треба да се изведат и причините поради кои смета дека подоцна доказот не ќе може да се изведе или дека неговото изведување ќе биде отежнато. Во поднесокот треба да се наведе името и презимето на противникот, освен ако од околностите произлегува дека тој не е познат.

Член 260

(1) Поднесокот во кој е ставен предлог за обезбедување на доказ ќе се достави до противникот ако е познат. Ако постои опасност поради одлагање, судот за предлогот ќе одлучи и без претходно изјаснување на противникот.

(2) Во решението со кое се усвојува предлогот, судот ќе го определи рочиштето за изведување на докази, како и доказите што ќе се изведуваат, а ако е потребно ќе именува и вештаци.

(3) Ако до противникот порано не бил доставен поднесок во кој е ставен предлог за обезбедување на докази, тој ќе му се достави заедно со решението на судот со кој се усвојува предлогот за обезбедување на докази.

(4) На противникот кој е непознат или е непознато неговото престојувалиште, судот може заради учество на рочиштето за изведување на докази да му назначи привремен застапник (член 76). За тоа назначување не е потребно да се издаде оглас.

(5) Судот може во итни случаи да определи изведувањето на доказите да започне и пред да се достави до противникот решението со кое се усвојува предлогот за обезбедување на докази.

(6) Против решението на судот со кое се усвојува предлогот за обезбедување на докази, како и против решението со кое се одлучува изведувањето на докази да започне пред да се достави решението до противникот, не е дозволена жалба.

Член 261

(1) Ако доказите се изведени пред да е поведена постапка, записникот за изведување на доказите ќе се чува во судот пред кој се изведени доказите.

(2) Ако постапката е во тек, а обезбедувањето на доказите не го извел парничниот суд, записникот ќе се достави до парничниот суд.

Г л а в а д е в е т н а е с е т т а

ПОДГОТВУВАЊЕ НА ГЛАВНА РАСПРАВА

Член 262

(1) По приемот на тужбата се вршат подготовки за главна расправа.

(2) Овие подготовки опфаќаат претходно испитување на тужбата, доставување на тужбата до тужениот на одговор, одржување на подготвително рочиште и закажување на главна расправа.

(3) Со подготвувањето на главната расправа раководи претседателот на советот.

(4) Во текот на подготвувањето на главната расправа странките можат да упатуваат поднесоци во кои ќе ги наведат фактите што имаат намера да ги изнесат на главната расправа, како и доказите чие изведување имаат намера да го предложат.

Член 263

(1) Во текот на подготвувањето на главната расправа до рочиштето за главната расправа, претседателот на советот е овластен да одлучува: за стапувањето на претходникот во парницата, за учеството на замешувачот, за обезбедувањето на докази, за преиначувањето на тужбата, за трошоците на постапката во случај на повлекување на тужбата, за прекинувањето на постапката, за привремените мерки за обезбедување, за спојувањето на постапки за раздвојувањето на постапката, за определувањето на судските рокови или нивното продолжување, за закажувањето на рочишта или за нивното одлагање, за враќање во поранешна состојба поради пропуштање на рок или рочиште за ослободување на странката од плаќање на трошоците на постапката, за обезбедување на парнични трошоци, за полагањето аванс на име трошоци за преземање на одделни дејствија во постапката, за назначувањето на привремен застапник, за доставувањето на судските писмена, за мерките за исправање на поднесоците, за уредноста на полномоштијата, како и за сите прашања што се однесуваат на управувањето со постапката.

(2) Против одлуките што ги донесува претседателот на советот во текот на подготвувањето на главната расправа, а кои се однесуваат на управувањето со постапката, не е дозволена посебна жалба.

Член 264

Претседателот на советот може во текот на подготвувањето на главната расправа да донесе пресуда поради неподнесување на одговор на тужба, пресуда врз основа на признание, пресуда врз основа на одрекување и пресуда поради изостанок и да прими на записник порамнување на странките.

Претходно испитување на тужбата

Член 265

По претходно испитување на тужбата претседателот на советот е овластен да ги донесува решенијата од членот 263 на овој закон, ако не се работи за прашања

за кои според природата на работите или според одредбите на овој закон одлука може да се донесе дури во натамошниот тек на постапката.

Член 266

Кога ќе утврди дека тужбата е неразбирлива или нецелосна или дека постојат недостатоци кои се однесуваат на способноста на тужителот или на тужениот да бидат странки во постапката, или недостатоци во поглед на законското застапување на странката, или недостатоци кои се однесуваат на овластувањето на застапникот да поведе постапка кога е потребно такво овластување, претседателот на советот заради отстранување на овие недостатоци ќе ги преземе потребните мерки предвидени во овој закон (членови 75 и 101).

Член 267

(1) По претходно испитување на тужбата претседателот на советот донесува решение со кое се отфрла тужбата ако утврди дека решавањето на тужбеното барање не спаѓа во судска надлежност (член 15) или дека тужбата е поднесена ненавремено, ако со посебни прописи е определен рок за поднесување на тужбата.

(2) Претседателот на советот донесува и решение со кое судот се огласува за ненадлежен (членови 15 и 20) и предметот му се отстапува на надлежниот суд.

Член 268

Ако смета дека нема доволно основа за донесување на одлука за некое прашање што се поставило во текот на претходното испитување на тужбата, претседателот на советот ќе остави за ова прашање да донесе одлука по приемот на одговорот на тужбата или на подготвителното рочиште.

Одговор на тужба

Член 269

(1) Тужбата со прилозите се доставува до тужениот на одговор. Со поканата со која се доставува тужбата, тужениот ќе се предупреди дека е должен да даде писмен одговор на тужбата во рок што ќе го определи судот, кој не може да биде пократок од 15 дена од доставувањето на тужбата, ниту подолг од 30 дена од денот на приемот на тужбата. Судот е должен во поканата да го предупреди тужениот на правните последици од неодавање на писмен одговор на тужбата во определениот рок (член 319).

(2) По исклучок, судот може, ако тоа го бараат посебните околности за тој случај, а особено ако тоа е потребно за одлучување по предлогот за определување на привремена мерка, веднаш да закаже рочиште и да нареди примерок од тужбата да му се достави на тужениот.

Член 270

(1) Во одговорот на тужба тужениот може да се изјасни за барањата и наводите од тужбата и да предложи докази со кои ги поткрепува тие наводи.

(2) Ако тужениот го оспорува тужбеното барање, во одговорот на тужбата е должен да ги наведе фактите врз кои ги заснова своите наводи и доказите со кои се утврдуваат тие факти. Со одговорот на тужбата, тужениот е должен да ги приложи и исправите на кои се повикува, ако тоа е можно.

(3) По приемот на одговорот на тужбата, претседателот на советот, односно судијата поединец со оглед на предлозите и наводите на странките ќе оцени дали ќе закаже подготвително рочиште или веднаш ќе закаже рочиште за главна расправа.

(4) По приемот на одговорот на тужба ако судот утврди дека меѓу странките не е спорна фактичката состојба и дека не постојат други пречки за донесување на одлука, судот може да донесе одлука и без одржување на рочиште.

(5) По приемот на одговорот на тужба, судот може да ги носи сите решенија што може да ги донесе и при претходно испитување на тужбата.

Подготвително рочиште

Член 271

По приемот на одговорот на тужба или по протекот на рокот за поднесување на одговор на тужба, судот најдоцна во рок од 15 дена може да закаже подготвително рочиште.

Член 272

(1) Подготвителното рочиште треба да се определи така што на странките да им остане доволно време за подготвување, а најмалку осум дена од приемот на поканата.

(2) Во поканата за подготвителното рочиште на странките ќе им се наложи на рочиштето да ги донесат сите исправи што им служат како доказ, како и сите предмети што треба да се разгледаат во судот.

(3) Во поканата за подготвително рочиште судот ќе им укаже на странките за последиците од изостанувањето од подготвителното рочиште, како и за тоа дека се должни најдоцна на првото рочиште за главна расправа да ги изнесат сите факти врз кои ги засноваат своите наводи и да ги предложат сите докази со кои ги утврдуваат фактите и да ги приложат сите исправи и предмети што имаат намера да ги употребат како доказ.

(4) Ако е потребно за подготвително рочиште да се прибават списи, исправи или предмети што се наоѓаат кај судот или кај некој друг државен орган, орган на државната управа, орган на единица на локалната самоуправа или кај физичко или правно лице на кое му е доверено вршењето на јавни овластувања, а кои странката сама не успеала да ги прибави, судот ќе нареди, ако странките тоа го предложиле, тие списи, исправи, односно предмети да се прибават.

Член 273

(1) Подготвителното рочиште почнува со излагање на тужбата, а потоа тужениот го изнесува својот одговор на тужбата.

(2) Кога е потребно, претседателот на советот ќе побара од странките разјаснување во однос на нивните наводи или предлози.

(3) Ако странката или законскиот застапник на странката не е во состојба јасно и определено да се изјасни за предметот за кој се расправа, а нема полномошник, претседателот на советот или судијата поединец ќе и укаже на потребата да земе полномошник.

(4) Ако странката не е во можност веднаш да овласти полномошник, претседателот на советот или судијата поединец по нејзин предлог ќе го одложи рочиштето, но не подолго од 15 дена.

Член 274

(1) На подготвителното рочиште претходно се расправа за прашања што се однесуваат на пречките за натамошниот тек на постапката, било претседателот на советот по испитувањето на тужбата да го одложи решавањето на овие прашања, било тие да се наведени во одговорот на тужбата или на подготвителното рочиште. За овие прашања на подготвителното рочиште можат да се изведуваат докази кога тоа е потребно.

(2) Покрај решенијата што е овластен да ги донесува по претходно испитување на тужбата, на подготвителното рочиште, претседателот на советот донесува и решение за отфрлање на тужбата, ако утврди дека за тужбеното барање веќе тече парница, дека работата е пресудена правосилно, дека за предметот на спорот е заклучено судско порамнување или дека не постои правен интерес на тужителот за поднесување на тужба за утврдување.

(3) Ако претседателот на советот не го усвои приговорот дека постои некоја од пречките за водење на постапката од ставот (2) на овој член, ќе се продолжи со расправањето, а одлука за приговорот ќе донесе советот заедно со одлуката за главната работа, освен по приговор за месна надлежност.

(4) На подготвителното рочиште претседателот на советот во однос на управувањето со постапката ги има сите овластувања што ги имаат претседателот на советот и советот на главната расправа.

Член 275

(1) Кога ќе најде дека не постојат пречки за натамошно водење на постапката, судот, според резултатите од расправањето на подготвителното рочиште, ќе одлучи кои од предложените сведоци и вештаци ќе се повикаат на главната расправа и кои други докази ќе се прибават. За тоа кои од предложените докази ќе се изведат, одлучува советот на главна расправа.

(2) Ако судот не ги усвои предлозите од странките за доказите, странките можат своите предлози да ги повторат на главната расправа.

Член 276

(1) Ако некоја од странките предложила некои спорни факти да се утврдат со вештачење, судот ќе именува еден или повеќе вештаци, ќе одлучи по барање за иземање на вештакот, ако такво барање е поднесено и ќе ја повика едната или двете странки да го положат износот потребен за трошоците на вештачење.

(2) По предлог на странките претседателот на советот може да определи да се изврши увид надвор од судот ако тоа е потребно.

(3) Ако увидот треба да се изврши со учество на вештаци, при тоа судот ќе определи вештаци.

Член 277

(1) Ако на подготвителното рочиште не дојде тужителот кој уредно е поканет, а изостанокот не го оправда, тужбата се смета за повлечена, ако со тоа се согласил тужениот, а ако тужениот не е присутен, тужбата ќе се смета за повлечена ако во рок од осум дена по приемот на известувањето за повлекувањето не се изјаснил дека на тоа се противи.

(2) Ако на подготвителното рочиште не дојде тужениот кој уредно е поканет и не го оправда своето отсуство, а не постојат услови за донесување на пресуда поради изостанок, судот ќе расправа со присутната странка.

(3) Ако на подготвителното рочиште која било од странките не дојде, а изостанокот го оправда, рочиштето ќе се одложи.

Закажување на рочиште за главна расправа

Член 278

(1) На подготвителното рочиште судот ќе го одреди денот и часот на одржување на рочиштето за главна расправа, доказите кои ќе се изведуваат, сведоците и вештаците кои ќе бидат поканети на главната расправа.

(2) Судот ќе ги предупреди странките за последиците од изостанок на главната расправа.

(3) Судот може да одреди главната расправа да се одржи веднаш по подготвителното рочиште.

Г л а в а д в а е с е т т а

ГЛАВНА РАСПРАВА

Тек на главната расправа

Член 279

Претседателот на советот, односно судијата поединец ја отвора главната расправа и го објавува предме-

тот на расправањето. Потоа утврдува дали дошле сите повикани лица, па ако не дошле, проверува дали се уредно повикани и дали го оправдале својот изостанок.

Член 280

(1) Ако на првото рочиште за главна расправа, како и на некое подоцнежено рочиште не дојде тужителот кој уредно е поканет, а изостанокот не го оправдал, тужбата се смета за повлечена согласно со членот 277 став (1) од овој закон.

(2) Ако на првото рочиште за главна расправа не дојде тужениот, а изостанокот не го оправдал и нема услови за донесување на пресуда поради изостанок, како и кога на некое подоцнежено рочиште ќе изостане тужениот, расправата може да се одржи.

Член 281

Ако не е одржано подготвително рочиште судијата поединец ќе постапи согласно со членот 272 ставови (3) и (4) од овој закон.

Член 282

(1) Ако претходно не е одржано подготвително рочиште, првото рочиште за главна расправа почнува со излагање на тужбата, а потоа тужениот одговара на наводите во тужбата.

(2) Ако пред главната расправа е одржано подготвително рочиште, претседателот на советот ќе го запознае советот со текот и со резултатите на ова рочиште. Странките можат да го дополнат излагањето на претседателот на советот.

(3) Во натамошниот тек на расправата ќе се расправа за предлозите на странките и за фактичките наводи со кои странките ги образложуваат своите предлози, односно ги побиваат предлозите на противникот, како и за доказите понудени од нивна страна, ќе се изведуваат доказите и ќе се претресуваат резултатите од нивното изведување.

(4) Странките можат да ги изнесуваат и своите правни сфаќања што се однесуваат на предметот на спорот.

(5) Кога во овој закон е предвидено дека странка може да истакне одреден приговор или предлог или да преземе некое друго парнично дејствие додека тужениот на главната расправа не се впушти во расправање за главната работа, таквиот приговор, односно предлог странката може да го истакне, односно да преземе друго парнично дејствие, додека тужениот не го заврши излагањето по одговорот на тужбата.

Член 283

(1) Претседателот на советот внимава во текот на главната расправа да се изведат сите прифатливи докази.

(2) Претседателот на советот со поставување на прашања и на друг целесообразен начин се грижи во текот на расправата да се изнесат сите решителни факти, да се дополнат нецелосните наводи на странките за важни факти, да се означат или дополнат доказните средства што се однесуваат на наводите на странките и воопшто да се дадат сите разјаснувања потребни за да се утврди фактичката состојба важна за одлуката. Судот, ако тоа е потребно, со странките може да ги разјасни правните прашања на спорот.

Член 284

(1) Ако не е одржано подготвително рочиште, на првото рочиште за главна расправа секоја странка во своето излагање треба да ги изнесе сите факти потребни за образложување на своите предлози, да понуди докази потребни за утврдување на своите наводи, како и да се изјасни за наводите и за предложените докази на противната странка.

(2) Странките можат во текот на главната расправа да изнесуваат нови факти и да предлагаат нови докази само ако сторат веројатно дека без своја вина не биле во можност да ги изнесат, односно да ги предложат на првото рочиште за главна расправа.

(3) Странките можат да упатуваат поднесоци во кои ќе ги наведат фактите и доказите што ги предлагаат најдоцна на подготвителното рочиште или на првото рочиште за главната расправа.

Член 285

(1) Изведувањето на доказите го определува советот, односно судијата поединец со решение, во кое ќе се назначи спорниот факт за кој треба да се изведе доказот и доказното средство.

(2) Предложените докази што не ги смета за важни за одлуката, советот, односно судијата поединец ќе ги одбие и во решението ќе ја назначи причината за одбивањето.

(3) Против решението со кое се дозволува или се одбива изведувањето на доказите не е дозволена посебна жалба.

(4) Во натамошниот тек на постапката, судот не е врзан за своето поранешно решение за изведување на доказите.

Член 286

(1) Ако странката приговори дека решавањето за тужбеното барање не спаѓа во судска надлежност, дека судот не е стварно или месно надлежен, дека за истото барање веќе тече постапка, дека работата е пресудена правосилно, дека за предметот на спорот е склучено судско порамнување, судот ќе реши дали за тие приговори ќе расправа и ќе одлучува одвоено од главната работа или заедно со неа.

(2) Ако судот не го усвои приговорот од ставот (1) на овој член, за кои се расправало заедно со главната работа, или ако судот по одвоеното расправање не го усвои приговорот и одлучи веднаш да се продолжи главната расправа, решението за приговорот ќе се внесе во одлуката за главната работа.

(3) Против решението со кое се одбиваат приговорите на странките не е дозволена посебна жалба, ако судот одлучил веднаш да се продолжи расправањето за главната работа.

(4) Одредбите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член ќе се применат и кога судот по службена должност ќе одлучи одвоено од главната работа да расправа за тоа дали работата спаѓа во судска надлежност, дали судот е стварно надлежен, дали веќе тече постапка, дали работата веќе е пресудена правосилно, дали тужителот пред судот се одрекол од тужбеното барање, како и дали за предметот на спорот е склучено судско порамнување.

Член 287

(1) Кога претседателот на советот ќе заврши со сослушувањето на одделен сведок, вештак или странка, членовите на советот можат на ова лице непосредно да му поставуваат прашања.

(2) Странката и нејзиниот застапник или полномошник можат по одобрение од претседателот на советот непосредно да им поставуваат прашања на противната странка, на сведоците и на вештаците.

(3) Претседателот на советот ќе и забрани на странката поставување на определено прашање или ќе забрани одговор на поставено прашање, ако во прашањето е веќе содржано како треба да се одговори на него или ако прашањето не се однесува на предметот.

(4) Ако претседателот на советот забрани поставување на определено прашање или давање на одговор, странката може да бара за тоа да одлучи советот.

(5) На барање од странката во записникот ќе се внесе прашањето што советот го одбил, како и прашањето на кое е забранет одговорот.

Член 288

(1) Сослушаните сведоци и вештаци остануваат во судницата, ако претседателот на советот, по изјаснувањето на странките, сосема не ги отпушти или не им дозволи да заминат или не определи нивно привремено отстранување од судницата.

(2) Претседателот на советот може да определи сослушаните сведоци подоцна повторно да се повикаат и уште еднаш да се сослушаат во присуство или отсуство на други сведоци и вештаци.

Завршни зборови

Член 289

По изведувањето на сите докази, двете странки, почнувајќи од тужителот, имаат право накусо да му се обратат на судот со завршни зборови, со кои се резимираат правните и фактичките аспекти на предметот.

Член 290

(1) Кога советот смета дека предметот е расправен така што да може да се донесе одлука, претседателот на советот ќе соопшти дека главната расправа е заклучена, а потоа советот ќе се повлече на советување и гласање заради донесување одлука.

(2) Советот може да одлучи главната расправа да ја заклучи и кога останало да се прибават извесни списи што содржат докази потребни за одлучување или ако треба да се почека записникот за доказите изведени од замоленит судија, а странките ќе се откажат од расправањето за тие докази.

Член 291

Во текот на советувањето и гласањето советот може да одлучи заклучената главна расправа повторно да се отвори ако тоа е потребно заради дополнување на постапката или разјаснување на одделни поважни прашања.

Јавност на главната расправа

Член 292

(1) Главната расправа е јавна.

(2) На расправата можат да присуствуваат само полнолетни лица.

(3) Лицата кои присуствуваат на расправата не смеат да носат оружје или опасно оружје.

(4) Одредбата од ставот (3) на овој член не се однесува на припадниците на судската полиција и на обезбедувањето на лицата кои учествуваат во постапката.

Член 293

(1) Советот може да ја исклучи јавноста за целата главна расправа или за еден нејзин дел, ако тоа го бараат интересите за чувањето на службена, деловна или лична тајна, интересите на јавниот ред или причините на моралот.

(2) Советот може да ја исклучи јавноста и во случај кога со мерките за одржување на редот предвидени во овој закон не би можело да се обезбеди непречено одржување на расправата.

Член 294

(1) Исклучувањето на јавноста не се однесува на странките, нивните законски застапници, полномошниците и замешувачите.

(2) Советот може да дозволи на главната расправа на која е исклучена јавноста да присуствуваат одделни службени лица, како и научни и јавни работници, ако тоа е од интерес за нивната служба, односно научна или јавна дејност.

(3) По барање од странката, судот може да дозволи на расправата да присуствуваат најмногу две лица кои таа ќе гизначи.

(4) Претседателот на советот ќе ги предупреди лицата кои присуствуваат на расправата на која е исклучена јавноста дека се должни како тајна да го чуваат сето она што го дознале на расправата и ќе им укаже на последиците од оддавање на тајна.

Член 295

(1) За исклучувањето на јавноста одлучува советот со решение кое мора да биде образложено и јавно објавено.

(2) Против решението за исклучување на јавноста не е дозволена посебна жалба.

Член 296

Одредбите за јавноста на главната расправа согласно се применуваат и на подготвителното рочиште, на рочиштето надвор од главната расправа пред претседателот на советот, како и на рочиштето пред замолениот судија.

Раководење со главната расправа

Член 297

(1) Претседателот на советот, односно судијата поединец раководи со главната расправа, ги испитува странките, изведува докази, им дава збор на членовите на советот, на странките, на нивните законски застапници и на полномошниците и ги објавува одлуките на советот.

(2) Должност на претседателот на советот, односно судијата поединец е да се грижи предметот на спорот сестрано да се претресе, но постапката поради тоа да не се одолжува, така што расправата по можност да се доврши на едно рочиште.

(3) Ако лицето кое учествува на расправата се противи на некоја мерка од претседателот на советот која се однесува на раководењето со расправата или на некое прашање што го поставил претседателот на советот, член на советот или друго лице кое учествува во постапката, за таквото противење одлучува советот.

(4) Судот не е врзан за своето решение кое се однесува на раководењето со расправата.

(5) Против решението што се однесува на раководењето со расправата не е дозволена посебна жалба.

Член 298

(1) Надвор од рочиштето за главната расправа претседателот на советот, односно судијата поединец донесува решение за исправањето на поднесокот, за назначувањето на привремен застапник, за уредноста на полномошното, за полагање аванс на име трошоци за преземање на одделни дејствија во постапката, за ослободувањето од плаќање трошоци за постапката, за обезбедувањето на парничните трошоци, за доставувањето на судските писмена, за обезбедувањето на докази, за привремените мерки за обезбедување, за прекинувањето на постапката, за трошоците на постапката во случај на повлекување на тужбата, за закажувањето на рочишта и за нивно одлагање, за спојување на постапки, како и за определувањето на рокови и за нивното продолжување.

(2) Претседателот на советот односно судијата поединец, исто така, е овластен, по приемот на записникот за изведувањето на доказите пред замолениот судија да определи да се извршат потребни исправки или дополненија.

(3) Надвор од рочиштето за главната расправа претседателот на советот, односно судијата поединец е овластен, по повод изјавата на тужениот, односно тужителот дадена писмено или усно на записник кај парничниот суд, да донесе пресуда врз основа на признание односно пресуда врз основа на одрекување, како и да прими на записник судско порамнување.

Член 299

(1) Ако пред ист суд течат повеќе парници меѓу исти лица, или во кои исто лице е противник на разни тужители или разни тужени, сите овие парници можат со решение на советот да се спојат заради заедничко расправање, ако со тоа би се забрзало расправањето или би се намалиле трошоците. За сите споени парници судот може да донесе заедничка пресуда.

(2) Советот може да определи заради заедничко расправање пред него, да се спојат повеќе парници и тогаш кога за некои од нив е надлежен судија поединец на истиот суд.

(3) Советот може да определи одвоено да се расправа за одделни барања во иста тужба и по завршувањето на одвоеното расправање да донесе посебни одлуки за тие барања.

Член 300

(1) Кога советот ќе одлучи да се одложи рочиштето за главната расправа, претседателот на советот ќе се грижи за следното рочиште да се прибават сите докази чие изведување е определено за тоа рочиште и да се извршат други подготовки за да може расправата да се заврши на тоа рочиште.

(2) Кога рочиштето се одлага, претседателот на советот на присутните ќе им го соопшти денот и часот на новото рочиште. Против решението на судот со кое се одлага рочиштето или се одбиваат предлозите на странките за одлагање на рочиштето, не е дозволена посебна жалба.

Член 301

(1) Ако рочиштето се одложи, ново рочиште ќе се одржи по можност пред истиот совет.

(2) Ако новото рочиште се одржува пред истиот совет, главната расправа ќе продолжи и претседателот на советот накратко ќе го изложи текот на поранешните рочишта, но советот може да одлучи расправата да почне одново.

(3) Ако рочиштето се одржува пред изменет совет, главната расправа мора да почне одново, но советот може откако странките ќе се изјаснат за тоа, да одлучи повторно да не се сослушаат сведоците и вештаците и да не се врши нов увид, туку да се прочитаат записниците за изведувањето на овие докази.

Член 302

Судот во текот на постапката може согласно со членот 10 став (2) од овој закон да ги казни странката, законскиот застапник, полномошникот или замешувачот, кои со своите парнични дејствија ги злоупотребиле правата признати со овој закон.

Одржување на редот на главната расправа

Член 303

Должност на претседателот на советот е во текот на главната расправа да се грижи за одржувањето на редот во судницата и за достоинството на судот.

Член 304

(1) Ако лицето кое учествува во постапката или лицето што како слушател присуствува на расправата го навредува судот или другите учесници во постапката, ја попречува работата или не им се покорува на наредбите од претседателот на советот за одржување на редот, претседателот на советот ќе го опомене. Ако опомената е неуспешна, советот може опоменатото лице да го отстрани од судницата или да го казни со парична казна согласно со членот 10 став (2) од овој закон, а може и да го отстрани и да го казни со парична казна.

(2) Ако странката е отстранета од судницата, рочиштето ќе се одржи и без нејзино присуство.

(3) Ако од судницата биде отстранет полномошникот, советот на барање од странката ќе го одложи рочиштето, а ако странката не присуствува на рочиштето, советот секогаш ќе го одложи рочиштето и ќе ја извести странката дека нејзиниот полномошник е отстранет од рочиштето поради нарушување на редот. Трошоците на одложеното рочиште паѓаат на товар на полномошникот.

(4) Кога судот ќе казни со парична казна или ќе отстрани од судница адвокат или адвокатски приправник како полномошник, за тоа ќе ја извести Адвокатската комора на Република Македонија.

(5) Жалбата против решението за паричната казна или за отстранувањето од судницата не го задржува извршувањето на решението.

Член 305

Ако јавниот правобранител, односно лицето што го заменува, го нарушува редот, претседателот на советот за тоа ќе го извести Јавниот правобранител на Република Македонија, а советот може да го одложи рочиштето и од него може да побара да определи друго лице да учествува во парницата.

Член 306

Овластувањата што за одржување на редот на главната расправа ги имаат претседателот на советот и советот, му припаѓаат на претседателот на советот на подготвителното рочиште и на рочиштето надвор од главната расправа, како и на замолениот судија.

Глава дваесет и прва

СУДСКО ПОРАМНУВАЊЕ

Член 307

(1) Странките во текот на целата постапка пред парничниот суд можат да склучат порамнување за предметот на спорот (судско порамнување).

(2) Порамнувањето може да се однесува на целото тужбено барање или на еден негов дел.

(3) Судот во текот на постапката ќе им укаже на странките на можноста за судско порамнување и ќе им помогне да склучат порамнување.

(4) Пред судот не може да се склучи порамнување во поглед на барањата со кои странките не можат да располагаат (член 3 став (3)).

(5) Кога судот во прв степен ќе донесе решение со кое не дозволува порамнување на странките, ќе застане со постапката додека ова решение не стане правосилно.

Член 308

(1) Спогодбата на странките за порамнување се внесува во записник.

(2) Порамнувањето е склучено кога странките по прочитаниот записник за порамнувањето ќе го потпишат записникот.

(3) На странките по нивно барање ќе им се издаде заверен препис на записникот во кој е внесено порамнувањето.

Член 309

Судот во текот на целата постапка по службена должност ќе внимава дали се води постапка за предмет за кој порано било склучено судско порамнување и ако утврди дека се води постапка за предмет за кој веќе е склучено судско порамнување, ќе ја отфрли тужбата.

Член 310

(1) Лицето кое има намера да поднесе тужба, може преку суд од прв степен на чие подрачје противната страна има живеалиште, односно престојувалиште да се обиде да постигне порамнување.

(2) Судот до кого е упатен ваков предлог ќе ја пови-ка противната страна и ќе ја запознае со предлогот за порамнување.

(3) Трошоците за оваа постапка ги поднесува подносителот на предлогот.

Глава дваесет и втора

ПРЕСУДА

Член 311

(1) Со пресуда судот одлучува за главната работа и за споредните барања.

(2) Ако постојат повеќе барања, судот за сите тие барања по правило ќе одлучи со една пресуда.

(3) Ако повеќе парници се споени заради заедничко расправање, а за конечна одлука узреала само една парница, може да се донесе пресуда само во поглед на таа парница.

Член 312

(1) Судот може да му наложи на тужениот да изврши определено чинење, само ако тоа пристигнало до заклучувањето на главната расправа.

(2) Ако судот усвои барање за издршка може да го обврзе тужениот и на чинења што не се пристигнати.

(3) Пресудата со која тужениот се обврзува да предаде или да преземе предмети дадени во наем или закуп, може да се донесе и пред престанувањето на тие односи.

Член 313

Ако тужителот во тужбата барал да му се досуди извесен предмет, а истовремено во тужбата или до заклучувањето на главната расправа изјавил дека е согласен наместо предметот да прими определен паричен износ, судот, ако го усвои тужбеното барање, во пресудата ќе изрече дека тужениот може да се ослободи од давање на предметот ако го плати тој паричен износ.

Член 314

(1) Кога на странката во пресудата и се наложува извршување на некакво чинење ќе се определи рокот во кој ова чинење е должно да го изврши.

(2) Ако со посебни прописи поинаку не е определено, рокот на извршувањето на чинењето изнесува 15 дена, но за чинењата кои не се состојат во парично давање, судот може да определи подолг рок. Во меничните и чековните спорови овој рок изнесува осум дена.

(3) Рокот за извршување на чинењето почнува да тече првиот ден по доставувањето на преписот на пресудата до странката на која и е наложено извршување.

Делумна пресуда

Член 315

(1) Ако врз основа на расправа узреале за конечна одлука само некои од повеќето тужбени барања, или ако само дел од барањето узреал за конечна одлука, судот може во поглед на узреаното барање, односно за делот од барањето да ја заклучи расправата и да донесе пресуда (делумна пресуда). При оценка дали ќе донесе делумна пресуда судот особено ќе ја земе предвид големината на барањето или делот од барањето кој узреал за одлука.

(2) Судот е должен без одлагање да донесе делумна пресуда ако врз основа на признание или одрекување од повеќе истакнати барања само некои узреале за конечна одлука, или ако само еден дел од барањето узреал за одлука.

(3) Ако тужбеното барање кое се однесува на повеќе сопарничари (член 190) узреало за конечна одлука врз основа на признание или одрекување само спрема некој од сопарничарите, или ако некое од повеќето

тужбени барања кое се однесува на различни сопарничари узрело за конечна одлука врз основа на признање или одрекување, судот е должен да донесе делумна пресуда само спрема сопарничарот на кого се однесува.

(4) Судот може да донесе делумна пресуда во случајот од ставот (1) на овој член, односно должен е да донесе делумна пресуда во случаите од ставовите (2) и (3) на овој член и кога е поднесена противтужба, ако за одлука узрело барањето од тужбата или противтужбата.

(5) Во поглед на правните лекови и извршувањето, делумната пресуда се смета како самостојна пресуда.

(6) Во случај на жалба против делумна пресуда, судот ќе ги умножи списите од предметот и заедно со преписот на одлуката и жалбата и одговорот на жалбата ќе ги достави на второстепениот суд, а постапката во однос на барањата или делот од барањето за кој не одлучил ќе продолжи. На ист начин првостепениот суд ќе постапи и кога против делумната пресуда е изјавен вонреден правен лек.

(7) Судот ќе постапи согласно со одредбите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член и во случај на спојување на две или повеќе парници заради заедничко расправање и одлучување.

Меѓупресуда

Член 316

(1) Ако тужениот ги оспорил и основот на тужбеното барање и износот на тужбеното барање, а во поглед на основот работата узрела за донесување на одлука, судот може заради целесобразност прво да донесе пресуда само за основот на тужбеното барање (меѓупресуда).

(2) До правосилноста на меѓупресудата судот ќе застане со расправањето за износот на тужбеното барање.

Пресуда врз основа на признање

Член 317

(1) Ако тужениот до заклучувањето на главната расправа го признае тужбеното барање, судот без натамошно расправање ќе донесе пресуда со која го усвојува тужбеното барање (пресуда врз основа на признање).

(2) Судот нема да донесе пресуда врз основа на признање и кога се исполнети потребните услови, ако најде дека се работи за барање со кое странките не можат да располагаат (член 3 став (3)).

(3) Донесувањето на пресуда врз основа на признање ќе се одложи ако е потребно претходно да се прибават известувања за околностите од ставот (2) на овој член.

(4) Признањето на тужбеното барање, на рочиштето или во писмен поднесок, тужениот може и без согласност на тужителот да го отповика до донесувањето на пресудата.

Пресуда врз основа на одрекување

Член 318

(1) Ако тужителот до заклучувањето на главната расправа се одрече од тужбеното барање, судот без натамошно расправање ќе донесе пресуда со која го одбива тужбеното барање (пресуда врз основа на одрекување).

(2) За одрекување од тужбено барање не е потребна согласност на тужениот.

(3) Судот нема да донесе пресуда врз основа на одрекување и кога се исполнети потребните услови, ако најде дека се работи за барање со кое странките не можат да располагаат (член 3 став (3)).

(4) Донесувањето на пресуда врз основа на одрекување ќе се одложи ако е потребно за околностите од ставот (3) на овој член претходно да се прибават известувања.

(5) Одрекнувањето од тужбеното барање, на рочиштето или во писмен поднесок, тужителот може и без согласност на тужениот да го отповика до донесувањето на пресудата.

Пресуда поради неподнесување одговор на тужба

Член 319

(1) Ако тужениот не поднесе одговор на тужбата во определениот рок, судот ќе донесе пресуда со која го усвојува тужбеното барање (пресуда поради неподнесување на одговор на тужба) ако бидат исполнети следниве услови, ако:

1) на тужениот тужбата и поканата за давање одговор на тужба му биле уредно доставени;

2) основаноста на тужбеното барање произлегува од фактите наведени во тужбата;

3) фактите врз кои се заснова тужбеното барање не се во спротивност со доказите кои тужителот ги поднел или со општопознатите факти и

4) не постојат општопознати околности од кои произлегува дека тужениот од оправдани причини бил спречен да поднесе одговор на тужба.

(2) Нема да се донесе пресуда поради неподнесување одговор на тужба и кога се исполнети условите од ставот (1) на овој член, ако судот најде дека се работи за барања со кои странките не можат да располагаат (член 3 став (3)).

(3) Донесувањето на пресуда поради неподнесување на одговор на тужба ќе се одложи ако е потребно да се прибават известувања за околностите од ставот (2) на овој член.

(4) Ако од фактите наведени во тужбата не произлегува основаност на тужбеното барање, судот ќе одржи подготвително рочиште и ако на тоа рочиште тужителот не ја преиначи тужбата, ќе донесе пресуда со која тужбеното барање се одбива.

(5) Донесувањето на пресуда поради неподнесување на одговор на тужба може да се одложи и ако нема доказ дека на тужениот уредно му се доставени тужбата и поканата за давање на одговор на тужба, а несомнено е дека му се упатени. Во тој случај судот ќе определи рок кој не може да биде подолг од 30 дена за доставувањето во Република Македонија, односно не подолго од шест месеца за доставувањето во странство, да се извиди дали тужбата и поканата за давање на одговор на тужба на тужениот му се уредно доставени. Ако се утврди дека во тој рок писмената на тужениот му биле уредно доставени, судот ќе донесе пресуда поради неподнесување на одговор на тужба.

(6) Против решението на судот со кое се одбива предлогот на тужителот да донесе пресуда поради неподнесување на одговор на тужба, не е дозволена посебна жалба.

(7) Во случаите од ставовите (3) и (5) на овој член, пресудата поради неподнесување на одговор на тужба може да се донесе и без сослушување на странките.

Пресуда поради изостанок

Член 320

(1) Кога тужениот во одговорот на тужбата не го оспорил тужбеното барање, или нема да дојде на подготвителното рочиште до неговото заклучување, или на првото рочиште за главната расправа ако подготвително рочиште не е одржано или ако дојде на овие рочишта, но не сака да се впушти во расправање или се отстрани од рочиштето, а не го оспори тужбеното барање, ќе се донесе пресуда со која се усвојува тужбеното барање (пресуда поради изостанок), ако се исполнети следниве услови, ако:

- 1) тужениот бил уредно повикан;
- 2) тужителот предложи донесување на пресуда поради изостанок;
- 3) тужениот одговорот на тужба или со друг поднесок не го оспорил тужбеното барање;
- 4) основаноста на тужбеното барање произлегува од фактите наведени во тужбата;
- 5) фактите врз кои се заснова тужбеното барање не се со спротивност со доказите што самиот тужител ги поднел или со факти што се општопознати и
- 6) не постојат општопознати околности од кои произлегува дека тужениот го спречиле оправдани причини да дојде на рочиштето.

(2) Нема да се донесе пресуда поради изостанок и кога се исполнети условите од ставот (1) на овој член, ако судот најде дека се работи за барање со кое странките не можат да располагаат (член 3 став (3)).

(3) Донесувањето на пресудата поради изостанок ќе се одложи, ако е потребно претходно да се прибават известувања за околностите од ставот (2) на овој член.

(4) Ако од фактите наведени во тужбата не произлегува основаноста на тужбеното барање, а тужбата на рочиштето не е преиначена, судот ќе донесе пресуда со која се одбива тужбеното барање.

(5) Донесување на пресуда поради изостанок може да се одложи и во случај ако нема доказ дека тужениот уредно е повикан, а несомнено е дека му е упатена покана. Во тој случај, претседателот на советот ќе определи рок, кој не може да биде подолг од 30 дена за доставувањето во земјата, односно подолг од шест месеца за доставувањето во странство, да се извиди дали тужениот е повикан уредно. Ако во тој рок се утврди дека тужениот бил уредно повикан, претседателот на советот ќе донесе пресуда поради изостанок.

(6) Против одлуката на судот со која се одбива предлогот на тужителот да се донесе пресуда поради изостанок не е дозволена посебна жалба.

(7) Во случаите предвидени во ставовите (3) и (5) на овој член, пресуда поради изостанок судот може да донесе без сослушување на странките.

Пресуда без одржување на расправа

Член 321

Ако тужениот во одговорот на тужбата ги признал решителните факти, независно од тоа што го оспорил тужбеното барање, судијата поединец, односно претседателот на советот може без закажување на рочиште да донесе пресуда (членови 311 и 315), ако не постојат други пречки за нејзино донесување.

Правосилност на пресуда

Член 322

(1) Пресудата која повеќе не може да се побива со жалба станува правосилна доколку со неа е одлучено за барањето на тужбата или противтужбата.

(2) Судот во текот на целата постапка по службена должност внимава дали работата е пресудена правосилно и ако утврди дека постапката е поведена за барање за кое веќе е одлучено правосилно ќе ја отфрли тужбата.

(3) Ако во пресудата е одлучено за побарување што тужениот го истакнал со приговор заради пребивање, одлуката за постоење или непостоење на ова побарување станува правосилна.

Член 323

(1) Судот е врзан за својата пресуда веднаш штом е објавена.

(2) Спрема странките пресудата има дејство дури од денот кога им е доставена.

Донесување и објавување на пресуда

Член 324

(1) Судот пресудата ја донесува и објавува во име на граѓаните на Република Македонија.

(2) Кога главната расправа се одржува пред советот, пресудата ја донесуваат претседателот на советот и членовите на советот кои учествувале на рочиштето на кое е заклучена главната расправа.

(3) Пресудата се донесува веднаш по заклучувањето на главната расправа на записник и ја објавува судијата поединец, односно претседателот на советот.

(4) Во посложените предмети судот може да го одложи донесувањето на пресудата за 15 дена од денот на заклучувањето на главната расправа. Во тој рок судот е должен да одржи рочиште на кое ќе ја објави пресудата. Рочиштето за објавување на пресудата судот е должен да го закаже на рочиштето на кое главната расправа е заклучена и тоа ќе се одржи независно дали странките за тоа биле известени, односно дали пристапиле на тоа рочиште.

(5) Во случај од членот 290 став (2) на овој закон, пресудата ќе се донесе и објави најдоцна во рок од осум дена од денот на приемот на списокот, односно записникот.

Член 325

(1) Кога пресудата се објавува, претседателот на советот, односно судијата поединец јавно ќе ја прочита изреката и накратко може да ги соопшти причините за пресудата.

(2) При објавувањето на пресудата може да се соопшти дека судот одлучил за одмерување на трошоците да се одлучи дополнително. Во таков случај одмерувањето на трошоците го врши претседателот на советот, а одлуката се внесува во писмениот состав на пресудата.

(3) Ако јавноста на главната расправа била исклучена, изреката на пресудата секогаш ќе се прочита јавно, а судот ќе одлучи дали и во која мера ќе се исклучи јавноста при објавувањето на причините на пресудата.

(4) Сите присутни ќе го сослушаат читањето на изреката на пресудата стоејќи.

Писмена изработка и доставување на пресудата

Член 326

(1) Објавената пресуда мора писмено да се изработи во рок од осум дена, а во посложените предмети исклучително во рок од 15 дена од денот на објавувањето.

(2) Оригиналот на пресудата го потпишува претседателот на советот, односно судијата поединец.

(3) До странките се доставува заверен препис на пресудата со поука за правото на изјавување правен лек против пресудата.

Член 327

(1) Писмено изработената пресуда мора да има увод, изрека и образложение.

(2) Уводот на пресудата содржи: назначување дека пресудата се изрекува во име на граѓаните на Република Македонија, назив на судот, име и презиме на претседателот и на членовите на советот, односно судијата поединец, име и презиме, занимање и живеалиште, односно престојувалиште на странките, на нивните застапници и полномошници, кратко означување на предметот на спорот, денот на заклучувањето на главната расправа, назначување на странките, на нивните застапници и полномошници кои присуствувале на таа расправа, како и денот кога е донесена пресудата.

(3) Изреката на пресудата содржи одлука на судот за усвојување или одбивање на одделни барања што се однесуваат на главната работа и на споредните барања и одлука за постоењето или непостоењето на побарувањето истакнато заради пребивање (член 322).

(4) Во образложението судот ќе ги изложи: барањата на странките и нивните наводи за фактите врз кои се засноваат тие барања, доказите, решителните факти што ги утврдил, како и прописите врз кои судот ја засновал пресудата.

(5) Во образложението на пресудата поради неподнесување на одговор на тужба, пресудата поради изостанок, пресудата поради неодржување на расправа, пресудата врз основа на признание или пресудата врз основа на одрекување или пресудата со која ќе се одбие ревизијата како неоснована, ќе се изнесат само причините што го оправдуваат донесувањето на вакви пресуди.

Дополнителна пресуда

Член 328

(1) Ако судот пропуштил да одлучи за сите барања за кои мора да се одлучи со пресудата или пропуштил да одлучи за дел од барањето, странката може во рок од 15 дена од приемот на пресудата да му предложи на парничниот суд да се изврши дополнување на пресудата.

(2) Претседателот на советот ќе отфрли, односно ќе одбие, без одржување на рочиште, ненавремен или неоснован предлог за дополнување на пресудата.

Член 329

(1) Кога претседателот на советот ќе најде дека предлогот за дополнување на пресудата е основан, ќе закаже главна расправа пред советот заради донесување на пресуда за барањето што не е решено (дополнителна пресуда).

(2) Дополнителна пресуда може да се донесе и без повторно отворање на главна расправа, ако оваа пресуда ја донесува истиот совет што ја донел и првобитната пресуда, а барањето во поглед на кое се бара дополнување е доволно расправано.

(3) Ако советот најде дека предлогот за донесување на дополнителна пресуда е ненавремен или неоснован ќе го отфрли, односно ќе го одбие предлогот со решение.

(4) Ако предлогот за дополнување на пресуда се однесува само на трошоците за постапката, одлука за предлогот донесува претседателот на советот без одржување на рочиште.

Член 330

(1) Ако покрај предлогот за дополнување на пресуда е поднесена и жалба против пресудата, првостепениот суд ќе застане со доставувањето на оваа жалба до второстепениот суд додека не се донесе одлука за предлогот за дополнување на пресудата и додека не истече рокот за жалба против оваа одлука.

(2) Ако против одлуката за дополнување на пресудата се изјави жалба, оваа жалба заедно со жалбата против првобитната пресуда ќе се достави до второстепениот суд.

(3) Ако првостепената пресуда се побива со жалба само поради тоа што првостепениот суд со пресудата не одлучил за сите барања на странките што се предмет на парницата, жалбата ќе се смета како предлог на странката да се донесе дополнителна пресуда.

Поправање на пресуда

Член 331

(1) Грешките во имињата и броевите, како и други очигледни грешки во пишувањето и сметањето, недостатоците во формата и несогласноста на преписот на пресудата со оригиналот, ќе ги поправи претседателот на советот, односно судијата поединец во секое време.

(2) Поправањето ќе се изврши со посебно решение и ќе се внесе на крајот на оригиналот, а до странките ќе се достави препис од решението.

(3) Ако меѓу оригиналот и преписот на пресудата постои несогласност во поглед на некоја одлука содржана во изреката на пресудата, до странките ќе се достави поправениот препис на пресудата со назначување дека со овој препис на пресудата се заменува поранешниот препис на пресудата. Во таков случај рокот за изјавување на правен лек во поглед на поправениот дел на пресудата тече од денот на доставувањето на поправениот препис на пресудата.

(4) За поправањето на пресудата судот може да одлучи без сослушување на странките.

Глава дваесет и трета

РЕШЕНИЕ

Член 332

(1) Сите решенија што се донесуваат на рочиштето ги објавува претседателот на советот, односно судијата поединец.

(2) Решението што е објавено на рочиштето ќе се достави до странките во заверен препис само ако против тоа решение е дозволена посебна жалба, или ако врз основа на решението може веднаш да се бара извршување или ако тоа го бара управувањето со постапката.

(3) Судот е врзан за своите решенија доколку тие не се однесуваат на управувањето со постапката или ако со овој закон не е определено нешто друго.

(4) Кога решението не се доставува писмено, тоа спрема странките има дејство веднаш штом е објавено.

Член 333

(1) Решенијата што ги донесува судот надвор од рочиштето им се соопштуваат на странките со доставување на заверен препис на решението.

(2) Ако со решението претходно се одбива предлог на една странка без претходно сослушување на спротивната странка, до таа странка нема да се достави решението.

Член 334

(1) Решението мора да биде образложено ако со него се одбива предлог на странката или ако со него се решава за предлози на странките кои меѓу себе се во спротивност, а може да биде образложено и во други случаи кога тоа е потребно.

(2) Писмениот состав на решението треба да содржи секогаш увод и изрека, а образложение само ако според ставот (1) на овој член решението мора да биде образложено.

Член 335

Правосилните решенија за казни изречени според одредбите на овој закон се извршуваат по службена должност.

Член 336

Одредбите од членот 314, членот 323 став (2), членот 324 став (2), членот 325 став (2) и членовите од 326 до 331 на овој закон согласно ќе се применуваат и врз решенијата.

Б. Постапка по правните лекови

Глава дваесет и четврта

РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

1. Жалба против пресуда

Право на жалба

Член 337

(1) Против пресуда донесена во прв степен странките можат да изјават жалба во рок од 15 дена од денот на доставувањето на преписот на пресудата, ако во овој закон не е определен друг рок. Во меничните и чековните спорови овој рок изнесува осум дена.

(2) Навремено изјавена жалба спречува пресудата да стане правосилна во делот што се побива со жалбата.

(3) За жалбата против пресудата одлучува второстепениот суд.

Член 338

(1) Странката може да се одрече од правото на жалба, од моментот кога е објавена пресудата, или од моментот кога ќе и се достави преписот на пресудата.

(2) До донесувањето на одлуката на второстепениот суд странката може да се откаже од веќе изјавената жалба.

(3) Одредувањето или откажувањето од жалбата не може да се отповика.

Содржина на жалбата

Член 339

Покрај податоците што мора да ги содржи секој поднесок (член 98), жалбата треба да содржи и:

1) означување на пресудата против која се изјавува жалба;

2) изјава дека се побива пресудата во целост или во определен дел;

3) причина за жалбата и

4) потпис на подносителот на жалбата.

Член 340

(1) Ако врз основа на податоците од жалбата не може да се утврди која пресуда се побива или ако жалбата не е потпишана (нецелосна жалба), првостепениот суд со решение против кое не е дозволена жалба, ќе го повика жалителот во определен рок да ја дополни или исправи жалбата со поднесок или на записник кај тој суд.

(2) Ако жалителот во одредениот рок не постапи по барањето на судот, судот со решение ќе ја отфрли жалбата како нецелосна.

(3) Ако жалбата според својата содржина има други недостатоци, првостепениот суд ќе ја достави жалбата до второстепениот суд не повикувајќи го жалителот да ја дополни, односно поправи.

Член 341

(1) Во жалбата не можат да се изнесуваат нови факти ниту да се предлагаат нови докази, освен ако се однесуваат на суштествени повреди на одредбите од парничната постапка поради кои може да се изјави жалба.

(2) Ако странката во текот на првостепената постапка не истакнала приговор за застареност или приговор за пребивање, односно некој друг материјално-правен или процесуалноправен приговор за прашања на кои првостепениот суд не внимава по службена должност, странката тој приговор не може да го изнесе во жалбата.

Причини поради кои може да се побива пресуда

Член 342

(1) Пресудата може да се побива:

1) поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка;

2) поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба и

3) поради погрешна примена на материјалното право.

(2) Пресудата поради изостанок, пресудата поради неподнесување на одговор на тужба и пресудата без одржување на расправа, не може да се побива поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба.

(3) Пресудата врз основа на признание и пресуда врз основа на одрекување можат да се побиваат поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка или поради тоа што изјавата за признание, односно за одрекување е дадена во заблуда или под влијание на присила или измама.

(4) Кога пресудата врз основа на признание и пресудата врз основа на одрекување се побива поради тоа што изјавата за признавање или одрекување е дадена во заблуда или под влијание на присила, измама или закана, странката може во жалбата да изнесе нови факти и да предложи нови докази кои се однесуваат на тие мани во волјата.

Член 343

(1) Суштествена повреда на одредбите од парничната постапка постои, ако судот во текот на постапката не применил или неправилно применил некоја одредба од овој закон, а тоа влијаело или можело да влијае врз донесување на законита и правилна пресуда.

(2) Суштествена повреда на одредбите од парничната постапка секогаш постои, ако:

1) судот бил непрописно составен, или ако во донесување на пресудата учествувал судија или судија-поротник кој не учествувал на главната расправа, или ако во донесувањето на пресудата учествувало лице кое нема својство на судија или судија-поротник;

2) во донесувањето на пресудата учествувал судија или судија-поротник кој според законот мора да се из земе (член 64 став (1) точки 1 до 5), односно кој со решение на судот бил изземен;

3) е одлучено за барање во спор што не спаѓа во судска надлежност (член 15);

4) по повод приговори од странките во одлуката што е внесена во пресудата неправилно одлучил дека е месно надлежен, а странката поради тоа се жали;

5) спротивно на одредбите од овој закон судот ја засновал својата одлука врз недоволени располагања на странките (член 3 став (3));

6) спротивно на одредбите од овој закон судот донел пресуда поради изостанок, пресуда поради неподнесување на одговор на тужба и пресуда без одржување на расправа, пресуда врз основа на признание, или пресуда врз основа на одрекување;

7) на некоја странка со незаконито постапување, а особено со пропуштање на доставување не и е дадена можност да расправа пред судот;

8) спротивно на одредбите од овој закон судот го одбил барањето на странката во постапката да и обезбеди толкувач, а странката поради тоа се жали;

9) судот донел пресуда без главна расправа, а бил должен да одржи главна расправа;

10) во постапката како тужител или тужен учествувало лице кое не може да биде странка во постапката, или ако странката што е правно лице не ја застапувало овластено лице, или ако парнично неспособна странка не ја застапувал законски застапник, или ако законскиот застапник, односно полномошникот на странката немал потребно овластување за водење на постапката или за одделни дејствија во постапката, доколку водењето на постапката, односно вршењето на одделни дејствија во постапката не било дополнително одобрено;

11) е одлучено за барање за кое веќе тече парница, или за кое веќе порано правосилно е пресудено, или за кое веќе е склучено судско порамнување;

12) спротивно на законот била исклучена јавноста на главната расправа;

13) пресудата има недостатоци поради кои не може да се испита, а особено ако изреката на пресудата е неразбирлива, ако противречи сама на себеси или на причините за пресудата, или ако пресудата воопшто нема причини или во неа не се наведени причините за решителните факти или тие причини се нејасни или противречни, или ако за решителните факти постои противречност меѓу она што во причините на пресудата се наведува за содржината на исправите или записникот за исказите дадени во постапката и самите тие исправи или записникот и

14) судот ги повредил одредбите за употреба на јазикот во постапката.

(3) Ако странката која е правно лице не била застапувана од овластено лице или поради тоа што парнично неспособната странка не ја застапувал нејзиниот законски застапник, или поради тоа што законскиот застапник, односно полномошникот на странката немал потребно овластување за водење на постапката или за одделни дејствија во постапката, жалба може да изјави само странката на која се однесуваат тие недостатоци.

Член 344

(1) Погрешно утврдена фактичка состојба постои кога судот некој решителен факт погрешно го утврдил, односно кога не го утврдил.

(2) Нецелосно утврдена фактичка состојба постои кога на тоа укажуваат фактите или доказите кои странката без успех ги предложила во текот на постапката.

Член 345

Погрешна примена на материјалното право постои кога судот не ја применил одредбата на материјалното право што требало да ја примени или кога таквата одредба не ја применил правилно.

Постапка по жалба

Член 346

Жалбата се поднесува до судот што ја изрекол првостепената пресуда во доволен број примероци за судот и за спротивната странка.

Член 347

(1) Ненавремената, нецелосната или недозволената жалба судијата поединец или претседателот на советот на првостепениот суд без одржување на рочиште ќе ја отфрли со решение.

(2) Жалбата е ненавремена ако е изјавена по истекот на законскиот рок за нејзино поднесување.

(3) Жалбата е недозволена ако ја изјавило лице кое не е овластено за поднесување на жалбата, или лице кое се одрекло или се откажало од жалбата или ако лицето кое ја изјавило жалбата нема правен интерес за поднесување на жалбата.

Член 348

(1) Примерок од навремена, целосна и дозволена жалба првостепениот суд ќе достави до спротивната странка која може во рок од осум дена од приемот да поднесе до тој суд одговор на жалбата.

(2) Примерок од одговорот на жалба првостепениот суд ќе достави до жалителот.

(3) Ненавремено поднесениот одговор на жалба нема да се отфрли туку ќе се достави до второстепениот суд кој ќе го земе предвид, ако тоа е уште можно.

Член 349

(1) По приемот на одговорот на жалбата или по изминувањето на рокот за одговор на жалбата, претседателот на советот жалбата и одговорот на жалбата, ако е поднесен, со сите списи ќе ги достави до второстепениот суд.

(2) Ако жалителот тврди дека во првостепената постапка се повредени одредбите на парничната постапка, претседателот на советот на првостепениот суд ќе даде објаснување по повод наводите во жалбата што се однесуваат на тие повреди, а по потреба ќе спроведе и извиди за да ја провери вистинитоста на наводите во жалбата.

(3) Првостепениот суд според потребата, самиот или по барање од судијата известител на второстепениот суд ќе спроведе извидување заради проверка на вистинитоста на наводите на жалителот од членот 341 став (1) на овој закон.

Член 350

(1) Кога списите по жалба ќе пристигнат до второстепениот суд, ќе се одреди судија известител.

(2) Судијата известител може, по потреба, од првостепениот суд да прибави извештај за повредите на одредбите на постапката и да побара заради утврдување на тие повреди да се спроведат извиди.

Член 351

(1) Второстепениот суд одлучува по жалба, по правило, без расправа.

(2) Кога советот на второстепениот суд ќе најде дека заради правилно утврдување на фактичката состојба е потребно пред второстепениот суд да се повторат веќе изведените докази, ќе закаже расправа пред второстепениот суд.

(3) Кога на седница на советот ќе се утврди дека пресудата против која е изјавена жалба се заснова на суштествена повреда на одредбите на парничната постапка или на погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба, а пресудата веќе еднаш била укината, второстепениот суд ќе закаже расправа и мериторно ќе одлучи.

Член 352

(1) На расправата се повикуваат странките, односно нивните законски застапници или полномошници, како и оние сведоци и вештачи за кои судот ќе одлучи да се сослушаат.

(2) Ако од расправата изостане една или обете странки, судот ќе расправа за жалбата и ќе донесе одлука земајќи го предвид особено она што е изнесено во жалбата и во одговорот на жалбата.

(3) Расправата пред второстепениот суд почнува со извештајот на известителот кој ја излага состојбата на работата, не давајќи свое мислење за основаноста на жалбата.

(4) Потоа ќе се прочита пресудата или делот од пресудата на кој се однесува жалбата, а по потреба и записникот за главната расправа пред првостепениот суд. Потоа жалителот ќе ја образложи својата жалба, а спротивната странка одговорот на жалбата.

Член 353

Ако во членовите 351 и 352 од овој закон не е определено нешто друго, одредбите за главната расправа пред првостепениот суд (членови 279 до 306), согласно се применуваат и на расправата пред второстепениот суд.

Член 354

(1) Второстепениот суд ја испитува првостепената пресуда во оној дел во кој се побива со жалбата, во границите на жалбените причини, а по службена должност внимава на примена на материјалното право и на повреда на одредбите на парничната постапка од членот 343 став (2) точки 1, 2, 3, 5, 10, 11, 13 и 14 на овој закон.

(2) На пречекорувањето на тужбеното барање, второстепениот суд внимава само по барање од странката.

Одлуки на второстепениот суд по жалба

Член 355

(1) Второстепениот суд може на седница на совет или врз основа на одржана расправа да ја отфрли жалбата како ненавремена, нецелосна или како недозволена, да ја одбие жалбата како неоснована и да ја потврди првостепената пресуда, да ја укине оваа пресуда и предметот да го врати на првостепениот суд на повторно судење, да ја укине првостепената пресуда и да ја отфрли тужбата или да ја преиначи првостепената пресуда.

(2) Второстепениот суд може да ја укине пресудата и кога странката бара нејзино преиначување, а може да ја преиначи пресудата иако странката бара таа да се укине.

Член 356

Ненавремена, нецелосна или недозволена жалба ќе отфрли второстепениот суд со решение, ако тоа не го сторил првостепениот суд (член 347).

Член 357

Второстепениот суд со пресуда ќе ја одбие жалбата како неоснована и ќе ја потврди првостепената пресуда кога ќе најде дека не постојат причини поради кои пресудата се побива, како ни причини на кои внимава по службена должност.

Член 358

(1) Второстепениот суд со решение ќе ја укине првостепената пресуда, ако утврди дека постои суштествена повреда на одредбите на парничната постапката (член 343) и ќе го врати предметот до истиот првостепен суд или ќе му го отстапи на надлежниот првостепен суд заради одржување на нова главна расправа. Во ова решение второстепениот суд ќе одлучи и кои спроведени дејствија, зафатени со суштествената повреда на одредбите на парничната постапка, се укинуваат.

(2) Ако во постапката пред првостепениот суд се сторени повреди на одредбите од членот 343 став (2) точки 3 и 11 на овој закон, второстепениот суд ќе ја укине првостепената пресуда и ќе ја отфрли тужбата.

(3) Ако во постапката пред првостепениот суд е сторена повреда на одредбите од членот 343 став (2) точка 10 на овој закон, второстепениот суд, со оглед на природата на повредата, ќе ја укине првостепената пресуда и ќе му го врати предметот на надлежниот првостепен суд или ќе ја укине првостепената пресуда и ќе ја отфрли тужбата.

Член 359

(1) Второстепениот суд со решение ќе ја укине пресудата на првостепениот суд и ќе му го врати предметот на тој суд на повторно судење, ако смета дека заради правилно утврдување на фактичката состојба треба да се одржи нова главна расправа пред првостепениот суд, освен ако одлучил сам да одржи расправа.

(2) Второстепениот суд ќе постапи вака и кога странката не ја побивала пресудата поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба, ако при решавањето за жалбата се појави оправдано сомневање дека фактите врз кои е заснована првостепената пресуда правилно се утврдени.

(3) Ако второстепениот суд на седница на совет или на расправата најде дека заради правилно утврдување на фактичката состојба треба да се утврдат факти или да се изведат докази кои жалителот без успех ги предложил пред првостепениот суд, ќе ја укине првостепената пресуда и ќе му го врати предметот на првостепениот суд на повторно судење.

Член 360

Ако утврди дека со првостепената пресуда е пречекорено тужбеното барање, второстепениот суд според природата на пречекорувањето на тужбеното барање, со решение ќе ја укине пресудата на првостепениот суд и предметот ќе му го врати на повторно судење на тој суд, односно со пресуда ќе ја преиначи побиваната одлука.

Член 361

Второстепениот суд со пресуда ќе ја преиначи првостепената пресуда, ако:

1) врз основа на расправа утврдил поинаква фактичка состојба од онаа што е утврдена во првостепената пресуда;

2) првостепениот суд погрешно ги оценил испривите или посредно изведените докази, а одлуката на првостепениот суд е заснована исклучително врз тие докази;

3) првостепениот суд од фактите што ги утврдил извел неправилен заклучок за постоењето на други факти, а врз тие факти е заснована пресудата и

4) смета дека фактичката состојба во првостепената пресуда е правилно утврдена, но дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право.

Член 362

Второстепениот суд не може да ја преиначи пресудата на штета на странката која се жалела ако само таа изјавила жалба.

Член 363

(1) Во образложението на пресудата, односно на решението, второстепениот суд треба да ги оцени жалбените наводи што се од решително значење и да ги означи причините што ги зел предвид по службена должност.

(2) Кога првостепената пресуда се укинува поради суштествени повреди на одредбите на парничната постапка, во образложението треба да се наведе кои одредби се повредени и во што се состојат повредите.

(3) Кога првостепената пресуда се укинува и предметот се враќа на првостепениот суд на повторно судење заради правилно утврдување на фактичката состојба, ќе се наведе во што се состојат недостатоците во утврдувањето на фактичката состојба, односно зошто одредени факти и докази се важни и влијаат врз донесувањето на правилна одлука.

Член 364

(1) Ако второстепениот суд пропуштил да одлучи во поглед на сите делови на пресудата кои се побиваат со жалба, или ако пропуштил да ги донесе сите одлуки со кои се отфрла односно одбива или уважува жалбата, или ако пропуштил да одлучи во поглед на една или повеќе жалби, жалителот може во рок од 15 дена од доставувањето на второстепената одлука да предложи второстепениот суд да ја дополни својата одлука.

(2) Предлог за донесување второстепената одлука не може да се поднесе заради тоа што второстепениот суд не одлучил за сите причини поради кои жалбата била изјавена или на кои судот бил должен да внимава по службена должност.

(3) Предлогот од ставот (1) на овој член се поднесува до првостепениот суд, кој е должен без одлагање предлогот заедно со сите списи по предметот да го достави до второстепениот суд.

(4) Ако по повод второстепената одлука од ставот (1) на овој член е потребно повторно да се спроведе постапка пред првостепениот суд, првостепениот суд ќе му го достави на второстепениот суд предлогот за донесување на дополнителна одлука заедно со преписот од списите.

(5) Во постапка по повод предлогот од ставот (1) на овој член на соодветен начин ќе се применуваат и одредбите од членовите 328 до 330 на овој закон.

Член 365

Второстепениот суд ќе му ги врати сите списи на првостепениот суд во доволен број заверени преписи на својата одлука заради доставување на странките и на другите заинтересирани лица.

Член 366

(1) Првостепениот суд е должен да ги изведе сите парнични дејствија и да ги расправи сите спорни прашања на кои укажал второстепениот суд во своето решение.

(2) На новата главна расправа странките можат да ги изнесат само оние факти и докази кои претходно ги предложиле во текот на првостепената постапка.

(3) Ако пресудата се укине поради тоа што ја донел ненадлежен суд, новата расправа пред првостепениот суд ќе се одржи според одредбите што важат за одржување на главна расправа во случај кога ќе се промени составот на советот (член 301 став (3)).

Член 367

Претседателот на советот, односно судијата поединец е должен по приемот на одлуката на второстепениот суд да закаже рочиште за главна расправа најдоцна во рок од осум дена, а рочиштето да го одржи во рок од 45 дена од денот на приемот на одлуката на второстепениот суд.

2. Жалба против решение**Член 368**

(1) Против решение на првостепениот суд е дозволена жалба, ако со овој закон не е определено дека жалба не е дозволена.

(2) Ако овој закон изрично определува дека посебна жалба не е дозволена, решението на првостепениот суд може да се побива само во жалбата против конечната одлука.

(3) Во случаите во кои според овој закон посебна жалба е допуштена против решението со кое постапката пред првостепениот суд не завршува, првостепениот суд ќе ги умножи списите и заедно со жалбата ќе ги достави до второстепениот суд, а ќе ја продолжи постапката за решавање на прашањата на кои жалбата не се однесува.

Член 369

(1) Навремено поднесената жалба го задржува извршувањето на решението, ако со овој закон поинаку не е определено.

(2) Решението против кое не е дозволена посебна жалба, може веднаш да се изврши.

Член 370

Решавајќи по жалбата, второстепениот суд може:

1) да ја отфрли жалбата како ненавремена, нецелосна или недозволена (член 347 ставови (1), (2) и (3) и член 368 став (1));

2) да ја одбие жалбата како неоснована и да го потврди решението на првостепениот суд и

3) да ја уважи жалбата и решението да го преиначи или да го укине и по потреба предметот да го врати на повторно одлучување.

Член 371

Во постапката по жалбата против решение согласно ќе се применуваат одредбите што важат за жалбата против пресуда, освен одредбите за одговор на жалбата и за одржување расправа пред второстепениот суд.

Глава дваесет и петта**ВОНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ****1. Ревизија****Член 372**

(1) Против правосилна пресуда донесена во втор степен странките можат да изјават ревизија во рок од 30 дена од денот на доставувањето на препис на пресудата.

(2) Странките можат да изјават ревизија против второстепена пресуда, ако вредноста на предметот на спорот на побиваниот дел на пресудата надминува 500.000 денари.

(3) По исклучок од ставот (2) на овој член, без оглед на вредноста на спорот, ревизијата секогаш е дозволена:

1) во спорови за издршка;

2) во спорови за надоместок на штета за загубена издршка поради смрт на давателот на издршката;

3) во спорови од работните односи по повод престанок на работен однос;

4) во спорови од авторското право и

5) во спорови што се однесуваат на заштита и употреба на пронајдоци и технички унапредувања, мостри, модели и жигови и на правото на употреба на фирма или назив, како и во спорови од нелојален натпревар и монополистички однесувања.

(4) Ревизијата по исклучок е дозволена и против второстепена пресуда против која не може да се изјави ревизија според ставот (2) од овој член, ако второстепениот суд во изреката на пресудата што ја донел, тоа го дозволил. Второстепениот суд може така да одлучи, ако оцени дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјалноправно или процесноправно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика. Во образложението на пресудата второстепениот суд е должен да наведе заради кое правно прашање ја дозволил ревизијата и да ги наведе причините поради кои смета дека ова е важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика.

(5) Одредбите од ставовите (2) и (4) на овој член не се применуваат во оние спорови за кои со овој или со друг закон изрично е одредено дека за нив ревизија не е дозволена.

Член 373

За ревизијата одлучува Врховниот суд на Република Македонија.

Член 374

Поднесената ревизија не го задржува извршувањето на правосилната пресуда против која е изјавена.

Член 375

(1) Ревизија може да се изјави:

1) поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од членот 343 став (2) на овој закон, освен ако повредата се однесува на месната надлежност (член 343 став (2) точка 4), ако првостепениот суд донел пресуда без главна расправа, а бил должен да одржи главна расправа (член 343 став (2) точка 9), ако е одлучено за барање за кое веќе тече парница (член 343 став (2) точка 11) или, ако спротивно на законот била исклучена јавноста на главната расправа (член 343 став (2) точка 12);

2) поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од членот 343 став (1) на овој закон што е сторена во постапка пред второстепениот суд и

3) поради погрешна примена на материјалното право.

(2) Поради пречекорување на тужбеното барање ревизија може да се изјави само ако таа повреда е сторена во постапката пред второстепениот суд.

(3) Ревизија не може да се изјави поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба.

(4) Против второстепената пресуда со која се потврдува првостепената пресуда, ревизија може да се изјави поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од членот 344 став (2) точки 4, 6, 7, 8, 9 и 12 на овој закон, само ако подносителот на ревизијата се повикал на тие повреди во жалбата против првостепената пресуда, или ако тие повреди се сторени во второстепената постапка.

(5) Одредбите од ставовите (2) и (4) на овој член не се применуваат во оние спорови за кои со овој или со друг закон изрично е одредено дека за нив не е дозволена ревизија.

(6) Против пресуда донесена во втор степен со која се потврдува пресуда поради неподнесување одговор на тужба, пресуда врз основа на признание или пресуда врз основа на одрекување, ревизија може да се изјави само поради причините од ставот (1) точки 1 и 2 и ставот (2) на овој член.

Член 376

Против второстепена пресуда од членот 372 став (4) на овој закон ревизија може да се изјави само заради материјалноправно и процесноправно прашање поради кои прашања е дозволена.

Член 377

(1) Во ревизијата странката треба точно да ги наведе причините поради кои е изјавена.

(2) Ако ревизијата од членот 372 ставови (2) и (3) на овој закон е изјавена од причина која не е дозволена или е изјавена од причина поради која е дозволена, но која не е образложена, односно ако ревизијата од членот 372 став (4) на овој закон не е изјавена од причина која второстепениот суд ја допуштил, судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд ќе ја отфрли со решение без претходно да ја повика странката да ја дополни.

(3) Ревизискиот суд ја испитува побиваната пресуда само во оној дел во кој таа се побива со ревизијата и во границите на причините кои се точно наведени во ревизијата.

Член 378

Странките можат во ревизијата да изнесуваат нови факти и да предлагаат нови докази само ако тие се однесуваат на суштествени повреди на одредбите на парничната постапка поради кои може да се изјави ревизија.

Член 379

Ревизија се поднесува до судот што ја изрекол првостепената пресуда во доволен број примероци за судот и за противната странка.

Член 380

(1) Ненавремена, нецелосна или недозволена ревизија ќе отфрли со решение судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд, без одржување на рочиште.

(2) Ревизијата е недозволена ако ја изјавило лице кое не е овластено за поднесување ревизија, или лице кое се откажало од ревизија, или ако лицето кое изјавило ревизија нема правен интерес за поднесување ревизија или ако ревизија е изјавена против пресуда против која според закон не може да се поднесе.

(3) Ако ревизијата е изјавена против второстепена пресуда од членот 372 став (4) на овој закон, судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд не може да ја отфрли ревизијата затоа што смета дека не постојат причини поради која е изјавена.

Член 381

(1) Примерок од навремена, целосна и дозволена ревизија судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд ќе достави до противната странка.

(2) Во рок од 15 дена од денот на доставувањето на ревизијата противната странка може да поднесе до судот одговор на ревизијата.

(3) По приемот на одговорот, односно по истекот на рокот за одговор, судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд ќе ги достави ревизијата и одговорот на ревизијата, ако се поднесени, со сите списи до ревизискиот суд преку второстепениот суд.

(4) Ненавремено поднесениот одговор на ревизија нема да се отфрли, туку ќе се достави до ревизискиот суд кој ќе го земе предвид, ако тоа уште е можно.

Член 382

За ревизијата ревизискиот суд одлучува без расправа.

Член 383

(1) Ненавремената, нецелосната, необразложената или недозволена ревизија ќе ја отфрли судијата известител на ревизискиот суд со решение, ако тоа не го сторил во границите на своите овластувања првостепениот суд.

(2) Ревизијата поднесена против второстепена пресуда од членот 372 став (4) на овој закон ќе ја отфрли со решение судијата известител, а ако тој тоа не го сторил, советот на ревизискиот суд, ако утврди дека таа не е изјавена поради правно прашање заради кое е дозволена.

(3) Ревизијата изјавена против второстепената пресуда од членот 372 став (4) на овој закон советот на ревизискиот суд нема да ја отфрли и доколку оцени дека правното прашање поради кое таа е изјавена не е важно за обезбедување на единствена примена на законот и уедначување на судската практика.

Член 384

(1) Ревизискиот суд со пресуда ќе ја одбие ревизијата како неоснована, ако утврди дека не постојат причини поради кои ревизијата е изјавена, како ни причини на кои внимава по службена должност.

(2) Образложението на пресудата од ставот (1) на овој член ги содржи само причините што го оправдуваат донесувањето на ваква пресуда.

Член 385

(1) Ако утврди дека постои суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од членот 343 ставови (1) и (2) на овој закон поради која ревизија може да се изјави, освен повредите определени во ставовите (2) и (3) на овој член, ревизискиот суд со решение ќе ја укине во целост или делумно пресудата на второстепениот суд или само пресудата на второстепениот суд и предметот ќе му го врати на повторно судење на истиот или на друг судија поединец, односно совет на првостепениот, односно совет на второстепениот суд.

(2) Ако во постапката пред првостепениот или второстепениот суд е сторена повреда од членот 343 став (2) точки 3 и 11 на овој закон, освен ако е одлучено за барање за кое веќе тече парница, ревизискиот суд ќе ги укине со решение донесените одлуки и ќе ја отфрли тужбата.

(3) Ако во постапката пред првостепениот или второстепениот суд е сторена повреда од членот 343 став (2) точка 10 на овој закон, ревизискиот суд, со оглед на природата на повредата, ќе постапи според одредбите на ставот (1) или (2) од овој член.

Член 386

Судот на кого предметот му е вратен на повторно судење е врзан за тој предмет со правното сфаќање врз основа на кое се заснова решението на ревизискиот суд со кое е укината побиваната второстепена пресуда, односно со која се укинати второстепената и првостепената пресуда.

Член 387

(1) Ако ревизискиот суд утврди дека материјалното право е погрешно применето, со пресуда ќе ја усвои ревизијата и ќе ја преиначи побиваната пресуда.

(2) Ако ревизискиот суд најде дека поради погрешна примена на материјалното право фактичката состојба нецелосно е утврдена и дека поради тоа нема услови за преиначување на побиваната пресуда, со решение ќе ја усвои ревизијата, ќе ја укине во целост или делумно пресудата на првостепениот и второстепениот суд или само пресудата на второстепениот суд и предметот ќе му го врати на повторно судење на истиот или на друг судија поединец, односно совет на првостепениот, односно совет на второстепениот суд.

Член 388

Ако утврди дека со правосилна пресуда донесена во втор степен е пречекорено тужбеното барање на начин што е одлучено за нешто друго, а не за она што е бараено, ревизијскиот суд со решение ќе ја укине таа пресуда и предметот ќе му го врати на второстепениот суд на повторно судење.

Член 389

Одлуката на ревизијскиот суд се доставува до првостепениот суд преку второстепениот суд.

Член 390

Ако во членовите 372 до 389 на овој закон не е определено нешто друго, во постапката по повод ревизијата согласно ќе се применуваат одредбите на овој закон за жалбата против пресуда од членот 338 ставови (2) и (3), членовите 339, 340, 345, членот 348 ставови (2) и (3), членот 349 став (2), членовите 350, 355 и членовите од 362 до 366 на овој закон.

Член 391

(1) Странките можат да изјават ревизија и против решението на второстепениот суд со кое постапката правосилно е завршена во споровите во кои ревизијата била дозволена против второстепена пресуда.

(2) Ревизија секогаш е дозволена против решение на второстепениот суд со кое се отфрла изјавената жалба, односно со кое се потврдува решението на првостепениот суд за отфрлање на ревизијата.

(3) Во постапката по повод ревизијата против решение согласно ќе се применуваат одредбите на овој закон за ревизија против пресуда.

2. Повторување на постапка**Член 392**

(1) Постапката што со одлука на судот е завршена правосилно, може, по предлог од странката, да се повтори, ако:

1) при донесувањето на одлуката учествувал судија, односно судија-поротник кој според законот морал да биде изземен (член 64), односно кој со решение на судот бил изземен;

2) на некоја странка со незаконито постапување, а особено со пропуштање на доставувањето не и била дадена можност да расправа пред судот;

3) во постапката како тужител или тужен учествувало лице кое не може да биде странка во постапката или ако странката која е правно лице не ја застапувало овластено лице, или ако парнично неспособната странка не ја застапувал законски застапник, или ако законскиот застапник, односно полномошник на странката немал потребно овластување за водење на постапката или за одделни дејствија во постапката, доколку водење на постапката, односно вршење на одделни дејствија во постапката не било дополнително одобрено;

4) одлуката на судот се заснова врз лажен исказ на сведок или вештак;

5) одлуката на судот се заснова врз исправа што е фалсификувана или во која е заверена невинистата содржина;

6) до одлуката на судот дошло поради кривично дело на судијата, односно на судијата-поротник, на законскиот застапник или на полномошникот на странката, на спротивната странка или на некое трето лице;

7) странката стекне можност да ја употреби правосилната одлука на судот која порано меѓу истите странки е донесена за исто барање;

8) одлуката на судот се заснова врз друга одлука на суд или врз одлука на некој друг орган, а таа одлука ќе биде правосилно преиначена, укината, односно поништена;

9) странката узнае за нови факти или најде или стекне можност да употреби нови докази врз основа на кои за странката можела да биде донесена поповолна одлука тие факти или докази да биле употребени во поранешната постапка и

10) со одлука на надлежен орган дополнително правосилно е одлучено за претходно прашање (член 11 ставови (1) и (2)) на кое се заснова одлуката на судот.

(2) Постапката правосилно завршена со пресуда врз основа на признание, пресуда врз основа на одрекување, пресуда поради неподнесување на одговор на тужба и пресуда поради изостанок не може да се повтори поради причините од ставот (1) точки 8, 9 и 10 на овој член.

(3) Постапката правосилно завршена со пресуда врз основа на признание и пресуда врз основа на одрекување може да се повтори затоа што изјавата за признание, односно одрекување е дадена во заблуда или под влијание на присила или измама.

Член 393

(1) Од причините наведени во членот 392 став (1) точки 1, 2 и 3 и став (3) на овој закон не може да се бара повторување на постапката, ако таа причина без успех била изнесена во поранешната постапка.

(2) Поради околностите наведени во членот 392 став (1) точки 1, 7, 8, 9 и 10 и став (3) од овој закон, повторување на постапката може да се дозволи само ако странката без своја вина не можела тие околности да ги изнесе пред поранешната постапка да биде завршена со правосилна судска одлука.

Член 394

(1) Предлогот за повторување на постапката се поднесува во рок од 30 дена, и тоа:

1) во случајот од членот 392 став (1) точка 1 на овој закон, од денот кога странката узнала за оваа причина;

2) во случајот од членот 392 став (1) точка 2 на овој закон, од денот кога одлуката е доставена до странката;

3) во случајот од членот 392 став (1) точка 3 на овој закон, ако во постапката како тужител или тужен учествувало лице кое не може да биде странка во постапката, од денот кога одлуката е доставена до тоа лице, ако странката која е правно лице не ја застапувало овластено лице, или ако парнично неспособна странка не ја застапувал законски застапник, од денот кога одлуката е доставена до странката, односно до нејзиниот законски застапник, а ако законскиот застапник, односно полномошникот на странката немал потребно овластување за водење на постапката или за одделни дејствија во постапката, од денот кога странката узнала за оваа причина;

4) во случаите од членот 392 став (1) точки од 4 до 6 на овој закон, од денот кога странката узнала за правосилната пресуда во кривичната постапка, а ако кривичната постапка не може да се спроведе, тогаш од денот кога узнала за запирањето на таа постапка или за околностите поради кои постапката не може да се поведе;

5) во случаите од членот 392 став (1) точки 7, 8 и 10 на овој закон, од денот кога странката можела да ја употреби правосилната одлука која е причина за повторување на постапката;

6) во случајот од членот 392 став (1) точка 9 на овој закон, од денот кога странката можела да му изнесе на судот нови факти, односно да му предложи нови докази и

7) во случаите од членот 392 став (3) на овој закон, од денот кога странката можела да изнесе пред судот дека признанието, односно одрекувањето го дала во заблуда или под присила или измама.

(2) Ако рокот определен во ставот (1) од овој член би започнал да тече пред да стане одлуката правосилна, тој рок ќе се смета од правосилноста на одлуката

ако против неа не бил изјавен правен лек, односно од доставувањето на правосилната одлука на повисокиот суд изречена во последен степен.

(3) По истекот на рокот од пет години од денот кога одлуката станала правосилна предлог за повторување на постапката не може да се поднесе, освен ако повторување се бара затоа што во донесувањето на одлуката учествувало лице кое немало својство на судија, односно судија-поротник или од причината наведена во членот 392 став (1) точки 2 и 3 од овој закон.

Член 395

(1) Предлогот за повторување на постапката се поднесува секогаш до судот што ја донел одлуката во прв степен.

(2) Во предлогот особено мораат да се наведат: законскиот основ според кој се бара повторување, околностите од кои произлегува дека предлогот е поднесен во законскиот рок и доказите со кои се поткрепуваат наводите на предлагачот.

Член 396

(1) Ненавремени (член 394), нецелосни (член 395 став (2)) или недозволен (член 393) предлози за повторување на постапката ќе отфрли со решение судијата-поединец, односно претседателот на советот без одржување на рочиште.

(2) Ако судијата поединец, односно претседателот на советот не го отфрли предлогот, ќе достави примерок од предлогот до противната странка според одредбите на членот 137 од овој закон, која има право во рок од 15 дена да одговори на предлогот. Кога до судот ќе стигне одговорот на предлогот или кога ќе истече рокот за давање одговор, судијата поединец, односно претседателот на советот ќе определи рочиште за расправање за предлогот.

(3) Ако повторување на постапката се бара од причината наведена во членот 392 став (1) точка 9 и став (3) од овој закон, судијата поединец, односно претседателот на советот може расправањето за предлогот за повторување на постапката да го спои со расправањето за главната работа.

Член 397

Рочиштето за расправање за предлогот за повторување на постапката се одржува пред судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд, освен ако расправањето за предлогот не е споено со расправањето за главната работа.

Член 398

(1) По одржаното рочиште за расправање за предлогот судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд донесува одлука за предлогот, освен ако причината за повторување на постапката се однесува исклучително на постапката пред повисокиот суд (член 399).

(2) Во решението со кое се дозволува повторување на постапката ќе се изрече дека се укинува одлуката донесена во поранешната постапка.

(3) Судијата поединец, односно претседателот на советот ќе определи главна расправа дури по правосилноста на решението со кое се дозволува повторување на постапката, но во тоа решение може да одлучи веднаш да започне расправањето за главната работа. На новата главна расправа странките можат да изнесуваат нови факти и да предлагаат нови докази.

(4) Против решението со кое се дозволува повторување на постапката не е дозволена посебна жалба, ако судијата поединец, односно претседателот на советот одлучил веднаш да започне расправањето за главната работа.

(5) Ако судијата поединец, односно претседателот на советот дозволил повторување на постапката и одлучил веднаш да се расправа за главната работа или

ако за предлогот за повторување на постапката се расправало заедно со главната работа, решението со кое се дозволува повторување на постапката и се укинува одлуката донесена во поранешната постапка се внесува во одлуката за главната работа.

Член 399

(1) Кога причината за повторување на постапката се однесува исклучително на постапката пред повисокиот суд, судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд по одржаното рочиште за расправање за предлогот за повторување на постапката ќе го достави предметот до тој повисок суд заради донесување одлука.

(2) Кога предметот ќе стигне до повисокиот суд, ќе се постапи според одредбите од членот 351 на овој закон.

(3) За предлогот за повторување на постапката повисокиот суд одлучува без расправа.

(4) Кога повисокиот суд ќе најде дека е оправдан предлогот за повторување на постапката и дека не е потребно да се одржи нова главна расправа, ќе ја укине својата одлука, како и одлуката на повисокиот суд ако таква одлука постои и ќе донесе нова одлука за главната работа.

Повторување на постапка по повод конечна пресуда на Европскиот суд за човекови права во Стразбур

Член 400

(1) Кога Европскиот суд за човекови права ќе утврди повреда на некое човеково право или на основните слободи предвидени во Европската конвенција за заштита на основните човекови права и слободи и во Дополнителните протоколи на Конвенцијата, кои Република Македонија ги ратификувала, странката може во рок од 30 дена од конечност на пресудата на Европскиот суд за човекови права да поднесе барање до судот во Република Македонија кој судел во прв степен во постапката во која е донесена одлуката со која е повредено некое од човековите права или основните слободи за измена на одлуката со која тоа право или основна слобода е повредена.

(2) Во постапката од ставот (1) на овој член соодветно се применуваат одредбите за повторување на постапката.

(3) Во повторувањето на постапката судовите се должни да ги почитуваат правните ставови изразени во конечната пресуда на Европскиот суд за човекови права со која е утврдена повреда на основните човекови права и слободи.

3. Однос меѓу предлогот за повторување на постапката и ревизијата

Член 401

(1) Ако во рокот за изјавување ревизија странката поднесе предлог за повторување на постапката само од причините поради кои може да се изјави и ревизија, ќе се смета дека странката изјавила ревизија.

(2) Ако странката изјави ревизија поради причините од членот 343 став (2) точка 11 на овој закон и истовремено или потоа поднесе предлог за повторување на постапката поради која било причина од членот 392 на овој закон, судот ќе ја прекине постапката по повод предлогот за повторување на постапката, до завршувањето на постапката по ревизијата.

(3) Ако странката изјави ревизија од која било причина, освен од причините од членот 343 став (2) точка 11 на овој закон, и истовремено или потоа поднесе предлог за повторување на постапката поради причините од членот 392 став (1) точки 4, 5 и 6 на овој закон што се поткрепени со правосилна пресуда донесена во кривичната постапка, судот ќе ја прекине постапката по ревизијата до завршувањето на постапката по повод предлогот за повторување на постапката.

(4) Во сите други случаи во кои странката ќе изјави ревизија и истовремено или потоа ќе поднесе предлог за повторување на постапката, судот ќе одлучи која постапка ќе ја продолжи, а која ќе ја прекине, земајќи ги предвид сите околности, а особено причините поради кои обата правни лека се поднесени и доказите што ги предложиле странките.

Член 402

(1) Одредбите на членот 401 ставови (1) и (3) од овој закон ќе се применат и кога странката прво поднела предлог за повторување на постапката, а потоа изјавила ревизија.

(2) Во сите други случаи во кои странката ќе поднесе предлог за повторување на постапката и потоа ќе изјави ревизија, судот по правило ќе ја прекине постапката по ревизијата до завршувањето на постапката по повод предлогот за повторување на постапката, освен ако најде дека постојат сериозни причини да постапи поинаку.

Член 403

(1) Решението од членот 401 на овој закон го донесува судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд, ако предлогот за повторување на постапката стигне до првостепениот суд пред да биде упатен предметот по повод ревизијата до ревизискиот суд. Ако предлогот за повторување на постапката стигне откако предметот по повод ревизијата е упатен до ревизискиот суд, решението од членот 400 на овој закон го донесува ревизискиот суд.

(2) Решението од членот 401 на овој закон го донесува судијата поединец, односно претседателот на советот на првостепениот суд, освен ако предметот во времето кога ревизијата ќе стигне до првостепениот суд по повод предлогот за повторување на постапката е упатен до повисокиот суд заради донесување одлука (член 399 став (1)), во кој случај решението го донесува повисокиот суд.

(3) Против решението на судот од ставовите (1) и (2) на овој член не е дозволена жалба.

Дел трети

ПОСЕБНИ ПОСТАПКИ

Глава дваесет и шеста

ПОСТАПКА ВО СПОРОВИ ОД РАБОТНИТЕ ОДНОСИ

Член 404

Ако во оваа глава не постојат посебни одредби во постапката по споровите од работните односи ќе се применуваат другите одредби на овој закон.

Член 405

(1) Во постапката во споровите од работните односи, а особено при определувањето на роковите и рочиштата, судот секогаш ќе обрне посебно внимание на потребата од итно решавање на работните спорови.

(2) Во постапката во споровите од работните односи рокот за одговор на тужба е осум дена.

(3) Во споровите од работните односи кои се однесуваат за престанок на работниот однос, рочиштето за главна расправа мора да се одржи во рок од 30 дена од денот на приемот на одговорот на тужбата.

(4) Во постапката во споровите од работните односи, постапката пред првостепениот суд мора да се заврши во рок од шест месеца од денот на поднесувањето на тужбата.

(5) Во постапката во споровите од работните односи, второстепениот суд е должен да донесе одлука по жалба поднесена против одлуката на првостепениот

суд во рок од 30 дена од денот на приемот на жалбата, односно во рок од два месеца доколку пред второстепениот суд се одржи расправа.

Член 406

Работникот во постапката во споровите од работните односи како полномошник може да го застапува лице-дипломиран правник кое е во работен однос во синдикатот чиј член е работникот, или во сојузот на синдикатите во кој е здружен синдикатот чиј член е работникот и соодветно ќе се применуваат одредбите од членовите 81 и 82 на овој закон.

Член 407

(1) Во текот на постапката судот може на предлог на странката да одреди привремени мерки заради спречување на насилно постапување или заради отстранување на ненадоместлива штета.

(2) Против решението од ставот (1) на овој член, не е дозволена посебна жалба.

Член 408

Судот во пресудата со која наложува извршување на некое чинење ќе определи рок од осум дена за негово извршување.

Член 409

(1) Рокот за поднесување жалба изнесува осум дена.

(2) Од важни причини кои мораат да бидат образложени, судот може да одлучи жалбата да не го задржува извршувањето на одлуката.

Глава дваесет и седма

ПОСТАПКА ВО СПОРОВИТЕ ПОРАДИ СМЕКАВАЊЕ НА ВЛАДЕНИЕ

Член 410

Ако во оваа глава не постојат посебни одредби, во постапката поради смекавање на владение ќе се применуваат другите одредби на овој закон.

Член 411

(1) При определувањето на роковите и рочиштата по тужби поради смекавање на владение судот секогаш ќе обрне посебно внимание на потребата од итно решавање според природата на секој поединечен случај.

(2) Во постапката во споровите поради смекавање на владение рокот за одговор на тужба е осум дена.

(3) Во споровите поради смекавање на владение, рочиштето за главна расправа мора да се одржи во рок од 30 дена од денот на приемот на одговорот на тужбата.

(4) Во постапката во споровите поради смекавање на владение, постапката пред првостепениот суд мора да се заврши во рок од шест месеца од денот на поднесувањето на тужбата.

(5) Во постапката во споровите поради смекавање на владение, второстепениот суд е должен да донесе одлука по жалба поднесена против одлуката на првостепениот суд во рок од 30 дена од денот на приемот на жалбата, односно во рок од два месеца доколку пред второстепениот суд се одржи расправа.

Член 412

Расправањето за тужбата поради смекавање на владение ќе се ограничи само на расправање и докажување на фактите за последната состојба на владението и за настанатото смекавање. Исклучено е расправање за правото на владение, за правниот основ, за совесноста или несовесноста на владението или барањата за надоместок на штета.

Член 413

(1) Во текот на постапката судот може, по предлог на странка и без сослушување на противната странка, да одреди привремени мерки заради отстранување на итна опасност од противправно оштетување или спречување на насилство или отстранување на ненадоместлива штета.

(2) Против решението од ставот (1) на овој член, не е дозволена посебна жалба.

Член 414

(1) Рокот за исполнување на должностите што им се наложени на странките судот ќе го определи според околностите на секој поединечен случај.

(2) Рокот за поднесување жалба изнесува осум дена.

(3) Од важни причини кои мораат да бидат образложени, судот може да одлучи жалбата да не го задржува извршувањето на решението.

(4) Против решенијата донесени во постапката поради смеќавање на владение, ревизија не е дозволена.

Член 415

Тужителот го губи правото да бара извршување на решението со кое на тужениот по тужба поради смеќавање на владение му се наложува извршување на определено дејствие, ако не барал извршување во рок од 30 дена по истекот на рокот што со решението е определено за извршување на тоа дејствие.

Член 416

Повторување на правосилна завршена постапка поради смеќавање на владение е дозволено само од причините предвидени во членот 392 став (1) точки 2 и 3 од овој закон и тоа само во рок од 30 дена од правосилноста на решението за смеќавање на владение.

Глава дваесет и осма

ИЗДАВАЊЕ ПЛАТЕН НАЛОГ

Член 417

Ако во оваа глава не постојат посебни одредби, во постапката за издавање платен налог ќе се применуваат другите одредби на овој закон.

Член 418

(1) Кога тужбеното барање се однесува на пристигнато побарување во пари, а тоа побарување се докажува со веродостојна исправа приложена кон тужбата во оригинал или во заверен препис, судот ќе му издаде налог на тужениот да го исполни тужбеното барање (платен налог).

(2) Како веродостојни исправи се сметаат особено:

- 1) јавни исправи;
- 2) приватни исправи на кои потписот на обврзникот го заверил органот надлежен за заверување;
- 3) меници и чекови со протест и со повратни сметки ако тие се потребни за засновање на барање;
- 4) изводи од заверени деловни книги;
- 5) фактури и
- 6) исправи кои според посебни прописи имаат значење на јавни исправи.

(3) Судот ќе издаде платен налог иако тужителот во тужбата не предложил издавање на платен налог, а се исполнети сите услови за издавање платен налог.

Член 419

(1) Кога тужбеното барање се однесува на пристигнато побарување во пари кое не го надминува износот од 60.000 денари, судот ќе издаде платен налог против тужениот иако кон тужбата не се приложени веродостојни исправи, но во тужбата е изнесен основот и висината на должењето и се назначени доказите врз основа на кои може да се утврди вистинитоста на тужбениите наводи.

(2) Платниот налог од ставот (1) на овој член може да се издаде само против главниот должник.

Член 420

(1) Платниот налог го издава судија поединец, односно претседателот на советот без одржување на рочиште.

(2) Во платниот налог судот ќе изрече дека тужениот е должен во рок од осум дена, а во меничните и чековните спорови во рок од три дена по приемот на платниот налог да го исполни барањето на тужбата заедно со трошоците што ги одмерил судот или во истиот рок да поднесе приговори против платниот налог. Во платниот налог судот ќе го предупреди тужениот дека ќе ги отфрли ненавремено поднесените приговори.

(3) Платниот налог се доставува до двете странки.

(4) До тужениот кон платниот налог се доставува и примерок од тужбата со прилозите.

Член 421

(1) Ако судот не го усвои предлогот за издавање платен налог ќе ја продолжи постапката по тужбата.

(2) Против решението на судот со кое не се усвојува предлогот за издавање платен налог не е дозволена жалба.

Член 422

(1) Платниот налог тужениот може да го побива само со приговор. Ако платниот налог се побива единствено во поглед на одлуката за трошоците, оваа одлука може да се побива само со жалба против решение.

(2) Во делот во кој не е оспорен со приговор, платниот налог станува правосилен.

Член 423

(1) Ненавремените, нецелосните или недозволените приговори ќе ги отфрли судијата поединец, односно претседателот на советот без одржување на рочиште.

(2) Ако приговорот е поднесен навремено, судијата поединец, односно претседателот на советот ќе оцени дали е потребно да закаже подготвително рочиште или може веднаш да определи рочиште за главна расправа.

(3) Во приговорот странката е должна да ги наведе фактите и доказите во поглед на побиваниот дел од платниот налог.

(4) По исклучок од ставот (3) на овој член, странката може да изнесе факти и докази и на подготвителното рочиште, а ако тоа не е одржано, на првото рочиште за главна расправа, само ако стори веројатно дека без своја вина не била во можност нив да ги изнесе во приговорот.

(5) Во одлуката за главната работа судот ќе одлучи дали платниот налог во целост или делумно останува во сила или се укинува.

Член 424

(1) Ако тужениот приговори дека не постоеле законски основи за издавање платен налог (членови 418 и 419), или дека постојат пречки за натамошниот тек на постапката, судот прво ќе одлучи за тој приговор. Ако најде дека таквиот приговор е основан ќе го укине со решение платниот налог и по правосилноста на решението ќе започне расправање за главната работа, кога за таквото расправање има место.

(2) Ако судот не го усвои овој приговор, ќе премине на расправање за главната работа, а решението на судот ќе се внесе во одлуката за главната работа.

(3) Ако по повод приговорот за непристигнатост судот најде дека барањето на тужбата пристигнало по издавањето на платниот налог, но пред заклучувањето на главната расправа, судот со пресуда ќе го укине платниот налог и ќе одлучи за тужбеното барање (член 314 став (1)).

Член 425

Судот може да се огласи за месно ненадлежен, само по приговор на тужениот истакнат во приговорот против платниот налог.

Член 426

(1) Ако судот по издавањето на платниот налог се огласи како стварно ненадлежен, ќе го укине платниот налог и по правосилноста на решението за ненадлежноста ќе му го отстапи предметот на надлежниот суд.

(2) Ако судот по издавањето на платниот налог утврди дека е месно ненадлежен нема да го укине платниот налог, туку по правосилноста на решението со кое се огласил како ненадлежен ќе му го отстапи предметот на надлежниот суд.

Член 427

Кога судот во случаите предвидени со овој закон ќе донесе решение со кое се отфрла тужбата, ќе го укине и платниот налог.

Член 428

(1) Тужителот може да ја повлече тужбата без согласност на тужениот само до поднесувањето на приговорот. Ако тужбата биде повлечена, судот со решение ќе го укине платниот налог.

(2) Ако тужениот до заклучувањето на главната расправа се откаже од сите поднесени приговори, платниот налог останува во сила.

Глава дваесет и деветта

ПОСТАПКА ВО СПОРОВИ ОД МАЛА ВРЕДНОСТ

Член 429

Ако во оваа глава не постојат посебни одредби, во постапката во споровите од мала вредност ќе се применуваат другите одредби на овој закон.

Член 430

(1) Спорови од мала вредност, во смисла на одредбите на оваа глава, се спорови во кои тужбеното барање се однесува на побарување во пари кое не го надминува износот од 60.000 денари.

(2) Како спорови од мала вредност се сметаат и споровите во кои тужбеното барање не се однесува на побарување во пари, а тужителот во тужбата навел дека се согласува наместо исполнување на определено барање да прими определено паричен износ кој не го преминува износот до ставот (1) на овој член (член 33 став (1)).

(3) Како спорови од мала вредност се сметаат и споровите во кој предмет на тужбеното барање не е паричен износ, туку предавање на подвижен предмет чија вредност, што тужителот во тужбата ја навел не го надминува износот од ставот (1) на овој член (член 33 став (2)).

Член 431

Не се сметаат како спорови од мала вредност, во смисла на одредбите од оваа глава, споровите за недвижности, споровите од работни односи од статусен карактер и споровите поради смеќавање на владение.

Член 432

Постапката во споровите од мала вредност ќе се спроведува и по повод приговор против платниот налог, ако вредноста на оспорениот дел на платниот налог не го надминува износот од 60.000 денари.

Член 433

(1) Во постапката во споровите од мала вредност е дозволена посебна жалба само против решението со кое се завршува постапката.

(2) Другите решенија против кои според овој закон е дозволена жалба, можат да се побиваат само со жалба против одлуката со која постапката се завршува.

(3) Решенијата од ставот (2) на овој член не се доставуваат до странките, туку се објавуваат на рочиштето и се внесуваат во писмениот состав на одлуката.

Член 434

Во постапката во споровите од мала вредност записникот за главната расправа, покрај податоците од членот 116 став (1) на овој закон, ги содржи:

1) изјавите на странките од суштествено значење, а особено оние со кои, во целост или делумно, се признава тужбеното барање или се одрекува од тужбеното барање, или од жалбата, или се преиначува или повлекува тужбата;

2) суштествената содржина на изведените докази;

3) одлуките против кои е дозволена жалба и кои се објавени на главната расправа и

4) дали странките биле присутни на објавувањето на пресудата, и ако биле присутни дека се поучени под кои услови можат да изјават жалба.

Член 435

(1) Ако тужителот го преиначи тужбеното барање така што вредноста на предметот на спорот да го надминува износот од 60.000 денари, постапката ќе се доврши според одредбите на овој закон за општата парнична постапка.

(2) Ако тужителот до заклучувањето на главната расправа што се води според одредбите на овој закон за општата парнична постапка, го намали тужбеното барање така што тоа повеќе да не го надминува износот од 60.000 денари, натамошната постапка ќе се спроведе според одредбите на овој закон за постапката на споровите од мала вредност.

Член 436

(1) Во постапка во спорови од мала вредност не се применуваат одредбите за подготвително рочиште.

(2) Во поканата за главната расправа ќе се наведе, покрај другото, дека ќе се смета дека тужителот ја повлекол тужбата ако не дојде на кое било рочиште за главна расправа и дека странките се должни сите факти и докази да ги изнесат на првото рочиште на главната расправа, како и дека одлуката може да се побива само поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка и поради погрешна примена на материјалното право.

Член 437

Пресудата во постапката во споровите од мала вредност се објавува веднаш по заклучувањето на главната расправа.

Член 438

(1) Пресудата или решението со кое се завршува спорот во постапката во споровите од мала вредност може да се побива само поради суштествена повреда на одредбите на парничната постапка од членот 343 став (2) на овој закон и поради погрешна примена на материјалното право.

(2) Во постапката по повод жалба во споровите од мала вредност не се применуваат одредбите на членот 358 од овој закон.

(3) Во постапката во споровите од мала вредност рокот за жалба, како и роковите од членот 314 став (2) и членот 328 став (1) на овој закон изнесува осум дена.

(4) Во споровите од мала вредност не е дозволена ревизија против правосилна одлука на второстепениот суд.

Глава триесетта

ПОСТАПКА ПРЕД ИЗБРАНИТЕ СУДОВИ

Член 439

Со одредбите на оваа глава се уредува постапката пред избраните судови, чие седиште е во Република Македонија, освен ако од одредбите на друг закон или меѓународен договор не произлегува дека определен избран суд, чие седиште е во Република Македонија се смета како странски избран суд.

Член 440

За спорите со меѓународен елемент за правата со кои слободно располагаат странките можат да договорат надлежност на домашен или на странски избран суд, ако барем една од нив е физичко лице со живеалиште или со трајно престојувалиште во странство, односно правно лице со седиште во странство, ако за тие спорови не е предвидена исклучителна надлежност на суд во Република Македонија.

Член 441

(1) Спорите без меѓународен елемент за правата со кои слободно располагаат странките можат да ги изнесуваат пред постојаните избрани судови, основани при стопанските комори и при другите организации предвидени со закон, ако со законот не е утврдено дека определените видови спорови ги решава исклучиво друг суд.

(2) Надлежност на избраните судови во другите случаи може да се предвиди само со закон.

Член 442

(1) Договор за избран суд може да се склучи како во поглед на определен спор, така и во поглед на идните спорови што можат да произлезат од определен правен однос. Договорот за избран суд е полноважен само ако е склучен во писмена форма.

(2) Договорот за избраниот суд е склучен во писмена форма и кога е склучен со размена на писма, телеграми, телекси, електронска пошта или други средства за телекомуникации, што овозможуваат писмен доказ за склучениот договор.

(3) Договорот за избраниот суд е склучен во писмена форма и кога е склучен со размена на тужба, во која тужителот го наведува постојењето на тој договор и одговор на тужбата, во кој тужениот не го оспорува.

(4) Договорот за избран суд може да се докажува само со исправи.

Член 443

Договорот за избран суд е полноважно склучен и кога одредбата за надлежност на избраниот суд е содржана во општите услови за склучување на правно дело.

Член 444

(1) Бројот на судиите на избраниот суд мора да биде непарен.

(2) Ако со договорот на странките не е определен бројот на судиите, секоја странка назначува по еден судија, а тие избираат претседател.

(3) Судиите на судовите можат да бидат избрани само за претседател на избраниот суд.

Член 445

(1) Ако странките за решавање на определен спор договориле надлежност на избран суд, судот до кој е поднесена тужба во истиот спор и меѓу истите странки на приговор од тужениот ќе се огласи за ненадлежен, ќе ги укине спроведените дејствија во постапката и ќе ја отфрли тужбата.

(2) Приговорот од ставот (1) на овој член тужениот може да го стави најдоцна на подготвителното рочи-

ште, а ако подготвително рочиште не се одржува, на главната расправа пред да се впушти во расправање за главната работа.

Член 446

(1) Странката што според договорот за избраниот суд треба да назначи судија на избраниот суд, може да ја повика противната странка во рок од 15 дена да го изврши ова назначување и да ја извести за тоа.

(2) Поканата во смисла на ставот (1) од овој член е полноважна само ако странката што ја упатува назначила свој избран судија и ја известила за тоа противната странка.

(3) Кога според договорот за избраниот суд назначувањето на судија треба да го изврши трето лице, секоја странка може да му ја упати поканата од ставот (2) на овој член на тоа лице.

(4) Лицето кое е повикано да назначи судија на избраниот суд е врзано за назначувањето што е извршено штом тоа назначување му е соопштено на противникот, односно на една од странките.

Член 447

(1) Ако судијата на избраниот суд не биде навреме назначен, а од договорот не произлегува нешто друго, судијата на предлогот од странката ќе го назначи судот.

(2) Ако избраните судии не можат да се согласат за изборот на претседателот, а од договорот не произлегува нешто друго, претседателот на предлог од секој судија или странка ќе го назначи судот.

(3) За назначување на судија, односно на претседател на избраниот суд е надлежен судот кој за спорот би бил надлежен во прв степен доколку не е склучен договорот за избраниот суд.

(4) Против решението на судот не е дозволена жалба.

(5) Странката што не сака да го користи овластувањето од ставот (1) или (2) на овој член може со тужба да бара судот надлежен за назначувањето да го прогласи престанувањето на важноста на договорот за избраниот суд.

Член 448

(1) Освен во случајот од членот 447 на овој закон, секоја странка може со тужба да бара судот да прогласи престанување на важноста на договорот за избраниот суд:

1) ако странките не можат да се согласат за изборот на судиите што тие заеднички треба да ги назначат и

2) ако лице кое во самиот договор за избраниот суд е назначено за судија на избраниот суд не сака или не може да ја врши оваа должност.

(2) За барањето одлучува судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон.

(3) На рочиштето за расправање за барањето судот ќе ги повика странките, но судот може одлуката да ја донесе и во случај кога странките што се уредно повикани не дошле.

Член 449

(1) Судија на избран суд е должен да се из земе кога постојат причините за изземање од членот 64 на овој закон. Од истите причини можат странките да бараат изземање на судија на избран суд.

(2) Странката која сама или заедно со противната странка назначила избран судија може да бара негово изземање, само ако причината за изземање настанала или странката за неа дознала откако избраниот судија е назначен.

(3) Ако странките поинаку не се спогодиле, за изземањето одлучува судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон.

Член 450

Ако странките поинаку не се спогодиле, избраните судии ќе ја определат постапката пред избраниот суд.

Член 451

(1) Сослушување на сведоци пред избраниот суд се врши без полагање на заклетва.

(2) Спрема сведоците, странките и другите лица кои учествуваат во постапката, избраниот суд не може да употреби присилни средства ниту да изрекува казни.

(3) Избраниот суд може да побара од судот месно надлежен за укажување правна помош (член 170), да изведе одделни докази што сам не е во можност да ги изведе. Врз постапката за изведување на докази ќе се применат одредбите на овој закон за изведување на докази пред замолен судија.

Член 452

Избраниот суд може да донесе пресуда по справедливост, само ако странките му дале такво овластување.

Член 453

(1) Кога избраниот суд се состои од повеќе од еден судија, пресудата се донесува со мнозинство гласови, ако во договорот за избраниот суд поинаку не е определено.

(2) Ако не може да се постигне потребното мнозинство на гласови, избраниот суд е должен за тоа да ги извести странките.

(3) Ако за случајот од ставот (2) на овој член странките поинаку не се спогодиле, секоја од нив може со тужба да бара судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон да изрече престанување на важноста на договорот за избраниот суд.

Член 454

(1) Пресудата на избраниот суд мора да биде образложена, ако странките не договориле нешто друго.

(2) Оригиналот на пресудата и сите преписи ги потпишуваат сите избрани судии. Пресудата важи и кога некој судија ќе одбие да ја потпише ако пресудата ја потпишале мнозинството судии и на пресудата го утврдиле ова одбивање на потпишувањето.

(3) До странките се доставуваат преписи од пресудата преку судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон. Постојаните избрани судови сами вршат доставување на своите пресуди.

Член 455

Оригиналот на пресудата, како и потврдите за извршеното доставување се чуваат кај судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон, а ако пресудата ја донел постојаниот избран суд, тогаш кај тој суд.

Член 456

(1) Пресудата на избраниот суд има спрема странките сила на правосилна пресуда, ако со договорот не е предвидена можност за побивање на пресудата пред избраниот суд од повисок степен.

(2) На барање од странката судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон на преписот од пресудата ќе стави потврда за правосилноста и извршноста. Постојаните избрани судови сами ставаат потврда за правосилноста и извршноста на своите пресуди.

Член 457

(1) Пресудата на избраниот суд може да се поништи по тужба од странката.

(2) За решавање по тужбата е надлежен судот предвиден во членот 447 став (3) на овој закон.

Член 458

Поништување на пресудата на избраниот суд може да се бара, ако:

1) воопшто не е склучен договор за избраниот суд или ако тој договор не бил полноважен (членови 440 до 444);

2) во поглед на составот на избраниот суд или во поглед на одлучувањето е повредена некоја одредба на овој закон или на договорот за избраниот суд;

3) пресудата не е образложена во смисла на членот 454 став (1) од овој закон, или ако оригиналот и преписите на пресудата не се потпишани на начинот определен во членот 454 став (2) на овој закон;

4) избраниот суд ја пречекорил границата на својата задача;

5) изреката на пресудата е неразбирлива или е противречна сама на себеси;

6) пресудата на избраниот суд е во спротивност со Уставот на Република Македонија и со утврдените основи на општественото уредување и

7) постои некоја од причините за повторување на постапката од членот 392 на овој закон.

Член 459

(1) Тужбата за поништување на пресудата на избраниот суд може да се поднесе до надлежниот суд во рок од 30 дена. Ако поништувањето се бара од причините наведени во членот 458 точки од 1 до 6 на овој закон, овој рок се смета од денот кога пресудата е доставена до странката, а ако странката за причините узнала подоцна, тогаш од денот на узнавањето. Во поглед на сметањето на рокот кога се бара поништување од причината наведена во членот 458 точка 7 на овој закон, согласно ќе се применуваат одредбите од членот 393 ставови (1) и (2) на овој закон.

(2) По истекот на една година од правосилноста на пресудата на избраниот суд не може да се бара поништување на оваа пресуда.

Член 460

Странките не можат спогодбено да се откажат од примената на одредбите од членот 449 ставови (1) и (2), членот 454 ставови (2) и (3) и членовите 457, 458 и 459 на овој закон.

Г л а в а т р и е с е т и п р в а**ПОСТАПКА ВО СТОПАНСКИТЕ СПОРОВИ****Подрачје на примена****Член 461**

Во постапката во стопанските спорови ќе се применуваат одредбите на овој закон, ако во одредбите на оваа глава поинаку не е определено.

Член 462

Одредбите за постапката во стопанските спорови се применуваат:

1) во споровите од меѓусебните стопански односи во кои двете странки се правни лица и

2) во споровите што се однесуваат на бродовите и на пловидбата на внатрешните води, како и во споровите врз кои се применува пловидбеното право (пловидбени спорови), освен споровите на превозот на патници.

Член 463

Одредбите за постапката во стопанските спорови се применуваат и во споровите што произлегуваат од меѓусебните стопански односи на имателите на дуќани и на другите поединци кои во вид на регистрирано занимање вршат некоја стопанска дејност односно од меѓусебните стопански односи на тие лица и правните лица од членот 462 точка 1 на овој закон.

Член 464

Одредбите за постапката во стопанските спорови се применуваат и во споровите меѓу лицата од членот 462 точка 1 на овој закон и странски физички и правни ли-

ка што произлегуваат од нивните меѓусебни стопански односи, како и во такви меѓусебни спорови на странски физички или правни лица.

Член 465

Одредбите за постапка во стопанските спорови ќе се применуваат и кога во спорот, покрај лицата од членот 462 точка 1 и членот 464 на овој закон, како сопарничари од членот 186 став (1) точка 1 на овој закон учествуваат и други физички или правни лица.

Надлежност и состав на судот

Член 466

Во споровите заради утврдување на постоење или непостоење на договор, заради извршување или раскинување на договор, како и во споровите заради надомест на штета поради неизвршување на договор, покрај судот од општа месна надлежност, месно е надлежен и судот на местото каде што според спогодбата на странските тужениот е должен да го изврши договорот.

Член 467

Во постапката во стопанските спорови судија поединец суди ако вредноста на предметот на спорот не го надминува износот од 1.200.000 денари, а во споровите за плаќање камата без оглед на вредноста на предметот на спорот.

Подготвување на главната расправа

Член 468

(1) Во итни случаи претседателот на советот може веднаш по претходно испитување на тужбата да закаже подготвително рочиште или рочиште за главна расправа. Против оваа одлука на претседателот на советот не е дозволена жалба.

(2) Претседателот на советот е овластен во итни случаи рочиштето да го закаже по телефон или со телеграма.

Правни лекови

Член 469

(1) Ревизија во стопанските спорови против правосилна пресуда донесена во втор степен е дозволена ако вредноста на предметот на спорот на побиваониот дел на правосилната пресуда надминува 1.000.000 денари.

(2) Ревизија во стопанските спорови против второстепена правосилна пресуда секогаш е дозволена во споровите од членот 372 став (3) точки 4 и 5 на овој закон.

Други одредби

Член 470

Ако обете странки спогодбено предложат рочиште-то да се одложи за да се обиде порамнување, судот ќе го уважи овој предлог и веднаш ќе ги извести странките за денот и часот кога ќе се одржи ново рочиште.

Член 471

Во постапката во стопанските спорови важат следниве рокови:

1) рок од 30 дена по истекот на кој не може да се поднесе на предлог за враќање во поранешна состојба од членот 110 став (4) на овој закон;

2) рок од осум дена за поднесување на жалба против пресуда, односно решение, а рок од три дена за поднесување на одговор на жалба и

3) рок од осум дена за извршување на чинење, а за чинења што не се состојат во парично давање, судот може да определи подолг рок.

Член 472

(1) Во постапката во стопанските спорови странките не можат надвор од рочиштето да даваат изјави усно на записник кај судот.

(2) Исправата врз основа на која се издава платен налог според членот 418 од овој закон, не мора да биде приложена во оригинал или во заверен препис. Доволно е ако преписот на таквата исправа го заверил овластениот орган на правното лице.

(3) Во постапката во стопанските спорови нема да се применуваат одредбите од членот 419 став (1) на овој закон.

Член 473

(1) Во постапката во стопанските спорови, спорови од мала вредност се спорови во кои тужбеното барање се однесува на побарување во пари што не го надминува износот од 300.000 денари.

(2) Како спорови од мала вредност се сметаат и споровите во кои тужбеното барање не се однесува на побарување во пари, а тужителот во тужбата навел дека се согласува наместо исполнување на определеното барање да прими определен паричен износ што не го надминува износот од ставот (1) на овој член (член 33 став (1)).

(3) Како спорови од мала вредност се сметаат и споровите во кои предметот на тужбеното барање не е паричен износ, туку предавање на подвижен предмет чија вредност, што тужителот во тужбата ја навел, не го надминува износот од ставот (1) на овој член (член 33 став (2)).

(4) Во постапката во споровите од мала вредност во стопанските спорови не се применуваат одредбите за подготвително рочиште.

Дел четврти

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 474

(1) Ако пред денот на примената на овој закон е донесена првостепенa пресуда или решение со кое постапката пред првостепениот суд се завршува, натамошната постапка ќе се спроведе според дотогашните прописи.

(2) Ако по денот на примената на овој закон биде укината првостепената одлука од ставот (1) на овој член, натамошната постапка ќе се спроведе според овој закон.

Член 475

Одредбата на членот 440 од овој закон престанува да важи со денот на влегувањето во сила, односно со денот на примената на закон кој ќе ја уреди постапката за меѓународната трговска арбитража.

Член 476

Со денот на примената на овој закон престанува да важи Законот за парничната постапка ("Службен весник на Република Македонија" број 33/98 и 44/2002).

Член 477

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува по истекот на три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

L I G J I PËR PROCEDURËN KONTESTIMORE

Pjesa e parë

DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Kreu i parë

DISPOZITAT THEMELORE

Neni 1

Me këtë ligj përcaktohen rregullat e procedurës në bazë të së cilave gjyqi diskuton dhe vendos për të drejtat dhe obligimet themelore të njeriut dhe të qytetarit në

kontestet për marrëdhëniet personale e familjare, për marrëdhëniet e punës, si dhe për marrëdhëniet pronësore e marrëdhëniet e tjera juridike qytetare të personave juridikë e fizikë, përveç nëse për ndonjërin nga kontestet e shënuara me ligj të veçantë nuk parashihet që për ato gjyqi të vendosë sipas rregullave të ndonjë procedure tjetër.

Neni 2

(1) Në procedurën kontestimore gjyqi vendos në kufijtë e kërkesave që janë vënë në procedurë.

(2) Gjyqi nuk mund të refuzojë që të vendosë për kërkesën për të cilën është kompetent.

Neni 3

(1) Palët munden lirisht të posedojnë me kërkesat që i kanë paraqitur gjatë procedurës.

(2) Ato mund ta mohojnë kërkesën e vet, ta pranojnë kërkesën e kundërshtarit dhe të pajtohen.

(3) Gjyqi nuk do t'i pranojë posedimet e palëve të cilat:

1) janë në kundërshtim me dispozitat e detyrueshme;

2) janë në kundërshtim me dispozitat e marrëveshjeve ndërkombëtare të ratifikuara në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë; dhe

3) janë në kundërshtim me moralin.

Neni 4

Gjyqi vendos për kërkesën e padisë, sipas rregullit, në bazë të diskutimit gojor, të drejtpërdrejtë dhe publik.

Neni 5

(1) Gjyqi secilës palë i jep mundësi që të prononcohet për kërkesat dhe konstatimet e palës kundërshtare.

(2) Gjyqi është i autorizuar që të vendosë për kërkesën, për të cilën palës kundërshtare nuk i është dhënë mundësia të prononcohet vetëm nëse kjo është përcaktuar me këtë ligj.

Neni 6

(1) Procedura kontestimore zhvillohet në gjuhën maqedonase dhe alfabetin e saj cirilik.

(2) Në procedurën kontestimore alfabeti dhe gjuha tjetër zyrtare që e flasin së paku 20% e qytetarëve, përdoret në pajtim me këtë ligj.

(3) Pjesëtari i bashkësisë, i cili si palë ose pjesëmarrës tjetër në procedurë nuk e flet dhe nuk e kupton gjuhën maqedonase dhe alfabetin e saj cirilik, ka të drejtë për përkthyes.

(4) Shpenzimet e përkthimit bien në llogari të gjyqit.

(5) Gjyqi obligohet ta këshillojë palën, përkatësisht pjesëmarrësin tjetër në procedurë për të drejtën e parapare në paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni. Kryetari i këshillit ose gjykatësi individual obligohet ta fusë në procesverbal këshillën e gjyqit dhe deklaratën e palës, përkatësisht të pjesëmarrësit tjetër në procedurë.

Neni 7

(1) Palët obligohen t'i paraqesin të gjitha faktet në të cilat i bazojnë kërkesat e veta dhe të propozojnë dëshmi me të cilat vërtetohen ato fakte.

(2) Gjyqi është i autorizuar t'i vërtetojë edhe faktet të cilat palët nuk i kanë paraqitur dhe t'i nxjerrë edhe dëshmitë të cilat palët nuk i kanë propozuar, nëse nga rezultatet e shqyrtimit dhe nga dëshmia rezultojnë se palët synojnë që të disponojnë me kërkesat me të cilat nuk mund të disponojnë, por vendimin e vet nuk mund ta bazojë në faktet dhe dëshmitë për të cilat palëve nuk u është dhënë mundësia të prononcohen.

Neni 8

Cilat fakte do t'i marrë si të dëshmuara vendos gjyqi sipas bindjes së tij, në bazë të vlerësimit të kujdesshëm dhe të ndërgjegjshëm, të çdo dëshmie veç e veç dhe të gjitha dëshmive bashkërisht, si dhe në bazë të rezultateve të procedurës së përgjithshme.

Neni 9

Palët dhe ndërhyrësit obligohen që para gjyqit ta flasin të vërtetën dhe me ndërgjegje t'i shfrytëzojnë të drejtat që u njihen me këtë ligj.

Neni 10

(1) Gjyqi obligohet të synojë që procedura të zbatohet pa prolongim, në afatin e arsyeshëm, me sa më pak shpenzime dhe ta pamundësojë çdo keqpërdorim të të drejtave që palëve u takojnë në procedurë.

(2) Me dënim në para prej 50 deri 500 euro me kundërvlerë në denarë do të dënohet personi fizik (pala, ndërhyrësi, personi përgjegjës te personi juridik), ndërsa me dënim në shumë prej 250 deri 2.500 euro me kundërvlerë në denarë do të dënohet personi juridik, që do t'i keqpërdor të drejtat që i takojnë në procedurë, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(3) Me dënim në para nga paragrafi (2) i këtij neni, do të dënohet edhe përfaqësuesi (prokuruesi ose përfaqësuesi ligjor), nëse mban përgjegjësi për keqpërdorimin e të drejtave.

(4) Dënimin me para nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, e shqipton gjyqi i shkallës së parë. Jashtë seancës së shqyrtimit kryesor, dënimin e shqipton gjykatësi individual, përkatësisht kryetari i këshillit.

(5) Kundër aktvendimit me të cilin është shqiptuar dënimi në para nuk lejohet ankesë e veçantë.

(6) Nëse dënimi i shqiptuar në para nuk paguhet vullnetarisht në afatin e caktuar nga gjyqi, ai arkëtohet detyrimisht me detyrë zyrtare si kërkesë në para sipas ligjit për përmbarrimin.

Neni 11

(1) Nëse vendimi i gjyqit varet nga zgjidhja paraprake e çështjes nëse ekziston ndonjë e drejtë ose raport juridik, e për këtë çështje ende nuk ka marr vendim gjyqi ose organi tjetër kompetent (çështja paraprake), gjyqi mundet vetë ta zgjidhë atë çështje, nëse me dispozita të veçanta nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Vendimi i gjyqit për çështjen paraprake ka veprim juridik vetëm në kontestin në të cilin është zgjidhur ajo çështje.

(3) Në procedurën kontestimore gjyqi në raport ndaj ekzistimit të veprës penale dhe përgjegjësisë penale të kryerësit, lidhet me aktvendimin e plotfuqishëm të gjyqit penal me të cilin i akuzuari shpallet fajtor.

Neni 12

(1) Në procedurën kontestimore gjyqet gjykojnë në këshill.

(2) Me këtë ligj përcaktohet në cilat raste gjykon gjykatësi individual.

Neni 13

Nëse për veprime të veçanta me ligj nuk është përcaktuar forma në të cilën mund të merren, palët i marrin veprimet kontestimore me shkrim jashtë seancës ose me gojë në seancë.

Kreu i dytë

KOMPETENCA DHE PËRBËRJA E GJYQIT

1. Dispozitat e përbashkëta

Neni 14

(1) Gjyqi vlerëson me detyrë zyrtare, menjëherë pas pranimit të padisë, nëse është kompetent dhe në çfarë përbërje është kompetent.

(2) Vlerësimi i kompetencës bëhet në bazë të të dhënave në padi dhe në bazë të fakteve që i ka të njohura gjyqi.

(3) Nëse gjatë procedurës ndryshojnë rrethanat në të cilat bazohet kompetenca e gjyqit, gjyqi që ka qenë

kompetent në kohën e paraqitjes së padisë mbetet edhe më tej kompetent edhe nëse për shkak të këtyre ndryshimeve do të ishte kompetent gjyqi tjetër.

Neni 15

(1) Gjyqi me detyrë zyrtare, gjatë tërë procedurës, ka kujdes nëse zgjidhja e kontestit është në kompetencën e gjyqit dhe nëse zgjidhja e kontestit është në kompetencë të gjyqit në Republikën e Maqedonisë.

(2) Nëse gjyqi gjatë procedurës konfirmon se për zgjidhjen e kontestit nuk është gjyq kompetent por ndonjë organ tjetër vendor, do të shpallet si jo kompetent, do t'i ndërpresë veprimet e realizuara në procedurë dhe do ta hedh poshtë padinë.

(3) Nëse gjyqi gjatë procedurës konfirmon se për zgjidhjen e kontestit nuk është gjyq kompetent në Republikën e Maqedonisë, me detyrë zyrtare do të shpallet si jo kompetent, do t'i ndërpresë veprimet e realizuara në procedurë dhe do ta hedh poshtë padinë, përveç në rastet në të cilat kompetenca e gjyqit në Republikën e Maqedonisë varet nga pëlqimi i të paditurit, e ai e ka dhënë pëlqimin e vet.

Neni 16

(1) Secili gjyq me detyrë zyrtare, gjatë tërë procedurës, ka kujdes për kompetencën e tij reale.

(2) Nëse është mbajtur seanca përgatitore, ose nëse ajo nuk është mbajtur pasi që i padituri në seancën e parë për debatin kryesor është futur në debat për punën kryesore, gjyqi që e ka filluar procedurën nuk mundet as pas kundërshtimit as me detyrë zyrtare të shpallet jo kompetent për lëndët nga kompetenca e gjyqit tjetër të shkallës së njëjtë.

Neni 17

(1) Kur këshilli gjyqësor gjatë procedurës ose kryetari i këshillit në seancën përgatitore, me detyrë zyrtare ose pas kundërshtimit nga palët, konfirmon se bëhet fjalë për kontest që duhet ta gjykojë gjykatësi individual i të njëjtit gjyq, procedura pas plotfuqishmërisë së këtij aktvendimi do të vazhdojë para gjykatësit individual, dhe sipas mundësisë para kryetarit të këshillit si gjykatës individual. Gjykatësi individual lidhet për vendimin e plotfuqishëm me të cilin lënda i lëshohet në kompetencë.

(2) Në rastin nga paragrafi (1) i këtij neni këshilli mundet, sipas gjendjes së procedurës, të vendos që lëndën të mos ia lëshojë gjykatësit individual, por ai vetë ta zbatojë procedurën. Kundër këtij vendimi të këshillit nuk lejohet ankesë.

(3) Dispozitat nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni do të zbatohen edhe nëse gjatë procedurës para këshillit do të ndryshojnë rrethanat ose paditësi do ta zvogëlojë kërkesën e padisë, kështu që kontestin do të duhej ta gjykojë gjykatësi individual.

(4) Nëse këshilli ka miratuar vendim për kontestin që do të duhej ta gjykojë gjykatësi individual, ky vendim nuk mund të refuzohet për shkak se vendimin për kontestin nuk e ka miratuar gjykatësi individual.

(5) Nëse gjykatësi individual gjatë procedurës, me detyrë zyrtare ose pas kundërshtimit nga pala, konstaton se për gjykimin është kompetent këshilli i të njëjtit gjyq, procedura do të vazhdojë para këshillit. Kundër këtij aktvendimi të gjykatësit individual nuk lejohet ankesë.

Neni 18

(1) Deri në marrjen e vendimit për punën kryesore, gjyqi me aktvendim e ndërpret procedurën gjyqësore nëse konfirmon se procedura duhet të zbatohet sipas rregullave të procedurës jashtëgjyqësore. Procedura pas plotfuqishmërisë së aktvendimit do të vazhdojë sipas rregullave të procedurës jashtëgjyqësore para gjyqit kompetent.

(2) Veprimet që i ka zbatuar gjyqi kontestimor (shqyrtimin, ekspertizën, dëgjimin e dëshmitarëve, etj.), si dhe vendimet që i ka miratuar ai gjyq, nuk janë pa vlerë vetëm për arsye se janë marrë në procedurën kontestimore.

Neni 19

(1) Gjyqi, pas kundërshtimit të të paditurit, mund të shpallet si jo kompetent vendor nëse kundërshtimi është paraqitur më së voni në seancën përgatitore ose nëse ajo nuk është mbajtur, deri në lëshimin e të paditurit në debat për punën kryesore në seancën e parë për debatin kryesor.

(2) Me detyrë zyrtare gjyqi mund të shpallet si jo kompetent vendor vetëm nëse ekziston kompetenca ekskluzive vendore e ndonjë gjyqi tjetër më së voni në seancën përgatitore ose nëse ajo nuk është mbajtur, deri në lëshimin e të paditurit në debat për punën kryesore në seancën e parë për debatin kryesor.

Neni 20

(1) Pas plotfuqishmërisë së aktvendimit me të cilin është shpallur si jo kompetent (neni 19), gjyqi do t'ia kalojë lëndën gjyqit kompetent.

(2) Gjyqi, të cilit i është kaluar lënda si kompetent, do ta vazhdojë procedurën sikur të kishte filluar tek ai.

(3) Nëse vendimi për jokompetencë është miratuar në debatin kryesor, gjyqi të cilit i është kaluar lënda, do të konvokojë debat kryesor dhe do të veprojë sikurse debati të mbahej para këshillit të ndryshuar (neni 301 paragrafi (3)). Nëse vendimi për jokompetencë është miratuar në seancën përgatitore, nuk do të konvokohet seancë e re përgatitore nëse kryetari i këshillit konsideron se kjo nuk është e nevojshme në bazë të veprimeve të marra në seancën e mëhershme përgatitore.

(4) Veprimet kontestimore të gjyqit jokompetent (shqyrtimi, ekspertiza, dëgjimi i dëshmitarëve, etj.) nuk janë pa vlerë vetëm për shkak se i ka marrë gjyqi jokompetent.

Neni 21

(1) Nëse gjyqi të cilit i është lëshuar lënda si gjyqi kompetent konsideron se kompetent është gjyqi që ia ka lëshuar lëndën ose ndonjë gjyq tjetër, lëndën do t'ia dorëzojë gjyqit që duhet ta zgjidhë konfliktin e kompetencave, përveç nëse shihet se lënda i është lëshuar për shkak të ndonjë gabimi të qartë, ndërsa është dashur t'i lëshohet ndonjë gjyqi tjetër, në atë rast lëndën do t'ia lëshojë gjyqit tjetër dhe për këtë do ta njoftojë gjyqin i cili ia ka lëshuar lëndën.

(2) Nëse me rastin e ankesës kundër vendimit të gjyqit të shkallës së parë me të cilin ai është shpallur si jokompetent vendor, vendim ka miratuar gjyqi i shkallës së dytë, me këtë vendim për çështjen e kompetencës lidhet edhe gjyqi të cilit i është lëshuar lënda, nëse gjyqi i shkallës së dytë i cili e ka miratuar vendimin, është kompetent për zgjidhjen e konfliktit të kompetencave ndërmjet atyre gjyqeve.

(3) Vendimi i gjyqit të shkallës së dytë për jokompetencën reale të gjyqit të shkallës së parë e lidh secilin gjyq të cilit më vonë do t'i lëshohet lënda e njëjtë, nëse gjyqi i shkallës së dytë është kompetent për zgjidhjen e konfliktit të kompetencës ndërmjet atyre gjyqeve.

Neni 22

Konfliktin e kompetencës ndërmjet gjyqeve e zgjidh drejtpërdrejt gjyqi më i lartë i përbashkët.

Neni 23

(1) Për konfliktin e kompetencës mundet të vendoset edhe nëse palët paraprakisht nuk janë prononcuar për kompetencën.

(2) Derisa nuk zgjidhet konflikti i kompetencës, gjyqi të cilit i është lëshuar lënda obligohet që t'i marrë ato veprime në procedurë për të cilat ka rrezik nga prolongimi.

(3) Kundër aktvendimit me të cilin vendoset për konfliktin e kompetencës nuk lejohet ankesë.

Neni 24

Secili gjyq i kryen veprimet në procedurë në rajonin e tij, por nëse ka rrezik për prolongim, gjyqi do të marrë

veprime të veçanta edhe në rajonin e gjyqit fqinj. Për këtë do të njoftohet gjyqi në rajonin e të cilit është marrë veprimi.

Neni 25

(1) Për kompetencën e gjyqeve në Republikën e Maqedonisë për gjykimin e të huajve që gëzojnë të drejtën e imunitetit në Republikën e Maqedonisë dhe për gjykimin e shteteve të huaja dhe organizatave ndërkombëtare vlejné rregullat e së drejtës ndërkombëtare.

(2) Në rast të dyshimit për ekzistimin dhe madhësinë e të drejtës në imunitet, sqarim jep Ministria e Drejtësisë.

2. Kompetenca e gjyqeve në kontestet me element ndërkombëtar

Neni 26

Gjyqi në Republikën e Maqedonisë është kompetent për gjykim nëse kompetenca e tij në kontestin me elementin ndërkombëtar është përcaktuar në mënyrë të prerë me ligj ose me marrëveshje ndërkombëtare. Nëse në ligj ose në marrëveshjen ndërkombëtare nuk ka dispozitë të prerë për kompetencën e gjyqit në Republikën e Maqedonisë për konteste të llojit të caktuar, atëherë gjyqi në Republikën e Maqedonisë është kompetent për gjykimin e llojit të atillë të kontesteve edhe nëse kompetenca e tij del nga dispozitat e ligjit për kompetencën vendore të gjyqit në Republikën e Maqedonisë.

3. Kompetenca reale

Neni 27

Në procedurën kontestimore, gjyqet gjykojnë në kufijtë e kompetencës së vet reale të përcaktuar me ligj.

Përcaktimi i vlerës së lëndës në kontest

Neni 28

(1) Nëse për përcaktimin e përbërjes së gjyqit, e drejta e paraqitjes së revizionit edhe në rastet e tjera të parapara në këtë ligj është vlerë e arsyeshme e lëndës së kontestit, si vlerë e lëndës në kontest merret parasysh vetëm vlera e kërkesës kryesore.

(2) Kamatat, shpenzimet kontestimore, dënimi me marrëveshje dhe kërkesat tjera dytësore nuk merren parasysh nëse nuk e përbëjnë kërkesën kryesore.

Neni 29

Nëse kërkesa ka të bëjë me shpenzimet e ardhshme që përsëriten, vlera e lëndës në kontest llogaritet sipas shumës së tyre, por më së shumti deri në shumën që i përgjigjet shumës së shpenzimeve në kohën prej pesë vjetësh.

Neni 30

(1) Nëse një padi kundër të paditurit të njëjtë përfshin më shumë kërkesa që bazohen në bazë të njëjtë faktike e juridike, vlera përcaktohet sipas shumës së vlerës të të gjitha kërkesave.

(2) Nëse kërkesat në padi dalin nga bazë të ndryshme, ose janë paraqitur kundër më tepër të të paditurve, vlera përcaktohet sipas vlerës së çdo kërkesë të veçantë.

Neni 31

Nëse kontesti udhëhiqet për ekzistimin e marrëdhënies së qirasë ose huas ose për shfrytëzimin e lokalit banesor ose afarist, vlera përcaktohet sipas huas njëvjeçare përkatësisht qirasë, përveç nëse bëhet fjalë për marrëdhënie të huas përkatësisht qirasë të lidhur për kohë më të shkurtër.

Neni 32

Nëse me padinë kërkohet vetëm sigurimi i kërkesës ose themelimi i të drejtës së pengut, vlera e lëndës në kontest përcaktohet sipas shumës së kërkesës që duhet të sigurohet. Nëse lënda e pengut ka vlerë më të vogël nga kërkesa që duhet të sigurohet, si vlerë e lëndës në kontest do të merret vlera e lëndës së pengut.

Neni 33

(1) Nëse kërkesa e padisë nuk ka të bëjë me shumë të parave, por paditësi në padi thekson se pajtohet në vend të përmbushjes së kërkesës të merr një shumë të caktuar parash, si vlerë e lëndës në kontest do të merret ajo shumë.

(2) Në raste të tjera, nëse kërkesa e padisë nuk ka të bëjë me shumë në para, e arsyeshme është vlera e lëndës në kontest të cilën paditësi e ka caktuar në padi.

(3) Nëse në rast nga paragrafi (2) të këtij neni, vlerën e lëndës në kontest, paditësi në mënyrë të qartë e ka caktuar shumë të lartë ose shumë të ulët, kështu që shtrohet pyetja për përbërjen e gjyqit ose për të drejtën e paraqitjes së revizionit, gjyqi më së voni në seancën përgatitore, e nëse seanca përgatitore nuk është mbajtur, atëherë në debatin kryesor para fillimit të diskutimit për punën kryesore, shpejt dhe në mënyrë të përshtatshme do ta kontrollojë saktësinë e vlerës së shënuar.

4. Përbërja e gjyqit

Neni 34

(1) Në procedurën kontestimore gjyqet gjykojnë në këshill, ndërsa Gjyqi Suprem i Republikës së Maqedonisë edhe në mbledhje të përgjithshme.

(2) Në cilat raste gjykon gjykatësi individual përcaktohet me këtë ligj.

(3) Kryetari i këshillit mund t'i ndërmarrë vetëm ato veprime në procedurë dhe t'i miratojë vetëm ato vendime për ndërmarrjen e të cilave përkatësisht miratimi autorizohet me këtë ligj.

(4) Nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe, gjykatësi individual në zgjidhjen e lëndëve nga kompetenca e vet i ka të gjitha të drejtat dhe obligimet që i takojnë kryetarit të këshillit dhe këshillit.

Neni 35

(1) Në shkallën e parë kontestet i gjykon këshilli ose gjykatësi individual.

(2) Nëse gjykon në shkallën e parë, këshilli përbëhet nga një gjykatës si kryetar i këshillit dhe dy gjykatës porotë.

Neni 36

(1) Gjykatësi individual gjykon konteste për kërkesat pronësore juridike, nëse vlera e lëndës në kontest nuk e tejkalon shumën prej 600.000 denarësh.

(2) Gjatë procedurës palët mund të merren vesh që kontestet pronësore juridike t'i gjykojë gjykatësi individual, pa dallim të vlerës së kontestit.

(3) Gjykatësi individual gjykon konteste për pengimin e zotërimit.

(4) Gjykatësi individual e zbaton procedurën dhe merr vendim në lëndët për ndihmë juridike.

(5) Kontestet nga të drejtat e autorit dhe të drejtat e ngjashme, si dhe kontestet që kanë të bëjnë me mbrojtjen ose shfrytëzimin e të drejtave nga pronësia industriale, ose të drejtën e përdorimit të firmës ose emrit, kontestet nga konkurrenca jolojale ose sjellja monopole, në shkallën e parë i gjykon këshilli, pa dallim nga vlera e lëndës në kontest.

Neni 37

(1) Nëse gjykon në shkallën e dytë në mbledhje, gjyqi vendos në këshill të përbërë nga tre gjykatës. Në përbërjen e njëjtë gjyqi më i lartë e zgjidh konfliktin e kompetencës (neni 22) dhe vendos në të gjitha rastet e tjera, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Nëse gjykon në shkallën e dytë në debat, këshilli i gjyqit të shkallës së dytë përbëhet nga dy gjykatës dhe tre gjykatës porotë.

(3) Nëse vendos për revizion, Gjyqi Suprem i Republikës së Maqedonisë gjykon në këshill të përbërë nga pesë gjykatës.

(4) Nëse vendimin e plotfuqishëm e ka miratuar Gjyqi Suprem i Republikës së Maqedonisë, për revizionin vendos ai gjyq në këshill të përbërë nga pesë gjykatës.

5. Kompetenca vendore

a) Kompetenca vendore e përgjithshme

Neni 38

(1) Nëse me ligj nuk është përcaktuar kompetenca ekskluzive vendore e ndonjë gjyqi tjetër, për të gjykuar është kompetent gjyqi që është kompetent vendor i përgjithshëm për të paditurin.

(2) Në rastet e parapara në këtë ligj për gjykim përveç gjyqit me kompetencë vendore të përgjithshme, kompetent është edhe gjyqi tjetër i caktuar.

Neni 39

(1) Për gjykim me kompetencë vendore të përgjithshme është gjyqi në rajonin e të cilit i padituri e ka vendbanimin.

(2) Nëse i padituri nuk ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, me kompetencë vendore të përgjithshme është gjyqi në rajonin e të cilit i padituri e ka vendqëndrimin.

(3) Nëse i padituri përveç vendbanimit ka edhe vendqëndrim në një vend tjetër, e sipas rrethanave mund të supozohet se atje do të qëndrojë një kohë më të gjatë, me kompetencë vendore të përgjithshme është edhe gjyqi i vendqëndrimit të të paditurit.

Neni 40

(1) Për gjykim në kontestet kundër njësisë së vetadministrimit lokal, me kompetencë vendore të përgjithshme është gjyqi në rajonin e të cilit është selia e saj.

(2) Për gjykim në kontestet kundër personave juridikë, me kompetencë vendore të përgjithshme është gjyqi në rajonin e të cilit është selia e tyre.

Neni 41

Për gjykimin në kontestet kundër shtetasit të Republikës së Maqedonisë, i cili është me qëndrim të përhershëm në shtet të huaj ku është dërguar në detyrë ose në punë nga organi shtetëror ose personi juridik, me kompetencë vendore të përgjithshme është gjyqi i vendbanimit të tij të fundit në Republikën e Maqedonisë.

b) Kompetenca e veçantë vendore Kompetenca e oponentëve

Neni 42

Nëse me një padi, paditen më shumë persona (neni 186 paragrafi (1) pika 1), e për ata nuk ekziston kompetencë vendore e gjyqit të njëjtë, kompetent është gjyqi i cili është kompetent vendor për njërin nga të paditurit, e nëse ndërmjet tyre ka debitorë kryesorë e dytësorë, gjyqi i cili është kompetent vendor për ndonjërin nga debitorët kryesorë.

Kompetenca për kontestet e asistencës ligjore

Neni 43

(1) Për gjykimin në kontestet për asistencën ligjore nëse paditësi është personi që kërkon asistencë, përveç gjyqit me kompetencë të përgjithshme vendore, kompetent është edhe gjyqi në rajonin e të cilit paditësi ka vendbanim përkatësisht vendqëndrim.

(2) Nëse në kontestet për asistencën ligjore me element ndërkombëtar është kompetent gjyqi në Republikën e Maqedonisë, pasi që paditësi ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit paditësi e ka vendbanimin.

(3) Nëse kompetenca e gjyqit në Republikën e Maqedonisë në kontestet për asistencën ligjore ekziston pasi i padituri ka pronë në Republikën e Maqedonisë nga e cila mund të arkëtohet asistencë, kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit gjendet ajo pronë.

Kompetenca në kontestet e kompensimit të dëmit

Neni 44

(1) Për gjykimin në kontestet për përgjegjësinë jashtë marrëveshjes ndaj dëmit, përveç gjyqit me kompetencë të përgjithshme vendore, kompetent është edhe gjyqi në rajonin e të cilit është kryer veprimi i dëmshëm ose gjyqi në rajonin e të cilit ka ndodhur pasoja e dëmshme.

(2) Nëse dëmi ka ndodhur për shkak të vdekjes ose lëndimeve të rënda trupore, përveç gjyqit nga paragrafi (1) të këtij neni, kompetent është edhe gjyqi në rajonin e të cilit paditësi ka vendbanim përkatësisht vendqëndrim.

(3) Dispozitat e paragrafëve (1) dhe (2) të këtij neni do të zbatohen edhe në kontestet kundër shoqërisë së sigurimit për shkak të kompensimit të dëmit ndaj personave të tretë në bazë të dispozitave për përgjegjësinë e drejtpërdrejtë të shoqërisë për sigurim, ndërsa dispozita nga paragrafi (1) i këtij neni edhe në kontestet për kërkesat regresive në bazë të kompensimit të dëmit kundër debitorëve regresiv.

Kompetenca në kontestet për mbrojtjen e të drejtave në bazë të garancisë së prodhuesit

Neni 45

Për gjykimin në kontestet për mbrojtjen e të drejtave në bazë të garancisë me shkrim kundër prodhuesit që e ka dhënë garancinë, kompetent është përveç gjyqit me kompetencë vendore të përgjithshme për të paditurin edhe gjyqi me kompetencë vendore të përgjithshme për shitësin i cili gjatë shitjes së sendit, ia ka dorëzuar blerësit garancinë me shkrim të prodhuesit.

Kompetenca në kontestet martesore

Neni 46

(1) Për gjykimin në kontestet për të vërtetuar se ekziston martesë apo jo, anulimin e martesës ose shkurorëzimin (kontestet martesore), përveç gjyqit me kompetencë të përgjithshme vendore, kompetent është edhe gjyqi në rajonin e të cilit bashkëshortët kanë pasur vendbanimin e fundit të përbashkët.

(2) Nëse në kontestet martesore gjyqi në Republikën e Maqedonisë është kompetent për arsye se çiftet martesore kanë pasur vendbanimin e fundit të përbashkët në Republikën e Maqedonisë, përkatësisht pasi që paditësi ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit bashkëshortët kanë pasur vendbanimin e fundit të përbashkët, përkatësisht gjyqi në rajonin e të cilit paditësi e ka vendbanimin.

Neni 47

Nëse në kontestet për marrëdhëniet pronësore të bashkëshortëve, kompetent është gjyqi në Republikën e Maqedonisë pasi që prona e bashkëshortëve gjendet në Republikën e Maqedonisë ose nëse paditësi në kohën e paraqitjes së padisë ka vendbanim ose vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë, kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit paditësi ka vendbanim ose vendqëndrim në kohën e paraqitjes së padisë.

Kompetenca në kontestet për vërtetimin ose kontestimin e atësisë ose amësisë

Neni 48

(1) Në kontestet për vërtetimin ose kontestimin e atësisë ose amësisë, fëmija mund të paraqesë padi ose në gjyqin me kompetencë të përgjithshme vendore, ose në gjyqin në rajonin e të cilit ka vendbanim, përkatësisht vendqëndrim.

(2) Nëse në kontestet për vërtetimin ose kontestimin e atësisë ose amësisë është kompetent gjyqi në Republikën e Maqedonisë, pasi që paditësi ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit paditësi e ka vendbanimin.

Kompetenca në kontestet për patundshmëritë dhe për pengimin e zotërimit

Neni 49

(1) Për gjykimin e kontesteve për pronësi dhe për të drejta të tjera reale për patundshmëri, për kontestet për pengimin e zotërimit të patundshmërive, si dhe për kontestet e marrëdhënieve për hua ose qira të patundshmërive, ose të kontratave për shfrytëzimin e banesës ose lokaleve afariste, ekskluzivisht është kompetent gjyqi në rajonin e të cilit gjendet patundshmëria.

(2) Nëse patundshmëria shtrihet në rajonet e më tepër gjyqeve, kompetent është secili nga ato gjyqe.

(3) Për kontestet për pengimin e zotërimit të sendeve të tundshme, përveç gjyqit me kompetencë të përgjithshme vendore, kompetent është edhe gjyqi në rajonin e të cilit ka ndodhur pengesa.

Kompetenca në kontestet për mjetin fluturues dhe anije

Neni 50

(1) Nëse për gjykim në kontestet për të drejtën e pronësisë dhe të drejta të tjera për anijet, përkatësisht mjetin fluturues, si dhe në kontestet për marrëdhënie të qirasë së mjetit fluturues dhe anijes kompetent është gjyqi në Republikën e Maqedonisë, kompetent vendor ekskluziv është gjyqi në rajonin e të cilit mbahet regjistri në të cilin është regjistruar mjeti fluturues përkatësisht anija.

(2) Nëse për gjykim në kontestet për pengimin e zotërimit me anijet përkatësisht mjetet fluturuese nga paragrafi (1) i këtij neni kompetent është gjyqi në Republikën e Maqedonisë, përveç gjyqit në rajonin e të cilit mbahet regjistri në të cilin është regjistruar anija përkatësisht mjeti fluturues dhe gjyqit në rajonin e të cilit ka ndodhur pengimi.

Kompetenca për personat që nuk kanë kompetencë të përgjithshme vendore në Republikën e Maqedonisë

Neni 51

(1) Padia për kërkesa pronësore juridike kundër personit që nuk ka kompetencë vendore të përgjithshme në Republikën e Maqedonisë mund të paraqitet në secilin gjyq në Republikën e Maqedonisë në rajonin e të cilit gjendet ndonjë pronë nga ai person ose ajo lëndë që kërkohet me padi.

(2) Nëse kompetenca e gjyqit në Republikën e Maqedonisë ekziston pasi që obligimi ka ndodhur në kohën e qëndrimit të të paditurit në Republikën e Maqedonisë, kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit ka ndodhur obligimi.

(3) Në kontestet kundër personit i cili në Republikën e Maqedonisë nuk ka kompetencë të përgjithshme vendore, për obligimet që duhet t'i plotësojë në Republikën e Maqedonisë, padia mund të paraqitet në gjyqin në rajonin e të cilit duhet të plotësohet ai obligim.

Kompetenca sipas vendit ku gjendet njësi afariste e personit juridik

Neni 52

Për gjykimin e kontesteve kundër personit juridik i cili ka njësi afariste jashtë selisë së vet, nëse kontesti del nga marrëdhënia juridike e asaj njësie, përveç gjyqit me kompetencë vendore të përgjithshme, kompetent është edhe gjyqi në rajonin e të cilit gjendet ajo njësi afariste.

Kompetenca sipas vendit ku gjendet përfaqësia e personit të huaj në Republikën e Maqedonisë

Neni 53

Në kontestet kundër personit fizik ose juridik i cili ka seli jashtë shtetit, ndaj obligimeve që themelohen në Republikën e Maqedonisë ose duhet doemos të plotësohen në Republikën e

Maqedonisë, padia mund të paraqitet në gjyqin e Republikës së Maqedonisë në rajonin e të cilit gjendet përfaqësia e tij e përhershme për Republikën e Maqedonisë ose selia e organit të cilit i është besuar që t'i kryejë punët e tij.

Kompetenca për kontestet nga marrëdhëniet me njësitë ushtarake

Neni 54

Në kontestet kundër Republikës së Maqedonisë nga marrëdhëniet me njësitë ushtarake, ekskluzivisht kompetent është gjyqi në rajonin e të cilit gjendet selia e komandës së njësisë ushtarake.

Kompetenca në kontestet nga marrëdhëniet juridike të trashëgimisë

Neni 55

Derisa procedura e trashëgimlënies nuk ka mbaruar në mënyrë të plotfuqishme, për gjykimin e kontesteve nga marrëdhëniet juridike të trashëgimisë, si dhe në kontestet për kërkesat e kreditorëve ndaj trashëgimlënies, përveç gjyqit me kompetencë vendore të përgjithshme, kompetent vendor është edhe gjyqi në rajonin e të cilit gjendet gjyqi i cili e zbaton procedurën e trashëgimlënies.

Kompetenca në kontestet në procedurën përmbarese dhe falimentuese

Neni 56

Për gjykim në kontestet që ndodhin me rastin dhe gjatë procedurës përmbarese ose administrative përkatësisht me rastin dhe gjatë procedurës falimentuese, ekskluzivisht kompetent vendor është gjyqi në rajonin e të cilit ndodhet gjyqi i cili e zbaton procedurën përmbarese përkatësisht falimentuese, përkatësisht gjyqi në rajonin e të cilit zbatohet përmbarimi administrativ.

Kompetenca sipas vendit të pagesës

Neni 57

Për gjykimin në kontestet e poseduesve të kambialit ose çekut kundër nënshkruesve, kompetent është përveç gjyqit me kompetencë të përgjithshme vendore edhe gjyqi i vendit të pagesës.

Kompetenca në kontestet nga marrëdhëniet e punës

Neni 58

Nëse në kontestin e marrëdhënies së punës paditësi është punëtor, për gjykim është kompetent përveç gjyqit i cili është kompetent vendor i përgjithshëm për të paditurin, edhe gjyqi në rajonin e të cilit kryhet ose është kryer puna, përkatësisht gjyqi në rajonin e të cilit puna doemos duhet të kryhej, si dhe gjyqi në rajonin e të cilit është themeluar marrëdhënia e punës.

Kompetenca e ndërsjellë për padi kundër shtetasve të huaj

Neni 59

Nëse në shtetin e huaj shtetasi i Republikës së Maqedonisë mund të paditet në gjyq i cili sipas dispozitave të këtij ligji nuk do të jetë kompetent vendor për gjykim në atë punë juridike civile, kompetenca e njëjtë do të vlejë edhe për gjykimin e shtetasit të atij shteti të huaj në gjyq në Republikën e Maqedonisë.

e) Caktimi i kompetencës vendore nga gjyqi më i lartë

Neni 60

Nëse gjyqi kompetent për shkak të përjashtimit të gjykatësit nuk mund të veprojë, për këtë drejtpërdrejt do ta njoftojë gjyqin më të lartë, i cili do të caktojë për këtë lëndë të veprojë gjyqi tjetër kompetent real nga rajoni i tij.

Neni 61

Gjyqi Suprem i Republikës së Maqedonisë, me propozimin e palës ose nga gjyqi kompetent, mund të caktojë për lëndën e veçantë të veprorë gjyqi tjetër kompetent real, nëse duket se kështu më lehtë do të zbatohet procedura ose nëse për këtë ekzistojnë arsye të tjera me rëndësi.

Neni 62

Nëse për gjykim është kompetent gjyqi në Republikën e Maqedonisë, por sipas dispozitave të këtij ligji nuk mund të përcaktohet cili gjyq është kompetent vendor. Gjyqi Suprem i Republikës së Maqedonisë me propozimin e palës, do të caktojë cili gjyq kompetent real do të jetë kompetent vendor.

ç) Marrëveshja për kompetencë vendore

Neni 63

(1) Nëse me ligj nuk është përcaktuar kompetenca vendore ekskluzive e ndonjë gjyqi, palët mund të merren vesh në shkallën e parë t'i gjykojë gjyqi i cili nuk është kompetent vendor, me kusht që ai gjyq të jetë kompetent real.

(2) Palët nuk mund të merren vesh për kompetencën vendore edhe kur është në pyetje neni 45 i këtij ligji.

(3) Nëse me ligj është përcaktuar se për gjykim në kontest të caktuar kompetent vendor janë dy apo më tepër gjyqe, palët mund të merren vesh që në shkallën e parë t'i gjykojë njëri nga ato gjyqe ose ndonjë gjyq tjetër kompetent real.

(4) Kjo marrëveshje vlen vetëm nëse është përpiluar në formë të shkruar dhe nëse ka të bëjë për kontest të caktuar ose më shumë konteste që dalin nga një marrëdhënie juridike e caktuar.

(5) Dokumentin e marrëveshjes paditësi doemos duhet t'ia bashkëngjisë padisë.

Kreu i tretë**PËRJASHTIMI**

Neni 64

Gjykatësi ose gjykatësi porotë nuk mund ta kryejë detyrën e gjykatësit:

1) nëse vetë është palë, përfaqësues ligjor ose prokuruesi i palës, nëse me palën është në marrëdhënie si i autorizuar bashkërisht, bashkobligues ose obligues regresiv, ose nëse për lëndën e njëjtë është dëgjuar si dëshmitar ose ekspert;

2) nëse përkohësisht ose në mënyrë të përhershme punon te punëdhënësi i cili është palë në procedurë;

3) nëse pala ose përfaqësuesi ligjor ose prokuruesi i palës është familjar i palës sipas gjakut në vijë të drejtë deri në çfarëdo shkalle, e në vijë anësore deri në shkallën e katërt, ose është bashkëshort/e, bashkëshort/e ilegjitim/e ose familjar sipas krushqisë deri në shkallën e dytë, pa dallim nëse martesë është ndërprerë ose jo;

4) nëse është tutor, adoptues, i adoptuar, ushqyes ose i ushqyer i palës, i përfaqësuesit të tij ligjor ose i prokuruesi.

5) nëse në lëndën e njëjtë ka marrë pjesë në miratimin e vendimit të gjyqit më të ulët ose të organit tjetër; dhe

6) nëse ekzistojnë rrethana të tjera që e bien në dyshim paanshmërinë e tij.

Neni 65

(1) Gjykatësi ose gjykatësi porotë, pasi të njoftohet se ekziston ndonjë nga arsyet për përjashtim nga neni 64 pika 1 deri 5 të këtij ligji, obligohet ta ndërpresë çdo punë për atë lëndë dhe për këtë ta njoftojë kryetarin e gjyqit, i cili do ta caktojë zëvendësimin. Nëse bëhet fjalë për përjashtimin e kryetarit të gjyqit i cili vepron për lëndën konkrete, ai do të caktojë zëvendësimin nga radhët e gjykatësve të atij gjyqi, e nëse kjo nuk është e mundur do të veprorë sipas nenit 60 të këtij ligji.

(2) Nëse gjykatësi ose gjykatësi porotë konsideron se ekzistojnë rrethana të tjera që e vënë në dyshim paanshmërinë e tij (neni 64 pika 6), ai për këtë do ta njoftojë kryetarin e gjyqit, i cili do të vendosë për përjashtimin.

(3) Nëse kryetari i gjyqit konsideron se ekzistojnë rrethana të tjera që e vënë në dyshim paanshmërinë e tij (neni 64 pika 6), ai për këtë do ta njoftojë kryetarin e gjyqit më të lartë të drejtpërdrejtë, i cili do të vendosë për përjashtimin.

(4) Deri në miratimin e aktvendimit nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, gjykatësi mund t'i ndërmarrë vetëm ato veprime për të cilat ekziston rreziku për prolongim.

Neni 66

(1) Palët mund të kërkojnë përjashtimin vetëm të gjykatësit përkatësisht gjykatësit porotë para të cilit udhëhiqet procedura, përkatësisht të kryetarit të gjyqit i cili duhet të vendosë për kërkesën për përjashtim.

(2) Nuk lejohet kërkesa për përjashtimin:

- e të gjithë gjykatësve të një gjyqi të cilët do të mund të vepronin në atë lëndë;

- nëse është bazuar në shkaqet e njëjta përkatësisht rrethanat për të cilat më parë është vendosur;

- në të cilën nuk tregohet shkak për të cilën kërkohet përjashtimi dhe

- kryetarit të gjyqit më të lartë të drejtpërdrejtë që të vendos për kërkesën për përjashtimin e kryetarit të gjyqit më të ulët.

(3) Kërkesën nga paragrafi (2) të këtij neni menjëherë e hedh poshtë gjykatësi individual ose kryetari i këshillit i cili vepron për lëndën.

(4) Kundër vendimit nga paragrafi (3) i këtij neni, nuk lejohet ankesë e veçantë.

(5) Pala obligohet të paraqesë kërkesë për përjashtimin e gjykatësit, gjykatësit porotë përkatësisht kryetarit të gjyqit, kur do të njoftohet se ekziston shkak për përjashtim, e më së voni deri në mbarimin e debatit kryesor në gjyqin e shkallës së parë, e nëse debati kryesor nuk është mbajtur deri në miratimin e vendimit.

(6) Kërkesë për përjashtimin e gjykatësit të gjyqit më të lartë, pala mund të paraqesë në mjetin juridik ose në përgjigjen e mjetit juridik, e nëse në gjyqin më të lartë mbahet debat, atëherë deri në mbarimin e debatit.

Neni 67

(1) Për kërkesën e palës për përjashtim vendos kryetari i gjyqit nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Nëse pala kërkon përjashtimin e kryetarit të gjyqit, vendimin për përjashtim e miraton kryetari i gjyqit më të lartë të drejtpërdrejtë.

(3) Për kërkesën e palëve për përjashtimin e gjykatësit të Gjyqit Suprem të Republikës së Maqedonisë vendos kryetari i atij gjyqi, ndërsa për kërkesën për përjashtimin e kryetarit të Gjyqit Suprem të Republikës së Maqedonisë vendos Gjyqi Suprem i Republikës së Maqedonisë në mbledhjen e përgjithshme të atij gjyqi.

(4) Para miratimit të aktvendimit për përjashtim do të merret deklaratë nga gjykatësi ose nga gjykatësi porotë përjashtimi i të cilit kërkohet, e sipas nevojës do të kryhen edhe hetime të tjera.

(5) Kundër aktvendimit me të cilin pranohet kërkesa për përjashtim nuk lejohet ankesë, ndërsa kundër aktvendimit me të cilin kërkesa hidhet poshtë ose refuzohet nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 68

(1) Nëse gjykatësi ose gjykatësi porotë, kryetari i këshillit, anëtari i këshillit ose kryetari i gjyqit, njoftohet se është paraqitur kërkesë për përjashtimin e tij, ai obligohet menjëherë ta ndërpresë punën ndaj lëndës në fjalë, e nëse fjalë është për përjashtimin nga neni 64 pika 6 e këtij ligji, deri në miratimin e aktvendimit për kërkesën mund t'i ndërmarrë vetëm ato veprime për të cilat ekziston rreziku nga prolongimi.

(2) Me përjashtim të paragrafit (1) të këtij neni, gjykatësi individual ose kryetari i këshillit mundet me aktvendim, kundër të cilit nuk lejohet ankesë e veçantë, të vendosë edhe më tej të vazhdojë me punë nëse vlerëson se kërkesa për përjashtim në mënyrë të qartë është paraqitur për pengimin e gjyqit për marrjen e veprimeve të caktuara, përkatësisht për prolongimin e procedurës.

(3) Nëse pranohet kërkesa për përjashtim, veprimet që janë ndërmarrë ose vendimet e miratuara sipas paragrafëve (1) dhe (2) të këtij neni, i ndërpret gjykatësi individual ose kryetari i këshillit i cili do ta ndër marrë udhëheqjen e procedurës.

(4) Gjyqi me dënim në para nga neni 10 paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji do ta dënojë palën, ndërhyrësin, prokuruesin ose përfaqësuesin ligjor, nëse konfirmon se kërkesa për përjashtim është paraqitur për pengimin e dukshëm të gjyqit në ndërmarrjen e veprimeve të veçanta ose për zgjatjen e procedurës.

(5) Me kërkesën e palës kundërshtare, gjyqi pa prolongim me aktvendim do të vendosë për kompensimin e shpenzimeve të procedurës të cilat i janë shkaktuar palës me paraqitjen e kërkesës së pa bazë për përjashtim. Kundër këtij aktvendimi nuk lejohet ankesë e veçantë, ndërsa përmbartimi mund të kërkohet edhe para se ai të bëhet i plotfuqishëm

Neni 69

(1) Dispozita për përjashtimin e gjykatësit dhe gjykatësit porotë do të zbatohen edhe ndaj mbajtësit të procesverbalit.

(2) Për përjashtimin e mbajtësit të procesverbalit vendos gjykatësi individual përkatësisht kryetari i këshillit.

Kreu i katërt

PALËT DHE PËRFAQËSUESIT E TYRE LIGJORË

Neni 70

(1) Palë në procedurë mund të jetë secili person fizik dhe juridik.

(2) Me dispozita të veçanta përcaktohet kush mund të jetë palë në procedurë përveç personave fizikë dhe juridikë.

(3) Gjyqi kontestimor me përjashtim me veprim juridik në procedurë të caktuar, mund t'ua pranojë cilësinë e palës edhe atyre formave të shoqërimit të cilat nuk e kanë aftësinë e palës sipas dispozitave nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, nëse vërteton se duke marrë parasysh lëndën e kontestit, në fakt i plotësojnë kushtet për marrjen e cilësisë së palës dhe nëse disponojnë me pronë ndaj të cilës mund të kryhet përmbartimi.

(4) Kundër aktvendimit nga paragrafi (3) i këtij neni me të cilën fitohet cilësia e palës në procedurë lejohet ankesë e veçantë.

Neni 71

(1) Pala e cila është plotësisht e aftë për punë mundet vetë t'i kryejë veprimet në procedurë (aftësia kontestimore).

(2) Personi i moshuar të cilit pjesërisht i është kufizuar aftësia e punës, është i aftë për kontest në kufijtë e aftësisë së tij për punë.

(3) Personi i mitur i cili nuk ka fituar aftësi të plotë për punë, është i aftë për kontest në kufijtë e aftësisë për punë që i pranohet.

Neni 72

(1) Palën e cila nuk ka aftësi kontestimore e përfaqëson përfaqësuesi i saj ligjor.

(2) Përfaqësuesi ligjor caktohet me ligj ose me aktin e organit kompetent shtetëror.

Neni 73

(1) Përfaqësuesi ligjor në emër të palës mund t'i ndërmarrë të gjitha veprimet në procedurë, por nëse për paraqitjen ose tërheqjen e padisë, për pranimin përkatësisht

mohimin e kërkesës për padi, për lidhjen e barazimit ose për ndërmarrjen e veprimeve të tjera në procedurë, në dispozita të veçanta është përcaktuar se përfaqësuesi duhet doemos të ketë autorizim të veçantë, ai mundet t'i ndërmarrë ato veprime vetëm nëse ka autorizim të atillë.

(2) Personi i cili paraqitet si përfaqësues ligjor, obligohet me kërkesën e gjyqit të dëshmojë se është përfaqësues ligjor. Nëse për ndërmarrjen e veprimeve të caktuara në procedurë duhet autorizim i veçantë, përfaqësuesi ligjor obligohet të dëshmojë se ka autorizim të atillë.

(3) Nëse gjyqi vlerëson se përfaqësuesi ligjor i personit me tutorësi nuk tregon kujdes të nevojshëm gjatë përfaqësimit, për këtë do ta njoftojë Qendrën për punë sociale. Nëse për shkak të lëshimit të përfaqësuesit do të mund të dëmtohej personi me tutorësi, gjyqi do të pushojë me procedurën dhe do të propozojë të caktohet përfaqësues tjetër ligjor.

Neni 74

Gjatë tërë procedurës gjyqi me detyrë zyrtare do të ketë kujdes nëse personi i cili paraqitet si palë mund të jetë palë në procedurë dhe a është i aftë për kontest, nëse palën e paafte për kontest e përfaqëson përfaqësuesi i saj ligjor dhe nëse përfaqësuesi ligjor ka autorizim të veçantë kur ai është i nevojshëm.

Neni 75

(1) Nëse gjyqi konfirmon se personi që paraqitet si palë nuk mund të jetë palë në procedurë, ndërsa ky lëshim mund të mënjanohet, do ta thërrasë paditësin që t'i bëjë përmirësimet e nevojshme në padi ose do të ndërmarrë masa të tjera që të mund të vazhdojë procedura me personin i cili mund të bëhet palë në procedurë.

(2) Gjithashtu, nëse gjyqi konfirmon se pala nuk ka përfaqësues ligjor ose nëse përfaqësuesi ligjor nuk ka autorizim të veçantë kur ai është i nevojshëm, do të kërkojë që Qendra kompetente për punë sociale t'i caktojë tutor personit të paafte për kontest, përkatësisht do ta thërrasë përfaqësuesin ligjor të marrë autorizim të veçantë ose do të ndërmarrë masa të tjera që janë të nevojshme që të mundet pala e paafte për kontest të përfaqësohet në mënyrë të drejtë.

(3) Gjyqi do t'i caktojë palës afatin për mënjanimin e mangësive nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni.

(4) Derisa nuk mënjanohen këto mangësi, në procedurë mund të ndërmerren vetëm ato veprime me prolongimin e të cilave do të mund të ketë pasoja të dëmshme për palën.

(5) Nëse mangësitë e shënuara nuk mund të mënjanohen ose nëse afati i caktuar skadon pa sukses, gjyqi me aktvendim do t'i ndërpresë veprimet e zbatuara në procedurë, nëse janë të përfshira me këto mangësi dhe do ta hedh poshtë padinë, nëse mangësitë janë të natyrës së atillë që e pengojnë udhëheqjen e mëtejme të procedurës.

(6) Kundër aktvendimit me të cilin përcaktohen masat për mënjanimin e mangësive nuk lejohet ankesë.

Neni 76

(1) Nëse gjatë procedurës në gjyqin e shkallës së parë shihet se procedura e rregullt për emërimin e përfaqësuesit ligjor të të paditurit do të zgjasë shumë, e për këtë për njëherë ose të dyja palët do të mund të ndodhin pasoja të dëmshme, gjyqi do t'i caktojë të paditurit përfaqësues të përkohshëm.

(2) Me kushtin nga paragrafi (1) i këtij neni gjyqi do t'i caktojë të paditurit përfaqësues të përkohshëm posaçërisht, nëse

1) i padituri nuk është i aftë për kontest, dhe nuk ka përfaqësues ligjor;

2) ekzistojnë interesa të kundërta të të paditurit dhe të përfaqësuesit të tij ligjor;

3) të dyja palët kanë përfaqësuesin e njëjtë ligjor;

4) vendqëndrimi i të paditurit nuk dihet, ndërsa i padituri nuk ka prokuruesit; dhe

5) i padituri ose përfaqësuesi i tij ligjor të cilët nuk kanë prokurues në Republikën e Maqedonisë gjenden jashtë, ndërsa dërgesa nuk ka mundur të kryhet.

(3) Për emërimin e përfaqësuesit të përkohshëm gjyqi pa prolongim do ta njoftojë Qendrën për punë sociale, si dhe palët kur kjo është e mundshme.

Neni 77

(1) Përfaqësuesi i përkohshëm në procedurën për të cilën është emëruar i ka të gjitha të drejtat dhe obligimet e përfaqësuesit ligjor.

(2) Këto të drejta dhe obligime përfaqësuesi i përkohshëm i kryen derisa i padituri ose i autorizuari i tij nuk paraqiten në gjyq përkatësisht derisa Qendra për punë sociale nuk e njofton gjyqin se ka caktuar tutor.

Neni 78

(1) Nëse përfaqësuesi i përkohshëm, të paditurit i është caktuar nga shkaqet e shënuara në nenin 76 paragrafi (2) pikat 4 dhe 5 të këtij ligji, gjyqi do të paraqesë shpallje në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", në tabelën e shpalljeve në gjyq, e sipas nevojës edhe në mënyrë tjetër të përshtatshme.

(2) Shpallja duhet të përmbajë: shënimin e gjyqit i cili e ka emëruar përfaqësuesin e përkohshëm, bazën ligjore, emrin e të paditurit të cilit i caktohet përfaqësuesi, lëndën e kontestit, emrin e përfaqësuesit të përkohshëm dhe profesionin e vendqëndrimin e tij, si dhe paralajmërimin se përfaqësuesi do ta përfaqësojë të paditurin derisa i padituri ose prokuruesi i tij nuk paraqitet në gjyq, përkatësisht derisa Qendra për punë sociale nuk e njofton gjyqin se ka emëruar tutor.

Neni 79

Shtetasi i huaj i cili është i paafte për kontest sipas ligjit të shtetit shtetas i të cilit është, ndërsa është i aftë për kontest sipas ligjit të Republikës së Maqedonisë, mundet vetë të ndërmarrë veprime në procedurë. Përfaqësuesi ligjor mund të ndërmarrë veprime në procedurë vetëm derisa shtetasi i huaj nuk deklaron se vetë e ndërmerr udhëheqjen e kontestit.

Kreu i pestë

PROKURUESIT

Neni 80

(1) Palët mund të ndërmarrin veprime në procedurë personalisht ose përmes prokuruesve, por gjyqi mund ta thërrasë palën që ka prokurues, në gjyq të prononcohet personalisht për faktet që duhet të vërtetohen në kontest.

(2) Pala të cilën e përfaqëson prokuruesi mundet në gjyq të japë deklarata edhe nëse e ka prokuruesin e vet.

Neni 81

(1) Prokurues i palës mund të jetë:

- avokat,
- person – jurist i diplomuar i cili me palën është në marrëdhënie pune, dhe
- familjar nga gjaku në vijë të drejtë, vëlla, motër ose bashkëshort/e, nëse është plotësisht i aftë për punë.

(2) Nëse si prokurues paraqitet personi në kundërshtim me dispozitat e paragrafit (1) të këtij neni, gjyqi do të miratojë aktvendim me të cilin atij personi do t'ia pamundësojë përfaqësimin e mëtejme dhe për këtë do ta njoftojë palën.

(3) Kundër aktvendimit nga paragrafi (2) i këtij neni, nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 82

Nëse vlera e lëndës së kontestit tejkalon 1.000.000 denarë, prokuruesi i personit juridik mund të bëhet personi që është jurist i diplomuar me provimin e dhënë të judikaturës dhe i cili është në marrëdhënie të punës me personin juridik.

Neni 83

(1) Veprimet në procedurë që prokuruesi i ndërmerr në kufijtë e prokurës kanë veprim të njëjtë juridik sikur t'i ndërmerr vetë pala.

(2) Me kërkesën e palës ose të prokuruesit të saj, organet shtetërore, organet e aparatit shtetërorë, njësitë e vetadministrimit lokal dhe personat që kryejnë autorizime publike, obligohen që në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të kërkesës, t'u dërgojnë dokumentet dhe të dhënat që janë me interes për udhëheqjen e procedurës kontestimore.

Neni 84

(1) Pala mund ta ndryshojë ose ta revokojë deklaratën e prokuruesit të vet në seancën në të cilën është dhënë ajo deklaratë

(2) Nëse prokuruesi ka pranuar ndonjë fakt në seancën në të cilën pala nuk ka marrë pjesë ose ndonjë fakt e ka pranuar në parashtrësë, ndërsa pala atë pranim më vonë do ta ndryshojë ose revokojë, gjyqi do t'i vlerësojë të dyja deklaratat sipas nenit 207 paragrafi (2) i këtij ligji.

Neni 85

(1) Madhësinë e prokurës e cakton pala.

(2) Pala mund ta autorizojë prokuruesin të ndërmarrë vetëm veprime të caktuara ose t'i ndërmarrë të gjitha veprimet në procedurë.

Neni 86

(1) Nëse pala ia ka dhënë avokatit prokurën për udhëheqjen e kontestit, e më për së afërmi nuk i ka caktuar autorizimet e prokurës, avokati në bazë të prokurës së këtillë autorizohet:

1) t'i kryejë të gjitha veprimet në procedurë, e veçanërisht të paraqesë padi, ta tërheqë padinë, ta pranojë kërkesën e padisë ose të tërhiqet nga kërkesa e padisë, të lidhë barazimin, të paraqesë zgjidhje juridike dhe të tërhiqet ose të largohet nga kjo, si dhe të kërkojë masa të përkohshme të sigurisë;

2) të paraqesë kërkesë për përbarim ose siguri dhe të ndërmarrë veprimet e caktuara në procedurë me rastin e kërkesës së këtillë; dhe

3) nga pala kundërshtare t'i pranojë shpenzimet adjudikative;

(2) Për paraqitjen e propozimit për përsëritjen e procedurës, avokatit i duhet prokurë e veçantë, nëse nga plotfuqishmëria e vendimit kanë kaluar më shumë se gjashtë muaj.

(3) Avokatin mund ta zëvendësojë edhe avokati praktikant i cili është i punësuar tek ai, edhe atë vetëm në gjyqin e shkallës së parë, për kontestet vlera e të cilave nuk e tejkalon shumën 1.000.000 denarë.

Neni 87

Nëse pala në prokurë nuk i ka caktuar në mënyrë më të përafërt autorizimet e prokuruesit, prokuruesi i cili nuk është avokat në bazë të kësaj prokure mund t'i kryejë të gjitha veprimet në procedurë, por gjithmonë i duhet autorizim i prerë për tërheqjen e padisë, për pranimin ose mohimin e kërkesës së padisë, për lidhjen e barazimit, për mohimin ose tërheqjen nga mjeti juridik dhe për bartjen e prokurës te personi tjetër, si dhe për paraqitjen e mjeteve të jashtëzakonshme juridike.

Neni 88

(1) Pala e paraqet prokurën me shkrim ose me gojë në procesverbal në gjyq.

(2) Pala e cila nuk di të shkruajë ose nuk është në gjendje të nënshkruhet në prokurën me shkrim, në vend të nënshkrimit do të vë gjurmën e gishtit tregues. Nëse prokura i jepet personit i cili nuk është avokat, prokura vërtetohet te noteri.

(3) Nëse dyshon në vërtetësinë e prokurës me shkrim, gjyqi me aktvendim mund të përcaktojë që të paraqitet prokura e vërtetuar. Kundër këtij aktvendimi nuk lejohet ankesë.

Neni 89

(1) Prokuruesi obligohet gjatë veprimit të parë në procedurë ta paraqesë prokurën.

(2) Gjyqi mund të lejojë veprimet në procedurë për palën përkohësisht t'i kryejë personi i cili nuk e ka paraqitur prokurën, por njëkohësisht këtë person do ta urdhërojë në mënyrë plotësuese në afatin e caktuar ta paraqesë prokurën ose lejen e palës për përmbarimin e veprimit kontestimor.

(3) Derisa nuk skadon afati për paraqitjen e prokurës, gjyqi do ta prolongojë miratimin e vendimit. Nëse ky afat skadon pa sukses, gjyqi do ta vazhdojë procedurën, duke mos i marrë parasysh veprimet që i ka kryer personi pa prokurë.

(4) Gjyqi obligohet gjatë tërë procedurës të ketë kujdes nëse personi i cili paraqitet si prokurues është i autorizuar për përfaqësim. Nëse gjyqi konfirmon se personi i cili paraqitet si prokurues nuk është i autorizuar për përfaqësim, do t'i ndërpresë veprimet kontestimore që i ka ndërmarrë ai person, nëse ato veprime pala nuk i ka lejuar në mënyrë plotësuese.

Neni 90

(1) Pala mundet në çdo kohë ta revokojë prokurën, ndërsa prokuruesi në çdo kohë mund të tërhiqet nga prokura.

(2) Revokimi, përkatësisht tërheqja nga prokura doemos duhet t'i kumtohet gjyqit në të cilin udhëhiqet procedura, me shkrim ose me gojë në procesverbal.

(3) Revokimi përkatësisht tërheqja nga prokura vlen për palën kundërshtare nga momenti kur i është kumtuar.

(4) Pas tërheqjes së prokurës, prokuruesi obligohet edhe një muaj t'i kryejë veprimet për personin i cili ia ka dhënë prokurën, nëse ka nevojë nga ai ta mënjanojë ndonjë dëm që për atë kohë ka mundur t'i ndodhë.

Neni 91

(1) Nëse prokuruesit i jepet autorizimi se mundet t'i kryejë të gjitha veprimet në procedurë, ndërsa palës i merret aftësia për punë ose nëse përfaqësuesi i tij ligjor vdes ose i merret aftësia për punë, ose nëse përfaqësuesi ligjor shkarkohet nga detyra, prokuruesi është i autorizuar edhe më tej t'i ndërmarrë veprimet në procedurë, por trashëguesi respektivisht përfaqësuesi i ri ligjor mund ta revokojë prokurën.

(2) Në rastet nga paragrafi (1) i këtij neni, prokuruesit i cili nuk është avokat, gjithmonë i pushojnë autorizimet që në prokurë duhet doemos të shënohen në mënyrë të prerë (neni 87).

Neni 92

(1) Me vdekjen e personit fizik, përkatësisht me pushimin e personit juridik, pushon edhe prokura që ai e ka dhënë.

(2) Në rast të falimentimit, prokura që e ka dhënë debitori i falimentimit pushon, nëse sipas dispozitave në fuqi do të ndodhin pasojat juridike nga hapja e procedurës së falimentimit.

(3) Me përjashtim nga dispozitat e paragrafëve (1) dhe (2) të këtij neni, prokuruesi obligohet që edhe një muaj t'i kryejë veprimet në procedurë nëse nevojitet që nga pala ta mënjanojë dëmin.

Gjuha në procedurë

Neni 93

(1) Palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procedurë qytetare të Republikës së Maqedonisë, që flasin gjuhë tjetër zyrtare, e cila është gjithashtu gjuhë zyrtare në Republikën e Maqedonisë, në procedurë kanë të drejtë gjatë pjesëmarrjes në seanca dhe gjatë marrjes së veprimeve procedurale të tjera me gojë në procedurë, në gjyq ta përdorin gjuhën e tyre.

(2) Palëve dhe pjesëmarrësve të tjerë nga paragrafi (1) i këtij neni në procedurë do t'u sigurohet përkthimi me gojë në gjuhën e tyre të asaj që thuhet në seancë, si dhe përkthimi me gojë dhe me shkrim i dokumenteve të cilat përdoren në seancë për dëshmi.

(3) Përkthimin e kryejnë përkthyesit gjyqësorë.

Neni 94

(1) Fletëthirrjet, vendimet dhe shkresat e tjera gjyqësore u dërgohen palëve dhe pjesëmarrësve të tjerë në procedurë në gjuhën maqedonase dhe alfabetin e saj cirilik.

(2) Palëve dhe pjesëmarrësve të tjerë qytetarë të Republikës së Maqedonisë, gjuha e të cilëve është gjuhë tjetër zyrtare nga gjuha maqedonase, fletëthirrjet, vendimet dhe shkresat e tjera gjyqësore u dërgohen edhe në atë gjuhë.

Neni 95

(1) Palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procedurë, paditë, ankesat dhe shkresat e tjera në gjyq i dërgojnë në gjuhën maqedonase dhe në alfabetin e saj cirilik.

(2) Palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procedurë, qytetarë të Republikës së Maqedonisë, gjuha e të cilëve është gjuhë zyrtare e ndryshme nga gjuha maqedonase dhe alfabetit cirilik, paditë, ankesat dhe shkresat e tjera, mund t'i dorëzojnë në gjyq në gjuhën dhe alfabetin e tyre. Këto shkresa gjyqi i përkthen në gjuhën maqedonase dhe alfabetin cirilik dhe i dorëzon te palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procedurë.

Neni 96

(1) Palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procedurë qytetare të Republikës së Maqedonisë, gjuha e të cilëve nuk është gjuha maqedonase dhe alfabeti cirilik dhe nuk është as gjuhë zyrtare tjetër nga gjuha maqedonase dhe alfabeti cirilik, në procedurë kanë të drejtë gjatë pjesëmarrjes në seanca dhe gjatë marrjes së veprimeve procedurale të tjera me gojë në procedurë, në gjyq ta përdorin gjuhën e tyre. Këtyre palëve dhe pjesëmarrësve në procedurë, do t'u sigurohet përkthimi me gojë në gjuhën e tyre të asaj që paraqitet në seancë, si dhe përkthimi me gojë i dokumenteve që përdoren në seancë për dëshmi.

(2) Palët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procedurë nga paragrafi (1) i këtij neni, do të këshillohen për të drejtën që procedurën gojore në gjyq ta ndjekin në gjuhën e vet me ndërmjetësimin e përkthyesit. Ata mund të tërhiqen nga e drejta për përkthim nëse deklarojnë se e njohin gjuhën në të cilën udhëhiqet procedura. Në procesverbal do të shënohet se janë njoftuar për atë të drejtë, si dhe deklaratat e palëve, përkatësisht pjesëmarrësve.

Neni 97

Shpenzimet për përkthim, për palët dhe pjesëmarrësit në procedurë që janë qytetarë të Republikës së Maqedonisë që bëhen me zbatimin e dispozitave të këtij ligji për të drejtën e përdorimit të gjuhës dhe alfabetit të tyre, bien në llogari të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë.

Kreu i gjashtë

PARASHTRESAT

Neni 98

(1) Padia, përgjigjja e padisë, zgjidhjet juridike dhe deklaratat e tjera, propozimet dhe njoftimet që jepen jashtë debatit dërgohen në formë të shkruar (parashtresat).

(2) Parashtresat duhet doemos të jenë të kuptueshme dhe doemos duhet të përmbajnë gjithçka që është e nevojshme që të mund të veprohet për ato. Ato veçanërisht duhet të përmbajnë: shënimet e gjyqit, emrin, profesionin dhe vendbanimin, përkatësisht vendqëndrimin e palëve, përkatësisht firmën dhe selinë e personit juridik, të përfaqësuesve të tyre ligjor dhe prokuruesve nëse i kanë, lëndën e kontestit, përmbajtjen e deklaratës dhe nënshkrimin e parashtruesit.

(3) Pala në parashtresë obligohet ta shënojë numrin e vet unik amë të qytetarit dhe numrin tatimor.

(4) Nëse deklarata përmban ndonjë kërkesë, pala duhet në parashtresë t'i shënojë faktet në të cilat bazohet kërkesa, si dhe dëshmitë nëse kjo është e nevojshme.

(5) Deklarata që jepet në parashtresë, mundet në vend të parashtresës të jepet me gojë në procesverbal te gjyqi kontestimor.

(6) Parashtrësia nga avokati detyrimisht përmban vulën e avokatit dhe markën e avokatit të paraparë me ligj të veçantë, në të kundërtën parashtrësia nuk është e rregullt dhe gjyqi do ta hedh poshtë. Deri në miratimin e ligjit të veçantë me të cilin rregullohet marka e avokatit, parashtrësia e avokatit duhet detyrimisht të përmbajë vetëm vulën.

Neni 99

(1) Parashtrësia që duhet të dërgohet te pala kundërshtarë i dorëzohet gjyqit në numër ekzemplarësh të mjaftueshëm për gjyqin dhe për palën kundërshtarë. Kështu duhet të vepohet edhe nëse me parashtrësinë dërgohet shtesa.

(2) Nëse në palën kundërshtarë ka më tepër persona të cilët kanë prokuruesin ose përfaqësuesin e përbashkët ligjor, për të gjithë ata persona parashtrësia dhe shtesat mund të dorëzohen në një ekzemplar.

Neni 100

(1) Dokumentet që i shtohen parashtrësës, dorëzohen në origjinal, kopje ose fotokopje.

(2) Nëse pala paraqet dokumentin në origjinal, gjyqi atë dokument do ta mbajë, ndërsa palës kundërshtarë do t'i lejojë ta shikojë. Nëse mbaron nevoja që dokumenti i tillë të mbahet në gjyq, ai do t'i kthehet parashtrësit me kërkesën e tij, por gjyqi mund të kërkojë nga parashtrësi në shkresë ta bashkëngjisë kopjen ose fotokopjen e dokumentit.

(3) Nëse dokumenti paraqitet në kopje ose fotokopje, gjyqi me kërkesën e palës kundërshtarë do ta thërrasë parashtrësin që t'ia paraqesë gjyqit dokumentin në origjinal, ndërsa palën kundërshtarë e lejon që ta shikojë. Nëse është e nevojshme, gjyqi do ta caktojë afatin në të cilin dokumenti do të dorëzohet, përkatësisht të shikohet.

(4) Kundër këtyre aktvendimeve nuk lejohet ankesë.

Neni 101

(1) Nëse parashtrësia është e pakuptueshme ose nuk përmban gjithçka që duhet për të vepruar për atë, gjyqi do t'i thotë parashtrësit që ta përmirësojë parashtrësinë.

(2) Nëse gjyqi ia kthen parashtrësinë parashtrësit për përmirësim ose plotësim, do ta caktojë afatin për paraqitjen e serishme të parashtrësës që nuk mund të jetë më i gjatë se 15 ditë.

(3) Nëse parashtrësia që është e lidhur me afat do të përmirësohet përkatësisht plotësohet dhe dorëzohet në gjyq në afatin e caktuar për plotësim dhe përmirësim, do të konsiderohet se i është dorëzuar gjyqit atë ditë kur së pari herë është dorëzuar.

(4) Do të konsiderohet se parashtrësia është tërhequr nëse nuk i kthehet gjyqit në afatin e caktuar, e nëse kthehet i papërmirësuar përkatësisht i paplotësuar, do të hidhet poshtë.

(5) Nëse parashtrësia ose shtesat nuk janë dorëzuar në numër të mjaftueshëm të ekzemplarëve, gjyqi do ta thirrë parashtrësin t'i paraqesë në afat prej tri ditëve.

Neni 102

(1) Me dënim me para prej 100 deri 1.000 euro në kundërvlerë në denarë, gjyqi kontestimor do ta dënojë personin i cili në parashtrësë e fyen gjyqin, palën ose pjesëmarrësin tjetër në procedurë.

(2) Dënimi i shqiptuar sipas paragrafit (1) të këtij neni nuk ndikon në shqiptimin e dënimit për vepër penale.

(3) Nëse dënimi i shqiptuar në para nuk paguhet vullnetarisht në afatin e caktuar nga gjyqi, i njëjti arkëtohet me detyrim me detyrë zyrtare si kërkesë në para sipas ligjit për përmbarrim.

(4) Dispozita nga paragrafi (3) i këtij neni zbatohet në të gjitha rastet nëse gjyqi shqipton dënim në para (nenet 233, 240, 302 dhe 304).

(5) Për dënimin e shqiptuar avokatit, gjyqi e njofton Odën e Avokatëve të Republikës së Maqedonisë.

Kreu i shtatë

AFATET DHE SEANCAT

Afatet

Neni 103

(1) Nëse afatet nuk janë përcaktuar me ligj, i përcakton gjyqi sipas rrethanave të rastit.

(2) Afati që e përcakton gjyqi mund të vazhdohet me propozimin e personit të interesuar, nëse për këtë ekzistojnë shkaqe të arsyeshme.

(3) Propozimi duhet doemos të paraqitet para skadimit të afatit vazhdimi i të cilit kërkohet.

(4) Kundër aktvendimit për vazhdimin e afatit nuk lejohet ankesë.

Neni 104

(1) Afatet llogariten me ditë, muaj dhe vite.

(2) Kur afati është përcaktuar me ditë, në afat nuk llogaritet dita kur paraqitja ose njoftimi është kryer, përkatësisht dita në të cilën ndodh ngjarja kur duhet të fillojë llogaritja e afatit, por për fillim të afatit merret dita e parë e ardhshme.

(3) Afatet e llogaritura me muaj, përkatësisht me vite mbarojnë me skadimin e ditës së muajit të fundit përkatësisht vitit e cila me numrin e vet i përgjigjet ditës kur ka filluar afati. Nëse nuk është ajo ditë në muajin e fundit, afati mbaron ditën e fundit të atij muaji.

(4) Nëse dita e fundit e afatit bie në festën shtetërore ose ditën e diel ose në një ditë tjetër kur nuk punon gjyqi, afati skadon me skadimin e ditës së ardhshme të parë të punës.

Neni 105

(1) Kur parashtrësia lidhet me afat, konsiderohet se është dhënë në afat nëse para skadimit të afatit i dorëzohet gjyqit kompetent.

(2) Nëse parashtrësia dërgohet me postë me dërgesë të porositur ose përmes telegrafit, dita e dorëzimit të postës llogaritet si ditë e dorëzimit në gjyqin të cilit i është drejtuar.

(3) Nëse parashtrësia dërgohet përmes telegrafit, ndërsa nuk përmban gjithçka që duhet që të mund të vepohet për atë, do të konsiderohet se është dhënë në afat nëse parashtrësia e rregullt në mënyrë plotësuese i dorëzohet gjyqit ose i dërgohet gjyqit me dërgesë të porositur në afat prej tri ditëve nga dita e dorëzimit të telegramit me postë.

(4) Për personat që gjenden në Armatën e Republikës së Maqedonisë në shërbimin ushtarak, dita e dorëzimit të parashtrësës në njësinë e armatës, përkatësisht në institucionin ushtarak ose në shtab, konsiderohet si ditë e dorëzimit në gjyq.

(5) Dispozita nga paragrafi (4) i këtij neni, ka të bëjë edhe me personat e tjerë në Armatën e Republikës së Maqedonisë që gjenden në shërbim në njësitë ushtarake, përkatësisht institucionet ushtarake ose shtabe në vendet ku nuk ekziston postë e rregullt.

(6) Për personat e privuar nga liria, dita e dorëzimit të parashtrësës në drejtorinë e burgut, në institucionin ndëshkues përmirësues ose shtëpinë edukative përmirësuese, konsiderohet si ditë e dorëzimit në gjyq.

(7) Nëse parashtrësia që lidhet me afat është drejtuar ose dorëzuar në gjyqin jokompetent para skadimit të afatit, ndërsa do të arrijë te gjyqi kompetent pas skadimit të afatit, do të konsiderohet se është dërguar me kohë nëse dërgimi i saj te gjyqi jokompetent mund t'i vishet paditurisë ose gabimit të qartë të parashtrësit.

(8) Dispozitat nga paragrafët (1) deri (7) të këtij neni zbatohen edhe ndaj afatit në të cilin sipas dispozitave të veçanta doemos duhet të paraqitet padi, si dhe ndaj afatit të vjetërsimit të kërkesave ose të ndonjë të drejte tjetër.

Seancat**Neni 106**

(1) Seancën e caktón gjuqi nëse kjo është e përcaktuar me ligj ose nëse këtë e kërkojnë nevojat e procedurës. Kundër aktvendimit për caktimin e seancës nuk lejohet ankesë.

(2) Gjuqi në seancë me kohë i thërret palët dhe personat e tjerë, praninë e të cilëve e konsideron të nevojshme. Fletëthirrjes së palëve i shtohet edhe parashtrësja që ka dhënë shkak për caktimin e seancës, ndërsa në fletëthirrje do të shënohet vendi, lokali dhe koha e mbajtjes së seancës. Nëse me fletëthirrje nuk paraqitet parashtrësja, në fletëthirrje do të shënohen palët, lënda e kontestit, si dhe veprimi që do të kryhet në seancë.

(3) Gjuqi në fletëthirrje veçanërisht do të paralajmërojë në pasojat ligjore për mungesë në seancë.

Neni 107

(1) Seanca, sipas rregullit, mbahet në ndërtesën e gjuqit.

(2) Gjuqi mund të vendos që seanca të mbahet jashtë ndërtesës së gjuqit nëse konstaton se kjo është e domosdoshme ose që në atë mënyrë do të kursëhet në kohë ose në shpenzimet e procedurës. Kundër këtij aktvendimi nuk lejohet ankesë.

Neni 108

(1) Gjuqi mund ta prolongojë seancën nëse kjo është e nevojshme për nxjerrjen e dëshmive ose nëse për këtë ekzistojnë shkaqe të tjera të arsyeshme.

(2) Nëse prolongohet seanca, gjuqi menjëherë të pranishmëve do t'ua kumtojë vendin dhe kohën e mbajtjes së seancës së re.

(3) Kundër aktvendimit për prolongimin e seancës nuk lejohet ankesë.

Kthimi në gjendjen e mëparshme**Neni 109**

(1) Nëse pala bën lëshimin e seancës ose afatit për marrjen e ndonjë veprimi në procedurë dhe për këtë e humb të drejtën e marrjes së atij veprimi, gjuqi atë palë me propozimin e saj do ta lejojë në mënyrë plotësuese ta kryejë atë veprim (kthimin në gjendjen e mëparshme), nëse vlerëson se ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për lëshimin.

(2) Nëse lejohet kthimi në gjendjen e mëparshme, procedura kthehet në gjendjen që ka qenë para lëshimit dhe shfuqizohen të gjitha vendimet që i ka marrë gjuqi për shkak të lëshimit.

(3) Pala e cila kërkon kthim në gjendjen e mëparshme, obligohet që palës kundërshtare t'ia kompensojë shpenzimet e procedurës të shkaktuara me lëshimin dhe vendimin për propozimin e kthimit në gjendjen e mëparshme, pa dallim nga përfundimi i kontestit. Për kërkesën e palës kundërshtare për kompensimin e shpenzimeve të procedurës, gjuqi obligohet që të vendos me aktvendim pa prolongim, pa dallim nga vendimi për punën kryesore. Kundër këtij aktvendimi nuk lejohet ankesë e veçantë, ndërsa përmbartimi në bazë të këtij, mund të kërkohej edhe para se ai të bëhet i plotfuqishëm.

Neni 110

(1) Propozimi për kthim në gjendjen e mëparshme paraqitet në gjuqin te i cili duhej të kryhej veprimi i lëshuar.

(2) Propozimi duhet doemos të paraqitet në afat prej 15 ditësh, duke llogaritur nga dita kur ka pushuar nevoja që e ka shkaktuar lëshimin, e nëse pala më vonë ka kuptuar për lëshimin, nga dita kur ka kuptuar për këtë.

(3) Nëse pala në fletëthirrjen për marrjen e disa veprimeve kontestimore ose në fletëthirrjen për seancë është paralajmëruar për pasojat e lëshimit, konsiderohet se ka qenë e njoftuar për lëshimin atë ditë kur ka skaduar afati në të cilin është dashur që ta ndërmarrë veprimin, përkatësisht atë ditë kur është mbajtur seanca në të cilin është thirrur.

(4) Pas skadimit të tre muajve nga dita e lëshimit nuk mund të kërkohej kthimi në gjendjen e mëparshme.

(5) Nëse kthimi në gjendjen e mëparshme propozohet për shkak të lëshimit të afatit, propozuesi obligohet njëkohësisht me paraqitjen e propozimit ta kryejë edhe veprimin e lëshuar.

Neni 111

Nuk lejohet kthimi në gjendjen e mëparshme nëse është lëshuar afati për paraqitjen e propozimit për kthim në gjendjen e mëparshme, ose nëse është lëshuar seanca e caktuar me rastin e propozimit për kthim në gjendjen e mëparshme.

Neni 112

(1) Propozimi për kthim në gjendjen e mëparshme sipas rregullës nuk ndikon në rrjedhën e procedurës, por gjuqi mund të vendos që të pushojë procedura deri në plotfuqishmërinë e aktvendimit të propozimit.

(2) Nëse gjuqi ka miratuar vendim që të pushojë procedura, ndërsa në gjuqin më të lartë vazhdon procedura për ankesë, për këtë vendim do të njoftohet gjuqi më i lartë.

Neni 113

(1) Propozimet e palejuara dhe që nuk janë paraqitur me kohë për kthim në gjendjen e mëparshme, kryetari i këshillit i hedh poshtë me aktvendim.

(2) Për propozimin për kthim në gjendjen e mëparshme gjuqi do të konvokojë seancë, përveç nëse faktet në të cilat bazohet propozimi janë në përgjithësi të njohura.

Neni 114

Kundër aktvendimit me të cilin miratohet propozimi për kthim në gjendjen e mëparshme nuk lejohet ankesë, përveç nëse propozimi është miratuar në kundërshtim me nenin 111 të këtij ligji.

Kreu i tetë**PROCESVERBALET****Neni 115**

(1) Procesverbali përpilohet për veprimet e marra në seancë.

(2) Procesverbali përpilohet edhe për deklaratat ose njoftimet më të rëndësishme që palët ose pjesëmarrësit e tjerë i japin jashtë seancës. Për deklaratat ose njoftimet më pak të rëndësishme nuk do të përpilohet procesverbal, por do të përpilohet vetëm shënimi zyrtar në shkresë.

(3) Procesverbalin e shkruan mbajtësi i procesverbalit.

Neni 116

(1) Në procesverbal shënohet: emri dhe përbërja e gjuqit, vendi ku kryhet veprimi, dita dhe ora kur kryhet veprimi, shënimi i lëndës kontestuese dhe i emrave të palëve të pranishme ose të personave të tretë dhe të përfaqësuesve të tyre ligjorë ose prokuresve, ndërsa kur prokuresi i palës është avokat, shënohet marka e avokatit.

(2) Procesverbali duhet të përmbajë të dhëna thelbësore për përmbajtjen e veprimit të marrë. Në procesverbalin për debatin kryesor veçanërisht shënohet: nëse debati ka qenë publik ose opinioni është përjashtuar, përmbajtja e deklaratave të palëve, propozimet e tyre, dëshmitë që i kanë ofruar, dëshmitë që janë nxjerrë me shënimin e përmbajtjes së dëshmive të dëshmitarëve dhe ekspertëve, si dhe vendimet e gjuqit të miratuara në seancë.

Neni 117

Procesverbali duhet doemos të mbahet në rregull, në të nuk guxon asgjë të shlyhet, të shtohet ose të ndryshohet. Vendet e shlyera doemos duhet të mbeten të lexueshme.

Neni 118

(1) Procesverbali përpilohet në atë mënyrë që kryetari i këshillit përkatësisht gjykatësi individual i thotë me zë mbajtësit të procesverbalit atë që duhet ta shënojë në procesverbal.

(2) Palët kanë të drejtë ta lexojnë procesverbalin ose të kërkojnë që t'u lexohet, si dhe të paraqesin kundërshtimet e tyre në përmbajtjen e procesverbalit.

(3) Këtë të drejtë e kanë edhe personat e tjerë deklarata e të cilëve është futur në procesverbal, por vetëm në atë pjesë të procesverbalit që e përmban deklaratën e tyre.

(4) Përmirësimet ose shtesat në aspektin e përmbajtjes së procesverbalit që duhet të bëhen pas kundërshtimeve të palëve ose të personave të tjerë ose me detyrë zyrtare, do të shënohen në fund të procesverbalit. Me kërkesën e këtyre personave do të futen edhe kundërshtimet që nuk janë miratuar.

Neni 119

(1) Procesverbalin e nënshkruajnë kryetari i këshillit përkatësisht gjykatësi individual, mbajtësi i procesverbalit, palët, përkatësisht përfaqësuesit e tyre ligjorë ose prokuruesit, si dhe interpretuesi dhe përkthyesi.

(2) Nëse procesverbali përmban më shumë faqe, palët përkatësisht prokuruesit e tyre ose përfaqësuesit ligjorë e nënshkruajnë secilën faqe veç e veç.

(3) Ekzemplarin e procesverbalit nga paragrafi (1) i këtij neni, gjyqi obligohet t'ua japë secilës palë.

(4) Dëshmitari dhe eksperti e nënshkruajnë dëshminë e vet në procesverbal nëse dëgjimi i tyre bëhet para gjykatësit të lutur ose para kryetarit të këshillit përkatësisht gjykatësit individual.

(5) Personi analfabet ose personi i cili nuk mund të nënshkruhet do të vërë në procesverbal gjurmën e gishtit tregues, ndërsa mbajtësi i procesverbalit nën gjurmë do ta shkruajë emrin dhe mbiemrin e tij.

(6) Nëse ndonjëra nga palët, prokuruesi ose përfaqësuesi ligjor i saj, dëshmitari, eksperti, interpretuesi ose përkthyesi largohet para nënshkrimit të procesverbalit ose nuk do që ta nënshkruajë procesverbalin, kjo do të shënohet në procesverbal dhe do të shënohet shkaku për këtë.

Neni 120

(1) Për këshillimin dhe votimin përpilohet procesverbal i veçantë. Nëse te gjyqi më i lartë në procedurë sipas mjetit juridik vendimi është marrë unanimisht, nuk do të përpilohet procesverbal, por në origjinalin e vendimit do të përpilohet shënimi për këshillimin dhe votimin.

(2) Procesverbali për këshillimin dhe votimin e përmban rrjedhën e votimit dhe vendimin që është miratuar.

(3) Mendimet e ndara i bashkëngjiten procesverbalit për këshillimin dhe votimin nëse nuk janë futur në procesverbal.

(4) Procesverbalin, përkatësisht shënimin për votimin e nënshkruajnë të gjithë anëtarët e këshillit dhe mbajtësi i procesverbalit.

(5) Procesverbali për këshillimin dhe votimin mbyllet në mbështjellës të veçantë. Këtë procesverbal mund ta shqyrtojë vetëm gjyqi më i lartë nëse vendos për mjetin juridik, dhe në këtë rast procesverbali përsëri mbyllet në mbështjellës të veçantë dhe në mbështjellës do të shënohet se procesverbali është shqyrtuar.

Kreu i nëntë

MIRATIMI I VENDIMEVE

Neni 121

(1) Gjyqi miraton vendime në formë të aktgjykimit ose aktvendimit.

(2) Për kërkesën e padisë gjyqi vendos me aktgjykim, ndërsa në procedurë për pengimin e zotërimit me aktvendim.

(3) Në rastet kur nuk vendos me aktgjykim, gjyqi vendos me aktvendim.

(4) Në procedurën për lëshimin e urdhërpagesës, aktvendimi me të cilin pranohet kërkesa e padisë miratohet në formë të urdhërpagesës.

(5) Vendimi për shpenzimet e aktgjykimit konsiderohet si aktvendim.

Neni 122

(1) Vendimet e këshillit miratohen pas këshillimit me votim.

(2) Në lokalin në të cilin kryhet këshillimi dhe votimi mund të marrin pjesë vetëm anëtarët e këshillit dhe mbajtësi i procesverbalit.

(3) Nëse duhet të miratohet vendimi për çështje më të thjeshta, këshilli mund të miratojë vendim edhe në mbledhje.

Neni 123

(1) Kryetari i këshillit udhëheq me këshillimin dhe votimin dhe voton i fundit. Ai kujdeset që të gjitha çështjet të shqyrtohen në mënyrë të plotë dhe të gjithanshme.

(2) Për çdo vendim të këshillit duhet shumica e votave.

(3) Anëtarët e këshillit nuk mund të refuzojnë që të votojnë për çështje që do t'i parashtrijë kryetari i këshillit. Anëtarë i këshillit që gjatë votimit për ndonjë çështje të mëparshme ka mbetur në pakicë nuk mund të përmbahet nga votimi për çështjen për të cilën duhet të vendoset më vonë.

(4) Nëse për çështje të veçanta për të cilat vendoset ndahen votat në më shumë mendime të ndryshme, kështu që asnjëri prej tyre nuk e ka shumicën, çështjet do të ndahen dhe votimi do të përsëritet derisa nuk arrihet shumica. Nëse në aspektin e lartësisë së shumës ose sasisë në para ndahen votat në më shumë se dy mendime, përsëri do të shqyrtohen shkaqet për secilin mendim, e nëse edhe pas kësaj nuk fitohet shumica, votat e dhëna për sasinë ose shumën më të madhe të parave do t'i shtohen votave të dhëna për shumën ose sasinë më të afërt të vogël të parave derisa nuk fitohet shumica.

Neni 124

(1) Para vendosjes për punën kryesore, gjyqi vendos nëse duhet të plotësohet procedura, si dhe për çështje të tjera paraprake.

(2) Nëse gjatë vendosjes për punën kryesore duhet të vendoset për më shumë kërkesa, do të votohet për çdo kërkesë veç e veç.

Kreu i dhjetë

DËRGIMI I DOKUMENTEVE ME SHKRIM DHE SHQYRTIMI I SHKRESAVE

Mënyra e dërgimit

Neni 125

Dokumentet me shkrim dërgohen me postë, përmes personit zyrtar të gjyqit, në mënyrë të drejtpërdrejtë në gjykatë, përmes noterit ose personit tjetër të caktuar me ligj.

Neni 126

(1) Pala që është thirrur në rregull që të marrë pjesë në seancë ose që është e informuar për ndërmarrjen e ndonjë veprimi të caktuar nuk paraqitet para gjyqit, gjyqi nuk ka obligim të mëtejme që ta thërrasë. Me kërkesë të tij gjyqi është i obliguar që në gjyq t'ia japë thirrjen për ditën dhe orën e mbajtjes së seancës.

Neni 127

(1) Dërgimi te organet shtetërore dhe te personat juridikë, bëhet me dërgimin e dokumenteve me shkrim personit të autorizuar për pranimin e dokumenteve me shkrim ose punëtorit i cili do të takohet në zyrë respektivisht në lokalin afarist.

(2) Dërgesa personit juridik mund t'i bëhet edhe përmes njësisë së saj afariste nëse kontesti rrjedh nga marrëdhënia juridike e asaj njësie afariste.

(3) Kur dokumenti me shkrim duhet të dërgohet te organi shtetëror ose te avokati publik, dërgesa bëhet me dorëzimin e dokumentit me shkrim në sekretarinë e saj. Si ditë e dërgimi konsiderohet dita e dorëzimit të dokumentit me shkrim në sekretari.

(4) Dërgimi sipas dispozitave të paragrafit (1) nga ky nen bëhet edhe kur palët e përmendura në atë paragraf për të autorizuar të vetin kanë caktuar person i cili është punëtor i tyre.

(5) Nëse personave të caktuar, në bazë të kërkesës së tyre dhe lejimit nga ana e gjyqit, dërgimi u bëhet në gjyq, dokumentet me shkrim të cilat ua drejton gjyqi vendosen në dollap të veçantë për to në lokal të caktuar të gjyqit. Dërgimin e bën personi zyrtar i gjyqit. Gjatë marrjes së dokumentit me shkrim doemos duhet të merren të gjitha dokumentet me shkrim të lënë në dollap të veçantë gjyqësor.

(6) Dokumentet me shkrim të cilat dërgohen nëpërmjet sirtarit postar, nuk lejohet të jenë të arritshme për personat të cilëve u dërgohen para se ta nënshkruajnë fletëdorëzimin. Dokumentet me shkrim dërgohen në zarfe, kur dërgimi bëhet përmes postës. Gjatë marrjes së dokumenteve me shkrim doemos duhet të merren të gjitha dokumentet me shkrim në kutinë postare.

(7) Në secilin dokument me shkrim që dërgohet në mënyrën e përcaktuar në paragrafët (5) dhe (6) nga ky nen, shënohet dita kur ai është lënë në dollapin gjyqësor ose në kutinë postare të personit të cilit dorëzimi i bëhet në atë mënyrë. Nëse dokumenti me shkrim nuk merret në afat prej tetë ditësh nga dita e dërgimit të dokumentit me shkrim në dollapin gjyqësor ose në kutinë postare, konsiderohet se dërgimi është bërë me rregull.

Neni 128

(1) Kur me këtë ligj është paraparë që dërgimi të bëhet nëpërmjet noterit, dërgesa bëhet ashtu që noteri, me kërkesën e personit ose organit të autorizuar, nëpërmjet postës ose në mënyrë të drejtpërdrejtë, e dërgon dokumentin me shkrim dhe për atë përpilon procesverbal.

(2) Me kërkesën e palës që do të deklarojë se pajtohet t'i mbulojë shpenzimet dhe shpërblimin që janë shkaktuar me dërgesën, gjyqi me vendim kundër të cilit nuk lejohet ankesë, mund të caktojë që dërgimi i ndonjë dokumentit me shkrim t'i besohet noterit të propozuar nga pala. Në një rast të këtillë, dokumenti me shkrim të cilin duhet ta dërgojë gjyqi së bashku me vendimin, do ta vë në zarf të veçantë të cilin do t'ia dorëzojë noterit.

(3) Noteri nga paragrafi (2) i këtij neni është i obliguar ta bëjë dërgimin në pajtim me dispozitat e këtij ligji. Gjatë dërgimit të dokumentit me shkrim nga paragrafi (2) i këtij neni, noteri ka të drejta dhe obligime në pajtim me këtë ligj. Noterin në kryerjen e punëve të dërgimit mund ta zëvendësojë edhe zëvendësnoteri.

(4) Për pranimin e dokumentit me shkrim për shkak të dërgimit dhe veprimeve të marra për shkak të dërgimit, noteri do të përpilojë procesverbal.

(5) Kopjen e vërtetuar të procesverbalit për pranimin e dokumentit të shkruar për shkak të dërgimit dhe vërtetimit për dërgesën e kryer, së bashku me kopjen e vërtetuar të procesverbalit për dërgesë, respektivisht dokumentit të shkruar të pa dorëzuar, së bashku me kopjen e vërtetuar të procesverbalit për veprimet e marra, noteri do t'i dërgojë pa shtyrje në gjyq.

(6) Shpenzimet dhe shpërblimin e shkaktuar me dërgimin nëpërmjet noterit pala ia kompenzon noterit. Noteri të cilit nuk i janë paguar shpenzimet dhe shpërblimi, nuk është i detyruar ta bëjë dërgimin, për çka do të përpilojë procesverbal dhe do ta informojë gjyqin.

(7) Shpenzimet për dërgim nëpërmjet noterit hyjnë në shpenzimet kontestimore nëse gjyqi vlerëson se dërgimi i tillë ka qenë i domosdoshëm.

Neni 129

(1) Dërgesa personit juridik, i cili është i regjistruar në regjistrin tregtar ose në regjistër tjetër, bëhet në adresën e përmendur në padi.

(2) Nëse dërgesa në adresën e përmendur në padi nuk ka sukses, atëherë dërgimi bëhet në adresën e selisë së atij personit, të regjistruar në regjistrin tregtar ose në regjistër tjetër.

(3) Nëse dërgesa nuk ka sukses as në atë adresë, dërgimi bëhet me shpalljen e dokumentit me shkrim në tabelën e shpalljeve në gjyq. Konsiderohet se dërgimi është bërë me rregull pas skadimit të tetë ditëve nga dita e shpalljes së dokumentit me shkrim në tabelën e shpalljeve të gjyqit.

(4) Dispozitat nga paragrafët (1), (2) dhe (3) të këtij neni zbatohen edhe për personat fizikë që bëjnë veprimtari të caktuar të regjistruar në regjistrin tregtar ose në regjistër tjetër, kur atyre personave iu bëhet dërgimi në lidhje me veprimtarinë që ato e bëjnë.

(5) Dërgesa personit fizik i bëhet në adresën e theksuar në padi. Nëse dërgimi në atë adresë nuk ka sukses, atëherë dërgesa bëhet në adresën e regjistruar në letërnjoftim.

Neni 130

Personave ushtarakë, personave të punësuar në polici dhe personave të punësuar në komunikacionin tokësor, ujon dhe ajror, dërgimi i thirrjeve mund të bëhet nëpërmjet komandave të tyre, respektivisht nëpërmjet eprorit të drejtpërdrejtë, ndërsa sipas nevojës, në atë mënyrë mund të bëhet edhe dërgimi i dokumenteve tjera.

Neni 131

(1) Kur dërgimi duhet t'u bëhet personave ose institucioneve jashtë vendit ose të huajve që gëzojnë të drejtën e imunitetit, dërgimi do të bëhet nëpërmjet rrugës diplomatike, nëse me marrëveshje ndërkombëtare ose me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Nëse dërgimi i dokumenteve të shkruara duhet t'i bëhet shtetasit të Republikës së Maqedonisë jashtë vendit, dërgimi mund të bëhet nëpërmjet përfaqësuesit konsullor kompetent ose nëpërmjet përfaqësuesit diplomatik të Republikës së Maqedonisë, i cili i bën punët konsullore në shtetin e huaj.

(3) Dërgimi personit juridik që ka seli jashtë vendit, mund t'i bëhet nëpërmjet përfaqësuesit të vet ose përfaqësuesit në Republikën e Maqedonisë.

Neni 132

Personave të privuar nga liria, dërgimi u bëhet nëpërmjet drejtorisë së burgut, institucionit ndëshkues-përmirësues ose shtëpisë edukativo-përmirësuese.

Neni 133

(1) Kur pala ka përfaqësues ligjor, respektivisht të autorizuar dërgimi i bëhet përfaqësuesit ligjor, respektivisht të autorizuarit, nëse në këtë ligj nuk është përcaktuar diçka tjetër.

(2) Nëse pala ka më shumë përfaqësues ligjorë, respektivisht të autorizuar, është e mjaftueshme që dërgimi t'i bëhet njërit nga ata.

Neni 134

Dërgimi avokatit mund t'i bëhet edhe me dorëzimin e dokumentit me shkrim personit i cili kryen çfarëdo pune në zyrën e tij të avokaturës.

Neni 135

(1) Dërgimi bëhet çdo ditë prej orës 06,00 deri 21,00 në shtëpi ose në vendin e punës të personit të cilit duhet t'i bëhet dërgimi ose në gjyq kur ai person do të takohet atje ose në cilindo vend tjetër.

(2) Personat të cilët dorëzuesi do t'i takojë në vendin ku duhet të bëhet dërgimi, janë të detyruar me kërkesën e tij të legjitimohen.

(3) Kur kjo është e nevojshme për shkak të përcaktimit të identitetit të personit, i cili do të takohet në vendin ku duhet të bëhet dërgimi ose për shkak të kryerjes së veprimeve tjera të dërgimit, dërguesi është i autorizuar të kërkojë ndihmë nga policia.

Neni 136

(1) Nëse personi të cilit dokumenti me shkrim duhet t'i dërgohet nuk gjendet në banesën e tij, dërgimi bëhet me

dorëzimin e dokumentit të shkruar ndonjërit nga anëtarët e amvisërisë së tij të moshës madhore, që është i detyruar ta pranojë dokumentin me shkrim.

(2) Nëse dërgimi bëhet në vendin e punës së personit të cilit duhet t'i dërgohet dokumenti i shkruar, kurse ai person nuk gjendet aty, dërgimi mund t'i bëhet personit që punon në të njëjtin vend pune, nëse ai pajtohet që ta pranojë dokumentin e shkruar.

(3) Dorëzimi i dokumentit të shkruar personit tjetër nuk është i lejuar nëse ai merr pjesë në procedurë si kundërshtar i personit të cilit duhet t'i bëhet dërgimi.

(4) Personave të cilëve në pajtim me paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni iu dorëzohet dokumenti me shkrim në vend të personit të cilit dokumenti me shkrim i është drejtuar, janë të detyruar që dokumentin me shkrim t'ia dorëzojnë atij personi.

Neni 137

(1) Padia, urdhërpagesa, aktgjykimi, mjete i jashtëzakonshëm juridik, vendimi i marrë në procedurë për shkak të pengimit të zotërimit si dhe vendimi kundër të cilit është e lejuar ankesë e veçantë, do t'i dorëzohen personalisht palës, respektivisht përfaqësuesit të tij ligjor, respektivisht të autorizuarit. Dokumentet tjera të shkruara do të dorëzohen personalisht kur ajo me këtë ligj në mënyrë kategorike është e përcaktuar ose kur gjyqi konsideron se për shkak të dokumenteve të ofruara në origjinal ose nga ndonjë shkak tjetër, nevojitet kujdes më i madh.

(2) Nëse personi të cilit dokumenti i shkruar doemos duhet t'i dorëzohet personalisht nuk takohet aty ku duhet të bëhet dërgimi, dërguesi do të kërkojë informatë se kur dhe në cilin vend do të mund ta takojë atë person dhe do të lë të njëri nga personat e përmendur në nenin 136 paragrafët (1) dhe (2) nga ky ligj, informatë me shkrim për shkak të pranimit të dokumentit të shkruar që të bëhet në ditë dhe kohë të caktuar në banesën e tij, respektivisht në vendin e tij të punës. Nëse edhe pas kësaj dërguesi nuk e takon personin te i cili duhet të dorëzohet dokumenti me shkrim, do të veprojë sipas dispozitave të nenit 139 nga ky ligj, dhe me atë konsiderohet se është bërë dërgimi.

(3) Nëse dokumenti i shkruar nga paragrafi (1) i këtij neni duhet t'u dërgohet organeve shtetërore dhe personave juridikë, dërgimi bëhet në pajtim me dispozitat e nenit 127 nga ky ligj.

Neni 138

Nëse konstatohet se personi te i cili duhet të dërgohet dokumenti me shkrim mungon dhe se personat e përmendur në nenin 136 paragrafët (1) dhe (2) nga ky ligj nuk mund t'ia dorëzojnë në kohë dokumentin e shkruar, do të kthehet dokumenti i shkruar në gjyq me shënim se ku gjendet personi që mungon.

Refuzimi i pranimit

Neni 139

Kur personi të cilit i është drejtuar dokumenti i shkruar, respektivisht anëtari i moshës madhore të amvisërisë së tij, respektivisht personi i autorizuar ose punëtori i organit shtetëror ose i personit juridik, pa shkak të arsyeshëm do të refuzojë që ta pranojë dokumentin e shkruar, dërguesi do ta lë në banesë ose në lokalet ku personi përkatës punon ose dokumentin me shkrim do ta vë në derë të banesës ose lokalit. Në fletën kthyesë do ta shënojë ditën, orën dhe shkakun për refuzimin e pranimit, si dhe vendin ku është lënë dokumenti i shkruar, dhe me atë konsiderohet se dorëzimi është bërë.

Ndërrimi i banesës

Neni 140

(1) Kur pala ose përfaqësuesi i saj ligjor deri në mbarimin e procedurës së plotfuqishme do ta ndërrojë vendbanimin e tij ose vendqëndrimin, është i detyruar për këtë ta informojë menjëherë gjyqin.

(2) Nëse nuk e bën këtë, kurse dërguesi nuk mund të kuptojë se ku është shpërngulur, gjyqi do të caktojë që të gjitha dërgesat tjera në procedurë për atë palë të bëhen me vënien e dokumentit në formë të shkruar në tabelën e shpalljeve të gjyqit.

(3) Konsiderohet se dërgimi është bërë me rregull pas skadimit të tetë ditëve nga dita e vendosjes së dokumentit me shkrim në tabelën e shpalljeve të gjyqit.

(4) Kur i autorizuar, respektivisht i autorizuar për pranimin e dokumenteve të shkruara deri në dërgimin e vendimit të shkallës së dytë me të cilin plotfuqishëm mbaron procedura e ndërron vendbanimin e tij ose vendqëndrimin, kurse për atë nuk do ta informojë gjyqin, dërgimi do të bëhet sikur nuk është emëruar ndihmës.

I autorizuari për pranimin e dokumenteve të shkruara

Neni 141

Pala ose përfaqësuesi i saj ligjor, i cili gjendet jashtë vendit, ndërsa nuk ka të autorizuar në Republikën e Maqedonisë, gjyqi do ta thërrasë në afat të caktuar person të autorizuar për pranimin e dokumenteve të shkruara në Republikën e Maqedonisë. Nëse pala ose përfaqësuesi i saj ligjor nuk cakton të autorizuar të tillë, gjyqi në shpenzim të saj palës do t'i caktojë përfaqësues të përkohshëm të autorizuar për pranimin e dokumenteve me shkrim dhe për atë do ta informojë palën, respektivisht përfaqësuesin e saj ligjor.

Neni 142

(1) Nëse më shumë njerëz bashkërisht padisin, kurse nuk kanë përfaqësues të përbashkët ligjor respektivisht të autorizuar, gjyqi mund t'i thërrasë në afat të caktuar të emërojnë të autorizuar të përbashkët për pranimin e dokumenteve të shkruara. Njëkohësisht gjyqi do t'i informojë paditësit se cilin nga ata do ta konsiderojë si të autorizuar të përbashkët për pranimin e dokumenteve të shkruara, nëse ata vetë në afat të caktuar nuk caktojnë të autorizuar të tillë.

(2) Dispozita nga paragrafi (1) e këtij neni do të zbatohet edhe kur më shumë persona janë të paditur si ndërgjyqës individual.

Fletëdorëzimi

Neni 143

(1) Vërtetimin për dërgimin e kryer (fletëdorëzim) e nënshkruajnë pranuesi dhe dërguesi. Pranuesi i fletëdorëzimit me shkronja vetë do ta shkruajë ditën e pranimit.

(2) Nëse pranuesi është analfabet ose nuk është në gjendje të nënshkruhet, dërguesi do ta shkruajë emrin dhe mbiemrin e tij dhe me shkronja do ta plotësojë datën e pranimit dhe do të shënojë vërejtje pse pranuesi nuk ka vënë nënshkrimin e tij.

(3) Nëse pranuesi refuzon ta nënshkruajë fletëdorëzimin, dërguesi atë do ta shënojë në fletëdorëzim dhe do ta plotësojë me shkronja ditën e dorëzimit dhe me atë konsiderohet se dërgimi është bërë.

(4) Nëse dërgimi është bërë sipas dispozitës së nenit 137 paragrafi (2) nga ky ligj, në fletëdorëzim përveç vërtetimit për pranimin e dokumentit të shkruar, do të shënohet se është bërë informimi paraprak me shkrim.

(5) Kur sipas dispozitave të këtij ligji dokumenti me shkrim i është dorëzuar personit tjetër, e jo atij të cilit dokumenti i shkruar është dashur t'i dorëzohet, në fletëdorëzim dërguesi do ta shënojë sjelljen e atyre dy personave.

(6) Nëse në fletëdorëzim gabimisht është shënuar data e dërgimit, do të konsiderohet se dërgimi është bërë atë dit kur është dorëzuar dokumenti i shkruar.

(7) Teksti i fletëdorëzimit është shkruar në gjuhën maqedonishte dhe në alfabetin cirilik.

(8) Në gjykata të cilat gjenden në rajonin e njësisive të vetadministrimit lokal, ku përveç gjuhës maqedonishte,

gjuhë zyrtare është edhe gjuha e pjesëtarëve të bashkësisë që e flasin së paku 20% nga qytetarët, teksti i fletëdorëzimit nga paragrafi (7) i këtij neni është i shkruar edhe në atë gjuhë dhe në atë alfabet.

(9) Nëse fletëdorëzimi është humbur, dërgimi mund të dëshmohet edhe në mënyrë tjetër.

Shikimi dhe përshkrimi i shkresave

Neni 144

(1) Palët kanë të drejtë t'i shikojnë, përshkruajnë ose kopjojnë shkresat e procedurës në të cilën marrin pjesë.

(2) Personave tjerë të cilët kanë interes të arsyeshëm mund t'u lejohet shikimi, përshkrimi ose kopjimi i disa shkresave në praninë e personit të autorizuar në gjyq. Kur procedura është në rrjedhë, leje jep kryetari i këshillit, respektivisht gjykatësi individ, ndërsa kur procedura ka përfunduar, kryetari i gjykatës respektivisht personi i autorizuar në gjyq të cilin ai do ta caktojë.

Kreu i njëmbëdhjetë

SHPENZIMET E PROCEDURËS

Shpenzimet kontestimore

Neni 145

(1) Shpenzimet kontestimore përbëjnë të dhënat e bëra gjatë procedurës ose me rastin e procedurës.

(2) Shpenzimet kontestimore e përfshijnë edhe shpërblimin e avokatit dhe të personave tjerë të cilëve ligji ua pranon të drejtën e shpërblimit.

Neni 146

(1) Secila palë paraprakisht vetë i bart shpenzimet që i ka shkaktuar me veprimin e tij.

(2) Gjyqi nuk do të veprojë sipas padisë as që do të ndërmarrë veprim tjetër për të cilin nuk është paguar taksa gjyqësore.

Neni 147

(1) Kur pala do të vazhdojë paraqitjen e dëshmive është e detyruar me urdhëresën e gjyqit paraprakisht ta deponojë shumën e nevojshme për përmbushjen e shpenzimeve që do të paraqiten me rastin e paraqitjes së dëshmive.

(2) Kur të dy palët do të propozojnë nxjerrje të dëshmive, ose kur gjyqi do ta caktojë atë, gjyqi do ta caktojë shumën e nevojshme për përmbushjen e shpenzimeve ta ofrojnë të dy palët në pjesë të barabarta. Nëse gjyqi ka caktuar nxjerrjen e dëshmive, mund të caktojë që shumën ta deponojë vetëm njëra palë. Në atë rast gjyqi, duke marrë parasysh të gjitha rrethanat, sipas bindjes së vet do të vlerësojë se çfarë rëndësie ka kjo që pala në afat nuk e ka ofruar shumën e nevojshme për përmbushjen e shpenzimeve.

(3) Gjyqi do ta ndërpresë nxjerrjen e dëshmive nëse shumata e nevojshme për përmbushjen e shpenzimeve nuk ofrohet në afatin që do ta caktojë gjyqi.

(4) Me përjashtim nga dispozita e paragrafit (3) të këtij neni, nëse gjyqi sipas detyrës zyrtare cakton nxjerrjen e dëshmive për shkak të përcaktimit të fakteve në lidhje me zbatimin e nenit 3 paragrafi (3) nga ky ligj, do t'i obligojë palët në që afat të caktuar ta ofrojnë shumën e caktuar.

(5) Nëse asnjëra nga palët në afatin e caktuar nuk e ofron shumën e caktuar, shpenzimet për nxjerrjen e dëshmive do të paguhet nga mjetet e gjyqit, kurse pas mbarimit të procedurës së plotfuqishme, ato do të kompensohen në pajtim me rregullat e shënuara në nenin 148 të këtij ligji.

Neni 148

(1) Pala e cila në tërësi do ta humbë kontest, është e detyruar që palës së kundërt dhe ndërhyrësit t'ua kompensojë shpenzimet.

(2) Nëse pala pjesërisht ka sukses në kontest, gjyqi, duke marrë parasysh suksesin e arritur mund të caktojë që secila palë t'i bartë shpenzimet e veta ose njëra palë t'ia kompensojë palës tjetër dhe ndërhyrësit pjesën e barabarta të shpenzimeve.

(3) Gjyqi mund të vendosë që njëra palë t'i kompensojë të gjitha shpenzimet që pala private dhe ndërhyrësi i saj i kanë pasur, nëse pala e kundërt nuk ka arritur vetëm në pjesën e barabartë të kërkesës së saj, ndërsa për shkak të asaj pjese nuk janë shkaktuar shpenzime të veçanta.

(4) Sipas rezultatit të dëshmimit, gjyqi do të vendosë se shpenzimet nga neni 147 paragrafi (4) nga ky ligj a do t'i bartë njëra palë ose të dy palët ose që shpenzimet të bien në dëm të mjeteve të gjyqit.

Neni 149

(1) Gjatë vendosjes se cilat shpenzime do t'i kompensohen palës, gjyqi do t'i marrë parasysh vetëm ato shpenzime që kanë qenë të nevojshme për mbajtjen e kontestit. Për atë se cilat shpenzime kanë qenë të nevojshme, si dhe për lartësinë e shpenzimeve, vendos gjyqi duke i vlerësuar me kujdes të gjitha rrethanat.

(2) Shpërblimi dhe shpenzimet tjera të avokatëve maten sipas tarifës për kompensimin e shpenzimeve të avokatëve.

Neni 150

(1) Pala është e detyruar që, pavarësisht nga përfundimi i kontestit t'ia kompensojë palës së kundërt shpenzimet që i ka shkaktuar sipas fajit ose rastit të tij që i ka ndodhur atij.

(2) Gjyqi mund të vendosë që përfaqësuesi ligjor ose i autorizuar i palës, t'ia kompensojë palës së kundërt shpenzimet që i ka shkaktuar me fajin e tij.

(3) Për kompensimin e shpenzimeve nga paragrafët (1) dhe (2) nga ky nen, gjyqi është i detyruar pa shtyrje të vendosë me vendim. Kundër këtij vendimi nuk lejohet ankesë e veçantë, ndërsa ekzekutimi i vendimit mund të kërkohet para plotfuqishmërisë se tij.

Neni 151

Nëse i padituri nuk ka dhënë shkas për padi dhe nëse në përgjigjen e padisë, respektivisht në seancën përgatitore, kurse nëse nuk mbahet seanca përgatitore, atëherë në diskutimin kryesor para se të lëshohet në diskutimin për punën kryesore, e ka pranuar kërkesën paditëse, paditësi do t'ia kompensojë shpenzimet kontestimore të paditurit.

Neni 152

(1) Paditësi i cili do ta tërheqë padinë, është i detyruar që palës së kundërt t'ia kompensojë shpenzimet kontestimore, përveç nëse deri në tërheqjen e padisë ka ardhur menjëherë pas plotësimit të kërkesës nga ana e të paditurit.

(2) Pala që do të tërhiqet nga mjeti juridik, është e obliguar që palës së kundërt t'ia kompensojë shpenzimet e paraqitura me rastin e mjetit juridik.

Neni 153

(1) Secila palë i paraqet shpenzimet e veta kur procedura ka përfunduar me barazim gjyqësor, nëse në barazim nuk janë marrë vesh ndryshe.

(2) Shpenzimet për barazim që është tentuar (neni 310), por nuk ka pasur sukses, hyjnë në shpenzimet kontestimore.

Neni 154

Nëse në kontest ndarëse pranohet kërkesa paditëse për ndarjen e sende, kurse gjyqi konstaton se paditësi si kreditor në procedurën përmbareuese ka pasur shkaqe të arsyeshme të konsiderojë se nuk ekzistojnë të drejta të personave të tretë mbi këta sende, do të caktojë që secila palë t'i bartë shpenzimet e veta.

Neni 155

(1) Palët në kontest i bartin shpenzimet në pjesë të barabartë.

(2) Nëse ekziston dallim i rëndësishëm në pikëpamje të pjesëve të tyre në lëndën e kontestit, gjyqi në mënyrë proporcionale për atë pjesë do të caktojë se sa pjesë të shpenzimeve do të kompenzojë secila nga palët në kontest.

(3) Palët në kontest të cilat janë përgjegjës solidarë në punën kryesore përgjigjen në mënyrë solidarë edhe për shpenzimet adjudikative të palës së kundërt.

(4) Për shpenzimet e shkaktuara me veprime të veçanta kontestimore të palëve në kontest të veçantë, palët tjera në kontest nuk përgjigjen.

Neni 156

(1) Kur prokurori publik paraqitet si palë në procedurë, ai ka të drejtë në kompensimin e shpenzimeve sipas dispozitave të këtij ligji.

(2) Shpenzimet që sipas dispozitave të këtij ligji, do të duhet t'i bartë prokurori publik, do të paguhen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë.

Neni 157

Dispozitat për shpenzimet zbatohen edhe ndaj palëve që i prezanton avokati publik. Në atë rast shpenzimet e procedurës e përfshijnë edhe shumën që palës do t'i pranohen në emër të shpërblimit të avokatit.

Neni 158

(1) Për kompensimin e shpenzimeve vendos gjyqi me kërkesën e caktuar të palës, pa diskutim.

(2) Pala është e obliguar që në kërkesën e caktuar t'i paraqesë shpenzimet për të cilat kërkon kompensim.

(3) Kërkesën për kompensim të shpenzimeve pala është e obliguar ta paraqesë më së voni deri në mbarimin e diskutimit që i paraprin në vendosjen për shpenzimet, kurse nëse bëhet fjalë për marrjen e vendimit pa diskutim paraprak, pala është e obliguar që kërkesën për kompensimin e shpenzimeve ta paraqesë në propozimin për të cilin duhet të vendosë gjyqi.

(4) Për kërkesën për kompensimin e shpenzimeve gjyqi do të vendosë në aktgjykim ose në vendim me të cilën mbaron procedura në atë gjyq.

(5) Gjatë shpalljes së aktgjykimit ose vendimit me gojë me të cilën urdhërohet kompensimi i shpenzimeve, gjyqi mund të vendosë që shuma e shpenzimeve ta matë në aktgjykim të përpiluar me shkrim, respektivisht me vendim, nëse duhet që vendimi t'u dërgohet palëve.

(6) Gjatë procedurës gjyqi me vendim të veçantë do të vendosë për kompensimin e shpenzimeve vetëm kur e drejta e kompensimit të shpenzimeve nuk varet nga vendimi për çështjen kryesore.

(7) Në rast të neni 152 të këtij ligji, nëse tërheqja e padisë ose anulimi i mjetit juridik nuk është bërë në diskutim, kërkesa për kompensimin e shpenzimeve mund të paraqitet në afat prej 15 ditësh pas pranimit të informatës për anulim.

Neni 159

Në aktgjykimin e pjesshëm ose në aktin e ndërgjykimit, gjyqi mund të shqiptojë që vendimi për shpenzimet të lihet për aktgjykimin e mëvonshëm.

Neni 160

(1) Kur gjyqi do ta hedh ose do ta refuzojë mjetin juridik, do të vendosë edhe për shpenzimet e bëra në procedurën lidhur me atë mjet juridik.

(2) Kur gjyqi do ta modifikojë vendimin kundër të cilit është paraqitur mjeti juridik ose do ta prishë atë vendim dhe do ta hedhë poshtë padinë, do të vendosë për shpenzimet e tërë procedurës.

(3) Kur do të shfuqizohet vendimi kundër të cilit është paraqitur mjeti juridik dhe lënda do të kthehet në rigjykim, do të lihet që për shpenzimet e procedurës në lidhje me mjetin juridik të vendoset në vendimin definitiv.

(4) Gjyqi mund të vendosë sipas dispozitës së paragrafit (3) nga ky nen edhe kur vendimi kundër të cilit është paraqitur mjeti juridik do të shfuqizohet vetëm pjesërisht.

Neni 161

(1) Vendimi për shpenzimet i përfshirë në aktgjykim mund të kundërshtohet vetëm me ankesë të vendimit, nëse njëkohësisht nuk kundërshtohet edhe vendimi për çështjen kryesore.

(2) Nëse njëra palë e kundërshton aktgjykimin vetëm në pikëpamje të shpenzimeve, kurse pala tjetër në pikëpamje të çështjes kryesore, gjyqi më i lartë, me një vendim do të vendosë për të dy mjetet juridike.

Shpenzimet gjatë procedurës për sigurimin e dëshmive

Neni 162

(1) Shpenzimet e procedurës për sigurimin e dëshmive i paraqet pala që ka paraqitur propozim për sigurimin e dëshmive. Ajo është e obliguar t'ia kompenzojë edhe shpenzimet palës së kundërt, respektivisht përfaqësuesit të caktuar të përkohshëm.

(2) Këto shpenzime pala mund në mënyrë plotësuese t'i realizojë si pjesë e shpenzimeve kontestimore, sipas suksesit në procedurë.

Lirimi nga pagesa e shpenzimeve të procedurës

Neni 163

(1) Gjyqi do ta lirojë nga pagimi i shpenzimeve të procedurës palën e cila sipas gjendjes së tij të përgjithshme nuk ka mundësi t'i bartë këto shpenzime pa dëmtimin e mbajtjes së detyrueshme të familjes së tij.

(2) Lirimi nga pagimi i shpenzimeve të procedurës përfshin lirimin nga pagimi i taksave dhe lirimi nga ofrimi i paradhënies së shpenzimeve të dëshmitarëve, ekspertëve, për shikim dhe për shpalljet gjyqësore.

(3) Gjyqi mund ta lirojë palën vetëm nga pagimi i taksave nëse me pagimin e taksave dukshëm do të ishin zvogëluar mjetet me të cilat ushqehet familja dhe anëtarët e familjes së saj.

(4) Gjatë marrjes së vendimit për lirim nga pagimi i shpenzimeve të procedurës gjyqi kujdesshëm do t'i vlerësojë të gjitha rrethanat, e veçanërisht do ta marrë parasysh vlerën e lëndës kontestuese, numrin e personave që i mban pala dhe të ardhurat që i kanë palët dhe anëtarët e familjes së tij.

Neni 164

(1) Vendimin për lirim nga pagimi i shpenzimeve të procedurës e merr gjyqi i shkallës së parë me propozim të palës.

(2) Pala është e detyruar së bashku me propozimin të paraqesë vërtetim nga organi kompetent i administratës shtetërore për gjendjen pronësore të tij.

(3) Në vërtetimin për gjendjen e pasurisë, doemos duhet të shënohet shuma e tatimit që e paguan amvisëria dhe anëtarët e veçantë të amvisërisë si dhe burimet tjera të të ardhurave dhe në përgjithësi gjendja e pasurisë e palës të cilës i jepet vërtetimi.

(4) Dispozita më të afërta për dhënien e vërtetimeve për gjendjen e pasurisë miraton organi i caktuar me dispozitë të veçantë.

(5) Kur është e nevojshme edhe vetë gjyqi me detyrim zyrtar mund t'i sigurojë të dhënat dhe informatat e nevojshme për gjendjen e pasurisë së palës që kërkon lirim, ndërsa për atë mund ta dëgjojë edhe palën e kundërt.

(6) Kundër vendimit të gjyqit me të cilin pranohet propozimi i palës nuk lejohet ankesë.

Neni 165

(1) Kur pala plotësisht është e liruar nga pagimi i shpenzimeve të procedurës (neni 163 paragrafi (2)), gjyqi i shkallës së parë me kërkesë të saj do të caktojë ta përfaqësojë i autorizuari, nëse ajo është e domosdoshme për shkak të mbrojtjes së të drejtave të palës.

(2) Pala të cilës i është caktuar autorizues lirohet nga pagimi i shpenzimeve dhe shpërblimi i autorizuesit të caktuar.

(3) Тë autorizuarin nga radhët e avokatëve e cakton kryetari i gjyqit.

(4) I autorizuari i caktuar nga shkaqe të arsyeshme mund të kërkojë që të shkarkohet. Për atë vendos jashtë diskutimit kryesor kryetari i këshillit, ndërsa në diskutim këshilli. Kundër vendimit të gjyqit me të cilin shkarkohet i autorizuari nuk lejohet ankesë.

(5) Kundër vendimit të gjyqit me të cilin pranohet kërkesa e palës për caktimin e të autorizuarit nuk lejohet ankesë.

Neni 166

Kur pala plotësisht është e liruar nga pagimi i shpenzimeve të procedurës (neni 163 paragrafi (2)), nga mjetet e gjyqit do të paguhet paradhënie për shpenzimet e dëshmitarëve, ekspertëve, përkthyesve, interpretuesve, për këqyrje dhe për dhënien e shpalljeve gjyqësore, si dhe shpenzimet e të autorizuarit të caktuar.

Neni 167

(1) Vendimin për lirim nga pagimi i shpenzimeve dhe për caktimin e autorizuesit gjyqi i shkallës së parë gjatë procedurës, mund ta shfuqizojë nëse konstaton se pala është në gjendje t'i bartë shpenzimet e procedurës. Me këtë rast, gjyqi do të vendosë se pala plotësisht ose pjesërisht do t'i kompensojë edhe ato shpenzime dhe taksa prej të cilëve më herët ka qenë i liruar, si dhe shpenzimet dhe shpërblimin e të autorizuarit të caktuar.

(2) Fillimisht do të kompensohen shumata e paguara nga mjetet e gjyqit.

Neni 168

(1) Taksat dhe shpenzimet e paguara nga mjetet e gjyqit, si dhe shpenzimet faktike dhe shpërblimi i të autorizuarit të caktuar, paraqesin një pjesë nga shpenzimet kontestimore.

(2) Për kompensimin e këtyre shpenzimeve nga ana e kundërshtarit të palës që është i liruar nga pagimi i shpenzimeve të procedurës, gjyqi do të vendosë sipas dispozitave për kompensimin e shpenzimeve.

(3) Taksat dhe shpenzimet e paguara nga mjetet e gjyqit i paguan sipas detyrimit zyrtar, gjyqi i shkallës së parë nga pala që është e detyruar t'i kompensojë.

(4) Nëse kundërshtari i palës që është i liruar nga pagimi i shpenzimeve të procedurës është i obliguar t'i kompensojë shpenzimet në para, e nëse konstatohet se ai nuk është në gjendje t'i paguajë ato shpenzime, gjyqi në mënyrë plotësuese mund të caktojë që shpenzimet nga paragrafi (1) të këtij neni t'i paguajë në tërësi ose pjesërisht pala që është e liruar nga pagimi i shpenzimeve të procedurës nga ajo që i është adjudikuar. Me atë nuk preket në të drejtën e kësaj pale për atë që e ka paguar të kërkojë kompensim nga kundërshtari.

Neni 169

Kompensimin e shpenzimeve të procedurës kontestimore që do të krijohen para gjyqeve të Republikës së Maqedonisë, e përcakton me rregullore ministri i Drejtësisë.

Kreu i dymbëdhjetë

NDIHMA JURIDIKE

Neni 170

(1) Gjyqet janë të detyruara t'i ofrojnë njëri-tjetrit ndihmë juridike në procedurën kontestimore.

(2) Nëse gjyqi i lutur nuk është kompetent ta kryejë veprimin për të cilin është i lutur, do t'ia lë lutjen gjyqit kompetent, respektivisht organit tjetër shtetëror dhe për atë do ta informojë gjyqin prej të cilit e ka pranuar lutjen, ndërsa po që se gjyqi kompetent, respektivisht organi shtetëror nuk është i njoftuar, do ta kthejë lutjen.

Neni 171

(1) Gjyqet do t'u ofrojnë ndihmë juridike gjyqeve të huaja në rastet e parapara me marrëveshje ndërkombëtare,

si dhe kur ekziston reciprocitet në ofrimin e ndihmës juridike. Në rast të dyshimit për ekzistimin e reciprocitetit, sqarim jep ministri i Drejtësisë.

(2) Gjyqi do të refuzojë t'i japë ndihmë juridike gjyqit të huaj nëse kërkohet kryerja e veprimit që është në kundërshtim me rendin publik të Republikës së Maqedonisë. Në atë rast gjyqi kompetent për ofrimin e ndihmës juridike sipas detyrimit zyrtar do ta dorëzojë lëndën në Gjyqin Suprem të Republikës së Maqedonisë.

(3) Dispozita e nenit 170 paragrafi (2) nga ky ligj vlen edhe për veprimin me lutjen e gjyqit të huaj.

Neni 172

Gjyqet u ofrojnë ndihmë juridike gjyqeve të huaja në mënyrë të përcaktuar me legjislacionin e vendit. Veprimi i cili është lëndë e lutjes të gjyqit të huaj mund të kryhet edhe në mënyrë të cilën e kërkon gjyqi i huaj, nëse procedura e tillë nuk është në kundërshtim me rendin publik të Republikës së Maqedonisë.

Neni 173

Nëse me marrëveshje ndërkombëtare nuk është përcaktuar ndryshe, do t'i marrin në procedurë lutjet për ndihmë juridike të gjyqeve të huaja, vetëm nëse janë dërguar nëpërmjet rrugës diplomatike dhe nëse lutja dhe propozimet janë të përpiluara në gjuhën maqedonishte ose nëse është dhënë përkthim i vërtetuar në atë gjuhë.

Neni 174

Nëse me marrëveshje ndërkombëtare nuk është përcaktuar diçka tjetër, lutjet e gjyqeve të vendit për ndihmë juridike paraqiten në gjyqet e huaja nëpërmjet rrugës diplomatike. Lutjet dhe shtesat doemos duhet të jenë të përpiluara në gjuhën e shtetit të lutur ose me ato doemos duhet të ofrohet përkthim i tyre i vërtetuar në atë gjuhë.

Pjesa e dytë

RRJEDHA E PROCEDURËS

A. Procedura para gjyqit të shkallës së parë Kreu i trembëdhjetë

PADIA

Neni 175

Procedura kontestimore ngrihet me padi.

Përmbajtja e padisë

Neni 176

(1) Padia duhet të përmbajë kërkesë të caktuar në pikëpamje të çështjes kryesore dhe të kërkesave sporadike, fakte në bazë të së cilëve paditësi e bazon kërkesën, dëshmitë me të cilat përcaktohen këto fakte, si dhe të dhënat tjera që duhet t'i ketë secila parashtrësë (neni 98).

(2) Kur përbërja e gjyqit ose e drejta e deklarimit të revizionit varet nga vlera e lëndës së kontestit, ndërsa lënda e kërkesës së padisë nuk është shumë në para, paditësi është i obliguar në padi ta shënojë vlerën e lëndës së kontestit.

(3) Gjyqi do të veprojë sipas padisë edhe kur paditësi nuk e ka paraqitur bazën juridike të kërkesës së padisë, e nëse paditësi e ka paraqitur bazën juridike, gjyqi nuk është i lidhur me atë.

Padia për konstatim

Neni 177

(1) Paditësi mund në padi të kërkojë që gjyqi vetëm ta konstatojë ekzistimin, respektivisht mosekzistimin e ndonjë të drejte ose baze juridike, ose autenticitetin, respektivisht jo autenticitetin e ndonjë dokumenti.

(2) Padia e tillë mund të paraqitet kur ajo me dispozita të veçanta është paraparë, kur paditësi ka interes juridik që gjyqi ta konstatojë ekzistimin, respektivisht mosekzistimin

e ndonjë të drejte ose baze juridike, ose autenticitetin, respektivisht jo autenticitetin e ndonjë dokumenti para se të arrijë ndonjë kërkesë për koston nga raporti i njëjtë, ose kur paditësi ka ndonjë interes tjetër juridik për paraqitjen e padisë së tillë.

(3) Nëse vendimi për kontest varet nga ajo se a ekziston ose nuk ekziston ndonjë raport juridik i cili gjatë kontestit është bërë kontest, paditësi përveç kërkesës ekzistuese, mund të paraqesë edhe kërkesë paditëse që gjyqi të konstatojë se raporti i tillë ekziston, respektivisht nuk ekziston, nëse gjyqi para të cilit rrjedh kontesti është kompetent për kërkesë të tillë.

(4) Paraqitja e kërkesës në kuptim të dispozitës të paragrafit (3) nga ky nen nuk do të konsiderohet si modifikim i padisë.

Paraqitja e më shumë kërkesave paditëse në një padi

Neni 178

(1) Në një padi paditësi mund të paraqesë më shumë kërkesa kundër të njëjtit të paditur kur të gjitha kërkesat janë të lidhura me të njëjtën bazë faktike dhe juridike. Nëse kërkesat nuk janë të lidhura me të njëjtën bazë faktike dhe juridike, ato mund të paraqiten në një padi kundër të njëjtit të paditur vetëm kur i njëjti gjyq është kompetent real për secilën nga këto kërkesa, dhe kur për të gjitha kërkesa është caktuar lloji i njëjtë i procedurës.

(2) Paditësi mund dy e më shumë kërkesa për padi në lidhje të ndërsjellët t'i paraqesë në një padi dhe kështu gjyqi ta pranojë atë që vijon nga ato kërkesa, nëse gjen se ajo që është paraqitur para asaj nuk është e bazuar.

(3) Kërkesat sipas paragrafit (2) të këtij neni mund të paraqiten në një padi vetëm nëse gjyqi është me të vërtetë kompetent për secilën nga kërkesat e përmendura dhe nëse për të gjitha kërkesat është caktuara lloji i njëjtë i procedurës.

(4) Nëse për disa nga kërkesat e paraqitura në të njëjtën padi duhet të gjykojë këshilli, ndërsa për tjera gjykatësi individual dhe i të njëjtit gjyq, për të gjitha kërkesat do të gjykojë këshilli.

Kundërpadia

Neni 179

(1) I padituri më së voni deri në seancën e parë për diskutimin kryesor të i njëjti gjyq mund të paraqesë kundërpadi, nëse kërkesa e kundërpadisë është në lidhje me kërkesën e padisë, ose nëse ato kërkesa mund të kundërshtohen, ose nëse më kundërpadi kërkohet konstatimi i ndonjë të drejte ose marrëdhënie juridike nga ekzistimi ose mosekzistimi i të cilës varet në tërësi ose pjesërisht vendimi për kërkesën paditëse.

(2) Deri në mbarimin e diskutimit kryesor, kundërpadi mund të paraqitet vetëm në pajtim me paditësin, ndërsa pa pajtimin e tij vetëm kur gjyqi deri në mbarim të diskutimit kryesor ka lejuar modifikimin e padisë edhe pse i padituri ka kundërshtuar atë.

(3) Kundërpadia mund të paraqitet edhe kur për kërkesën nga kundërpadia duhet të gjykojë i njëjti gjyq në përbërje tjetër.

Ndryshimi i padisë

Neni 180

(1) Paditësi mund ta ndryshojë padinë deri në seancën e parë për diskutim kryesor.

(2) Pas dorëzimit të padisë deri te i padituri, për ndryshimin e padisë është i nevojshëm pëlqimi i të paditurit, por edhe kur i padituri kundërshton, gjyqi mund të lejojë ndryshim nëse konstaton se kjo do të jetë përkatëse për zgjidhjen definitive të raporteve midis palëve.

(3) Do të konsiderohet se ekziston pëlqim i të paditurit për ndryshimin e padisë nëse ai lëshohet në diskutim për punën kryesore pas padisë së modifikuar, kurse paraprakisht nuk i është kundërvënë modifikimit.

(4) Nëse gjyqi kontestimor për padinë e modifikuar është me të vërtetë kompetent, lëndën do ta dërgojë në gjyqin kompetent i cili, nëse i padituri i kundërvihet ndryshimit, do të vendosë se a lejohet ndryshimi.

(5) Në mënyrën e paraparë në paragrafin (4) të këtij neni, do të veprohet edhe në rast kur pas padisë së ndryshuar duhet të gjykojë i njëjti gjyq në përbërje tjetër (neni 17).

(6) Kur gjyqi do të lejojë ndryshimin e padisë, me kërkesën e të paditurit, gjyqi është kompetent t'i lejojë kohë të përgatitet për diskutimin pas padisë së ndryshuar, por jo më gjatë se 15 ditë.

(7) Nëse padia është ndryshuar në seancë në të cilën, i padituri nuk është i pranishëm, gjyqi do ta shtyjë seancën dhe do të paraqesë te i padituri kopje të procesverbalit nga ajo seancë.

(8) Kundër vendimit me të cilin pranohet ndryshimi i padisë nuk lejohet padi e veçantë.

Neni 181

(1) Ndryshimi i padisë është ndërrimi i identitetit të kërkesës, rritja e kërkesës ekzistuese ose paraqitjen e kërkesës tjetër përveç asaj ekzistuese.

(2) Nëse paditësi e ndryshon padinë ashtu që, për shkak të rrethanave që janë paraqitur pas paraqitjes së padisë, kërkohet nga raporti i njëjtë faktik lëndë tjetër ose shumë parash, i padituri nuk mund t'i kundërvihet ndryshimit të tillë.

(3) Padia nuk ka ndryshuar nëse paditësi e ka ndërruar bazën juridike të kërkesës paditëse, nëse e ka zvogëluar kërkesën paditëse, ose nëse ka ndryshuar, plotësuar ose përmirësuar disa citate, ashtu që për shkak asaj kërkesa paditëse nuk është ndryshuar.

Neni 182

(1) Paditësi deri në mbarim të diskutimit kryesor mund ta modifikojë padinë e vet dhe ashtu që në vend të parit, paditësi do të padisë person tjetër.

(2) Për ndryshimin e padisë në kuptim të paragrafit (1) nga ky nen është i nevojshëm pajtimi nga personi i cili duhet të hyjë në kontest në vend të paditurit, e nëse i padituri tashmë është lëshuar në diskutim për çështjen kryesore, është i nevojshëm pajtimi nga i padituri.

(3) Personi që hyn në kontest në vend të paditurit, doemos duhet ta pranojë kontestin në atë gjendje në të cilën është ajo në momentin kur hyn në të.

Tërheqja e padisë

Neni 183

(1) Paditësi mund ta tërheqë padinë pa pëlqimin e të paditurit para se të lëshohet në diskutimin për çështjen kryesore.

(2) Padia mund të tërhiqet edhe më vonë, deri në mbarim të diskutimit kryesor, nëse i padituri pajtohet me të. Nëse i padituri në afat prej tetë ditësh nga dita e informimit për tërheqjen e padisë nuk deklarohe për atë, do të konsiderohet se është pajtuar me tërheqjen.

(3) Padia e tërhequr konsiderohet sikurse nuk ka qenë as e paraqitur dhe mund përsëri të paraqitet.

Ekzistimi i kontestit

Neni 184

(1) Kontesti fillon të rrjedhë me dorëzimin e padisë të paditurit.

(2) Në pikëpamje të kërkesës që e ka paraqitur pala në rrjedhën e procedurës, kontesti fillon të rrjedhë nga momenti kur është informuar pala e kundërt për atë kërkesë.

(3) Deri sa rrjedh kontesti, në pikëpamje të kërkesës së njëjtë nuk mund të ngrihet kontest e re midis të njëjtëve palë, e nëse kontesti e tillë ngrihet, gjyqi do ta hedhë poshtë padinë.

(4) Gjyqi gjatë tërë procedurës me detyrim zyrtar kujdeset se a rrjedh kontesti tjetër për kërkesën e njëjtë midis palëve të njëjtë.

Neni 185

(1) Nëse ndonjëra nga palët e tjetërsion lëndën ose të drejtën për të cilën rrjedh kontesti, ajo nuk pengon që të mbarojë kontesti midis palëve të njëjtë.

(2) Personi i cili e ka siguruar lëndën ose të drejtën për të cilën rrjedh kontesti, mund të hyjë në kontest në vend të paditësi, respektivisht i padituri, vetëm nëse me atë pajtohen të dy palët.

Kreu i katërbëdhjetë**Bashkëkontestimorët**

Neni 186

(1) Më shumë persona mund të padisin me një padi, respektivisht të jenë të paditur (bashkëkontestimor), nëse:

1) në pikëpamje të lëndës në kontest janë në bashkësi juridike, nëse të drejtat e tyre respektivisht obligimet dalin nga baza e njëjtë faktike dhe juridike;

2) lëndë e kontestit janë kërkesa respektivisht obligime nga lloji i njëjtë që bazohen mbi bazë themelore faktike dhe juridike të llojit të njëjtë edhe pse ekziston kompetencë reale dhe vendore në të njëjtin gjyq për secilën kërkesë dhe për secilin të paditur dhe

3) ajo është e përcaktuar me ligj tjetër.

(2) Deri në mbarimin e diskutimit kryesor, nën kushtet e paragrafit (1) të këtij neni, përveç paditësit mund të inkuadrohet paditësi i ri, ose padia mund të zgjerohet ndaj paditësit të ri me pëlqimin e tij.

(3) Personi i cili inkuadrohet ndaj padisë, respektivisht ndaj të cilit zgjerohet padia, doemos duhet ta pranojë kontestin në atë gjendje në të cilën gjendet ajo kur ai hyn në atë.

Neni 187

(1) Paditësi mund me padi të përfshijë dy ose më shumë të paditur dhe ashtu do të kërkojë që kërkesa paditëse të pranohet ndaj të paditurit vijues në rast të refuzimit të plotfuqishëm ndaj atij që është përmendur në padi para atij.

(2) Në mënyrën e paraparë në paragrafin (1) të këtij neni, paditësi me padi mund të përfshijë dy e më shumë të paditur, vetëm nëse ndaj secilit nga ato paraqet kërkesë të njëjtë ose nëse ndaj disave prej tyre paraqet kërkesa të ndryshme që janë në lidhje të ndërsjellë dhe nëse i njëjti gjyq real dhe vendor është kompetent për secilën kërkesë.

Neni 188

Personi i cili në tërësi ose pjesërisht kërkon lëndë ose të drejtë për të cilën midis personave tjerë veç rrjedh kontesti, para gjyqit para të cilit rrjedh kontesti mund t'i padisë të dy palët me një padi, derisa procedura nuk mbaron plotfuqishëm.

Neni 189

Borxhliu kryesor dhe garantuesi mund të jenë të paditur bashkërisht nëse ajo nuk është në kundërshtim me përmbajtjen e marrëveshjes për garanci.

Neni 190

Secili ndërgjyqës në kontest është palë e pavarur dhe veprimet ose lëshimet e tij nuk u hyn në dobi as që i dëmtojnë kontestet tjera.

Neni 191

Nëse sipas ligjit ose për shkak të natyrës së raportit juridik, kontesti mund të zgjidhet në mënyrë të njëjtë ndaj të gjithë kontestimorëve, (kontestit të vetëm), ato konsiderohen si një palë kontestimore, ashtu që nëse disa ndërgjyqës lëshojnë ndonjë veprim kontestimor, veprimi i veprimeve kontestimore që e kanë kontestet tjera, shtrihet edhe ndaj atyre që nuk i kanë ndërmarrë ato veprime.

Neni 192

Nëse afatet për përmbarimin e një veprimit kontestimor për disa ndërgjyqës të vetëm skadojnë në kohë të ndryshme, atë veprim kontestimor secili ndërgjyqës mund ta marrë deri sa edhe për njërin nga ato ende rrjedh afati për marrjen e atij veprimi.

Neni 193

Secili ndërgjyqës ka të drejtë të paraqesë propozime që kanë të bëjnë për rrjedhën e kontestit.

Kreu i pesëmbëdhjetë**PJESËMARRJA E PERSONAVE TË TRETË NË KONTEST****Pjesëmarrja e ndërhyrësit**

Neni 194

(1) Personi i cili ka interes juridik në kontest që rrjedh midis personave tjerë që njëra nga palët të ketë sukses, mund t'i bashkëngjitet asaj pale.

(2) Ndërhyrësi mund të hyjë në kontest gjatë tërë procedurës deri në vendimin e plotfuqishëm për kërkesën paditëse, si dhe në afatet e parapara për paraqitjen e mjetit të jashtëzakonshëm juridik.

(3) Deklaratën për inkuadrim në kontest ndërhyrësi mund ta japë në seancë ose me parashtresën e shkruar.

(4) Parashtresa e ndërhyrësit dërgohet te të dy palët kontestimore, e nëse deklarata e ndërhyrësit është dhënë në seancë, kopja e pjesës së procesverbalit do të dërgohet vetëm te ajo palë që ka munguar në seancë.

Neni 195

(1) Secila palë ndërhyrësit mund t'ia kontestojë të drejtën që të marrë pjesë në procedurë dhe të propozojë të refuzohet ndërhyrësi, ndërsa gjyqi edhe pa deklarimin e palëve, mund ta refuzojë pjesëmarrjen e ndërhyrësit nëse konstaton se nuk ekziston interes juridik i ndërhyrësit.

(2) Deri në vendimin e plotfuqishëm me të cilin refuzohet pjesëmarrja e ndërhyrësit, ndërhyrësi mund të marrë pjesë në procedurë dhe veprimet e tij kontestimore nuk mund të përjashtohen.

(3) Kundër vendimit të gjyqit me të cilin pranohet propozimi i palës nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 196

(1) Ndërhyrësi doemos duhet ta pranojë kontestin në atë gjendje në të cilën është në momentin kur do të përzihet në kontest. Në rrjedhën e mëtejme të kontestit, ai është i autorizuar të paraqesë propozime dhe t'i ndërmarrë të gjitha veprimet tjera kontestimore në afate në të cilat ato veprime do të mund t'i marrë pala së cilës i bashkëngjitet.

(2) Kur ndërhyrësi hyn në kontest deri në vendimin e plotfuqishëm për kërkesën paditëse, është i autorizuar të paraqesë edhe mjet juridik të jashtëzakonshëm.

(3) Nëse ndërhyrësi paraqet mjet juridik, ekstrakt nga parashkresa e tij do t'i dorëzohet palës së cilës i është bashkangjitur.

(4) Veprimet kontestimore të ndërhyrësit për palën të cilës i është bashkangjitur kanë veprim juridik, nëse nuk janë në kundërshtim me veprimet e tij.

(5) Me pajtim të dy palëve kontestimore ndërhyrësi mund të hyjë në kontest si palë në vend të palës të cilës i është bashkangjitur.

Neni 197

(1) Nëse veprimi juridik i kontestit ka të bëjë edhe me ndërhyrësin, ai ka cilësinë e kontestit individual (neni 191).

(2) Ndërhyrësi në cilësinë e kontestit individual mund të paraqesë mjet të jashtëzakonshëm juridik dhe në kontest në të cilën deri në paraqitjen e vendimit të plotfuqishëm për kërkesën paditëse nuk ka marrë pjesë si ndërhyrës.

Emërimi i paraardhësit

Neni 198

(1) Personi i cili është i paditur si mbajtës i ndonjë sendi ose shfrytëzues i ndonjë të drejte, ndërsa pohon se sendin e mban ose të drejtën e bën në emër të personit të tretë, më së voni në seancën përgatitore, e nëse kjo nuk është mbajtur atëherë në seancën kryesore para se të

lëshohet në diskutim për punën kryesore, mund ta thërrasë nëpërmjet gjyqit atë person të tretë (paraardhës), në vend të tij të hyjë si palë në kontest.

(2) Pëlqimi i paditësit në vend të të paditurit në kontest të hyjë paraardhësi është i nevojshëm vetëm nëse paditësi kundër të paditurit paraqet edhe kërkesa të tilla, të cilat nuk varen nga ajo se i padituri në emër të paraardhësit e mban sendin ose e bën të drejtën.

(3) Nëse paraardhësi që është thirrur me rregull, nuk vjen në seancë ose refuzon të hyjë në kontest, i padituri nuk mund të kundërshtojë të lëshohet në kontest.

Informimi i personit të tretë për kontest

Neni 199

(1) Nëse paditësi ose i padituri duhet ndonjë person të tretë ta informojë për kontestin e filluar, që të bazohet disi në atë veprim qytetare-juridike, ato deri sa kontesti nuk mbaron plotfuqishëm, atë mund ta bëjnë me parashtrësë nëpërmjet gjyqit kontestimor në të cilën do ta theksojnë shkakun për njoftimin dhe në çfarë gjendje është kontesti.

(2) Pala që e ka informuar personin e tretë për kontestin nuk mund për shkak të asaj të kërkojë ndërprerje të kontestit, vazhdimin e afateve ose shtyrjen e seancës.

Kreu i gjashtëmbëdhjetë

NDËRPRERJA E PROCEDURËS

Neni 200

Procedura ndërpritet kur:

- 1) pala do të vdesë;
- 2) pala do ta humbë aftësinë kontestimore, kurse nuk ka të autorizuar në atë procedurë;
- 3) i autorizuari ligjor i palës do të vdesë ose do të pushojë autorizimi i tij për përfaqësim, ndërsa pala nuk ka të autorizuar në procedurë;
- 4) pala që është person juridik do të pushojë të ekzistojë, respektivisht kur organi kompetent plotfuqishëm do të vendosë për ndalesën e punës;
- 5) do të paraqiten pasojat juridike nga hapja e procedurës kontestimore;
- 6) të dy palët atë do ta kërkojnë për shkak zgjidhjes së kontestit me ndërmjetësim ose në mënyrë tjetër;
- 7) për shkak luftës ose shkaqeve tjera do të pushojë puna në gjyq; dhe
- 8) ajo është e përcaktuar me ligj tjetër.

Neni 201

(1) Përveç rasteve të veçanta të parapara në këtë ligj, ndërprerjen e procedurës gjyqit do të caktojë kur:

- 1) do të vendosë që vetë të mos vendosë për çështjen paraprake (neni 11) dhe
 - 2) pala gjendet në rajon i cili për shkak të vërshimeve, fatkeqësive tjera e ngjashëm është i ndërprerë nga gjyqi.
- (2) Gjyqi mund të caktojë ndërprerjen e procedurës kur vendimi për kërkesën paditëse do të varet nga ajo se a është shkaktuar kundërvajtje ose vepër penale për të cilën ndiqet sipas detyrimit zyrtar, kush është krijues dhe se a është ai përgjegjës, e veçanërisht kur do të paraqitet dyshimi se dëshmitari ose eksperti ka dhënë deklarata të rrejshme ose që dokumenti i përdorur si dëshmi është i rrejshëm.

Neni 202

(1) Ndërprerja e procedurës ka si pasojë që të pushojnë të rrjedhin afatet e caktuara për kryerjen veprimeve kontestimore.

(2) Gjatë kohës së ndërprerjes së procedurës, gjyqi nuk mund të ndërmarrë asnjë lloj veprimi në procedurë, por nëse ndërprerja është paraqitur pas përfundimit të diskutimit kryesor, gjyqi në bazë të atij diskutimi mund të marrë vendim.

(3) Veprimet kontestimore që i ka marrë njëra palë deri sa zgjat ndërprerja e procedurës ndaj palës tjetër, nuk kanë asnjë veprim juridik. Veprimi i tyre fillon pasi që të vazhdojë procedura.

Neni 203

(1) Procedura që është ndërprerë nga shkaqet e përmendura në nenin 200 pikat 1 deri 4 të këtij ligji, do të vazhdojë kur trashëguesi ose tutori i trashëgimisë, i autorizuari i ri ligjor, drejtori i falimentimit ose trashëguesit juridikë të personit juridik do ta marrin procedurën ose kur gjyqi me propozim të palës private do t'i thërrasë ta bëjnë atë.

(2) Nëse gjyqi e ka ndërprerë procedurën në pajtim me nenin 200 pika 6 nga ky ligj, procedura do të vazhdojë me kërkesën e njërës nga palët, e nëse kërkesë të tillën nuk ka, procedura do të vazhdojë pas skadimit të 45 ditëve nga dita e ndërprerjes.

(3) Nëse gjyqi e ka ndërprerë procedurën nga shkaqet e përmendura në nenin 201 paragrafi (1) pika 1 dhe paragrafi (2) i këtij ligji, procedura do të vazhdojë kur do të mbarojë plotfuqishëm procedura para gjyqit ose para organit tjetër kompetent, ose kur gjyqi do të konstatojë se më nuk ekzistojnë shkaqe që të pritet mbarimi i saj.

(4) Në të gjitha rastet tjera, procedura e ndërprerë do të vazhdojë me propozimin e palës, menjëherë pasi që do të mbarojnë shkaqet për ndërprerje.

(5) Afatet që për shkak të ndërprerjes së procedurës kanë pushuar të rrjedhin, për palën e interesuar fillojnë të rrjedhin në tërësi, prej fillimit nga dita kur gjyqi do t'ia dërgojë vendimin për vazhdimin e procedurës.

(6) Palës që nuk ka paraqitur propozim për vazhdimin e procedurës, vendimi për vazhdimin e procedurës i dërgohet sipas dispozitave të nenit 137 të këtij ligji.

Neni 204

(1) Ankesa kundër vendimit me të cilin konstatohet ose përcaktohet ndërprerja e procedurës (nenet 200 dhe 201), nuk e ndal ekzekutimin e vendimit.

(2) Nëse gjyqi i seancës e ka refuzuar propozimin për ndërprerjen e procedurës dhe ka vendosur që menjëherë të vazhdojë, kundër atij vendimi nuk lejohet ankesë e veçantë.

Kreu i shtatëmbëdhjetë

DËSHMITË DHE NXJERRJA E DËSHMIVE

Dispozitat e përgjithshme

Neni 205

(1) Secila palë është e obliguar t'i paraqesë faktet dhe të propozojë dëshmi mbi të cilat e bazon kërkesën e tij ose me të cilat i hedh poshtë thëniet dhe dëshmitë e kundërshtarit.

(2) Gjyqi gjatë procedurës, kur do të vlerësojë se ajo është një zgjidhje e plotë për zgjidhjen e drejtë të kontestit, mund t'i paralajmërojë palët edhe për detyrimet e tyre nga paragrafi (1) të këtij neni, e veçanërisht për nevojën e paraqitjes së fakteve dhe propozimeve vendimtare dhe propozimin e dëshmive të caktuara.

(3) Nuk mund të refuzohet dëshmia për fakt, për shkak se është shkruar në gjuhën e bashkësive të palëve ose pjesëmarrësve tjerë në procedurë shtetas të Republikës së Maqedonisë.

(4) Shpenzimet për përkthimin e dëshmive të tilla bien në barrë të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë.

Neni 206

(1) Dëshmimi i përfshin të gjitha faktet që janë të rëndësishme për marrjen e vendimit.

(2) Gjyqi vendos për atë se cilat nga dëshmitë e propozuara do të nxirren për shkak të përcaktimit të fakteve vendimtare.

Neni 207

(1) Nuk duhet të dëshmohen faktet të cilat pala i ka pranuar para gjyqit gjatë kontestit, por gjyqi mund të urdhërojë të dëshmohen edhe fakte të tilla nëse konsideron se pala me pranimin e tyre shkon drejt asaj të disponojë me kërkesë me të cilën nuk mund të disponojë (neni 3 paragrafi (3)).

(2) Gjyqi, duke i marrë parasysh të gjitha rrethanat, sipas bindjeve të tij do të vlerësojë se a do ta marrë si të pranuar ose si të kontestuar faktin që pala fillimisht e ka pranuar, e më pas plotësisht ose pjesërisht e ka mohuar ose e ka kufizuar pranimin me dhënie e fakteve tjera.

(3) Faktet, ekzistimin e të cilave ligji i supozon nuk duhet të dëshmohen, por mund të dëshmohet se këto fakte nuk ekzistojnë, nëse me ligj nuk është e përcaktuar diçka tjetër.

(4) Nuk duhet të dëshmohen faktet që janë të njohura në përgjithësi.

Neni 208

Nëse gjyqi në bazë të dëshmive të nxjerra (neni 8) me siguri nuk mund të përcaktojë ndonjë fakt, për ekzistimin e faktit do të përfundojë me zbatimin e rregullave për ngarkesën e dëshmimit.

Neni 209

Nëse konstatohet se palës i takon e drejta e kompensimit të dëmit, në shumta parash ose në sende zëvendësuese, por lartësia e shumës, respektivisht sasia e sendeve nuk mund të konstatohet ose do të mund të konstatohet vetëm me vështrësi të pabarabarta, gjyqi për këtë do të vendosë sipas vlerësimit të lirë.

Neni 210

(1) Dëshmitë në diskutimin kryesor nxirren para këshillit, por këshilli mund nga shkaqe të rëndësishme të vendosë që dëshmitë e caktuara të nxirren para kryetarit të këshillit ose para gjykatësit të gjyqit të lutur (gjykatësi i lutur). Në atë rast procesverbalet për dëshmitë e nxjerra do të lexohen në diskutimin kryesor.

(2) Kryetari i këshillit ose gjykatësi i lutur të cilit i është besuar nxjerrja e ndonjë dëshmie është i autorizuar që, nëse palët atë e kanë propozuar, të nxjerrë edhe dëshmi tjera, nëse konsideron se ajo është zgjidhje përkatëse.

(3) Kur këshilli do të vendosë që ndonjë dëshmi të nxirret para gjykatësit të lutur, në lutjen për nxjerrjen e dëshmisë do të përshkruhet gjendja e punës sipas rrjedhës së diskutimit kryesor dhe veçmas do të shënohet për cilat rrethana duhet veçmas duhet pasur kujdes gjatë nxjerrjes së dëshmisë.

(4) Për seancën e nxjerrjes së dëshmive para kryetarit të këshillit ose para gjykatësit të lutur, do të informohen edhe palët, nëse nuk kanë deklaruar se nuk do të jenë pranishëm në seancë.

(5) Kryetari i këshillit ose gjykatësi i lutur gjatë nxjerrjes së dëshmive i ka të gjitha autorizimet që i ka këshilli, respektivisht kryetari i këshillit, kur dëshmitë nxirren në diskutimin kryesor.

(6) Kundër vendimit të gjyqit me të cilin nxjerrja e dëshmive i besohet kryetarit të këshillit ose gjykatësit të lutur nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 211

(1) Nëse sipas rrethanave mund të supozojë se ndonjë dëshmi nuk do të mund të nxirret ose nuk do të mund të nxirret në afat të kuptueshëm, ose nëse dëshmia duhet të nxirret jashtë vendit, gjyqi në vendimin për nxjerrjen e dëshmisë do të caktojë afat se deri kur do të pritet nxjerrja e dëshmisë.

(2) Kur afati i caktuar do të skadojë, diskutimi do të zhvillohet pa marrë parasysh që dëshmia e caktuar nuk është nxjerrë.

Këqyrja

Neni 212

(1) Këqyrja merret kur për përcaktimin e ndonjë fakti ose për sqarimin e ndonjë rrethane është e duhur prania e gjyqit.

(2) Këqyrja mund të bëhet edhe me pjesëmarrjen e ekspertit.

Neni 213

Këshilli do ta autorizojë kryetarin e këshillit të bëjë këqyrje nëse lënda që duhet të shqyrtohet nuk mund të silltet në gjyq, ose sjellja e saj do të shkaktojë shpenzime të konsiderueshme, ndërsa këshilli konsideron se nuk është e domosdoshme prania e drejtpërdrejtë e të gjithë anëtarëve të këshillit.

Neni 214

Nëse duhet të shqyrtohet lënda që gjendet te njëra nga palët, te personi i tretë, te organi shtetëror ose te organizata ose personi tjetër ose institucioni të cilës i është besuar vendimi i autorizimit publik, do të zbatohen dispozitat e këtij ligji për sigurimin e dokumenteve nga këto organe ose organizata (nenet 217, 218 dhe 219).

Dokumentet

Neni 215

(1) Dokumenti që në formë të përcaktuar e ka dhënë organi shtetëror ose organ i administratës shtetërore në kufijtë e kompetencës së tij, si dhe dokumenti që në atë formë e ka dhënë organizata ose institucioni tjetër gjatë kryerjes së autorizimit publik që i është besuar me ligj ose me vendim të organit të komunës të bazuar mbi ligjin (dokument publik), e dëshmon autenticitetin e asaj që vërtetohet ose caktohet në atë.

(2) Të njëjtën fuqi dëshmuese e kanë edhe dokumentet tjera të cilat me dispozita të veçanta në pikëpamje të fuqisë dëshmuese janë të barazuara me dokumentet publike.

(3) Është e lejuar të dëshmohet se në dokumentin publik në mënyrë të pasaktë janë konstatuar faktet ose se dokumenti është përpiluar në mënyrë të parregullt.

(4) Nëse gjyqi dyshon në autenticitetin e dokumentit, mund të kërkojë për atë të deklarohet organi, respektivisht institucioni prej të cilit duhet të rrjedhë ajo.

Neni 216

Nëse me marrëveshje ndërkombëtare ndryshe nuk është përcaktuar, dokumentet e huaja publike që janë të vërtetuara me rregull, me kusht të reciprocitetit, kanë të njëjtën fuqi dëshmuese si dhe dokumentet publike të vendit.

Neni 217

(1) Pala është e detyruar që vetë ta bartë dokumentin në të cilin thirret për dëshmi të të dhënave të veta.

(2) Bashkë me dokumentin e përpiluar në gjuhë të huaj paraqitet edhe përkthim i vërtetuar.

(3) Nëse dokumenti gjendet te organi shtetëror ose organi i administratës shtetërore ose te personi fizik ose juridik që bën autorizime publike, kurse vetë pala nuk mund të ndikojë që dokumenti të dorëzohet ose tregohet, gjyqi me propozimin e palës do ta sigurojë këtë dokument.

Neni 218

(1) Kur njëra palë thirret në dokumentin dhe pohon se ai gjendet te pala tjetër, gjyqi këtë palë do ta thërrasë ta paraqesë dokumentin, duke lënë për atë edhe afat të caktuar.

(2) Pala nuk mund ta refuzojë paraqitjen e dokumentit nëse ajo vetë gjatë procedurës është thirrur në atë dokument për dëshmi të të dhënave, ose nëse bëhet fjalë për dokument që sipas ligjit është i detyruar ta dorëzojë ose tregojë, ose nëse dokumenti duke marrë parasysh përmbajtjen e tij konsiderohet si i përbashkët për të dy palët.

(3) Në pikëpamje të së drejtës së palës ta refuzojë paraqitjen e dokumenteve tjera në pajtim do të zbatohen dispozitat e neneve 222 dhe 223 nga ky ligj.

(4) Kur pala që është e thirrur ta paraqesë dokumentin mohon se dokumenti gjendet te ai, gjyqi për shkak të konstatimit të këtij fakti mund të paraqesë dëshmi.

(5) Gjyqi, duke i marrë parasysh të gjitha rrethanat sipas bindjes së tij, do të vlerësojë se me çfarë rëndësie është ajo që pala që e mban dokumentin nuk dëshiron të

veprojë sipas vendimit të gjyqit me të cilin i urdhërohet ta paraqesë dokumentin ose në kundërshtim me bindjen e gjyqit mohon se dokumenti gjendet te ai.

(6) Kundër vendimit të gjyqit nga paragrafi (1) të këtij neni nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 219

(1) Gjyqi personit të tretë mund t'i urdhërojë të paraqesë dokument vetëm kur sipas ligjit është i detyruar ta tregojë ose ta paraqesë, ose kur bëhet fjalë për dokument që sipas përmbajtjes së saj është e përbashkët për atë person dhe për palën që thirret në dokumentin.

(2) Para se të marrë vendim me të cilin personit të tretë i urdhëron ta paraqesë dokumentin, gjyqi do ta thërrasë personin e tretë të deklarohet për atë.

(3) Kur personi i tretë e mohon detyrën e tij që ta paraqesë dokumentin që gjendet te ai, gjyqi do të vendosë se personi i tretë a është i detyruar ta paraqesë dokumentin.

(4) Kur personi i tretë mohon se dokumenti gjendet te ai, gjyqi për shkak të konstatimit të këtij fakti, mund të nxjerrë dëshmi.

(5) Vendimi i plotfuqishëm për detyrën e personit të tretë që ta paraqesë dokumentin, mund të bëhet sipas rregullit të ekzekutimit.

(6) Personi i tretë ka të drejtë në kompensim të shpenzimeve që i ka pasur në lidhje me paraqitjen e dokumentacionit. Dispozitat nga neni 234 nga ky ligj në pajtim do të zbatohen edhe në këtë rast.

Dëshmitarët

Neni 220

(1) Secili person që thirret si dëshmitar është i detyruar të paraqitet në thirrjen, e nëse me këtë ligj nuk është e caktuar ndryshe është i detyruar edhe të dëshmojë.

(2) Si dëshmitarë mund të dëgjoen vetëm personat të cilët janë të aftë të japin informata për faktet që dëshmohen.

Neni 221

Nuk mund të dëgjoen si dëshmitar personi i cili me deklaratën e vet do ta kishite cenuar detyrën për ruajtjen e sekretit zyrtar ose ushtarak, deri sa organi kompetent nuk e liron nga ajo detyrë.

Neni 222

(1) Dëshmitari mund të refuzojë të dëshmojë:

1) për atë që pala si të autorizuar të vetin ia ka besuar;

2) për atë për të cilën pala ose personi tjetër i është rrëfyer si dëshmitari rrëfyesit fetar; dhe

3) për fakte të cilat dëshmitari i ka kuptuar si avokat, mjek ose në kryerjen e ndonjë profesionit tjetër ose ndonjë veprimtarie tjetër, nëse ekziston obligimi si sekret të ruhet ajo që është kuptuar në kryerjen e atij profesionit ose veprimtarie.

(2) Kryetari i këshillit do t'i paralajmërojë këta persona se mund të refuzojnë që të japin deklaratë.

Neni 223

(1) Dëshmitari mund të mos japë përgjigje në pyetje të veçanta nëse për atë ekzistojnë shkaqe të rëndësishme, e veçmas nëse me përgjigjen e vet në ato pyetje do të nënshtrohet në turp të rëndë, në dëm të konsiderueshëm material ose në ndjekje penale të tij ose të afërmit e tij sipas lidhjes së gjakut në linjë të drejtë deri në cilëndo qoftë brez, ndërsa në linjën anësore përfundimisht deri në brezin e tretë, çifin bashkëshortor ose familjarët e krushqisë duke mbaruar në brezin e dytë edhe atëherë kur bashkëshortësia është ndërprerë, shokun e tij jashtëmartesor, si dhe tutorin e tij ose personin nën tutori, adoptuesin ose të adoptuarin.

(2) Kryetari i këshillit do ta paralajmërojë dëshmitarin se mund të mos japë përgjigje në pyetjen e parashtruar.

Neni 224

Dëshmitari për shkak rrezikut të ndonjë dëmit në pronë të refuzojë nuk mund të dëshmojë për punë juridike gjatë të

cilave ka qenë i pranishëm si dëshmitarë i thirrur, për veprimet të cilat në pikëpamje të raportit kontestues i ka marrë si paraardhës juridik ose përfaqësues të njëres nga palët, për fakte që kanë të bëjnë në raportet pronësore të kushtëzuara me lidhje familjare, bashkëshortore ose lidhjes jashtëmartesore, për fakte që kanë të bëjnë me lindjen, lidhjes së bashkëshortësisë ose vdekjes si dhe mbi bazë të dispozitave të veçanta është i detyruar të paraqesë denoncim ose të japë deklaratë.

Neni 225

(1) Arsyen e shkaqeve për refuzimin e dëshmitarit ose dhënies së përgjigjes në pyetje të veçanta, e vlerëson gjyqi para të cilit dëshmitari duhet të dëshmojë. Nëse është e duhur, paraprakisht për atë do të dëgjoen palët.

(2) Kundër vendimit të gjyqit nga paragrafi (1) të këtij neni palët nuk kanë të drejtë në ankesë të veçantë, ndërsa dëshmitari këtë vendim mund ta hedhë poshtë në ankesën kundër vendimit me të cilin është kumtuar dënimi me para ose me burg për shkak të asaj që ka refuzuar të dëshmojë ose nuk ka dhënë përgjigje në pyetje të veçantë (neni 233 paragrafi (2)).

Neni 226

Pala që propozon që personi i caktuar të dëgjoen si dëshmitar, paraprakisht doemos duhet të theksojë se për çka duhet të dëshmojë dhe ta theksojë emrin dhe mbiemrin e tij, profesionin dhe vendqëndrimin.

Neni 227

(1) Thirrja e dëshmitarit bëhet me dorëzimin e thirrjes së shkruar në të cilën shkruhet emri dhe mbiemri, profesioni i personit të thirrurit, vendi dhe koha e ardhjes, lënda për të cilën thirret si dëshmitar. Në thirrje dëshmitari do të paralajmërohet për pasojat e mungesës së paarsyeshme (neni 233) dhe të drejtën e kompensimit të shpenzimeve (neni 234).

(2) Dëshmitarët të cilët për shkak të moshës së vjetër, sëmundjes ose mungesave të rënda trupore nuk mund të paraqiten në thirrje, do të dëgjoen në banesën e tyre ose në vendin ku gjenden.

Neni 228

(1) Dëshmitari do të pyetet për emrin dhe mbiemrin, emrin e babait, profesionin, vendbanimin respektivisht vendqëndrimin, vendin e lindjes, vitet e moshës dhe për raportin e tij me palët.

(2) Dëshmitarit paraprakisht do t'i tërhiqet vërejtja se është i detyruar ta flasë të vërtetën dhe se nuk guxon të heshtë, e më pas do t'i tërhiqet vërejtja për pasojat nga dhënia e deklaratës së rrejshme.

(3) Dëshmitari dëgjoen vetë dhe pa praninë e dëshmitarëve, të cilët më vonë do të dëgjoen. Dëshmitari është i detyruar që përgjigjet t'i japë gojarisht.

Neni 229

(1) Pas pyetjeve të përgjithshme, dëshmitari thirret të paraqesë tërë atë që e di për faktet për të cilat duhet të dëshmojë, e më pas mund t'i parashtrihen pyetje për shkak të kontrollit, plotësimit ose sqarimit. Nuk lejohet të parashtrihen pyetje në të cilat tashmë është thënë se si duhet të përgjigjet.

(2) Dëshmitari gjithmonë do të pyetet prej ku e ka të njohur atë për të cilën dëshmon.

(3) Dëshmitarët mund të ballafaqohen nëse deklaratat e tyre nuk pajtohen në pikëpamje të fakteve të rëndësishme. Të ballafaquarit për secilën rrethanë për të cilën nuk pajtohen, veçmas do të dëgjoen dhe përgjigja e tyre do të futet në procesverbal.

Neni 230

(1) Dëshmitari i cili nuk e njeh gjuhën në të cilën mbahet procedura, do të dëgjoen nëpërmjet përkthyesit gjyqësor.

(2) Nëse dëshmitari është i shurdhër, do t'i parashtrihen pyetje me shkrim, e nëse është memec, do të

thirret të përgjigjet me shkrim. Nëse dëgjimi nuk mund bëhet në këtë mënyrë, do të thirret si interpretues personi i cili mund të kuptohet me dëshmitarin.

(3) Gjyqi do ta paralajmërojë përkthyesin gjyqësor, respektivisht interpretuesin në detyrën për bartjen e besueshme së pyetjeve që i parashtrihen dëshmitarit dhe deklaratat që do t'i japë dëshmitari.

Neni 231

(1) Gjyqi mund të vendosë që dëshmitari të japë betim për deklaratën që e ka dhënë.

(2) Betimi jepet me gojë, me shqiptimin e këtyre fjalëve: "Beto hem në nderin se për tërë atë që më ka pyetur gjyqi e kam folur të vërtetën dhe se asgjë që kam ditur për këtë punë nuk kam heshtur".

(3) Gjyqi mund të vendosë që dëshmitari të japë betim edhe para se të jetë dëgjuar.

(4) Dëshmitarët memec që dinë të lexojnë dhe shkruajnë, betohen në atë mënyrë që e nënshkruajnë tekstin e betimit, ndërsa dëshmitarët e shurdhër do ta lexojnë tekstin e betimit. Nëse dëshmitarët e shurdhër ose memecë nuk dinë as të lexojnë as të shkruajnë, do të betohen nëpërmjet interpretuesit.

(5) Nëse ndonjë dëshmitar dëgjohej përsëri, nuk do të japë betim për herë të dytë, por vetëm do t'i bëhet vërejtja në betimin e dhënë.

Neni 232

(1) Nuk do të betohen dëshmitarët të cilët në momentin e dëgjimit nuk janë në moshë madhore dhe që nuk mund ta kuptojnë rëndësinë e betimit.

(2) Kundër vendimit të gjyqit me të cilin dëshmitarit i urdhërohet të japë betim ose caktohet dëshmitarit që të mos betohet, palët dhe dëshmitari nuk kanë të drejtë në padi.

Neni 233

(1) Nëse dëshmitari që është thirrur me rregull nuk vjen, ndërsa mungesën nuk e arsyeton, ose pa leje ose shkas të arsyeshëm largohet nga vendi ku duhet të dëgjohej, gjyqi mund të urdhërojë me forcë të sillet dhe t'i bartë shpenzimet për sjelljen e tij, ndërsa mund edhe ta dënojë me dënim me para në pajtim me nenin 10 paragrafi (2) nga ky ligj.

(2) Nëse dëshmitari vjen edhe pasi që i është tërhequr vërejtja për pasojat do të refuzojë të dëshmojë ose të japë përgjigje në pyetje të caktuara, kurse gjyqi do të vlerësojë se shkaqet për refuzim janë të paarsyeshme, mund ta dënojë me dënim me para në pajtim me nenin 10 paragrafi (2) të këtij ligji, e nëse edhe më pas refuzon të dëshmojë mund t'i shqiptojë burg. Burgu zgjat deri sa dëshmitari nuk pajtohet të dëshmojë ose deri sa dëgjimi i tij nuk bëhet i panevojshëm, por më së gjati një muaj.

(3) Ankesa kundër vendimit për dënimin me para ose me burg nuk e mban ekzekutimin e vendimit, përveç nëse në atë ankesë hedhet poshtë edhe vendimi i gjyqit për të cilin nuk janë pranuar shkaqet e dëshmitarit për refuzimin që të dëshmojë ose të japë përgjigje në pyetje të caktuara.

(4) Gjyqi me kërkesën e palës do të vendosë se dëshmitari a është i detyruar t'i kompensojë shpenzimet që i ka shkaktuar me mungesën e tij të paarsyeshme, respektivisht me refuzimin e paarsyeshëm që të dëshmojë.

(5) Nëse dëshmitari në mënyrë plotësuese e arsyeton mungesën e tij, gjyqi to ta tërheqë vendimin e vet për dënimin, ndërsa mund plotësisht ose pjesërisht ta lirojë dëshmitarin nga kompensimi i shpenzimeve. Gjyqi mund ta tërheqë vendimin e vet për dënimin edhe kur dëshmitari në mënyrë plotësuese do të pajtohet që të dëshmojë.

(6) Personat ushtarakë dhe të punësuarit në polici nuk mund të burgosen, por për refuzimin e tyre që të dëshmojnë do të informohet komanda e tyre për shkak të dënimin. Nëse është e duhur këto persona për shkak të dëshmimit, që me forcë të sillen, gjyqi do t'i drejtohet prororit të tyre i cili do të urdhërojë dërgimin e tyre në gjyq.

Neni 234

(1) Dëshmitari ka të drejtë në kompensimin e shpenzimeve të rrugës dhe shpenzimeve të ushqimit dhe bujtjes, si dhe në kompensimin e fitimit të humbur.

(2) Dëshmitari duhet të kërkojë kompensim menjëherë pas dëgjimit, përndryshe e humb atë të drejtë. Gjyqi është i detyruar që për këtë ta paralajmërojë dëshmitarin.

(3) Në vendimin me të cilin llogariten shpenzimet e dëshmitarit, gjyqi do të caktojë që shuma e caktuar të paguhet nga paradhënia e ofruar, e nëse paradhënia nuk është ofruar, do t'i urdhërojë palës që shumën e caktuar t'ia paguajë dëshmitarit në afat prej tetë ditësh. Ankesa kundër këtij vendimi nuk e shtyn ekzekutimin e vendimit.

Ekspertët

Neni 235

(1) Gjyqi do ta nxjerrë dëshminë me ekspertizë me propozimin e palës kur për shkak të konstatimit ose sqarimit të ndonjë fakti nevojitet njohuri profesionale me të cilën gjyqi nuk disponon.

(2) Me përjashtim, gjyqi do të nxjerrë dëshmi me ekspertizë edhe pa propozimin e palës, nëse gjatë nxjerrjes së ndonjë prove për faktin kontestues, i nevojitet njohuri profesionale me të cilën gjyqi nuk disponon.

Neni 236

(1) Ekspertizën e bëjnë ekspertë që i cakton gjyqi kontestimor.

(2) Para se të caktojë se cilët persona do të merren për ekspertizë, gjyqi për atë do t'i dëgjojë palët. Në raste urgjente gjyqi mund të caktojë ekspert edhe pse paraprakisht palët nuk janë dëgjuar.

(3) Gjyqi kontestimor mund ta autorizojë kryetarin e këshillit ose gjykatësin e lutur që ata të caktojnë ekspertë nëse atyre u është besuar nxjerrja e dëshmisë me ekspertizë.

(4) Në vend të ekspertit të caktuar gjyqi mund gjithmonë të caktojë ekspert tjetër.

Neni 237

(1) Ekspertizën sipas rregullit e bën një ekspert, e kur gjyqi do të vlerësojë se ekspertiza është e komplikuar, mund të caktojë dy ose më shumë ekspertë.

(2) Ekspertët caktohen fillimisht nga radhët e ekspertëve të përhershëm gjyqësor për një lloj të caktuar të ekspertizës.

(3) Ekspertiza mund ti besohet edhe institucionit profesional (spitalit, laboratorit kimik, fakultetit etj.).

(4) Nëse ekzistojnë institucione të veçanta për lloje të caktuara të ekspertizës (ekspertiza e parave të rrejtshme, dorëshkrimit, ekspertizës daktiloskopike etj.), ekspertizat e tilla, e veçmas më të komplikuar, u besohen fillimisht atyre institucioneve.

Neni 238

(1) Ekspertët e caktuar janë të detyruar të paraqiten në thirrjen e gjyqit dhe ta paraqesin konstatimin dhe mendimin e tyre.

(2) Gjyqi do ta lirojë ekspertin, me kërkesë të tij, nga detyra e ekspertit nga shkaqet e të cilave dëshmitari mund të refuzojë të dëshmojë ose të japë përgjigje në pyetje të veçanta.

(3) Gjyqi mund ta lirojë ekspertin, me kërkesën e tij, nga detyra e ekspertit edhe nga shkaqe tjera të arsyeshme. Lirim nga detyra e ekspertizës mund të kërkojë punëtori i autorizuar i organit ose organizatës në të cilën eksperti punon.

Neni 239

(1) Eksperti mund të përjashtohet për shkaqet e njëjta prej të cilave mund të përjashtohet edhe gjykatësi ose gjykatësi prorotë, por për ekspert mund të merret edhe personi i cili ka qenë i dëgjuar si dëshmitar.

(2) Pala është e detyruar të paraqesë kërkesë për përjashtimin e ekspertit pasi që të kuptojë se ekziston shkas për përjashtim, e më së voni para fillimit të nxjerrjes së dëshmisë me ekspertizë. Nëse gjyqi para caktimit të ekspertit e ka dëgjuar palën për personalitetin e ekspertit, pala është e detyruar që me këtë rast të deklarohet për përjashtimin.

(3) Në kërkesën për përfashtimin e ekspertit, pala është e obliguar t'i paraqesë rrethanat mbi të cilat e bazon kërkesën e tij për përfashtim.

(4) Për kërkesën për përfashtim vendos gjyqi kontestimor. Gjykatësi i gjyqit të lutur dhe kryetari i këshillit vendosin për përfashtimin nëse u është besuar nxjerrja e dëshmisë me ekspertizë.

(5) Kundër vendimit me të cilin pranohet kërkesa për përfashtim nuk lejohet ankesë, ndërsa kundër vendimit me të cilin kërkesa refuzohet nuk lejohet ankesë e veçantë.

(6) Nëse pala ka kuptuar për shkakun e përfashtimit pas ekspertizës së kryer dhe i paraqet parashtrësë ekspertit për atë shkas, gjyqi do të veprojë sikurse kërkesa për përfashtim të jetë vënë para ekspertizës së kryer.

Neni 240

(1) Gjyqi mund ta dënojë me dënim me para në pajtim me nenin 10 paragrafi (2) nga ky ligj ekspertin i cili nuk do të vijë në seancë edhe pse është thirrur me rregull, ndërsa mungesën nuk do ta arsyetojë, si dhe ekspertin i cili pa shkaqe të arsyeshme refuzon të bëjë ekspertizë.

(2) Vendimin për dënim gjyqi mund ta shfuqizojë nën kushtet nga neni 233 paragrafi (5) të këtij ligji.

(3) Me kërkesën e palës, gjyqi me vendim mund t'i urdhërojë ekspertit t'i kompenzojë shpenzimet që i ka shkaktuar me mosardhjen e tij të paarsyetuar ose me refuzimin e paarsyetuar të bëjë ekspertizë.

Neni 241

(1) Eksperti ka të drejtë në kompensimin e shpenzimeve të rrugës dhe shpenzimeve të ushqimit dhe bujtjes, si dhe në kompensimin e fitimit të humbur dhe të shpenzimeve për ekspertizë si dhe të drejtën e shpërbllimit për ekspertizën e bërë.

(2) Në drejtim të kompensimit të shpenzimeve dhe shpërbllimit të ekspertit, në pajtim do të zbatohen dispozitat e nenit 234 paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji.

Neni 242

Ekspertët thirren me dorëzimin e thirrjes me shkrim në të cilën shkruhet emri dhe mbiemri, profesioni i personit të thirrurit, vendi dhe koha e ardhjes, lënda për të cilën thirret dhe të përmendet se thirret si ekspert. Në thirrje ekspertit do të paralajmërohet për pasojat e mungesës së paarsyeshme (neni 240) dhe të drejtën e kompensimit të shpenzimeve (neni 241).

Neni 243

(1) Para fillimit të ekspertizës do të thirret ekspertit që me kujdes ta shqyrtojë lëndën e ekspertizës, saktë të theksojë gjithçka që do të vërejë dhe gjejë dhe mendimin e vet ta paraqesë në mënyrë të ndërgjegjshme dhe në pajtim me rregullat e shkencës dhe ekspertizës, ndërsa do të paralajmërohet edhe për pasojat nga dhënia e deklaratës së rrejshme.

(2) Me këtë rast ekspertit do të pyetet për emrin dhe mbiemrin, për emrin e babait, llojin dhe shkallën e arsimimit, vendbanimin respektivisht vendqëndrimin, vendin e lindjes, vitet e moshës dhe për raportin e tij me palët.

Neni 244

(1) Gjyqi udhëheq me ekspertizën, ia shënon ekspertit lëndën që do të shqyrtohet, i parashtron pyetje dhe sipas nevojës, kërkon sqarime në lidhje me konstatimin dhe mendimin e dhënë.

(2) Me lejen e gjyqit, ekspertit mund t'i parashtrojnë pyetje edhe palëve.

(3) Ekspertit mund t'i jepen sqarime, ndërsa mund t'i lejohet edhe shikimi i shkresave. Me kërkesën e ekspertit mund të nxirren edhe dëshmi të reja për t'u konstatuar rrethanat që janë me interes për përgatitjen e mendimit të ekspertit.

Neni 245

(1) Eksperti konstatimin dhe mendimin e vet pranë gjykatës do ta paraqesë me shkrim brenda afatit të cilin do ta përcaktojë gjykata.

(2) Eksperti duhet patjetër çdo herë ta justifikojë mendimin e vet.

(3) Gjykata, brenda mundësive, palëve do t'ua dërgojë konstatimin dhe mendimin me shkrim para seancës në të cilën do të diskutohet për të njëjtat.

(4) Me rastin e ekspertizës së bërë, ekspertit mund të dëgjohet gojarisht në seancë.

Neni 246

(1) Kur janë përcaktuar më shumë ekspertë, ata mund të paraqesin konstatim dhe mendim të përbashkët në rastet kur për konstatimin dhe mendimin pajtohen. Nëse me konstatimin dhe mendimin nuk pajtohen, atëherë secili ekspert veç e veç e paraqet konstatimin dhe mendimin e vet.

(2) Kur të dhënat e ekspertëve për konstatimin e tyre nuk pajtohen qenësisht ose nëse konstatimi i njërit apo më shumë ekspertëve është i paqartë, jo i plotë apo në kundërshtim me vetveten apo me rrethanat e ekzaminuara, kurse këto mangësi nuk mund të evitohen përmes ridëgjimit të ekspertëve, ekspertiza do të përsëritet me ekspertët e njëjtë ose me ekspertë të tjerë.

(3) Kur në mendimin e njërit apo më shumë ekspertëve ka kundërtënie ose mangësi, apo paraqitet dyshim i bazuar mbi drejtësinë e mendimit të dhënë, kurse këto mangësi apo dyshime nuk mund të evitohen përmes ridëgjimit të ekspertit, do të kërkohet mendim prej ekspertëve të tjerë.

Neni 247

Kundër aktvendimit gjyqësor nga nenet 236, 237 dhe 246 të këtij ligji, nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 248

Dispozitat e neneve 236, 237 paragrafi (2), nenet prej 238 deri 242, neni 243 paragrafi (2) dhe neni 247 të këtij ligji, aplikohen në përputhje edhe ndaj përkthyesve dhe interpretuesve.

Dëgjimi i palëve

Neni 249

(1) Faktet kontestuese të rëndësishme për vendimmarrje, gjykata me propozim të palës mund t'i verifikojë edhe përmes dëgjimit të palëve.

(2) Gjykata mund të vendosë që të nxirret provë përmes dëgjimit të palëve kur nuk ka prova të tjera apo edhe kur përkundër provave të tjera të dhëna do të konstatojë se është se kjo është e nevojshme për verifikimin e fakteve të rëndësishme.

Neni 250

(1) Kur do të sigurohet se pala përkatësisht personi i cili duhet të dëgjohet për palën nuk i ka të njohura faktet kontestuese, ose nëse dëgjimi i palës nuk është i mundur, gjykata mund të vendosë që të dëgjohet vetëm pala tjetër.

(2) Gjithashtu, gjykata mund të vendosë që të dëgjohet vetëm njëra palë, në qoftë se pala tjetër refuzon të japë deklaratë apo nëse nuk paraqitet sipas thirrjes së gjykatës.

Neni 251

Nxjerrja e provave me dëgjimin e palëve përmes kryetarit të këshillit apo gjyqtarit të lutur lejohet vetëm nëse pala për shkak të pengesave të paevitueshme personalisht nuk mund të vijë ose nëse ardhja e saj/tij do të shkaktonte shpenzime joproporcionale.

Neni 252

(1) Për palën e cila nuk ka aftësi kontestimore do të dëgjohet përfaqësuesi i tij ligjor. Gjykata mund të vendosë që në vend të përfaqësuesit ligjor apo krahas përfaqësuesit ligjor të dëgjohet edhe vet pala, nëse dëgjimi i tij është i mundur.

(2) Për personin juridik do të dëgjohet personi i cili me ligj ose rregulla është përcaktuar që ta përfaqësojë.

(3) Nëse si palë në kontest, nga njëra anë marrin pjesë më shumë persona, gjykata do të vendosë nëse do të dëgjohen të gjithë personat apo vetëm disa prej tyre.

Neni 253

(1) Thirrja për seancë në të cilën do të nxirret provë përmes dëgjimit të palëve, i dorëzohet personalisht palës, përkatësisht personit i cili do të dëgjohet për palën.

(2) Nëse pala ka person të prokuruar, thirrja për seancën në të cilën do të nxirret provë përmes dëgjimit të palëve apo personit i cili duhet të dëgjohet për palën, i dërgohet të prokuruarit, i cili për këtë detyrimisht duhet ta njoftojë palën.

(3) Në thirrjen nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, do të theksohet se në seancë do të nxirret provë përmes dëgjimit të palëve dhe se pala e cila do të vijë në seancë mund të dëgjohet në mungesë të palës tjetër.

Neni 254

(1) Nuk mund të aplikohen kurrfarë masash të dhunshme mbi palën e cila nuk i është përgjigjur thirrjes gjyqësore për dëgjim, dhe as të detyrohet pala me dhunë që të japë deklaratë.

(2) Gjykata, duke i pasur parasysh të gjitha rrethanat, do ta vlerësojë rëndësinë e mosardhjes së palës në dëgjim apo refuzimin që të japë deklaratë (neni 250 paragrafi (2)).

Neni 255

Prova përmes dëgjimit të palëve realizohet pa dhënie betimi.

Neni 256

Dispozitat për nxjerrjen e provave përmes dëshmitarëve do të aplikohen edhe gjatë nxjerrjes së provave përmes dëgjimit të palëve, nëse për dëgjimin e palëve nuk është përcaktuar diçka tjetër.

Kreu i tetëmbëdhjetë

SIGURIMI I PROVAVE

Neni 257

(1) Kur ekziston drojë e arsyeshme se ndonjë provë nuk do të mund të nxirret ose se nxjerrja e saj e mëvonshme do të vështirësohet, gjatë ngritjes së procedurës si dhe para ngritjes së procedurës mund të propozohet që të nxirret kjo provë.

(2) Në procedurën për sigurimin e provave nuk mund të nxirret provë përmes dëgjimit të palëve.

(3) Sigurimi i provave mund të kërkohet edhe pasi që vendimi me të cilin procedura përfundohet do të bëhet i plotfuqishme, nëse kjo është e nevojshme para apo gjatë procedurës me mjete juridike të jashtëzakonshme.

Neni 258

(1) Nëse propozimi për sigurimin e provës është ngritur gjatë procedurës kontestimore, për të vepruar kompetente është gjykata para së cilës rrjedh procedura.

(2) Kur kërkohet sigurimi i provës para ngritjes së procedurës, si edhe në raste urgjente nëse procedura rrjedh, kompetente është gjykata e shkallës së parë në rajonin e së cilës gjenden lëndët që duhet të shqyrtohen përkatësisht gjykata në rajonin e së cilës ka qëndrim personi i cili duhet të dëgjohet.

(3) Për propozimin nga paragrafi (1) të këtij neni, vendos kryetari i këshillit ose gjyqtari individ, i cili e mban procedurën, ndërsa në rastet nga paragrafi (2) të këtij neni, gjyqtari individ i gjykatës kompetente.

Neni 259

Në parashtrësën me të cilën kërkohet sigurimi i provave, propozuesi duhet detyrimisht t'i cekë faktet që duhet të dëshmohen, provat që duhet të nxirren dhe shkaqet për shkak të së cilave konsideron se prova më vonë nuk do të mund të nxirret apo se nxjerrja e saj do të vështirësohet.

Në parashtrësë duhet të ceket emri dhe mbiemri i kundërshtarit, përveç nëse nga rrethanat del se ai është i panjohur.

Neni 260

(1) Parashtrësja në të cilën është futur propozimi për sigurimin e provës, do t'i dërgohet kundërshtarit nëse është i njohur. Nëse ekziston rrezik për shkak të shtyrjes, gjykata për propozimin do të vendosë edhe pa prononcimin paraprak të kundërshtarit.

(2) Në aktvendimin me të cilin miratohet propozimi, gjykata do të caktojë seancë për nxjerrjen e provës, do t'i cekë faktet për të cilat do të nxirren prova si edhe provat që do të nxirren, dhe nëse është e nevojshme do të emërojë edhe ekspertë.

(3) Nëse deri te kundërshtari më herët nuk është dërguar parashtrësë në të cilën është futur propozimi për sigurimin e provave, ajo do t'i dërgohet bashkë me aktvendimin gjyqësor me të cilin miratohet propozimi për sigurimin e provave.

(4) Kundërshtarit të panjohur apo nëse është i panjohur vendqëndrimi i tij, gjykata për shkak të pjesëmarrjes në seancën gjyqësore për nxjerrjen e provave mund t'i emërojë përfaqësues të përkohshëm (neni 76). Për këtë emërim nuk është e nevojshme të lëshohet shpallje.

(5) Gjykata në raste urgjente mund të caktojë që nxjerrja e provave të fillojë para se t'i dërgohet kundërshtarit aktvendimi me të cilin miratohet propozimi për sigurimin e provave.

(6) Kundër aktvendimit të gjykatës me të cilin miratohet propozimi për sigurimin e provave, si edhe kundër aktvendimit me të cilin vendoset që nxjerrja e provave të fillojë para se t'i dërgohet kundërshtarit aktvendimi, nuk lejohet ankesë.

Neni 261

(1) Nëse provat janë nxjerrë para se të ngrihet procedura, procesverbali për nxjerrjen e provave do të ruhet në gjykatën në të cilën janë nxjerrë provat.

(2) Nëse procedura është në vijim, kurse sigurimin e provave nuk e ka realizuar gjykata kontestimore, procesverbali do t'i dërgohet gjykatës kontestimore.

Kreu i nëntëmbëdhjetë

PËRGATITJA E DISKUTIMIT KRYESOR

Neni 262

(1) Pas pranimit të padisë bëhen përgatitje për diskutimin kryesor.

(2) Këto përgatitje e përfshijnë ekzaminimin paraprak të padisë, dërgimin e padisë deri te i padituri për përgjigje, mbajtjen e seancës përgatitore për konvokimin e diskutimit kryesor.

(3) Përgatitjen e diskutimit kryesor e drejton kryetari i këshillit.

(4) Gjatë përgatitjes së diskutimit kryesor palët mund të paraqesin parashtrësja në të cilat do t'i cekin faktet, të cilat kanë për qëllim që t'i parashtrojnë në diskutimin kryesor, si edhe provat nxjerrjen e të cilave synojnë ta propozojnë.

Neni 263

(1) Gjatë përgatitjes së diskutimit kryesor deri në seancën për diskutimin kryesor, kryetari i këshillit është i autorizuar të vendosë: për inkuadrimin e pararendësit në kontestin, për pjesëmarrjen e ndërhyrësit, për sigurimin e provave, për ndryshimin e padisë, për shpenzimet e procedurës në rast të revokimit të padisë, për ndërprerjen e procedurës, për masat e përkohshme për sigurim, për bashkimin e procedurave për ndarjen e procedurës, për përcaktimin e afateve gjyqësore apo për vazhdimin e tyre, për konvokimin e seancave ose për shtyrjen e tyre, për kthimin në gjendjen e mëparshme për shkak të lëshimit të afatit apo seancës gjyqësore, për lirimin e palës nga pagesa e shpenzimeve të procedurës, për sigurimin e shpenzimeve

kontestimore, për depozitimin e avancës në emër të shpenzimeve për ndërmarrjen e veprimeve të veçanta në procedurën, për emërimin e përfaqësuesit të përkohshëm, për dërgimin e shkresave gjyqësore, për masat e përmirësimit të parashtrësive, për rregullshmërinë e prokurimeve, si edhe për të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me drejtimin e procedurës.

(2) Kundër vendimeve që i merr kryetari i këshillit gjatë përgatitjes të diskutimit kryesor, dhe të cilët kanë të bëjnë me drejtimin e procedurës, nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 264

Kryetari i këshillit, gjatë përgatitjes të diskutimit kryesor mund të marrë aktgjykim për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes në padi, aktgjykim mbi bazë të pranimit, aktgjykim mbi bazë të heqjes dorë dhe aktgjykim për shkak të mungesës dhe ta pranojë në procesverbal ujdinë e palëve.

Ekzaminimi paraprak i padisë

Neni 265

Pas ekzaminimit paraprak të padisë kryetari i këshillit është i autorizuar që t'i marrë aktvendimet nga neni 263 të këtij ligji, nëse nuk bëhet fjalë për çështje për të cilat sipas natyrës së punëve apo sipas dispozitave të këtij ligji, vendim mund të merret në vijimin e mëtutjeshëm të procedurës.

Neni 266

Kur do të konstatojë se padia është e pakuptueshme ose e paplotë apo se ekzistojnë mangësi që kanë të bëjnë me aftësinë e paditësit ose të paditurit që të bëhen palë në procedurën, ose mangësi në aspekt të përfaqësimit ligjor të palës, ose mangësi që kanë të bëjnë me prokurimin e përfaqësuesit që të ngrejë procedurë kur është i nevojshëm një prokurim i këshillit, kryetari i këshillit për shkak të shmangies së këtyre mangësive, do t'i ndërmarrë masat e nevojshme të parapara në këtë ligj (nenet 75 dhe 101).

Neni 267

(1) Pas ekzaminimit paraprak të padisë kryetari i këshillit merr aktvendim me të cilin hidhet poshtë padia nëse konstaton se zgjidhja e kërkesëpadisë nuk bën pjesë në kompetencën gjyqësore (neni 15) ose se padia nuk është paraqitur në kohë, nëse me rregulla të veçanta është përcaktuar afati për paraqitjen e padisë.

(2) Kryetari i këshillit merr aktvendim me të cilin gjykata shpallet për jokompetente (neni 15 dhe 20) dhe lënda mbartet në gjykatën kompetente.

Neni 268

Nëse konsideron se nuk ka bazë të mjaftueshme për të marrë vendim për ndonjë çështje që është parashtruar gjatë ekzaminimit paraprak të padisë, kryetari i këshillit për këtë çështje do të marrë vendim pas pranimit të përgjigjes së padisë apo në seancën përgatitore.

Përgjigja në padi

Neni 269

(1) Padia me shtojcat i dërgohet të paditurit për përgjigje. Me thirrjen me të cilën dërgohet padia, i padituri do të paralajmërohet se duhet detyrimisht padisë t'i përgjigjet me shkrim, brenda afatit që do ta përcaktojë gjykata, i cili nuk mund të jetë më i shkurtër se 15 ditë nga dita e dërgimit të padisë, e as më i gjatë se 30 ditë nga dita e pranimit të padisë. Gjykata është e obliguar që me thirrjen ta paralajmërojë të paditurin për pasojat juridike nga mosdhënia e përgjigjes me shkrim ndaj padisë brenda afatit të përcaktuar (neni 319).

(2) Me përjashtim, gjykata, nëse këtë e kërkojnë rrethanat e veçanta për këtë rast, dhe në veçanti nëse kjo është e rëndësishme për vendimmarrje sipas propozimit për

përcaktimin e masës së përkohshme, menjëherë mund të konvokojë seancë dhe të urdhërojë që një ekzemplar nga padia t'i dërgohet të paditurit.

Neni 270

(1) Në përgjigjen e padisë i padituri mund të prononcohet për kërkesat dhe të dhënat nga padia dhe të propozojë prova me të cilat i mbështet ato të dhëna.

(2) Nëse i padituri e konteston kërkesëpadinë, në përgjigjen e padisë detyrimisht duhet t'i cekë faktet mbi të cilat i mbështet të dhënat dhe provat e tij me të cilat verifikohen ato fakte. Përgjigjes së padisë, i padituri detyrimisht duhet t'ia bashkëngjisë edhe dokumentet në të cilat thirret, nëse kjo është e mundur.

(3) Pas pranimit të përgjigjes së padisë, kryetari i këshillit përkatësisht gjyqtari individ duke i pasur në konsideratë propozimet dhe të dhënat e palëve do të vlerësojë a do të konvokojë seancë përgatitore ose menjëherë do të konvokojë seancë për diskutimin kryesor.

(4) Pas pranimit të përgjigjes së padisë nëse gjykata konstaton se ndërmjet palëve nuk është kontestuese gjendja faktike dhe se nuk ekzistojnë pengesa të tjera për marrjen e vendimit, gjykata mund të marrë vendim edhe pa mbajtjen e seancës.

(5) Pas pranimit të përgjigjes së padisë, gjykata mund t'i marrë të gjitha aktvendime të cilat mund t'i marrë edhe gjatë ekzaminimit paraprak të padisë.

Seanca përgatitore

Neni 271

Pas pranimit të përgjigjes ndaj padisë apo pas skadimit të afatit për paraqitjen e përgjigjes ndaj padisë, gjykata më së voni brenda afatit prej 15 ditësh mund të konvokojë seancë përgatitore.

Neni 272

(1) Seanca përgatitore duhet të caktohet në atë mënyrë që palëve t'u lihet kohë e mjaftueshme për përgatitje, e më së paku tetë ditë nga pranimit i thirrjes.

(2) Në thirrjen për seancën përgatitore palëve do t'u urdhërohet që në seancë t'i sjellin të gjitha dokumentet që u shërbejnë si provë, si edhe të gjitha lëndët që duhet të shqyrtohen në gjykatë.

(3) Në thirrjen për seancën përgatitore gjykata do t'ua bëjë me dije palëve për konsekuencat e mungesës nga seanca përgatitore, si edhe për atë se duhet detyrimisht më së voni në seancën e parë për diskutim kryesor t'i parashtrorin të gjitha faktet mbi të cilat i mbështesin të dhënat e tyre dhe t'i propozojnë të gjitha provat me të cilat i verifikojnë faktet dhe t'i dorëzojnë të gjitha dokumentet dhe lëndët të cilat kanë për qëllim që t'i përdorin si prova.

(4) Nëse është e nevojshme që për seancën përgatitore të sigurohen shkresa, dokumente ose lëndë të cilat gjenden në atë gjykatë ose te ndonjë organ tjetër shtetëror, organ i administratës shtetërore, te ndonjë organ i njësishëm së vetadministrimit lokal apo te ndonjë person fizik ose juridik të cilit i është besuar kryerja i prokurimeve publike, të cilat pala vetë nuk ka arritur t'i sigurojë, gjykata do të urdhërojë, nëse palët këtë e kanë propozuar, ato shkresa, dokumente përkatësisht lëndë të sigurohen.

Neni 273

(1) Seanca përgatitore fillon me shtjellimin e padisë, dhe mandej i padituri e jep përgjigjen e tij ndaj padisë.

(2) Kur është e nevojshme, kryetari i këshillit do të kërkojë nga palët sqarime në lidhje me të dhënat dhe propozimet e tyre.

(3) Nëse pala ose përfaqësuesi ligjor i palës nuk është në gjendje në mënyrë të qartë dhe të saktë të prononcohet për lëndën për të cilën diskutohet, ndërkaq nuk ka prokurues, kryetari i këshillit ose gjyqtari individ do t'ia bëjë me dije për nevojën që të marrë prokurues.

(4) Nëse pala nuk është në gjendje që menjëherë të autorizojë prokurues, kryetari i këshillit ose gjyqtari individ me propozimin e saj do ta shtyjë seancën, por jo më gjatë se 15 ditë.

Neni 274

(1) Në seancën përgatitore paraprakisht diskutohet për çështje që kanë të bëjnë me pengesat për vijimin e mëtutjeshëm të procedurës, qoftë kryetari i këshillit pas ekzaminimit të padisë ta shtyjë zgjidhjen e këtyre çështjeve, qoftë ato të jenë cekur në përgjigjen e padisë apo në seancën përgatitore. Për këto çështje në seancën përgatitore mund të nxirren prova kur kjo është e nevojshme.

(2) Krahas zgjidhjeve që është i autorizuar t'i marrë sipas ekzaminimit paraprak të padisë, në seancën përgatitore, kryetari i këshillit merr aktvendim për hedhjen poshtë të padisë, nëse konstaton se për kërkesën e padisë tanimë seanca rrjedh, se aktgjykimi për çështjen është i plotfuqishëm, se për lëndën e kontestit është përfunduar barazim gjyqësor apo se nuk ekziston interesi juridik i paditësit për të paraqitur padi për verifikim.

(3) Nëse kryetari i gjykatës nuk e miraton kundërshtimin se ekziston ndonjë pengesë për mbajtjen e procedurës nga paragrafi (2) të këtij neni, do të vazhdojë diskutimi, ndërsa vendim për kundërshtimin do të marrë këshilli bashkë me vendimin për çështjen kryesore, përveç kundërshtimit për kompetencë lokale.

(4) Në seancën përgatitore kryetari i këshillit në aspekt të drejtimit me procedurën i ka të gjitha autorizimet që i kanë kryetari i këshillit dhe këshilli në diskutimin kryesor.

Neni 275

(1) Kur do të konstatojë se nuk ekzistojnë pengesa për mbajtjen e mëtutjeshme të procedurës, gjykata, sipas rezultateve të diskutimit në seancën përgatitore, do të vendos cilit nga dëshmitarët dhe ekspertët e propozuar do të thirren në diskutimin kryesor dhe cilat prova të tjera do të sigurohen. Për atë se cilat nga provat e propozuara do të nxirren, vendos këshilli në diskutimin kryesor.

(2) Nëse gjykata nuk i miraton propozimet e palëve për provat, palët propozimet e tyre mund t'i përsërisin në diskutimin kryesor.

Neni 276

(1) Nëse ndonjëra nga palët propozon që disa fakte kontestuese të verifikohen përmes ekspertizës, gjykata do të caktojë një apo më shumë ekspertë, do të vendosë sipas kërkesës për përjashtim të ekspertit, nëse një kërkesë e këtillë është paraqitur dhe do ta thërrasë njërin apo të dyja palët që ta depozitojnë shumën e nevojshme për shpenzimet e ekspertizës.

(2) Me propozim të palëve kryetari i këshillit mund të caktojë që të bëhet shqyrtim jashtë gjykatës nëse kjo është e nevojshme.

(3) Nëse shqyrtimi duhet të realizohet me pjesëmarrje të ekspertëve, në këto raste gjykata do të përcaktojë ekspertë.

Neni 277

(1) Nëse në seancën përgatitore nuk vjen paditësi i cili është i thirrur me rregull, ndërsa mungesën nuk e arsyeton, padia konsiderohet si e revokuar, nëse me këtë është pajtuar i padituri, kurse nëse i padituri nuk është pranishëm, padia do të konsiderohet si e revokuar nëse brenda afatit prej tetë ditësh pas pranimit të njoftimit për revokimin nuk është prononcuar se atë e kundërshton.

(2) Nëse në seancën përgatitore nuk vjen i padituri i cili është i thirrur me rregull dhe nëse nuk e arsyeton mungesën e tij, ndërkaq për shkak të mungesës nuk ekzistojnë kushte për marrje të aktgjykimit, gjykata do të diskutojë me palën e pranishme.

(3) Nëse në seancën përgatitore cilado qoftë nga palët nuk vjen ndërsa mungesën e arsyetojnë, seanca do të shtyhet.

Konvokimi i seancës për diskutimin kryesor

Neni 278

(1) Në seancën përgatitore gjykata do ta caktojë ditën dhe orën e mbajtjes së seancës për diskutimin kryesor, dëshmitë që do të nxirren, dëshmitarët dhe ekspertët të cilët do të thirren në diskutimin kryesor.

(2) Gjykata do t'i paralajmërojë palët për pasojat nga mungesa në diskutimin kryesor.

(3) Gjykata mund të përcaktojë që diskutimi kryesor të mbahet menjëherë pas seancës përgatitore.

Kreu i njëzetë**DISKUTIMI KRYESOR****Rrjedha e diskutimit kryesor**

Neni 279

Kryetari i këshillit përkatësisht gjyqtari individ e hap diskutimin kryesor dhe e publikon lëndën e diskutimit. Mandej konstaton se a kanë ardhur të gjithë personat e thirrur, dhe nëse nuk kanë ardhur, kontrollojnë se a janë të thirrur me rregull dhe se a kanë arsytet për mungesën e tyre.

Neni 280

(1) Nëse në seancën e parë për diskutim kryesor, si edhe në ndonjë seancë të mëvonshme nuk vjen paditësi i cili është i thirrur me rregull, kurse mungesën nuk e arsyeton, padia konsiderohet si e revokuar në përputhje me nenin 277 paragrafi (1) të këtij ligji.

(2) Nëse në seancën e parë për diskutim kryesor nuk vjen i padituri, ndërsa mungesën nuk e arsyeton dhe për shkak të mungesës nuk ka kushte për t'u marrë aktvendimi, si edhe nëse në ndonjë seancë të mëvonshme mungon i padituri, seanca mund të mbahet.

Neni 281

Nëse nuk është mbajtur seancë përgatitore gjyqtari individ do të veprojë në përputhje me nenin 272 paragrafet (3) dhe (4) të këtij ligji.

Neni 282

(1) Nëse paraprakisht nuk është mbajtur seancë përgatitore, seanca e parë për diskutim kryesor fillon me shtjellimin e padisë, dhe mandej i padituri iu përgjigjet të dhënave në padi.

(2) Nëse para seancës kryesore është mbajtur seancë përgatitore, kryetari i këshillit do ta njoftojë këshillin me rrjedhën dhe rezultatet e kësaj seance. Palët mund ta plotësojnë shtjellimin e kryetarit të këshillit.

(3) Në rrjedhën e mëtutjeshme të diskutimit do të diskutohet për propozimet e palëve për të dhënat faktike me të cilat palët i justifikojnë propozimet e veta, përkatësisht i përgënjeshtrojnë propozimet e kundërshtarit, si dhe për provat e ofruara nga ana e tyre, do të nxirren prova dhe do të shqyrtohen rezultatet nga nxjerrja e tyre.

(4) Palët mund t'i parashtrajnë edhe botëkuptimet e tyre juridike që kanë të bëjnë me lëndën e kontestit.

(5) Kur në këtë ligj është paraparë se pala mund të parashtrrojë kundërshtim ose propozim të caktuar, apo të ndërmarrë ndonjë veprim tjetër kontestimor përdërisa i padituri në diskutimin kryesor nuk fillon me diskutim për çështjen kryesore, këtë kundërshtim ose propozim pala mund ta theksojë ose të ndërmarrë veprim tjetër kontestimor, përdërisa i padituri nuk e mbaron shtjellimin e përgjigjes – ndaj padisë.

Neni 283

(1) Kryetari i këshillit kujdeset që gjatë diskutimit kryesor të nxirren të gjitha provat e pranueshme.

(2) Kryetari i këshillit me parashtrimin e pyetjeve dhe në mënyrë tjetër përkatëse kujdeset që gjatë diskutimit të nxirren të gjitha faktet vendimtare, të plotësohen të dhënat e paplota të palëve për fakte të rëndësishme, të shënohen apo plotësohen mjetet e provave që kanë të bëjnë me të dhënat e palëve dhe në përgjithësi të jepen të gjitha sqarimet e nevojshme që të verifikohet gjendja faktike e rëndësishme për vendimin. Gjykata, nëse kjo është e nevojshme, me palët mund t'i sqarojë çështjet juridike të kontestit.

Neni 284

(1) Nëse nuk është mbajtur seancë përgatitore, në seancën e parë për diskutim kryesor secila palë në shtjellimin e vet duhet t'i parashtrorë të gjitha faktet për justifikimin e propozimeve të veta, të ofrojë prova të mjaftueshme për verifikimin e të dhënave të veta, si dhe të deklarohet për të dhënat dhe për provat e propozuara të palës kundërshtare.

(2) Palët gjatë diskutimit kryesor mund të nxjerrin fakte të reja dhe të propozojnë prova të reja vetëm nëse e bëjnë të besueshme se pa fajin e tyre nuk kanë pasur mundësi që t'i nxjerrin, përkatësisht t'i propozojnë në seancën e parë për diskutim kryesor.

(3) Palët mund të paraqesin parashtresa në të cilat do t'i cekin faktet dhe provat që i propozojnë më së voni në seancën përgatitore ose në seancën e parë për diskutim kryesor.

Neni 285

(1) Nxjerrjen e provave e përcakton këshilli, përkatësisht gjyqtari individ me aktvendim, në të cilin do të ceket fakti kontestues për të cilin duhet të nxirret prova dhe mjete dëshmues.

(2) Provat e propozuara të cilat nuk i konsideron si të rëndësishme për vendimin, këshilli përkatësisht gjyqtari individ do t'i refuzojë dhe në aktvendimin do ta cekë shkakun e refuzimit.

(3) Kundër aktvendimit me të cilin lejohet apo refuzohet nxjerrja e provave nuk lejohet ankesë e veçantë.

(4) Në rrjedhën e mëtejme të procedurës, gjykata nuk është e lidhur me aktvendimin e saj të mëhershëm për nxjerrjen e provave.

Neni 286

(1) Nëse pala kundërshton se zgjidhja e kërkesëpadisë nuk bën pjesë në kompetencën gjyqësore, se gjykata nuk është kompetente reale apo vendore, se për kërkesën e njëjtë është në rrjedhë procedura, se për çështjen ka aktgjykim të plotfuqishëm, se për lëndën e kontestit është lidhur barazim gjyqësor, gjykata do të vendosë se për këto kundërshtime a do të diskutojë dhe vendosë ndaras nga çështja kryesore apo bashkë me të.

(2) Nëse gjykata nuk e aprovon kundërshtimin nga paragrafi (1) i këtij neni, për të cilin është diskutuar bashkë me diskutimin kryesor, ose nëse gjykata pas diskutimit të ndarë nuk e aprovon kundërshtimin dhe nëse vendos që menjëherë të vazhdojë diskutimi kryesor, aktvendimi për kundërshtimin do të inkorporohet në vendimin për diskutimin kryesor.

(3) Kundër aktvendimit me të cilin refuzohet kundërshtimi i palëve nuk lejohet ankesë e veçantë, nëse gjykata ka vendosur që menjëherë të vazhdojë diskutimi për çështjen kryesore.

(4) Dispozitat nga paragrafët (1), (2) dhe (3) të këtij neni, do të aplikohen edhe atëherë kur gjykata sipas detyrës zyrtare do të vendosë që ndaras nga çështja kryesore të diskutojë për atë nëse çështja bën pjesë në kompetencën e gjykatës, nëse gjykata është realisht kompetente, nëse rrjedh procedura, nëse për çështjen ka aktgjykim të plotfuqishëm, nëse paditësi para gjykatës ka hequr dorë nga kërkesëpadia si edhe nëse për lëndën e kontestit është lidhur barazim gjyqësor.

Neni 287

(1) Kur kryetari i këshillit do të përfundojë me dëgjimin e ndonjë dëshmitari, eksperti ose ndonjë palë, anëtarët e këshillit këtij personi në mënyrë të drejtpërdrejtë mund t'i parashtrorë pyetje.

(2) Pala dhe përfaqësuesi i saj apo prokuruesi, me lejen e kryetarit të këshillit në mënyrë të drejtpërdrejtë mund t'i parashtrorë pyetje palës kundërshtare, dëshmitarëve dhe ekspertëve.

(3) Kryetari i këshillit do t'ia ndalojë palës që të parashtrorë ndonjë pyetje të caktuar ose do ta ndalojë përgjigjen në pyetjen e parashtruar, nëse pyetja e përmban edhe mënyrën se si duhet të përgjigjet apo nëse pyetja nuk ka të bëjë me lëndën.

(4) Nëse kryetari i këshillit ndalon që të parashtrorë ndonjë pyetje apo e ndalon dhënien e përgjigjes, pala mund të kërkojë që për këtë të vendosë këshilli.

(5) Me kërkesë të palës në procesverbal do të inkorporohet pyetja të cilën këshilli e ka refuzuar si edhe pyetja për të cilën përgjigjja ndalohet.

Neni 288

(1) Dëshmitarët dhe ekspertët e dëgjuar ngelin në gjykatore, nëse kryetari i këshillit, pas deklarimit të palëve, nuk i lëshon tërësisht ose nuk u lejon të shkojnë apo nuk e përkrahin largimin e tyre të përkohshëm nga gjykatortja.

(2) Kryetari i këshillit mund të përcaktojë që dëshmitarët e dëgjuar më vonë përsëri të thirren dhe edhe një herë të dëgjojnë në praninë apo mungesën e dëshmitarëve dhe ekspertëve të tjerë.

Fjalët përfundimtare

Neni 289

Pas nxjerrjes së të gjitha provave, të dyja palët, duke filluar prej paditësit, e kanë të drejtën që shkurtimisht t'i drejtohen gjykatës me fjalë përfundimtare, me të cilat rumbullakohen aspektet juridike dhe faktike të lëndës.

Neni 290

(1) Kur këshilli konsideron se lënda është e diskutueshme ashtu që të mund të merret vendim, kryetari i këshillit do të kumtojë se diskutimi kryesor është mbyllur, ndërsa më vonë këshilli do të tërhiqet për t'u këshilluar dhe për të votuar për shkak të marrjes të vendimit.

(2) Këshilli mund të vendosë që diskutimin kryesor ta përfundojë edhe kur kanë mbetur që të sigurohen disa shkresa të cilat përmbajnë prova të nevojshme për vendimmarrje ose nëse duhet të pritet procesverbali për provat e nxjerra nga gjyqtari i lutur, ndërkaq palët do të heqin dorë nga diskutimi për ato prova.

Neni 291

Gjatë këshillimit dhe votimit këshilli mund të vendosë që diskutimi kryesor i mbyllur, rishitas të hapet nëse kjo është e nevojshme për shkak të plotësimit të procedurës apo për shkak të sqarimit të disa çështjeve më të rëndësishme.

Transparenca e diskutimit kryesor

Neni 292

(1) Diskutimi kryesor është publik.
 (2) Në diskutimin mund të marrin pjesë vetëm persona me moshë madhore.
 (3) Personat të cilët marrin pjesë në diskutim nuk guxojnë të mbajnë armë apo vegla të rrezikshme.
 (4) Dispozita e paragrafit (3) të këtij neni, nuk ka të bëjë me përfaqësuesit e policisë gjyqësore dhe me sigurimin e personave të cilët marrin pjesë në procedurë.

Neni 293

(1) Këshilli mund ta përjashtojë publikun gjatë gjithë diskutimit kryesor ose vetëm për një pjesë të tij, nëse këtë e kërkojnë interesat për ruajtjen e sekretit zyrtar, afarist ose personal, interesat e rendit publik apo shkaqet e moralit.

(2) Këshilli mund ta përjashtojë publikun edhe në rastet kur me masat për ruajtjen e rendit të parapara në këtë ligj, nuk do të mund të sigurohej mbajtje pa pengesë e diskutimit.

Neni 294

(1) Përjashtimi i publikut nuk ka të bëjë me palët, me përfaqësuesit e tyre ligjor, me të prokuruarit dhe me ndërhyrësit.

(2) Këshilli mund të lejojë që në diskutimin kryesor në të cilin është përjashtuar publiku të marrin pjesë disa persona të caktuar zyrtarë, si edhe punonjës shkencorë dhe publikë, nëse kjo është në interes të detyrës së tyre, përkatësisht të veprimtarisë së tyre shkencore ose publike.

(3) Sipas kërkesës së palës, gjykata mund të lejojë që në diskutim të marrin pjesë më së shumti dy persona të cilët do t'i caktojë ajo.

(4) Kryetari i këshillit do t'i paralajmërojë personat të cilët marrin pjesë në diskutimin në të cilin publiku është përjashtuar se janë të obliguar që të gjithë atë që e kanë mësuar gjatë diskutimit ta ruajnë si sekret dhe do t'ua bëjë me dije për pasojat nga zbulimi i sekretit.

Neni 295

(1) Për përjashtimin e publikut vendos këshilli me aktvendim i cili patjetër duhet të justifikohet dhe publikisht të shpallet.

(2) Kundër aktvendimit për përjashtimin e publikut nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 296

Dispozitat për transparencë në diskutimin kryesor, në përputhje aplikohen edhe në seancën përgatitore, në seancën jashtë nga diskutimi kryesor në praninë e kryetarit të këshillit, si edhe në seancë në prani të gjyqtarit të lutur.

Udhëheqja me diskutimin kryesor

Neni 297

(1) Kryetari i këshillit, përkatësisht gjyqtari individ udhëheq me diskutimin kryesor, i ekzaminon palët, nxjerr prova, u jep fjalë anëtarëve të këshillit, palëve, përfaqësuesve të tyre ligjor dhe të prokuruarve dhe i shpall vendimet e këshillit.

(2) Detyrë e kryetarit të këshillit përkatësisht gjyqtarit individ është që të kujdeset që lënda e kontestit të shqyrtohet gjithanshëm, por procedura të mos shtyhet për këtë, kështu që diskutimi brenda mundësive të përfundojë brenda në një seance.

(3) Nëse personi i cili merr pjesë në seancë i kundërvihet ndonjë mase të kryetarit të këshillit e cila ka të bëjë me udhëheqjen e diskutimit apo ndonjë pyetjeje të cilën e ka parashtruar kryetari i këshillit, anëtar i këshillit ose ndonjë person tjetër i cili merr pjesë në procedurën, për këtë kundërshtim vendos këshilli.

(4) Gjykata nuk është e lidhur me aktvendimin e vet i cili ka të bëjë me udhëheqjen e diskutimit.

(5) Kundër aktvendimit që ka të bëjë me udhëheqjen e diskutimit, nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 298

(1) Jashtë nga seanca për diskutimin kryesor kryetari i këshillit, përkatësisht gjyqtari individ merr aktvendim për përmirësimin e parashtresës, për caktimin e përfaqësuesit të përkohshëm, për rregullshmërinë e prokurimit, për depozitimin e avancës në emër të shpenzimeve për ndërmarrjen e veprimeve të caktuara gjatë procedurës, për lirimimin nga pagesa e shpenzimeve për procedurën, për sigurimin e shpenzimeve kontestimore, për dërgimin e shkresave gjyqësore, për sigurimin e provave, për masat e përkohshme të sigurisë, për ndërprerjen e procedurës, për shpenzimet e procedurës në rast të revokimit të padisë, për konvokimin e seancave dhe për shtyrjen e tyre, për bashkimin e procedurave, si edhe për përcaktimin e afateve për vazhdimin e tyre.

(2) Kryetari i këshillit përkatësisht gjyqtari individ gjithashtu është i autorizuar, që pas pranimit të procesverbalit për nxjerrjen e provave para gjyqtarit të lutur të përcaktojë që të bëhen përmirësimet dhe plotësimet e nevojshme.

(3) Jashtë seancës për diskutim kryesor kryetari i këshillit përkatësisht gjyqtari individ është i autorizuar, sipas deklaratës së të paditurit, përkatësisht të paditësit të dhënë me shkrim apo me gojë në procesverbalin pranë gjykatës kontestimore, të marrë aktgjykim mbi bazë të pranimit përkatësisht aktgjykim mbi bazë të heqjes dorë, si edhe në procesverbal ta inkorporojë barazimin gjyqësor.

Neni 299

(1) Nëse pranë gjykatës së njëjtë janë në rrjedhë më shumë kontest ndërmjet personave të njëjtë, apo në të cilat personi i njëjtë është kundërshtar i paditësve të ndryshëm ose të paditur të ndryshëm, të gjitha këto kontest me vendim të këshillit mund të bashkohen me qëllim të diskutimit të përbashkët, nëse me këtë do të përshpejtohej diskutimi apo do të zvogëloheshin shpenzimet. Për të gjitha kontestet e bashkuara gjykata mund të marrë aktgjykim të përbashkët.

(2) Këshilli mund të përcaktojë për diskutimin e përbashkët para tij, të bashkohen më shumë kontest edhe atëherë kur për disa prej tyre është kompetent gjyqtari individ i gjykatës së njëjtë.

(3) Këshilli mund të vendosë që ndaras të diskutohet për disa kërkesa të veçanta në padinë e njëjtë dhe pas përfundimit të diskutimit të ndarë të merren vendime të veçanta për ato kërkesa.

Neni 300

(1) Kur këshilli do të vendosë që të shtyhet seanca për diskutimin kryesor, kryetari i këshillit do të përkujdeset që për seancën e radhës të sigurohen të gjitha provat nxjerrja e të cilave është caktuar për atë seancë dhe të kryhen përgatitje të tjera që diskutimi të mund të përfundojë brenda asaj seance.

(2) Kur seanca shtyhet, kryetari i këshillit të pranishmëve do t'ua kumtojë ditën dhe orën e seancës së re. Kundër aktvendimit të gjykatës me të cilën shtyhet seanca apo refuzohen propozimet e palëve për shtyrjen e seancës, nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 301

(1) Nëse seanca shtyhet, atëherë seanca e re brenda mundësive do të mbahet para këshillit të njëjtë.

(2) Nëse seanca e re mbahet para këshillit të njëjtë, diskutimi kryesor do të vazhdojë dhe kryetari i këshillit shkurtimisht do ta shtjellojë rrjedhën e seancës së kaluar, por këshilli mund të vendosë që diskutimi të fillojë prej fillimi.

(3) Nëse seanca mbahet para këshillit të ndryshuar, diskutimi kryesor patjetër duhet të fillojë prej fillimi, por këshilli pas deklarimit të palëve për atë, mund të vendosë që rishat të dëgjoen dëshmitarët dhe ekspertët dhe të mos bëhet shqyrtim i ri, por të lexohen procesverbalet për nxjerrjen e provave të reja.

Neni 302

Gjykata gjatë procedurës, në përputhje me nenin 10 paragrafin (2) të këtij ligji, mund ta dënojë palën, përfaqësuesin ligjor, të prokuruarin apo ndërhyrësin, të cilët me veprimet e tyre kontestimore i kanë shpërdorur të drejtat që u njihen me këtë ligj.

Mbajtja e rendit në seancën kryesore

Neni 303

Detyrë e kryetarit të këshillit është që gjatë diskutimit kryesor të përkujdeset për ruajtjen e rendit në gjykatore dhe për dinjitetin e gjykatës.

Neni 304

(1) Nëse personi i cili merr pjesë në procedurë apo personi i cili si dëgjues merr pjesë në diskutim e fyen gjykatën ose të pranishmit e tjerë në procedurën, nëse e pengon punën apo nuk iu nënshtrohet urdhrave të kryetarit të këshillit për ruajtjen e rendit, kryetari i këshillit do t'i bëjë vërejtje. Nëse vërejtja është e pasuksesshme, këshilli personin të cilit i është bërë vërejtja, mund ta përjashtojë nga gjykatorja apo ta dënojë me gjobë me para në përputhje me nenin 10 paragrafin (2) të këtij ligji, ndërkaq edhe mundet ta përjashtojë dhe ta dënojë me gjobë me para.

(2) Nëse pala është përjashtuar nga gjykatorja, seanca do të mbahet edhe pa praninë e saj.

(3) Nëse nga gjykatorja përjashtohet i prokuruari, këshilli me kërkesë të palës do ta shtyjë seancën, kurse në qoftë se pala nuk merr pjesë në seancë, këshilli çdo herë do ta shtyjë seancën dhe do ta njoftojë palën se i prokuruari i saj është përjashtuar nga seanca për shkak të shkeljes së rendit. Shpenzimet e seancës së shtyrë bien mbi të prokuruarin.

(4) Kur gjykata do të dënojë me gjobë me para apo nga gjykatorja do të përjashtojë avokatin ose praktikantin e avokatit si person i prokuruar, për këtë do ta njoftojë Dhomën e Avokatëve të Republikës së Maqedonisë.

(5) Ankesa kundër aktvendimit për gjobën me para apo për përjashtimin nga gjykatorja nuk e ndalon përmbimin e aktvendimit.

Neni 305

Nëse Avokati Publik, përkatësisht personi i cili e zëvendëson, e shkel rendin, kryetari i këshillit për këtë do ta njoftojë Avokatin Publik të Republikës së Maqedonisë, kurse këshilli mund ta shtyjë seancën dhe nga ai mund të kërkojë që të caktojë person tjetër që të marrë pjesë në seancë.

Neni 306

Autorizimet e kryetarit të këshillit dhe këshillit për ruajtjen e rendit të diskutimit kryesor, i përkasin kryetarit të këshillit të seancës përgatitore dhe të seancës jashtë nga diskutimi kryesor, si edhe gjyqtarit të lutur.

Kreu i njëzetënjëtë

BARAZIMI GJYQËSOR

Neni 307

(1) Palët gjatë gjithë procedurës para gjykatës kontestimore mund të lidhin barazim për lëndën e kontestit (barazim gjyqësor).

(2) Barazimi mund t'i përkasë gjithë kërkesëpadisë ose vetëm një pjesë të saj.

(3) Gjykata gjatë procedurës do t'ua bëjë me dije palëve për mundësinë e barazimit gjyqësor dhe do t'u ndihmojë që të lidhin barazim.

(4) Para gjykatës nuk mund të lidhet barazim në aspekt të kërkesave, të cilat palët nuk mund t'i kenë në dispozicion (neni 3 paragrafi (3)).

(5) Kur gjykata e shkallës së parë do të marrë aktvendim me të cilin nuk e lejon barazimin e palëve, do ta ndërpresë procedurën përderisa ky aktvendim nuk bëhet i plotfuqishëm.

Neni 308

(1) Ujdia e palëve për barazim inkorporohet në procesverbal.

(2) Barazimi është i lidhur kur palët pasi që u është lexuar procesverbali për barazim do ta nënshkruajnë procesverbalin.

(3) Palëve sipas kërkesës së tyre do t'u lëshohet kopje e vërtetuar e procesverbalit në të cilin është inkorporuar barazimi.

Neni 309

Gjykata gjatë gjithë procedurës sipas detyrës zyrtare do të kujdeset për atë se a mbahet procedurë për lëndë për të cilën paraprakisht është lidhur barazim gjyqësor dhe nëse konstaton se mbahet procedurë për lëndë për të cilën tanimë është lidhur barazim gjyqësor, padinë to ta hedhë poshtë.

Neni 310

(1) Personi i cili ka për qëllim të paraqesë padi, përmes gjykatës të shkallës së parë në rajonin e të cilit pala kundërshtare ka vendbanim përkatësisht vendqëndrim mund të tentojë që të lidhë barazim.

(2) Gjykata pranë të cilit është dërguar propozimi i këtillë do ta thërrasë palën kundërshtare dhe do ta njoftojë me propozimin për barazim.

(3) Shpenzimet për këtë procedurë i mbart paraqitësi i propozimit.

Kreu i njëzetedytë

AKTGJYKIMI

Neni 311

(1) Me aktgjykimin gjykata vendos për çështjen kryesore dhe për kërkesat e dorës së dytë.

(2) Nëse ekzistojnë më shumë kërkesa, gjykata për të gjitha kërkesat sipas rregullit do të vendosë me një aktgjykim.

(3) Nëse më shumë kontest janë bashkuar për shkak të diskutimit të përbashkët, ndërsa për vendim përfundimtar është pjekur vetëm njëra kontest, atëherë mund të merret aktgjykim për atë kontest.

Neni 312

(1) Gjykata të paditurit mund t'i urdhërojë që të realizojë një bërje të caktuar, vetëm nëse ajo ka arritur deri në përfundimin e diskutimit kryesor.

(2) Nëse gjykata e miraton kërkesën për asistencë mund ta obligojë të paditurin edhe për bërje të cilat ende nuk kanë arritur.

(3) Aktgjykimin, me të cilin i padituri obligohet që të dorëzojë apo të marrë sende të dhëna hua ose me qira, mund të merret edhe para pushimit të këtyre raporteve.

Neni 313

Nëse paditësi në padi kërkon që t'i adjudikohet një send i caktuar, dhe njëkohësisht në padi ose deri në përfundimin e diskutimit kryesor ka deklaruar se pajtohet që në vend të sendit të pranojë një shumë të caktuar në para, gjykata, nëse e miraton kërkesëpadinë, në aktgjykim do të shqiptojë se i padituri mund të lirohet nga dhënia e sendit nëse e paguan shumën në para.

Neni 314

(1) Kur palës në aktgjykimin i urdhërohet që të realizojë ndonjë bërje do të përcaktohet afati brenda të cilit është e detyruar që ta realizojë këtë bërje.

(2) Nëse me rregulla të tjera ndryshe nuk është përcaktuar, afati i realizimit të bërjes është pesëmbëdhjetë ditë, por për bërjet që nuk bëjnë pjesë në pagesat me para, gjykata mund të përcaktojë afat më të gjatë. Në kontestet kambiale dhe në ato të çeqeve ky afat është tetë ditë.

(3) Afati për realizimin e bërjes fillon të rrjedhë ditën e parë pas dërgimit të kopjes së aktgjykimin deri te pala të cilës i është urdhëruar realizimi.

Aktgjykimin i pjesshëm

Neni 315

(1) Nëse mbi bazë të diskutimit për vendim përfundimtar janë pjekur disa nga shumica e kërkesëpadive, ose nëse vetëm një pjesë e kërkesës është pjekur për vendim përfundimtar, gjykata në aspekt të kërkesës së pjekur përkatësisht për një pjesë të kërkesës mund ta përfundojë diskutimin dhe të marrë aktvendim (aktvendim i pjesshëm). Gjatë vlerësimit nëse do të marrë aktvendim të pjesshëm, gjykata në veçanti do ta ketë në konsideratë madhësinë e kërkesës ose të pjesës së kërkesës e cila është pjekur për vendim.

(2) Gjykata duhet detyrimisht pa shtyrje të marrë aktgjykimin të pjesshëm, nëse mbi bazë të pranimit apo heqjes dorë nga më shumë kërkesa të cekura vetëm disa janë pjekur për vendim përfundimtar, apo nëse vetëm një pjesë e kërkesës është pjekur për vendimmarje.

(3) Nëse kërkesëpadia e cila ka të bëjë me më shumë ndërgjyqës (neni 190) është pjekur për vendim përfundimtar mbi bazë të pranimit apo heqjes dorë vetëm ndaj ndonjërit nga kontestet, ose nëse ndonjëra nga kërkesëpaditë e cila ka të bëjë me ndërgjyqës të ndryshëm e cila është pjekur për vendim përfundimtar mbi bazë të pranimit apo heqjes dorë, gjykata duhet detyrimisht të marrë aktgjykimin të pjesshëm vetëm ndaj kontestit për të cilin bëhet fjalë.

(4) Gjykata mund të marrë aktgjykim të pjesshëm në rastin nga paragrafi (1) i këtij neni, përkatësisht duhet detyrimisht të marrë aktgjykim të pjesshëm në rastet nga paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, edhe kur është paraqitur kundërpadi, nëse për vendim është pjekur kërkesa nga padia apo kundërpadia.

(5) Në aspekt të mjeteve juridike dhe përmbartimit, aktgjykimi i pjesshëm konsiderohet si aktgjykim i mëvetëshëm.

(6) Në rast të ankesës kundër aktgjykimit të pjesshëm, gjykata do t'i shumojë shkresat e lëndës dhe së bashku me kopjen e vendimit dhe ankesës dhe me përgjigjen e ankesës do t'i dërgojë pranë gjykatës së shkallës së dytë, ndërsa procedura sa u përket kërkesave ose një pjese të kërkesës për të cilën nuk ka vendosur do të vazhdojë. Në mënyrë të njëjtë gjykata e shkallës së parë do të veprojë edhe atëherë kur kundër aktgjykimit të pjesshëm është deklaruar mjet juridik i jashtëzakonshëm.

(7) Gjykata do të veprojë në përputhje me dispozitat e paragrafit (1), (2) dhe (3) të këtij neni, dhe në rast të bashkimit të dy apo më shumë kontestëve për shkak të diskutimit dhe vendimmarrjes së përbashkët.

Ndëraktgjykimi

Neni 316

(1) Nëse i padituri e ka kontestuar bazën e kërkesëpadiës dhe shumën e kërkesëpadiës, kurse sa i përket bazës çështja është pjekur për marrjen e vendimit, gjykata për shkak të përputhshmërisë fillimisht mund të marrë aktgjykim vetëm për bazën e kërkesëpadiës (ndëraktgjykim).

(2) Deri në hyrje në fuqi të ndëraktgjykimit gjykata do ta ndërpresë diskutimin për shumën e kërkesëpadiës.

Aktgjykimi mbi bazë të pranimit

Neni 317

(1) Nëse i padituri deri në përfundimin e diskutimit kryesor e pranon kërkesëpadiinë, gjykata pa diskutim të mëtejshëm do të marrë aktgjykim me të cilin e miraton kërkesëpadiinë (aktgjykim mbi bazë të pranimit).

(2) Gjykata nuk do të marrë aktgjykim mbi bazë të pranimit edhe atëherë kur janë përmbushur kushtet e nevojshme, nëse zbulon se bëhet fjalë për kërkesë të cilën palët nuk mund ta kenë në dispozicion (neni 3 paragrafi (3)).

(3) Marrja e aktgjykimit mbi bazë të pranimit do të shtyhet nëse paraprakisht është e nevojshme të sigurohen njoftime për rrethanat nga paragrafi (2) të këtij neni.

(4) Pranimin ndaj kërkesëpadiisë, në seancë apo me parashtrësë të shkruar, i padituri edhe pa pajtimin e paditësit mund ta revokojë deri në marrjen e aktgjykimit.

Aktgjykimi mbi bazë të heqjes dorë

Neni 318

(1) Nëse paditësi deri në përfundimin e diskutimit kryesor heq dorë nga kërkesëpadia, gjykata pa diskutim të mëtejshëm do të marrë aktgjykim me të cilin e refuzon kërkesëpadiinë (aktgjykim mbi bazë të heqjes dorë).

(2) Për heqjen dorë nga kërkesëpadia nuk nevojitet pëlqimi i të paditurit.

(3) Gjykata nuk do të marrë aktgjykim mbi bazë të heqjes dorë edhe atëherë kur janë përmbushur kushtet e nevojshme, nëse zbulon se bëhet fjalë për kërkesë të cilën palët nuk mund ta kenë në dispozicion (neni 3 paragrafi (3)).

(4) Marrja e aktgjykimit mbi bazë të heqjes dorë do të shtyhet nëse është e nevojshme që për rrethanat nga paragrafi (3) të këtij neni, paraprakisht të sigurohen njoftime.

(5) Heqjen dorë nga kërkesëpadia, në seancë apo me parashtrësë të shkruar, paditësi edhe pa pajtimin e të paditurit mund ta revokojë deri në marrjen e aktgjykimit.

Aktgjykimi për shkak të mosparaqitjes përgjigje në padi

Neni 319

(1) Nëse i padituri nuk paraqet përgjigje ndaj padisë brenda afatit të përcaktuar, gjykata do të marrë aktgjykim me të cilin e miraton kërkesëpadiinë (aktgjykim për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë) nëse janë përmbushur kushtet si vijon, nëse:

1) të paditurit, padinë dhe thirrjen për dhënien e përgjigjes në padi i janë dërguar me rregull;

2) mbështetja e kërkesëpadiisë del nga faktet e cekura në padi;

3) faktet mbi të cilat bazohet kërkesëpadia nuk janë kundërshtim me provat të cilat paditësi i ka paraqitur apo janë fakte botërisht të njohura; dhe

4) nuk ekzistojnë rrethana botërisht të njohura nga të cilat del se i padituri prej shkaqeve të arsyeshme është penguar që të paraqesë përgjigje ndaj padisë.

(2) Nuk do të merret aktgjykim për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë edhe atëherë kur janë përmbushur kushtet nga paragrafi (1) të këtij neni, nëse gjykata zbulon se bëhet fjalë për kërkesa të cilat palët nuk mund t'i kenë në dispozicion (neni 3 paragrafi(3)).

(3) Marrja e aktgjykimit për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë do të shtyhet nëse është e nevojshme të sigurohen njoftime për rrethanat nga paragrafi (2) të këtij neni.

(4) Nëse nga faktet e cekura në padi nuk del mbështetja e kërkesëpadiisë, gjykata do të mbajë seancë përgatitore dhe nëse në atë seancë nuk e ndryshon padinë, do të marrë aktgjykim me të cilin refuzohet kërkesëpadia.

(5) Marrja e aktgjykimit për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë, mund të shtyhet edhe nëse nuk ka prova se të paditurit padia dhe thirrja për dhënien e përgjigjes ndaj padisë i është dërguar në mënyrë të rregullt, ndërsa padyshim se i janë dërguar. Në këtë rast gjykata do të përcaktojë afat për dërgim i cili në Republikën e Maqedonisë nuk mund të jetë më i gjatë se 30 ditë, përkatësisht jo më i gjatë se gjashtë muaj për dërgim jashtë shtetit, të ekzaminohet nëse padia dhe thirrja për dhënien e përgjigjes ndaj padisë, të paditurit i janë dërguar në mënyrë të rregullt. Nëse konstatohet se brenda atij afati shkresat të paditurit i janë dërguar në rregull, gjykata do të marrë aktgjykim për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë.

(6) Kundër aktvendimit të gjykatës me të cilin refuzohet propozimi i paditësit që të marrë aktgjykim për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë, nuk lejohet ankesë e veçantë.

(7) Në rastet nga paragrafët (3) dhe (5) të këtij neni, aktgjykimi për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë mund të merret edhe pa dëgjimin e palëve.

Aktgjykimi për shkak të mungesës

Neni 320

(1) Kur i padituri në përgjigjen e padisë nuk e ka kontestuar kërkesëpadiinë, ose nuk do të vijë në seancën përgatitore deri në përfundimin e saj, apo në seancën e parë për diskutimin kryesor nëse seancë përgatitore nuk është mbajtur ose nëse vjen në këto seanca por nuk dëshiron të hyjë në diskutime apo largohet nga seanca, ndërsa nuk e konteston kërkesëpadiinë, do të merret aktgjykim me të cilin miratohet kërkesëpadia (aktgjykim për shkak të mungesës), nëse janë plotësuar kushtet si vijojnë nëse:

1) i padituri është thirrur me rregull;

2) paditësi propozon që të merret aktgjykim për shkak të mungesës;

3) i padituri përgjigjen ndaj padisë apo me parashtrësë tjetër nuk e ka kontestuar kërkesëpadiinë;

4) mbështetja e kërkesëpadiisë del nga faktet e cekura në padi;

5) faktet mbi të cilat bazohet kërkesëpadia nuk janë kundërshtim me provat të cilat paditësi i ka paraqitur apo me faktet që janë botërisht të njohura; dhe

6) nuk ekzistojnë rrethana botërisht të njohura nga të cilat del se të paditurin e kanë penguar shkaqe të arsyeshme që të vijë në seancë.

(2) Nuk do të merret aktgjykim për shkak të mungesës edhe atëherë kur janë përmbushur kushtet nga paragrafi (1) të këtij neni, nëse gjykata zbulon se bëhet fjalë për kërkesë të cilën palët nuk mund ta kenë në dispozicion (neni 3 paragrafi (3)).

(3) Marrja e aktgjykimit për shkak të mungesës do të shtyhet nëse paraprakisht është e nevojshme të sigurohen njoftime për rrethanat nga paragrafi (2) të këtij neni.

(4) Nëse nga faktet e cekura në padi nuk del mbështetja e kërkesëpadisë, ndërsa padia në seancë nuk është ndryshuar, gjykata do të marrë aktgjykim me të cilin refuzohet kërkesëpadia.

(5) Marrja e aktgjykimit për shkak të mungesës mund të shtyhet edhe në rast se nuk ka provë se i padituri është i thirrur me rregull, ndërkaq padyshim se i është dërguar thirrje. Në këtë rast, kryetari i këshillit do të përcaktojë afat, i cili nuk mund të jetë më i gjatë se tridhjetë ditë për dërgimin brenda shtetit përkatësisht më i gjatë se gjashtë muaj për dërgimin jashtë shtetit, të ekzaminohet nëse i padituri është thirrur me rregull. Nëse brenda këtij afati verifikohet se i padituri është thirrur me rregull, atëherë kryetari i këshillit do të marrë aktgjykim për shkak të mungesës.

(6) Kundër aktvendimit të gjykatës me të cilin refuzohet propozimi i paditësit që të merret aktgjykim për shkak të mungesës, nuk lejohet ankesë e veçantë.

(7) Në rastet e parapara në paragrafët (3) dhe (5) të këtij neni, aktgjykimi për shkak të mungesës gjykata mund të marrë edhe pa dëgjimin e palëve.

Aktgjykimi pa mbajtjen e diskutimit

Neni 321

Nëse i padituri në përgjigjen ndaj padisë i ka pranuar faktet vendimtare, pavarësisht nga ajo se e ka kontestuar kërkesëpadinë, gjyqtari individ përkatësisht kryetari i këshillit pa konvokimin e seancës mund të marrë aktgjykim (nenet 311 dhe 315), nëse nuk ekzistojnë pengesa të tjera për marrjen e tij.

Plotfuqishmëria e aktgjykimit

Neni 322

(1) Aktgjykimi i cili më nuk mund të përgënjeshtrohet me ankesë bëhet i plotfuqishëm nëse me atë është vendosur për kërkesën e padisë apo kundërpadisë.

(2) Gjykata gjatë gjithë procedurës sipas detyrës zyrtare kujdeset nëse çështja është adjudikuar plotfuqishëm dhe nëse konstaton se procedura është ngritur për kërkesë për të cilën tani më ka vendim të plotfuqishëm, padinë do ta hedhë poshtë.

(3) Nëse në aktgjykim është vendosur për kërkesë të cilën i padituri e ka cekur përmes kundërshtimit për shkak të kompensimit, vendimi për ekzistimin apo mosekzistimin e kësaj kërkesë bëhet i plotfuqishëm.

Neni 323

(1) Gjykata është e lidhur me aktgjykimin e vet menjëherë pas shpalljes.

(2) Aktgjykimi ndaj palëve ka veprim prej ditës kur u është dorëzuar.

Marrja dhe shpallja e aktgjykimit

Neni 324

(1) Gjykata, aktgjykimin e merr dhe shpall në emër të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë.

(2) Kur diskutimi kryesor mbahet para këshillit, aktgjykimin e merr kryetari i këshillit dhe anëtarët e këshillit të cilët merren pjesë në seancën në të cilën është përfunduar diskutimi kryesor.

(3) Aktgjykimi merret menjëherë pas përfundimit të diskutimit kryesor dhe futet në procesverbal dhe të njëjtin e publikon gjyqtari individ, përkatësisht kryetari i këshillit.

(4) Në lëndët më të komplikuar gjykata mund ta shtyjë marrjen e aktvendimit për 15 ditë nga dita e përfundimit të diskutimit kryesor. Brenda këtij afati gjykata detyrimisht duhet të mbajë seancë në të cilën do ta shpallë aktgjykimin. Seancën për shpalljen e aktgjykimit gjykata detyrimisht duhet ta konvokojë në seancën në të cilën diskutimi kryesor është përfunduar, dhe kjo do të mbahet pavarësisht nga ajo se palët për këtë a janë njoftuar, përkatësisht a kanë marrë pjesë në atë seancë.

(5) Në rastin nga neni 290 paragrafi (2) të këtij ligji, aktgjykimi do të merret dhe shpallet më së voni brenda afatit prej tetë ditësh nga dita e pranimit të shkresës përkatësisht procesverbalit.

Neni 325

(1) Kur aktgjykimi shpallet, kryetari i këshillit, përkatësisht gjyqtari individ publikisht do ta kumtojë aktgjykimin dhe shkurtimisht mund t'i kumtojë shkaqet e aktgjykimit.

(2) Gjatë shpalljes së aktgjykimit mund të kumtohet se gjykata ka vendosur që për vlerësimin e shpenzimeve të vendoset në mënyrë plotësuese. Në këtë rast vlerësimin e shpenzimeve e bën kryetari i këshillit, ndërkaq vendimi futet në pjesën e shkresave të aktgjykimit.

(3) Nëse publiku në diskutimin kryesor është përjashtuar, kumtimi i aktgjykimit çdoherë do të lexohet publikisht, kurse gjykata do të vendosë nëse dhe në cilën masë do të përjashtohet publiku gjatë shpalljes së shkaqeve të aktgjykimit.

(4) Të gjithë të pranishmit leximin e kumtimit të aktgjykimit do ta dëgjojnë duke qëndruar në këmbë.

Përpilimi dhe dërgimi i aktgjykimit

Neni 326

(1) Aktgjykimi i shpallur detyrimisht duhet të përpilohet në formë të shkruar brenda afatit prej tetë ditësh, kurse në lëndët më të komplikuar ekskluzivisht brenda afatit prej 15 ditësh, nga dita e shpalljes.

(2) Originalin e aktgjykimit e nënshkruan kryetari i këshillit, përkatësisht gjyqtari individ.

(3) Palëve u dërgohet kopje e vërtetuar e aktgjykimit duke ua bërë me dije për të drejtën e paraqitjes së mjeteve juridike kundër aktgjykimit.

Neni 327

(1) Aktgjykimi i përpiluar me shkrim patjetër duhet të ketë hyrje, shqiptim dhe justifikim.

(2) Në përmbajtjen e hyrjes së aktvendimit ceket: se aktgjykimi kumtohet në emër të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë, emërtimi i gjykatës, emri dhe mbiemri i kryetarit dhe anëtarëve të këshillit, përkatësisht të gjyqtarit individ, emri dhe mbiemri, profesioni dhe vendbanimi, përkatësisht vendqëndrimi i palëve, i përfaqësuesve dhe të prokuruarve të tyre, shpjegim i shkurtër i lëndës së kontestit, dita e përfundimit të diskutimit kryesor, emërimi i palëve, i përfaqësuesve dhe të prokuruarve të tyre të cilët kanë marrë pjesë në atë seancë, si dhe dita e marrjes së aktgjykimit.

(3) Kumtimi i aktgjykimit e përmban vendimin e gjykatës për miratimin apo refuzimin e disa kërkesave që kanë të bëjnë me çështjen kryesore dhe të kërkesave të dorës së dytë dhe vendim për ekzistimin apo mosekzistimin e kërkesës së cekur për shkak të kompensimit (neni 322).

(4) Në justifikimin gjykata do t'i parashtrijë: kërkesat e palëve dhe të dhënat e tyre për faktet mbi të cilat bazohen ato kërkesa, provat, faktet vendimtare të cilat i kanë verifikuar, si edhe rregullat mbi të cilat gjykata e ka mbështetur aktgjykimin.

(5) Në justifikimin e aktgjykimit për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë, aktgjykimit për

shkak të mungesës, aktgjykimit për shkak të mosmbajtjes së diskutimit, aktgjykimit mbi bazë të pranimit ose aktgjykimit mbi bazë të heqjes dorë apo aktgjykimit me të cilin do të refuzohet revizioni si i pabazë do të parashtrohen vetëm shkaqet që e arsyetojnë marrjen e aktgjykimeve të këtitilla.

Aktgjykimi plotësues

Neni 328

(1) Nëse gjykata ka bërë lëshim që të vendosë për të gjithë kërkesat për të cilat patjetër duhet të vendoset me aktgjykimin apo nëse ka bërë lëshim që të vendosë për një pjesë të kërkesës, pala brenda afatit prej pesëmbëdhjetë ditësh nga dita e pranimit të aktgjykimit, mund t'i propozojë gjykatës kontestimore që të bëhet plotësim i aktgjykimit.

(2) Kryetari i këshillit do ta hedhë poshtë përkatësisht do të refuzojë, pa mbajtje të seancës, propozimin jo në kohë apo të pabazuar për plotësimin e aktgjykimit.

Neni 329

(1) Kur kryetari i këshillit do të konstatojë se propozimi për plotësimin e aktgjykimit është i bazuar, do të konvokojë diskutim kryesor para

këshillit për shkak të marrjes së aktvendimit për kërkesën e pazgjithur (aktgjykim plotësues).

(2) Aktgjykimi plotësues mund të merret edhe pa hapjen e serishme të diskutimit kryesor nëse këtë aktgjykim e merr këshilli i njëjtë i cili e ka marrë edhe aktgjykimin e parë, ndërkaq kërkesa në aspekt të së cilës kërkohet plotësim mjaftueshëm është diskutuar.

(3) Nëse këshilli konstaton se propozimi për marrjen e aktgjykimit plotësues nuk është paraqitur në kohë apo se është i pabazuar, do ta hedhë poshtë përkatësisht propozimin do ta refuzojë me aktvendim.

(4) Nëse propozimi për plotësimin e aktgjykimit ka të bëjë vetëm me shpenzimet e procedurës, vendim për propozimin merr kryetari i këshillit pa mbajtje të seancës.

Neni 330

(1) Nëse krahas propozimit për plotësimin e aktgjykimit është paraqitur ankesë kundër aktgjykimit, gjykata e shkallës së parë do ta ndërpresë dërgimin e kësaj anekese pranë gjykatës së shkallës së dytë, derisa nuk merret vendim për propozimin për plotësimin e aktgjykimit dhe përderisa nuk skadon afati për ankesë kundër këtij dëndmi.

(2) Nëse kundër vendimit për plotësimin e aktgjykimit paraqitet ankesë, atëherë kjo ankesë së bashku me ankesën kundër aktgjykimit të parë, do të dërgohet pranë gjykatës së shkallës së dytë.

(3) Nëse aktgjykimi i shkallës së parë hidhet poshtë me ankesë vetëm për shkak të asaj se gjykata e shkallës së parë nuk ka vendosur për të gjitha kërkesat e palëve që janë lëndë e kontestit, ankesa do të konsiderohet si propozim i palës që të merret aktgjykim plotësues.

Përmirësimi i aktgjykimit

Neni 331

(1) Gabimet në emrat dhe numrat, si edhe gabime të tjera evidente gjatë shkrimit apo llogaritjes, mangësitë në formën dhe mospërputhjen e kopjes së aktgjykimit me origjinalin, në çdo kohë do t'i përmirësojë kryetari i këshillit, përkatësisht gjyqtari individ.

(2) Përmirësimi do të bëhet me aktvendim të veçantë dhe do të futet në fund të origjinalit, kurse palëve do t'u dërgohet kopje nga aktvendimi.

(3) Nëse ndërmjet origjinalit dhe kopjes së aktgjykimit ekziston mospërputhje në aspekt të ndonjë vendimi të përmbajtur në kumtimin e aktgjykimit, deri te palët do të dërgohet kopja e përmirësuar e aktgjykimit me theks të veçantë se me këtë kopje të aktgjykimit zëvendësohet kopja e mëparshme e aktgjykimit. Në këtë rast afati i

paraqitjes së mjetit juridik në aspekt të pjesës së përmirësuar të aktgjykimit rrjedh prej ditës së dërgimit të kopjes së përmirësuar të aktgjykimit.

(4) Për përmirësimin e aktgjykimit gjykata mund të vendosë pa dëgjimin e palëve.

Kreu i njëzetetretë

AKTVENDIMI

Neni 332

(1) Të gjitha aktvendime që merren në seancë i shpall kryetari i këshillit përkatësisht gjyqtari individ.

(2) Aktvendimi i cili është shpallur në seancë do t'u dërgohet palëve me kopje të vërtetuar vetëm nëse kundër këtij aktvendimi lejohet ankesë e veçantë, ose nëse mbi bazë të aktvendimit menjëherë mund të kërkohet përbarim, apo nëse këtë e kërkon të drejtuarit me procedurën.

(3) Gjykata lidhet me aktvendimet e veta nëse ato nuk kanë të bëjnë me të drejtuarit e procedurës apo nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar diçka tjetër.

(4) Kur aktvendimi nuk dërgohet me shkrim, kjo ndaj palëve ka veprim, menjëherë pasi që të shpallet.

Neni 333

(1) Aktvendimet të cilat i merr gjykata jashtë nga seanca, palëve u kumtohen përmes dërgimit të kopjes së vërtetuar të aktvendimit.

(2) Nëse me aktvendimin paraprakisht është refuzuar propozimi i njëres palë pa dëgjimin paraprak të palës kundërshtare, pranë asaj pale nuk do të dërgohet aktvendimi.

Neni 334

(1) Aktvendimi patjetër duhet të justifikohet nëse me atë refuzohet propozimi i palës apo nëse me atë zgjidhen propozime të palëve të cilat ndërmjet tyre janë në kundërshtim, kurse mund të justifikohet edhe në raste të tjera kur kjo do të jetë e nevojshme.

(2) Përpilimi me shkrim i aktvendimit ç' do herë duhet të përmbajë hyrje dhe shqiptim, kurse justifikim vetëm nëse sipas paragrafit (1) të këtij neni, aktvendimi patjetër të justifikohet.

Neni 335

Aktvendimet e plotfuqishme për dënime të kumtuara sipas dispozitave të këtij ligji, përbarohen sipas detyrës zyrtare.

Neni 336

Dispozitat e nenit 314, nenit 323 paragrafit (2), nenit 324 paragrafit (2), nenit 325 paragrafit (2) dhe prej nenit 326 deri në nenin 331 të këtij ligji, do të aplikohen në përputhje edhe mbi aktvendimet.

B. Procedura sipas mjeteve juridike

Kreu i njëzetekatërt

MJETET JURIDIKE TË RREGULLTA

1. Ankesë kundër aktgjykimit

E drejta në ankesë

Neni 337

(1) Kundër aktgjykimit të marrë në shkallë të parë palët mund të paraqesin ankesë brenda afatit prej pesëmbëdhjetë ditësh nga dita e dërgimit të kopjes së aktgjykimit, nëse në këtë ligj ndryshe nuk është përcaktuar. Në kontestet kambiale dhe në ato të çeqeve ky afat është tetë ditë.

(2) Ankesa e paraqitur me kohë e parandalon aktgjykimin që të bëhet i plotfuqishëm në pjesën e cila hedhet poshtë me ankesën.

(3) Për ankesën kundër aktgjykimit vendos gjykata e shkallës së dytë.

Neni 338

(1) Pala mund të heqë dorë nga e drejta për ankesë nga momenti i shpalljes së aktgjykimit, apo nga momenti kur do t'i dërgohet kopja e aktgjykimit.

(2) Deri në marrjen e vendimit në gjykatën e shkallës së dytë, pala mund të heqë dorë nga ankesa e paraqitur.

(3) Heqja dorë nga ankesa nuk mund të revokohet.

Përmbajtja e ankesës

Neni 339

Krahas të dhënave që patjetër duhet t'i përmbajë çdo parashtrësë (neni 98), ankesa duhet të përmbajë edhe:

1) caktimin e aktgjykimit kundër të cilit paraqitet ankesë;

2) deklaratë se aktgjykimi hedhet poshtë në tërësi apo në një pjesë e caktuar;

3) shkakun e ankesës; dhe

4) nënshkrim të paraqitësit të ankesës.

Neni 340

(1) Nëse mbi bazë të të dhënave nga ankesa nuk mund të përcaktohet se cili aktgjykim hedhet poshtë ose nëse ankesa nuk është nënshkruar (ankesë jo e plotë), gjykata e shkallës së parë me aktvendim kundër të cilit nuk lejohet ankesë, do ta thërrasë ankuesin që në afat të caktuar ta plotësojë apo përmirësojë ankesën përmes parashtrësës ose në procesverbal pranë asaj gjykate.

(2) Nëse ankuesi brenda afatit të caktuar nuk vepron sipas kërkesës së gjykatës, atëherë gjykata me aktvendim do ta hedhë poshtë ankesën si jo të plotë.

(3) Nëse ankesa sipas përmbajtjes së saj ka mangësi të tjera, atëherë gjykata e shkallës së parë do ta dërgojë ankesën pranë gjykatës së shkallës së dytë duke mos e thirrur ankuesin që ta plotësojë apo përmirësojë.

Neni 341

(1) Në ankesë nuk mund të futen fakte të reja e as të propozohen prova të reja, përveç nëse kanë të bëjnë me cenime esenciale të dispozitave nga procedura kontestimore për shkak të së cilave mund të paraqitet ankesë.

(2) Nëse pala gjatë procedurës së shkallës së parë nuk ka paraqitur kundërshtim për parashkrim apo kundërshtim për kompensim, përkatësisht ndonjë kundërshtim tjetër juridiko-material ose juridiko-procedural për çështje për të cilat gjykata e shkallës së parë sipas detyrës zyrtare nuk kujdeset, atëherë pala këtë kundërshtim nuk mund ta fusë në ankesë.

Shkaqet për të cilat mund të hedhet poshtë aktgjykimi

Neni 342

(1) Aktgjykimi mund të hedhet poshtë:

1) për shkak të cenimit esencial të dispozitave të procedurës kontestimore;

2) për shkak të gjendjes së gabuar ose jo të plotë të përcaktuar faktike; dhe

3) për shkak të aplikimit të gabuar të së drejtës materiale.

(2) Aktgjykimi për shkak të mungesës, aktgjykimi për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë dhe aktgjykimi pa mbajtjen e diskutimit, nuk mund të hedhet poshtë për shkak të gjendjes së gabuar ose jo të plotë të përcaktuar faktike.

(3) Aktgjykimi mbi bazë të pranimit dhe aktgjykimi mbi bazë të heqjes dorë mund të hedhet poshtë për shkak të cenimit esencial të dispozitave të procedurës kontestimore ose për shkak se deklarata për pranimit përkatësisht për heqje dorë është dhënë në lajthitje apo nën ndikim të dhunës apo mashtrimit.

(4) Nëse aktgjykimi mbi bazë të pranimit dhe aktgjykimi mbi bazë të heqjes dorë hedhet poshtë për shkak se deklarata për pranimit ose heqje dorë është dhënë në lajthitje ose nën ndikimin e dhunës, mashtrimit apo kërcënimit, atëherë pala në padi mund të fusë fakte të reja dhe të propozojë prova të reja të cilat kanë të bëjnë me këto mangësi të dëshirës.

Neni 343

(1) Cenim esencial të dispozitave të procedurës kontestimore ekziston nëse gjykata gjatë procedurës nuk e ka aplikuar apo gabimisht ka aplikuar ndonjë dispozitë të këtij ligji, kurse kjo ka ndikuar ose ka pasur mundësi të ndikojë mbi marrjen e aktgjykimit të ligjshëm dhe të drejtë.

(2) Cenim esencial të dispozitave të procedurës kontestimore çdo herë ekziston nëse:

1) trupi gjykues është formuar në kundërshtim me rregullat, ose nëse në aktin e marrjes së aktgjykimit ka marrë pjesë gjyqtar apo gjyqtar-porotë i cili nuk ka marrë pjesë në diskutimin kryesor, ose nëse në aktin e marrjes së aktgjykimit ka marrë pjesë person i cili nuk e ka cilësinë e gjyqtarit apo gjyqtarit-porotë;

2) gjatë marrjes së aktgjykimit ka marrë pjesë gjyqtari apo gjyqtari-porotë i cili sipas ligjit doemos duhet të përjashtohet (neni 64 paragrafi (1) pikat prej 1 deri 5), përkatësisht i cili me aktvendim të gjykatës është përjashtuar;

3) është vendosur për kërkesë kontestuese e cila nuk bën pjesë kompetencën gjyqësore (neni 15);

4) në rast të kundërshtimit nga palët ndaj vendimit të futur në aktgjykim ku ka marrë vendim të gabuar se është kompetent vendor, kurse pala ankohet pikërisht për këtë;

5) në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji, trupi gjykues e ka mbështetur vendimin e marrë mbi dispozicione të palejuara të palëve (neni 3 paragrafi (3));

6) në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji, trupi gjykues ka marrë aktgjykim për shkak të mungesës, aktgjykim për shkak të mosparaqitjes së përgjigjes ndaj padisë dhe aktgjykimi pa mbajtjen e diskutimit, aktgjykim mbi bazë të pranimit, apo aktgjykim mbi bazë të heqjes dorë;

7) ndonjë pale me veprim jo ligjor, e posaçërisht me lëshimin e dërgimit nuk i është dhënë mundësia të diskutojë para trupit gjykues;

8) në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji, gjykata e ka refuzuar kërkesën e palës që në procedurë të sigurojë interpretues, kurse pala pikërisht për këtë ankohet;

9) trupi gjykues ka marrë aktgjykim pa diskutim kryesor, kurse e ka pasur për detyrë të mbajë diskutim kryesor;

10) në procedurë si paditës apo si i paditur ka marrë pjesë personi i cili nuk ka mundur të jetë palë në procedurë apo nëse palën që është person juridik nuk e përfaqësuar personi i autorizuar, apo nëse palën e paaftë kontestimore nuk e ka përfaqësuar përfaqësuesi ligjor, apo nëse përfaqësuesi ligjor, gjegjësisht prokuruesi i palës nuk ka pasur autorizim të duhur për udhëheqjen e procedurës, apo për veprime të caktuara në procedurë, në qoftë se udhëheqja e procedurës gjegjësisht kryerja e veprimeve të caktuara në procedurë nuk është lejuar në mënyrë plotësuese;

11) është vendosur për kërkesë për të cilën kontesti është në vijim, apo për të cilën paraprakisht është marrë aktgjykim i plotfuqishëm apo për të cilën është lidhur barazim gjyqësor;

12) në kundërshtim me ligjin, në diskutimin kryesor është përjashtuar publiku;

13) aktgjykimi ka mangësi për shkak të së cilave nuk mund të ekzaminohet, dhe veçanërisht nëse shqiptimi i aktgjykimit është i paqartë, nëse është kundërtënëse me vetveten apo në të nuk janë cekur shkaqet për faktet vendimtare apo nëse këto shkaqe janë të paqarta apo kundërtënëse, apo nëse për faktet vendimtare ekziston kundërtënie ndërmjet asaj që ceket në shkaqet e aktgjykimit për përmbajtjen e dokumenteve apo procesverbalit, për deklaratat e dhëna gjatë procedurës dhe vet dokumenteve apo procesverbalit; dhe

14) gjykata i ka cenuar dispozita e përdorimit të gjuhës në procedurë.

(3) Nëse palën si person juridik nuk e ka përfaqësuar person i autorizuar apo për shkak se palën e paafte kontestimore nuk e ka përfaqësuar përfaqësuesi i saj ligjor, apo për shkak të asaj se përfaqësuesi ligjor përkatësisht prokuruesi i palës nuk ka pasur autorizim të duhur për drejtimin e procedurës apo për veprime të veçanta gjatë procedurës, ankesë mund të paraqesë vetëm pala me të cilën kanë të bëjnë këto mangësi.

Neni 344

(1) Gjendja gabimisht e verifikuar faktike ekziston kur gjykata ndonjë fakt vendimtar gabimisht e ka verifikuar, përkatësisht kur nuk e ka verifikuar.

(2) Gjendje jo në tërësi e verifikuar faktike ekziston kur këtë na e bëjnë me dije faktet apo provat të cilat pala pa sukses i ka propozuar gjatë procedurës.

Neni 345

Aplikimi i gabuar i të drejtës materiale ekziston kur gjykata nuk e ka aplikuar dispozitën e së drejtës materiale të cilën është dashur ta aplikojë apo kur një dispozitë të këtillë nuk e ka aplikuar në mënyrë të drejtë.

Procedura sipas ankesës

Neni 346

Ankesa paraqitet pranë gjykatës e cila e ka kumtuar aktgjykimin në shkallë të parë në numër të mjaftueshëm të ekzemplarëve për trupin gjykoës dhe për palën e kundërt.

Neni 347

(1) Ankesën jo në kohë, të paplotë dhe të palejuar gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë, pa mbajtjen e seancës, me aktvendim do ta hedhë poshtë.

(2) Ankesë jo në kohë konsiderohet nëse është paraqitur pas skadimit të afatit ligjor për paraqitjen e saj.

(3) Ankesa është e palejuar nëse e ka paraqitur person i cili nuk është i autorizuar të paraqesë ankesë, ose person i cili ka hequr dorë nga ankesa, apo nëse personi i cili e ka paraqitur ankesën ka interes juridik për paraqitjen e ankesës.

Neni 348

(1) Kopje nga ankesa me kohë, e plotë dhe e lejuar gjykata e shkallës së parë do të dërgojë pranë palës së kundërt, e cila brenda afatit prej tetë ditësh nga dita e pranimit pranë asaj gjykate mund të paraqesë përgjigje ndaj ankesës.

(2) Kopje nga përgjigjja ndaj ankesës gjykata e shkallës së parë do të dërgojë pranë ankuesit.

(3) Përgjigjja e paraqitur në kohë jo në kohë nuk do të hedhet poshtë, por do të dërgohet pranë gjykatë së shkallës së dytë dhe do ta marrë në konsideratë nëse kjo ende është e mundur.

Neni 349

(1) Pas pranimit të përgjigjes ndaj ankesës apo pas skadimit të afatit për përgjigje ndaj ankesës, kryetari i këshillit ankesën dhe përgjigjen ndaj ankesës, nëse është paraqitur, me të gjitha shkresat do t'i dërgojë pranë gjykatës së shkallës së dytë.

(2) Nëse ankuesi pohon se në procedurën e shkallës së parë janë cenuar dispozitat e procedurës kontestimore, kryetari i këshillit i gjykatës së shkallës së parë do të japë sqarime me rastin e të dhënave në ankesë që kanë të bëjnë me këto cenime, dhe sipas nevojës do të bëjë edhe shqyrtime që ta kontrollojë vërtetësinë e të dhënave në ankesë.

(3) Gjykata e shkallës së parë sipas nevojës, me iniciativë të vet apo me kërkesë të gjykatësit referues të gjykatës së shkallës së dytë do ta realizojë shqyrtimin për shkak të kontrollimit të vërtetësisë së të dhënave të ankuesit nga neni 341 paragrafi (1) i këtij ligji.

Neni 350

(1) Kur shkresat sipas ankesës do të arrijnë pranë gjykatës së shkallës së dytë, do të përcaktohet gjykatës referues.

(2) Gjykatësi referues, sipas nevojës, nga gjykata e shkallës së parë mund të sigurojë raport për cenimin e dispozitave të procedurës dhe për shkak të verifikimit të këtyre cenimeve të kërkojë që të realizohen shqyrtime.

Neni 351

(1) Gjykata e shkallës së dytë vendos sipas ankesës, pa diskutim.

(2) Kur këshilli i gjykatës së shkallës së dytë do të konstatojë se për shkak të verifikimit të drejtë të gjendjes faktike është e nevojshme që para gjykatës së shkallës së dytë të përsëriten tani më provat e nxjerra, do të konvokojë diskutim para gjykatës së shkallës së dytë.

(3) Kur në seancë të këshillit do të konstatohet se aktgjykimi kundër të cilit është paraqitur ankesë mbështetet mbi cenimin esencial të dispozitave të procedurës kontestimore ose mbi gjendjen faktike gabimisht apo jo në tërësi të verifikuar, kurse aktgjykimi tani më një herë është abroguar, atëherë gjykata e shkallës së dytë do të konvokojë diskutim dhe denjësisht do të vendosë.

Neni 352

(1) Në diskutim thirren palët përkatësisht përfaqësuesit e tyre ligjor apo prokuruesit, si edhe ata dëshmitarë dhe ekspertë për të cilët gjykata do të vendosë që të dëgohen.

(2) Nëse nga diskutimi mungon njëra apo që të dyja palët, gjykata do të diskutojë në lidhje me ankesën dhe do të marrë vendim duke e pasur në konsideratë veçanërisht atë që është parashtruar në ankesën dhe në përgjigjen ndaj ankesës.

(3) Diskutimi para gjykatës së shkallës së dytë fillon me raportin e raportuesit i cili e pasqyron gjendjen e çështjes, duke mos dhënë mendim personal për mbështetjen e ankesës.

(4) Mandej do të lexohet aktgjykimi ose një pjesë nga aktgjykimi e cila ka të bëjë me ankesën, dhe sipas nevojës edhe procesverbali i diskutimit kryesor para gjykatës së shkallës së parë. Mandej ankuesi do ta justifikojë ankesën e tij, kurse pala e kundërt përgjigjen ndaj ankesës.

Neni 353

Nëse në nenet 351 dhe 352 të këtij ligji, nuk është përcaktuar diçka tjetër, dispozitat për diskutimin kryesor para gjykatës së shkallës së parë (prej nenit 279 deri në nenin 306), në përputhje aplikohen edhe në diskutimin para gjykatës së shkallës së dytë.

Neni 354

(1) Gjykata e shkallës së dytë e ekzaminon aktgjykimin e shkallës së parë në atë pjesë në të cilën përgënjeshtrohet me ankesën, brenda kufijve të shkaqeve të ankesës, kurse sipas detyrës zyrtare kujdeset për aplikimin e të drejtës materiale dhe për cenimin e dispozitave të procedurës kontestimore të nenit 343 paragrafi (2) pikat 1, 2, 3, 5, 10, 11, 13 dhe 14 të këtij ligji.

(2) Për tejkalimin e kërkesëpadisë, gjykata e shkallës së dytë kujdeset vetëm sipas kërkesës së palës.

Vendimet e gjykatës së shkallës së dytë sipas ankesës

Neni 355

(1) Gjykata e shkallës së dytë, në seancë të këshillit apo mbi bazë të diskutimit të mbajtur, ankesën si jo në kohë, si jo të tërësishme apo si të palejuar mund ta hedhë poshtë, ta refuzojë ankesën si të pa bazë dhe ta konfirmojë aktgjykimin e shkallës së parë, ta abrogojë këtë aktgjykim dhe lëndën ta kthejë pranë gjykatës së shkallës së parë për gjykim të serishëm, ta abrogojë aktgjykimin e shkallës së parë dhe ta hedhë poshtë padinë, apo ta ndryshojë aktgjykimin e shkallës së parë.

(2) Gjykata e shkallës së dytë mund ta abrogojë aktgjykimin edhe atëherë kur pala kërkon ndryshimin e tij, kurse mund ta ndryshojë aktgjykimin edhe pse pala kërkon abrogimin e tij.

Neni 356

Ankesa jo në kohë, jo e tërësishme apo e palejuar do të hedhet poshtë, me aktvendim nga gjykata e shkallës së dytë, nëse këtë nuk e ka bërë gjykata e shkallës së parë (neni 347).

Neni 357

Gjykata e shkallës së dytë me aktvendim do ta refuzojë ankesën si të pabazë dhe do ta konfirmojë aktgjykimin e shkallës së parë, kur do të konstatojë se nuk ekzistojnë shkaqe për shkak të së cilave aktgjykimi hedhet poshtë, si dhe as shkaqe për të cilat kujdeset sipas detyrës zyrtare.

Neni 358

(1) Gjykata e shkallës së dytë me aktvendim do ta abrogojë aktgjykimin e shkallës së parë, nëse konstaton se ekziston cenim esencial të dispozitave të procedurës kontestimore (neni 343) dhe lëndën do ta kthejë pranë gjykatës së njëjtë të shkallës së parë, apo do t'ia bartë gjykatës kompetente të shkallës së parë për shkak të mbajtjes të diskutimit kryesor të ri. Në këtë aktvendim gjykata e shkallës së dytë do të vendosë edhe për atë se cilat veprime të realizuara, të përfshira me cenimin esencial të dispozitave të procedurës kontestimore, abrogohen.

(2) Nëse në procedurën para gjykatës së shkallës së parë janë cenuar dispozitat e nenit 343 paragrafit (2) pikat 3 dhe 11 të këtij ligji, gjykata e shkallës së dytë do ta abrogojë aktgjykimin e shkallës së parë dhe padinë do ta hedhë poshtë.

(3) Nëse në procedurën para gjykatës së shkallës së dytë janë cenuar dispozitat e nenit 343 paragrafit (2) pika 10 të këtij ligji, gjykata e shkallës së dytë, duke e pasur në konsideratë natyrën e cenimit, do ta abrogojë aktgjykimin e shkallës së parë dhe lëndën do t'ia kthejë gjykatës kompetente të shkallës së parë apo do ta abrogojë aktgjykimin e shkallës së parë dhe padinë do ta hedhë poshtë.

Neni 359

(1) Gjykata e shkallës së dytë me aktvendim do ta abrogojë aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë dhe lëndën do t'ia kthejë asaj gjykate për gjykim të serishëm, nëse konsideron se për shkak të verifikimit të drejtë të gjendjes faktike duhet të mbahet diskutim kryesor i ri para gjykatës së shkallës së parë, përveç nëse ka vendosur që vet ta mbajë diskutimin.

(2) Gjykata e shkallës së dytë do të veprojë kështu edhe atëherë kur pala nuk e hedh poshtë aktgjykimin për shkak të gjendjes faktike gabimisht ose jo në tërësi të verifikuar, nëse gjatë vendimmarrjes për ankesën shfaqet dyshim i arsyeshëm se faktet mbi të cilat mbështetet aktgjykimi i shkallës së parë, në mënyrë të drejtë janë verifikuar.

(3) Nëse gjykata e shkallës së dytë në seancë të këshillit apo në diskutimin konstaton se për shkak të verifikimit të drejtë të gjendjes faktike duhet të verifikohen fakte apo të nxirren prova të cilat ankuesi pa sukses i ka propozuar para gjykatës së shkallës së dytë, do ta abrogojë aktgjykimin e shkallës së parë dhe lëndën do t'ia kthejë gjykatës së shkallës së parë për gjykim të serishëm.

Neni 360

Nëse konstaton se me aktgjykimin e shkallës së parë është tejkualuar kërkesëpadija, gjykata e shkallës së dytë sipas natyrës së tejkualimit të kërkesëpadiisë, me aktvendim do ta abrogojë aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë dhe lëndën do t'ia kthejë për gjykim të serishëm asaj gjykate përkatësisht me aktgjykim do ta ndryshojë vendimin e hedhur poshtë.

Neni 361

Gjykata e shkallës së dytë me aktgjykim do ta ndryshojë aktgjykimin e shkallës së parë, nëse:

1) mbi bazë të diskutimit ka verifikuar gjendje tjetër faktike nga gjendja e verifikuar në aktgjykimin e shkallës së parë;

2) gjykata e shkallës së parë gabimisht i ka vlerësuar dokumentet apo provat e nxjerra në mënyrë të tërthortë, kurse vendimi i gjykatës së shkallës së parë ekskluzivisht mbështetet mbi këto prova;

3) gjykata e shkallës së parë nga faktet e verifikuara ka marrë konkluzion të gabuar për ekzistimin e fakteve të tjera, kurse mbi ato fakte mbështetet aktgjykimi dhe

4) konsideron se gjendja faktike në aktgjykimin e shkallës së parë është verifikuar në mënyrë të drejtë, por se gjykata e shkallës së parë gabimisht e ka aplikuar të drejtën materiale.

Neni 362

Gjykata e shkallës së dytë nuk mund ta ndryshojë aktgjykimin në dëm të palës e cila është ankuar, nëse vetëm ajo ka paraqitur ankesë.

Neni 363

(1) Në justifikimin e aktgjykimit, përkatësisht të aktvendimit, gjykata e shkallës së dytë duhet t'i vlerësojë të dhënat e ankesës të cilat kanë rëndësi vendimtare dhe t'i nënvizojë shkaqet që i ka marrë në konsideratë sipas detyrës zyrtare.

(2) Kur aktgjykimi i shkallës së parë abrogohet për shkak të cenimeve esenciale të dispozitave të procedurës kontestimore, në justifikimin duhet të ceket cilat dispozita janë cenuar dhe me çka kanë të bëjnë cenimit.

(3) Kur aktgjykimi i shkallës së parë abrogohet dhe lënda i kthehet gjykatës së shkallës së parë për gjykim të serishëm për shkak të verifikimit të drejtë të gjendjes faktike, do të ceket se me çka kanë të bëjnë mangësitë në verifikimin e gjendjes faktike përkatësisht pse disa fakte dhe prova të caktuara janë të rëndësishme dhe ndikojnë në marrjen e vendimit të drejtë.

Neni 364

(1) Nëse gjykata e shkallës së dytë ka bërë lëshim të vendos në aspekt të të gjitha pjesëve të aktgjykimit të cilat hidhen poshtë me ankesë apo nëse ka lëshuar që t'i marrë të gjitha vendimet me të cilat hidhet poshtë gjegjësisht refuzohet apo të pranohet ankesa, apo nëse ka bërë lëshim të vendosë në aspekt të njëres apo më tepër ankesave, ankuesi ka mundësi në afat prej 15 ditësh nga dorëzimi i ankesës së shkallës së dytë të propozojë që gjykata e shkallës së dytë ta plotësojë vendimin e vet.

(2) Propozimi për marrjen e vendimit të shkallës së dytë nuk mund të parashtrahet për arsye se gjykata e shkallës së dytë nuk ka vendosur për të gjitha arsyet për shkak të së cilave ankesa ka qenë e deklaruar, apo për cilat gjykata ka qenë e obliguar me detyrë zyrtare të ketë kujdes.

(3) Propozimi nga paragrafi (1) i këtij neni parashtrahet në gjykatën e shkallës së parë, e cila është e obliguar pa shtyrje së bashku me të gjitha shkresat e lëndës ta dorëzojë në gjykatën e shkallës së dytë.

(4) Nëse me rastin e vendimit të shkallës së dytë nga paragrafi (1) i këtij neni është e nevojshme përsëri të zbatohet procedura para gjykatës së shkallës së parë, gjykata e shkallës së parë do t'ia dorëzojë gjykatës së shkallës së dytë propozimin për marrjen e vendimit plotësues së bashku me kopjen e shkresave.

(5) Në procedurë me rastin e propozimit nga paragrafi (1) i këtij neni në mënyrë përkatëse do të zbatohen dispozitat e neneve 328 deri 330 të këtij ligji.

Neni 365

Gjykata e shkallës së dytë do t'ia kthejë të gjitha shkresat gjykatës së shkallës së parë në numër të mjaftueshëm të kopjeve të verifikuara të vendimit të vet për arsye të dorëzimit të palët dhe të personat tjerë të interesuar.

Neni 366

(1) Gjykata e shkallës së parë është e obliguar që t'i zbatojë të gjitha veprimet gjyqësore dhe t'i debatojë të

gjitha çështjet kontestuese për të cilat ka vërtetuar gjykata e shkallës së parë në vendimin e saj.

(2) Në diskutimin e ri kryesor palët mund t'i nxjerrin vetëm ato fakte dhe dëshmi të cilat paraprakisht i kanë propozuar gjatë procedurës së shkallës së parë.

(3) Nëse aktgjykimi hidhet poshtë për arsye se e ka miratuar gjykata kompetente, diskutimi i ri para gjykatës së shkallës së parë do të mbahet sipas dispozitave që vlejné për mbajtjen e debatit kryesor në rastin kur do të ndërrohet përbërja e këshillit (neni 301 paragrafi (3)).

Neni 367

Kryetari i këshillit gjegjësisht gjyqtari individ është i obliguar pas pranimit të vendimit të shkallës së dytë të caktojë seancë për debatin kryesor më së voni në afat prej tetë ditësh, ndërsa seancën ta mbajë në afat prej 45 ditësh nga dita e pranimit të vendimit të shkallës së dytë.

2. Ankesa kundër vendimit

Neni 368

(1) Kundër ankesës së gjykatës së shkallës së parë lejohet ankesë, nëse me këtë ligj nuk është caktuar se ankesa nuk është e lejuar.

(2) Nëse ky ligj në mënyrë eksplicite përcakton se nuk lejohet ankesë e posaçme, vendimi i gjykatës së shkallës së parë mund të hidhet poshtë vetëm në ankesën kundër vendimit përfundimtar.

(3) Në rastet ku sipas këtij ligji është lejuar ankesë e posaçme kundër vendimit me të cilin procedura para gjykatës së shkallës së parë nuk mbaron, gjykata e shkallës së parë do t'i shumëzohë shkresat dhe së bashku me ankesën do t'i dorëzojë deri në gjykatën e shkallës së dytë, dhe do ta vazhdojë procedurën për vendosjen e çështjeve për të cilat ankesa nuk dedikohet.

Neni 369

(1) Ankesa e parashtruar me kohë mban ekzekutimin e vendimit, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Vendimi kundër të cilit nuk është lejuar ankesë e posaçme, menjëherë mund të ekzekutohet.

Neni 370

Duke vendosur sipas ankesës, gjykata e shkallës së dytë ka mundësi:

1) ta hedhë poshtë ankesën si të dërguar jo në kohë të caktuar, jo të plotë dhe të palejuar (neni 347 paragrafi (1), (2) dhe (30 dhe neni 368 paragrafi (1));

2) ta refuzojë ankesën si të pabazë dhe ta vërtetojë vendimin e gjykatës së shkallës së parë dhe

3) ta vlerësojë ankesën dhe vendimin ta ndryshojë apo ta hedhë poshtë dhe sipas nevojës lëndën ta kthejë përsëri për vendosje.

Neni 371

Në procedurën për ankesën kundër vendimit në pajtim do të zbatohen dispozitat që vlejné për ankesën kundër aktgjykimit përveç dispozitave për përgjigje të ankesës dhe për mbajtjen e diskutimit para gjykatës së shkallës së dytë.

Kreu i njëzetepetë

KËSHILLAT E JASHTËZAKONSHME JURIDIKE

1. Revizioni

Neni 372

(1) Kundër aktgjykimit të plotfuqishëm të marrë në shkallë të dytë palët mund të deklarojnë revizion në afat prej 30 ditësh nga dita e marrjes së kopjes së vendimit.

(2) Palët mund të deklarojnë revizion kundër aktgjykimit të shkallës së dytë nëse shumica e lëndës së kontestit të pjesës së hedhur poshtë të aktgjykimit tejkalon 500.000 denarë.

(3) Me përjashtim të paragrafit (2) të këtij neni, pa marrë parasysh vlerën e kontestit, revizioni çdoherë është i lejuar:

- 1) në kontestet për asistencë;
- 2) në kontestet për kompensim të dëmit për humbje të asistencës për arsye të vdekjes së dhënësit të asistencës;
- 3) në kontestet e marrëdhënies së punës me rastin e ndalimit të marrëdhënies së punës;
- 4) në kontestet e të drejtave autoriale dhe
- 5) në kontestet që kanë të bëjnë me mbrojtjen dhe përdorimin e zbulimeve dhe përparimit teknik, mostrave, modelesh dhe klisheve dhe të drejtës së përdorimit të firmës dhe emrit, si dhe në kontestet e garave jolojale dhe sjelljeve monopoliste.

(4) Revizioni me përjashtim është i lejuar edhe kundër aktgjykimit të shkallës së dytë kundër të cilit nuk mund të deklarohet revizion sipas paragrafit 2 të këtij neni, nëse gjykata e shkallës së dytë në kumtimin e aktgjykimit që e ka miratuar, atë e ka lejuar Gjykata e shkallës së dytë mund të vendosë ashtu, nëse vlerëson de vendimi në kontestin varet nga vendosja e ndonjë çështjeje materiale juridike apo ndonjë çështjeje procedurale juridike që është e vlefshme për sigurimin e zbatimit të vetëm të ligjit dhe barazimit të praktikës gjyqësore. Në arsyetimin e aktgjykimit gjykata e shkallës së dytë është e obliguar të theksojë për arsye të cilës çështjes juridike e ka lejuar revizionin dhe t'i shënojë shkaqet për arsye të së cilave vlerëson se kjo është e rëndësishme për sigurimin e zbatimit të vetëm të ligjit dhe barazimit të praktikës gjyqësore.

(5) Dispozitat nga paragrafët (2) dhe (4) të këtij neni nuk zbatohen në ato konteste për të cilat me këtë apo me ligj tjetër në mënyrë eksplicite është caktuar se për ato revizioni nuk është i lejuar.

Neni 373

Për revizionin vendos Gjykata Supreme e Republikës së Maqedonisë.

Neni 374

Revizioni i parashtruar nuk e ndalon ekzekutimin e aktgjykimit të plotfuqishëm kundër të cilës është deklaruar.

Neni 375

(1) Revizioni mund të deklarohet:

1) për shkak të cenimit esencial të përmbajtjes së dispozitave të procedurës gjyqësore të nenit 343 paragrafi (2) të këtij ligji, përveç nëse cenimi i dedikohet kompetencës vendore (neni 343 paragrafi (2) pika 4), nëse gjykata e shkallës së parë ka marrë vendim pa diskutim kryesor (neni 343 paragrafi (2) pika 9), nëse është vendosur për kërkesë për të cilën rrjedh kontesti gjyqësor (neni 343 paragrafi (2) pika 11), ose nëse në kundërshtim me ligjin është përjashtuar opinioni në diskutimin kryesor (neni 343 paragrafi (2) pika 12);

2) për shkak të cenimit të përmbajtjes së dispozitave në procedurën gjyqësore nga neni 343 paragrafi (1) i këtij ligji që është bërë në procedurën para gjykatës së shkallës së dytë; dhe

3) për shkak të zbatimit të gabuar të së drejtës materiale.

(2) Për shkak të tejkallimit të kërkesës paditëse revizion mund të deklarohet vetëm nëse ai cenim është bërë në procedurën para gjykatës së shkallës së dytë.

(3) Revizioni nuk mund të deklarohet për shkak të gjendjes së gabuar apo gjendjes së vërtetuar faktike në mënyrë jo të plotë.

(4) Kundër aktgjykimit të shkallës së dytë me të cilën vërtetohet aktgjykimi i shkallës së parë, revizioni mund të deklarohet për arsye të cenimit të përmbajtjes së dispozitave të procedurës gjyqësore nga neni 344 paragrafi (2) pikat 4, 6, 7, 8, 9, dhe 12 të këtij ligji, vetëm nëse parashtruesi i revizionit është thirrur për ato cenime me ankesë kundër aktgjykimit të shkallës së parë, apo nëse ato cenime janë bërë në procedurën e shkallës së dytë.

(5) Dispozitat nga paragrafi (2) dhe (4) të këtij neni nuk zbatohen në ato konteste të cilat me këtë ligj apo me ligj tjetër në mënyrë eksplicite është caktuar se për ato revizioni nuk është i lejuar.

(6) Kundër aktgjykimit të parashtruar në shkallë të dytë me të cilën vërtetohet aktgjykimi për shkak të mosdorëzimit të përgjigjes së padisë, aktgjykim në bazë të pranimit apo aktgjykim në bazë të mohimit, revizionin mund të deklarohet vetëm për arsye të shkaqeve nga paragrafi (1) pikat 1 dhe 2 dhe paragrafi (2) i këtij neni.

Neni 376

Kundër aktgjykimit të shkallës së dytë nga neni 372 paragrafi (4) i këtij ligji revizion mund të deklarohet vetëm për shkak të çështjes materiale juridike dhe çështjes procedurale juridike për të cilën çështje është e lejuar.

Neni 377

(1) Në revizion pala duhet t'i theksojë saktë shkaqet për arsye të së cilave është deklaruar.

(2) Nëse revizioni nga neni 372 paragrafët (2) dhe (3) i këtij ligji është deklaruar nga shkak që nuk është i lejuar apo është deklaruar nga shkaqet për arsye të është lejuar por që nuk ka arsyetim, gjegjësisht revizioni i nenit 372 paragrafi (4) i këtij ligji nuk është deklaruar nga shkak që e ka lëshuar gjykata e shkallës së dytë, gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë do ta hedh poshtë me vendim pa e thirrur palën paraprakisht për ta plotësuar.

(3) Gjykata revizore e kontrollon aktgjykimin e hedhur poshtë vetëm në atë pjesë që ajo hidhet poshtë me revizionin dhe në kufijtë e shkaqeve që janë saktë të theksuara në revizion.

Neni 378

Palët kanë mundësi në revizion të nxjerrin fakte të reja dhe të propozojnë dëshmi të reja vetëm nëse ato kanë të bëjnë me cenime të përmbajtjes së dispozitave të procedurës kontestimore për arsye të së cilave mund të deklarohet revizioni.

Neni 379

Revizioni parashtrohet në gjykatën që e ka shqiptuar aktgjykimin në shkallë të parë në numër të mjaftueshëm të ekzemplarëve për gjykatën dhe për palën e kundërt.

Neni 380

(1) Revizionin në kohë jo të duhur, dhe revizionin jo të plotë dhe të palejuar, me vendim do t'i hedh poshtë gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë, pa mbajtjen e seancës.

(2) Revizioni nuk është i lejuar nëse e ka deklaruar personi që nuk është i autorizuar për parashtrimin e revizionit, apo personi që ka hequr dorë nga revizioni, apo nëse personi që ka deklaruar revizion nuk ka interes juridik për parashtrimin e revizionit, apo nëse revizioni është deklaruar kundër aktgjykimit kundër të cilit sipas ligjit nuk mund të parashtrohet.

(3) Nëse revizioni është deklaruar kundër aktgjykimit të shkallës së dytë të nenit 372 paragrafi (4) të këtij ligji, gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë nuk mund ta hedh poshtë revizionin sepse llogarit se nuk ekzistojnë shkaqe për arsye të së cilave është deklaruar.

Neni 381

(1) Ekzemplarin e revizionit me kohë, e revizionit të plotë dhe të lejuar, gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë do ta dorëzojë te pala e kundërt.

(2) Në afat prej 15 ditësh nga dita e dorëzimit të revizionit pala e kundërt mund të dërgojë përgjigje të revizionit në gjykatë.

(3) Pas pranimit të përgjigjes, gjegjësisht pas skadimit të afatit për përgjigje, gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë do t'i dorëzojë revizionin dhe përgjigjen e revizionit, nëse janë të dërguara, me të gjitha kopjet në gjykatën revizore përmes gjykatës së shkallës së dytë.

(4) Përgjigja e parashtruar jo në kohë e revizionit nuk do të hidhet poshtë, por do të dorëzohet në gjykatën revizore që do ta marrë parasysh nëse ajo ende është e mundur.

Neni 382

Për revizionin gjykata revizore vendos pa diskutim.

Neni 383

(1) Revizionin në kohë jo të duhur, jo të plotë, të pa arsyetuar apo revizionin e palejuar do ta hedh poshtë gjyqtari njoftues i gjykatës revizore me vendim, nëse atë nuk e ka bërë në kufijtë e autorizimeve të tij në gjykatën e shkallës së parë.

(2) Revizionin e parashtruar kundër aktgjykimit të shkallës së dytë të nenit 372 paragrafi (4) të këtij ligji do ta hedh poshtë me vendim gjyqtari njoftues, dhe nëse ai nuk e bën këtë, këshilli i gjykatës revizore, nëse vërteton se ajo nuk është deklaruar për arsye të çështjes juridike për arsye të së cilës është lejuar.

(3) Revizionin e deklaruar kundër aktgjykimit të shkallës së dytë nga neni 372 paragrafi (4) i këtij ligji këshilli i gjykatës revizore nuk do ta hedh poshtë edhe nëse vlerëson se çështja juridike për arsye që ajo është deklaruar nuk ka rëndësi për sigurimin e zbatimit të vetëm të ligjit dhe barazimin e praktikës gjyqësore.

Neni 384

(1) Gjykata revizore me aktgjykim do ta refuzojë revizionin si të pabazë nëse vërteton se nuk ekzistojnë shkaqet për arsye të së cilave është deklaruar revizioni, si dhe arsyet për të cilat ka kujdes me detyrë zyrtare.

(2) Arsyetimi i aktgjykimit nga paragrafi (1) i këtij neni i përmban vetëm shkaqet që e arsyetojnë miratimit e këtij aktgjykimi.

Neni 385

(1) Nëse vërteton se ekziston cenim qenësor i dispozitave të procedurës kontestimore nga neni 343 paragrafët (1) dhe (2) i këtij ligji për arsye të së cilave mund të deklarohet revizion, përveç cenimeve të caktuara në paragrafët (2) dhe (3) të këtij neni, gjykata revizor me vendim do ta abrogojë në përgjithësi apo pjesërisht aktgjykimin e gjykatës së shkallës së dytë dhe të shkallës së parë apo vetëm aktgjykimin e shkallës së dytë dhe lëndën do t'ia kthejë përsëri gjyqtarit tjetër apo gjyqtarit të njëjtë individ për gjykim të serishëm gjegjësisht këshillit të gjykatës së shkallës së parë gjegjësisht këshillit të gjykatës së shkallës së dytë.

(2) Nëse në procedurën para gjykatës së shkallës së parë ose gjykatës së shkallës së dytë është bërë cenimi i nenit 343 paragrafi (2) pikat 3 dhe 11 të këtij ligji, përveç nëse është vendosur për kërkesën që rrjedh procedura kontestimore, gjykata revizore do t'i abrogojë me vendim vendimet e marra dhe do ta hedh poshtë padinë.

(3) Nëse në procedurën para gjykatës së shkallës së parë apo gjykatës së shkallës së dytë është bërë cenimi i nenit 343 paragrafi (2) pika 10 e këtij ligji, gjykata revizore, duke marrë parasysh natyrën e cenimit, do të vendos sipas dispozitave të paragrafi (1) ose (2) të këtij neni.

Neni 386

Gjykata të cilës përsëri i është kthyer lënda për gjykim është e lidhur për atë lëndë me kuptim juridik në bazë të së cilës themelohet vendimi i gjykatës revizore me të cilën është abroguar aktgjykimi i hedhur poshtë i shkallës së dytë gjegjësisht me të cilën janë abroguar aktgjykimi i shkallës së dytë dhe i shkallës së parë.

Neni 387

(1) Nëse gjykata revizore vërteton se e drejta materiale është zbatuar në mënyrë të gabuar, me aktgjykim do ta miratojë revizionin dhe do ta ndryshojë aktgjykimin e hedhur poshtë.

(2) Nëse gjykata revizore vërteton se për arsye të zbatimit të gabuar të së drejtës materiale, gjendja faktike është vërtetuar e paplotë dhe se për atë shkak nuk ka kushte për ndryshim të aktgjyqimit të hedhur poshtë, me vendim do ta miratojë revizionin, do ta abrogojë në tërësi apo pjesërisht aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë dhe të shkallës së dytë, ose vetëm aktgjykimin e shkallës së dytë dhe lëndën do t'ia kthejë përsëri gjyqtarit tjetër apo gjyqtarit të njëjtë individ për gjykim të serishëm, gjegjësisht këshillit të gjykatës së shkallës së parë gjegjësisht këshillit të gjykatës së shkallës së dytë.

Neni 388

Nëse vërteton se me aktgjykim të plotfuqishëm të marrë në shkallë të dytë, është tejkaluar kërkesa e padisë për mënyrën që është vendosur për diçka tjetër e jo për atë që është kërkuar, gjykata revizore me vendim do ta abrogojë atë aktgjykim, dhe lëndën do t'ia kthejë gjykatës së shkallës së parë për gjykim të serishëm.

Neni 389

Vendimi i gjykatës revizore dorëzohet në gjykatën e shkallës së parë përmes gjykatës së shkallës së dytë.

Neni 390

Nëse në nenet prej 372 deri në 389 të këtij ligji nuk është përcaktuar diçka tjetër, në procedurën me rast të revizionit në pajtueshmëri do të zbatohen dispozitat e këtij ligji për ankesën kundër aktgjyqimit të nenit 338 paragrafi (2) dhe (3), nenet 339, 340, 345, neni 348 paragrafi (2) dhe (3), neni 349 paragrafi (2), nenet 350, 355 dhe nenet prej 362 deri në 366 të këtij ligji.

Neni 391

(1) Palët mund të deklarojnë revizion edhe kundër vendimit të shkallës së dytë me të cilin procedura në mënyrë të plotfuqishme ka mbaruar në kontestet në të cilat revizioni do të ishte i lejuar kundër aktgjyqimit të shkallës së dytë.

(2) Revizioni çdoherë është i lejuar kundër vendimit të gjykatës së shkallës së dytë me të cilin hidhet poshtë ankesa e deklaruar, gjegjësisht me të cilin vërtetohet vendimi i gjykatës së shkallës së dytë për ta hedhur poshtë revizionin.

(3) Në procedurën me rastin e revizionit kundër vendimit në pajtim do të zbatohen dispozitat e këtij ligji për revizionin kundër aktgjyqimit.

2. Përsëritja e procedurës

Neni 392

(1) Procedura e cila me vendim të gjykatës ka mbaruar në mënyrë të plotfuqishme, ka mundësi me propozim të palës, të përsëritet, nëse:

1) gjatë marrjes së vendimit ka marrë pjesë gjyqtari gjegjësisht gjyqtari porotë që sipas ligjit doemos ka qenë dashur të jetë i përfshiruar (neni 64), gjegjësisht i cili me vendim të gjykatës ka qenë i përfshiruar;

2) ndonjë palë me veprim jo ligjor, e posaçërisht me lëshimin e dorëzimit nuk i është dhënë mundësia të diskutojë para gjykatës;

3) në procedurë si paditës apo si i paditur ka marrë pjesë personi i cili nuk ka mundur të jetë palë në procedurë apo nëse pala që është person juridik, nuk e ka përfaqësuar personi i autorizuar, apo nëse palën e paaftë kontestimore nuk e ka përfaqësuar përfaqësuesi ligjor, apo nëse përfaqësuesi ligjor, gjegjësisht prokuruesi i palës nuk ka pasur autorizim të duhur për udhëheqjen e procedurës, apo për veprime të caktuara në procedurë, nëse udhëheqja e procedurës gjegjësisht kryerja e veprimeve të caktuara në procedurë nuk është miratuar në mënyrë plotësuese.

4) vendimi i gjykatës themelohet në bazë të deklarimit të rrëshëm të dëshmitarit apo ekspertit;

5) vendimi i gjykatës themelohet në bazë të dokumentit që është i falsifikuar apo te i cili është verifikuar përmbajtja jo e saktë;

6) deri në vendimin e gjykatës ka ardhur për arsye të veprës penale të gjyqtarit gjegjësisht gjyqtarit porotë, përfaqësuesit ligjor apo të prokuruesit të palës, të palës së kundërt apo të ndonjë personi të tretë;

7) pala fiton mundësinë ta përdorë vendimin e plotfuqishëm të vendimit të gjykatës e cila më parë në mes të palëve të njëjta është miratuar për kërkesën e njëjtë.

8) vendimi i gjykatës themelohet në bazë të vendimit tjetër të gjykatës apo në bazë të vendimit të ndonjë organi tjetër, e ai vendim do të jetë në mënyrë të plotfuqishme i ndryshuar, i abroguar gjegjësisht i anuluar.

9) pala kupton për fakte të reja apo gjen ose ka mundësi të përdorë dëshmi të reja në bazë të së cilave për palën ka mundur të merrej vendim më i volitshëm nëse ato fakte do të ishin përdorur në procedurën e mëhershme, dhe

10) me vendim të organit kompetent në mënyrë plotësuese dhe të plotfuqishme është vendosur për çështjen paraprake (neni 11 paragrafi (1) dhe (2) me të cilën bazohet vendimi i gjykatës.

(2) Procedura e plotfuqishme e mbaruar me aktgjykim në bazë të dëshmisë, të aktgjyqimit në bazë të dorëheqjes, të aktgjyqimit për arsye të mosdërgimit të përgjigjes së padisë, dhe të aktgjyqimit për shkak të mungesës nuk mund të përsëriten për arsye të shkaqeve të paragrafit (1) pikës 8, 9, dhe 10 të këtij neni.

(3) Procedura e mbaruar në mënyrë të plotfuqishme me aktgjykim në bazë të dëshmisë dhe të aktgjyqimit në bazë të mohimit mund të përsëritet pasi deklarata për dëshmi, gjegjësisht mohimi është dhënë në gjendje dyshimi apo nën ndikim të dhunës ose të mashtrimit.

Neni 393

(1) Nga shkaqet e përmendura në nenin 392 paragrafi (1) pikat 1, 2 dhe 3 dhe paragrafi (3) i këtij ligji nuk mund të kërkohej përsëritja e procedurës, nëse ai shkak pa sukses ka qenë i paraqitur në procedurën e mëhershme.

(2) Për shkak të rrethanave të përmendura në nenin 392 paragrafi (1) pikat 1, 7, 8, 9 dhe 10 dhe paragrafi (3) nga ky ligj, përsëritja e procedurës mund të lejohet vetëm nëse pala pa fajin e saj nuk ka mundur ato rrethana t'i nxjerrë para procedurës së mëhershme të jetë e përfunduar me vendim të plotfuqishëm gjyqësor.

Neni 394

(1) Propozimi për përsëritjen e procedurës paraqitet në afat prej 30 ditsh, edhe atë:

1) në rastin nga neni 392 paragrafi (1) pika 1 nga ky ligj, nga dita kur pala ka kuptuar për këtë shkak;

2) në rastin nga neni 392 paragrafi (1) pika 2 nga ky ligj, nga dita kur vendimi i është dorëzuar palës;

3) në rastin nga neni 392 paragrafi (1) pika 3 nga ky ligj, nëse në procedurë si paditës ose si i paditur ka marrë pjesë personi i cili nuk mund të jetë palë në procedurë, nga dita kur vendimi është dorëzuar te ai person, ose nëse pala e paaftë kontestimore nuk e ka përfaqësuar përfaqësues ligjor, nga dita kur vendimi i është dorëzuar palës, respektivisht përfaqësuesit të tij ligjor, e nëse përfaqësuesi ligjor respektivisht i autorizuari i palës nuk ka pasur autorizim të duhur për mbajtjen e procedurës ose për veprime të veçanta në procedurë nga dita kur pala ka kuptuar për këtë shkak.

4) në rastet nga neni 392 paragrafi (1) pikat prej 4 deri 6 të këtij ligji, nga dita kur pala ka kuptuar për aktgjykimin e plotfuqishëm në procedurën penale, e nëse procedura penale nuk mund të zbatohet, atëherë nga dita kur ka kuptuar për ndërprerjen e asaj procedure ose për rrethanat për shkak të së cilave procedura nuk mund të ngrihet.

5) në rastet nga neni 392 paragrafi (1) pikat 7, 8 dhe 10 të këtij ligji, nga dita kur pala ka mundur ta përdorë vendimin e plotfuqishëm që është shkak për përsëritjen e procedurës.

6) Në rastin prej nenit 392 paragrafi (1) pika 9 të këtij ligji, nga dita kur pala ka mundur t'ia nxjerrë gjyqit fakte të reja respektivisht t'i propozojë dëshmi të reja; dhe

7) në rastet nga neni 392 paragrafi (3) nga ky ligj nga dita kur pala ka mundur të nxjerrë para gjyqit se pranimin ose mohimin e ka dhënë në hutim ose nën ndikimin e forcës ose mashtrimit.

(2) Nëse afati i caktuar në paragrafin (1) nga ky nen do të kishte filluar të rrjedhë para se të bëhet vendimi i plotfuqishëm, ai afat do të konsiderohet nga vendimi i plotfuqishëm nëse kundër atij nuk është deklaruar mjet juridik, respektivisht nga dorëzimi i vendimi të plotfuqishëm në gjyqin më të lartë të shqiptuar në shkallë të fundit.

(3) Pas skadimit të afatit prej pesë viteve nga dita kur vendimi është bërë i plotfuqishëm propozimi për përsëritjen e procedurës nuk mund të ngrihet përveç nëse përsëritja kërkohet për shkak që në marrjen e vendimit ka marrë pjesë personi që nuk ka pasur cilësinë e gjykatësit respektivisht gjykatësit porotë, ose nga shkak i theksuar në nenin 392 paragrafi (1) pikat 2 dhe 3 nga ky ligj.

Neni 395

(1) Propozimi për përsëritjen e procedurës paraqitet çdoherë në gjyqin që e ka marrë vendimin në shkallë të parë.

(2) Në propozim veçanërisht duhet të theksohen: baza ligjore sipas së cilës kërkohet përsëritja, rrethanat prej të cilave del se propozimi është paraqitur në afatin ligjor dhe dëshmitë me të cilat mbulohen thëniet e propozuesit.

Neni 396

(1) Propozimet për përsëritjen e procedurës jo në kohë të duhur (neni 394), jo të plota (neni 395 paragrafi (2)) ose të palejuara (393), me vendim do t'i hedhë poshtë gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit pa mbajtjen e seancës.

(2) Nëse gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit nuk e hedh poshtë propozimin, do t'ia paraqesë ekstraktin e propozimit palës së kundërt sipas dispozitave të nenit 137 nga ky ligj, që ka të drejtë në afat prej pesëmbëdhjetë ditësh t'i përgjigjet propozimit. Kur gjyqit do t'i arrijë përgjigjja ose kur do të skadojë afati për dhënie të përgjigjes, gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit do të caktojë seancën për diskutim për propozimin.

(3) Nëse përsëritja e procedurës kërkohet nga shkak i përmendur në nenin 392 paragrafi (1) pika 9 dhe paragrafi (3) nga ky ligj, gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit mund diskutimin për propozimin për përsëritjen e procedurës ta lidh me diskutimin për çështjen kryesore.

Neni 397

Seanca për diskutim për propozimin për përsëritjen e procedurës mbahet para gjykatës individ respektivisht kryetarit të këshillit të gjykatës së shkallës së parë, përveç nëse diskutimi për propozimin nuk është i lidhur me diskutimin për çështjen kryesore.

Neni 398

(1) Pas seancës së mbajtur për diskutimin e propozimit, gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit të gjykatës së shkallës së parë merr vendim për propozimin, përveç nëse shkak për përsëritjen e procedurës ka të bëjë kryesisht për procedurën para gjyqit më të lartë (neni 399).

(2) Në vendimin me të cilin lejohet përsëritja e procedurës do të kumtohet se shfuqizohet vendimi i marrë në procedurën e mëhershme.

(3) Gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit do të caktojë diskutim kryesor pas vendimit të plotfuqishëm me të cilin lejohet përsëritja e procedurës, por në atë vendim mund të vendos që menjëherë të fillojë diskutimi për çështjen kryesore. Në diskutimin e ri kryesor palët mund të paraqesin fakte të reja dhe të propozojnë dëshmi të reja.

(4) Kundër vendimit me të cilin lejohet përsëritja e procedurës nuk lejohet ankesë e veçantë, nëse gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit ka vendosur menjëherë të fillojë diskutimi për çështjen kryesore.

(5) Nëse gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit ka lejuar përsëritjen e procedurës dhe ka vendosur menjëherë të diskutohet për çështjen kryesore, ose nëse për propozimin për përsëritjen e procedurës është diskutuar bashkërisht me çështjen kryesore, vendimi me të cilin lejohet përsëritja e procedurës dhe shfuqizohet vendimi i marrë në procedurën e mëhershme futet në vendimin e çështjes kryesore.

Neni 399

(1) Kur shkak për përsëritjen e procedurës ka të bëjë kryesisht për procedurën para gjyqit më të lartë, gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit të gjyqit të shkallës së parë pas mbajtjes së seancës për diskutim për propozimin për përsëritjen e procedurës do ta paraqesë lëndën në atë gjyq më të lartë për shkak të marrjes së vendimit.

(2) Kur lënda do të arrijë në gjyqin më të lartë, do të veprohet sipas dispozitave të nenit 351 nga ky ligj.

(3) Për propozimin për përsëritjen e procedurës gjyqi më i lartë vendos pa diskutim.

(4) Kur gjyqi më i lartë do të konstatojë se është i nevojshëm propozimi për përsëritjen e procedurës dhe se nuk është e nevojshme të mbahet diskutim i ri kryesor, do ta shfuqizojë vendimin e vet, si dhe vendimin e gjyqit më të lartë nëse vendim i tillë ekziston dhe do të marrë vendim të ri për çështjen kryesore.

Përsëritja e procedurës në lidhje me aktgjykimin definitiv të Gjykatës evropiane për të drejtat e njeriut në Strasburg

Neni 400

(1) Kur Gjykata evropiane për të drejtat e njeriut do të konstatojë cenimin e ndonjë të drejte ose të lirive themelore të njeriut, të parapara në Konventën evropiane për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe në Protokollin plotësues të Konventës, të cilat Republika e Maqedonisë i ka ratifikuar, pala mund në afat prej 30 ditësh nga aktgjykimin definitiv i Gjyqit evropian për të drejtat e njeriut të paraqesë kërkesë deri te gjyqi në Republikën e Maqedonisë i cili ka gjykuar në shkallë të parë, në procedurën në të cilën është marrë vendimi me të cilin është cenuar ndonjë e drejtë ose liri themelore e njeriut, për ndryshimin e vendimit me të cilin ajo e drejtë ose liria themelore është cenuar.

(2) Në procedurën nga paragrafi (1) i këtij neni në mënyrë adekuate zbatohen dispozitat për përsëritjen e procedurës.

(3) Në përsëritjen e procedurës gjyqet janë të detyruara t'i respektojnë qëndrimet juridike të shprehura në aktgjykimin definitiv të Gjyqit evropian për të drejtat e njeriut, me të cilin është konstatuar cenimi i të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

3. Raporti midis propozimit për përsëritjen e procedurës dhe revizionit

Neni 401

(1) Nëse në afatin për deklarimin e revizionit, pala paraqet propozim për përsëritjen e procedurës vetëm nga shkaqet për shkak të së cilave mund të deklarohet edhe revizioni, do të konsiderohet se pala ka deklaruar revizion.

(2) Nëse pala ka deklaruar revizion për shkak të nenit 343 paragrafi (2) pika 11 të këtij ligji dhe njëkohësisht, ose më pas paraqet propozim për përsëritjen e procedurës për cilin shkak nga neni 392 të këtij ligji, gjyqi do ta ndërpresë procedurën me rast të propozimit për përsëritjen e procedurës, deri në mbarimin e procedurës lidhur me revizionin.

(3) Nëse pala deklaron revizion nga cilido shkak përveç nga shkaqet nga neni 343 paragrafi (2) pika 11 nga ky ligj, dhe njëkohësisht ose nëse më pas paraqet propozim për përsëritjen e procedurës për shkaqet nga neni 392 paragrafi (1) pikat 4, 5 dhe 6 të këtij ligji që janë të mbuluara me

aktgjykimin e plotfuqishëm të marrë në procedurën penale, gjyqi do ta ndërpresë procedurën e revizionit për përsëritjen e procedurës deri në mbarimin e procedurës në lidhje me propozimin për përsëritjen e procedurës.

(4) Në të gjitha rastet e tjera në të cilat pala do të deklarojë revizion dhe njëkohësisht ose më pas do të paraqesë propozim për përsëritjen e procedurës, gjyqi do të vendos cilën procedurë do ta vazhdojë, e cilën do ta ndërpresë, duke i marrë parasysh të gjitha rrethanat, e veçanërisht shkaqet për shkak të së cilave të dy mjetet juridike janë paraqitur dhe dëshmitë që i kanë propozuar palët.

Neni 402

(1) Dispozitat nga neni 401 paragrafi (1) dhe (3) nga ky ligj do të zbatohen edhe kur pala fillimisht ka paraqitur propozim për përsëritjen e procedurës, e më pas ka deklaruar revizion.

(2) Në të gjitha rastet tjera në të cilat pala do të paraqesë propozim për përsëritjen e procedurës dhe më pas do të deklarojë revizion, gjyqi sipas rregullit do ta ndërpresë procedurën lidhur me revizionin deri në mbarimin e procedurës me rastin e propozimit për përsëritjen e procedurës, përveç nëse konstaton se ekzistojnë shkaqe të arsyeshme të veprorë më ndryshe.

Neni 403

(1) Vendimin nga neni 401 të këtij ligji e merr gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit të gjyqit të shkallës së parë, nëse propozimi për përsëritjen e procedurës arrin në gjyqin e shkallës së parë para se të jetë lëndë në lidhje me revizionin e drejtuar në gjyqin e revizionit. Nëse propozimi për përsëritjen e procedurës arrin pasi që lënda me rastin e revizionit është drejtuar në gjyqin e revizionit, vendimi i nenet 400 nga ky ligj e merr gjyqi i revizionit.

(2) Vendimin nga neni 401 nga ky ligj e merr gjykatësi individ respektivisht kryetari i këshillit të gjyqit të shkallës së parë, përveç nëse lënda në kohën kur revizioni do të arrijë në gjyqin e shkallës së parë me rastin e propozimit për përsëritjen e procedurës është drejtuar në gjyqin më të lartë për shkak të marrjes së vendimit (neni 399 paragrafi (1)), në të cilin rast vendimin e merr gjyqi më i lartë.

(3) Kundër vendimit të gjyqit nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni nuk lejohet ankesë.

Pjesa e tretë

PROCEDURAT E VEÇANTA

Kreu i njëzetegjashhtë

PROCEDURA NË KONTESTE NGA MARRËDHËNIET E PUNËS

Neni 404

Nëse në këtë kapitull nuk ekzistojnë dispozita të veçanta në procedurën lidhur me kontestet nga marrëdhëniet e punës do të zbatohen dispozita tjera të këtij ligji.

Neni 405

(1) Në procedurën në kontestet e marrëdhënieve të punës, e veçanërisht gjatë caktimit të afateve dhe seancave, gjyqi gjithmonë do të tregojë kujdes të veçantë për nevojën e zgjidhjes urgjente të kontesteve të punës.

(2) Në procedurën në kontestet e marrëdhënieve të punës afati për përgjigje të padisë është tetë ditë.

(3) Në kontestet nga marrëdhëniet e punës që kanë të bëjnë për ndërprerjen e marrëdhënies së punës, seanca për diskutim kryesor doemos duhet të mbahet në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të përgjigjes së padisë.

(4) Në procedurën, në konteste nga marrëdhëniet e punës, procedura para gjyqit të shkallës së parë doemos duhet të mbarojë në afat prej gjashtë muajsh nga dita e paraqitjes së padisë.

(5) Në procedurën në kontestet e marrëdhënieve të punës, gjyqi i shkallës së parë është i detyruar të marrë vendim lidhur me ankesën e paraqitur kundër vendimit të gjyqit të shkallës së parë në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të ankesës, respektivisht në afat prej dy muajsh nëse para gjyqit të shkallës së parë mbahet diskutimi.

Neni 406

Punëtori në procedurë në kontestet nga marrëdhëniet e punës si ndihmës mund ta përfaqësojë person-jurist i diplomuar që është në marrëdhënie pune në sindikatë anëtarë i të cilit është punëtori, ose në lidhjen e sindikatave në të cilin është i bashkuar sindikata anëtarë i të cilit është punëtori, dhe në mënyrë adekuate do të zbatohen dispozitat nga nenet 81 dhe 82 nga ky ligj.

Neni 407

(1) Gjatë procedurës gjyqi mund me propozim të palës të caktojë masa të përkohshme për shkak të pengimit të veprimit me forcë ose për shkak të mënjanimit të dëmit të pakompensueshëm.

(2) Kundër vendimit nga paragrafi (1) të këtij neni nuk lejohet ankesë e veçantë.

Neni 408

Gjyqi në aktgjykim me të cilin urdhëron ekzekutimin e ndonjë veprimi do të caktojë afat prej tetë ditësh për ekzekutimin e tij.

Neni 409

(1) Afati për paraqitjen e ankesës zgjat tetë ditë.

(2) Në shkaqe të rëndësishme të cilat doemos duhet të arsyetohen, gjyqi mund të vendos që ankesa të mos e ndalojë ekzekutimin e vendimit.

Kreu i njëzeteshtatë

PROCEDURA NË KONTESTE PËR SHKAK TË PENGIMIT TË ZOTËRIMIT

Neni 410

Nëse në këtë kapitull nuk ekzistojnë dispozita të veçanta, në procedurën lidhur me pengimin e zotërimit do të zbatohen dispozita tjera të këtij ligji.

Neni 411

(1) Gjatë caktimit të afateve dhe seancave lidhur me paditë për shkak të pengimit të zotërimit gjyqi çdo herë do t'i kushtojë kujdes të veçantë nevojës së zgjidhjes urgjente sipas natyrës të secilit rast veç e veç.

(2) Në procedurën, në kontestet për shkak të pengimit të zotërimit afati për përgjigje të padisë është tetë ditë.

(3) Në kontestet për shkak të pengimit të zotërimit, seanca për diskutimin kryesor doemos duhet të mbahet në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të përgjigjes së padisë.

(4) Në procedurën në konteste për shkak pengimit të zotërimit, procedura para gjyqit të shkallës së parë doemos duhet të mbarojë në afat prej gjashtë muajsh nga dita e paraqitjes së padisë.

(5) Në procedurën në kontestet për shkak pengimit të zotërimit, gjyqi i shkallës së dytë është i detyruar të marrë vendim lidhur me ankesën e paraqitur kundër vendimit të gjyqit të shkallës së parë në afat prej 30 ditësh nga dita e pranimit të ankesës, respektivisht në afat prej dy muajve nëse para gjyqit të shkallës së dytë mbahet diskutimi.

Neni 412

Diskusimi për padinë për shkak pengimit të zotërimit do të kufizohet vetëm në diskutimin dhe dëshmimin e fakteve për gjendjen e fundit të zotërimit dhe për pengimin e krijuar. Përfshihet diskutimi për të drejtën e zotërimit, për bazën juridike, për zotërimin e ndërgjegjshëm ose të pandërgjegjshëm ose kërkesat për kompensimin e dëmit.

Neni 413

(1) Gjatë procedurës gjykata ka mundësi, me propozim të palës dhe pa dëgjimin e palës së kundërt, të përcaktojë masa të përkohshme për arsye të evitimit të rrezikut urgjent nga dëmtimi kundërligjor apo pengimi i dhunës ose shmangien e dëmit të pakompensueshëm.

(2) Kundër aktvendimit nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk lejohet ankesë e posaçme.

Neni 414

(1) Afatin për plotësimin e detyrimeve që u imponohet palëve, Gjykata do ta përcaktojë sipas rrethanave për çdo rast në mënyrë individuale.

(2) Afati për parashtrimin e ankesës është tetë ditë.

(3) Nga shkaqet e rëndësishme që doemos duhet të arsyetohen, gjykata mund të vendosë që ankesa të mos e ndalojë ekzekutimin e vendimit.

(4) Kundër aktvendimeve të miratuara në procedurën për arsye të pengimit të zotërimit, revizioni nuk është i lejuar.

Neni 415

Paditësi humb të drejtën të kërkojë ekzekutimin e vendimit me të cilin paditësit me padi për arsye të pengimit të zotërimit i imponohet ekzekutimi i veprimit të caktuar, nëse nuk ka kërkuar ekzekutim në afat prej 30 ditëve pas skadimit të afatit që me aktvendim është përcaktuar për ekzekutimin e atij veprimi.

Neni 416

Përsëritja e procedurës së plotfuqishme të kryer për arsye të pengimit të zotërimit është e lejuar vetëm për arsye të parapara në nenin 392 paragrafin (1) pikën 2 dhe 3 të këtij ligji, dhe atë vetëm në afat prej 30 ditësh nga plotfuqishmëria e vendimit për pengimin e zotërimit.

Kreu i njëzetetë**DHËNIA E URDHËRPAGESËS**

Neni 417

Nëse në këtë kapitull nuk ekzistojnë dispozita të posaçme, në procedurën për dhënien e urdhërpagesës do të zbatohen dispozitat tjera të këtij ligji.

Neni 418

(1) Nëse kërkesa e paditësit i dedikohet kërkesës së arritur në para, dhe ajo kërkesë dëshmohet me dokument të besueshëm të bashkëngjitur në padinë në origjinal apo në kopjen e verifikuar, gjykata do t'i japë urdhëresë paditësit që ta plotësojë kërkesën paditëse (urdhërpagesën).

(2) Si dokumente të besueshme llogariten posaçërisht:

1) dokumentet publike;
2) dokumentet private në të cilat nënshkrimin e detyrësit e ka verifikuar organi kompetent për verifikim;

3) kambialet dhe çeket me protesto dhe me llogari kthyese nëse ato janë të nevojshme për themelimin e kërkesës;

4) ekstraktet nga librat e verifikuara afariste;

5) faturat dhe

6) dokumentet të cilat sipas rregullave të posaçme kanë vlerën e dokumenteve publike.

(3) Gjykata do të lëshojë urdhërpagesë edhe pse paditësi në padi nuk ka propozuar dhënie të urdhërpagesës, ndërsa janë të plotësuara të gjitha kushtet për lëshimin e urdhërpagesës.

Neni 419

(1) Kur kërkesëpadija i dedikohet kërkesës së arritur në para që nuk e tejkalon shumën prej 60.000 denarë, gjykata do të lëshojë urdhërpagesë kundër të paditurit edhe nëse në padinë nuk janë bashkëngjitur dokumente të besueshme, por në padi është shënuar baza dhe lartësia e borxhit dhe janë theksuar dëshmitë në bazë të së cilave mund të caktohet vërtetësia e thënieve në padi.

(2) Urdhërpagesa nga paragrafi (1) i këtij neni mund të jepet vetëm kundër debitorit kryesor.

Neni 420

(1) Urdhërpagesën e jep gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit pa mbajtjen e seancës.

(2) Në urdhërpagesë gjykata do të shqiptojë se i padituri është i obliguar që në afat prej tetë ditësh, dhe në kontestet kambiale dhe të çeqeve në afat prej tri ditësh pas pranimit të urdhërpagesës ta plotësojë kërkesën e padisë së bashku me shpenzimet që i ka caktuar gjykata, apo në afat të njëjtë të dërgojë kundërshtim kundër urdhërpagesës. Në urdhërpagesë gjykata do ta paralajmërojë të paditurin se do t'i hedh poshtë kundërshtimet e parashtruara jo në kohë të duhur.

(3) Urdhërpagesa u dorëzohet të dy palëve.

(4) Të paditurit në urdhërpagesë i bashkëngjitet edhe kopje nga padia me shtojcat.

Neni 421

(1) Nëse gjykata nuk e miraton propozimin për lëshimin e urdhërpagesës, do ta vazhdojë procedurën sipas padisë.

(2) Kundër vendimit të gjykatës me të cilin nuk miratohet propozimi për dhënien e urdhërpagesës nuk lejohet ankesë.

Neni 422

(1) Urdhërpagesën i padituri mund ta hedh poshtë vetëm me kundërshtim. Nëse urdhërpagesa hidhet poshtë në bazë të vendimit për shpenzimet, ky vendim mund të hidhet poshtë vetëm me ankesë kundër vendimit.

(2) Në pjesën që nuk është e kontestuar me kundërshtim, urdhërpagesa bëhet e plotfuqishme.

Neni 423

(1) Kundërshtimet jo në kohë të duhur, jo të plota dhe të palejuara do t'i hedh poshtë gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit pa mbajtjen e seancës.

(2) Nëse kundërshtimi është parashtruar me kohë, gjyqtari individ gjegjësisht kryetari i këshillit do të vlerësojë a ka nevojë të caktojë seancë përgatitore apo menjëherë mund të caktojë seancë për debat kryesor.

(3) Në kundërshtimin pala është e obliguar t'i shënojë faktet dhe dëshmitë sa i përket pjesës së kontestuar të urdhërpagesës.

(4) Me përjashtim të paragrafit (3) të këtij neni, pala mund të dërgojë fakte dhe dëshmi edhe në seancën përgatitore, por nëse ajo nuk mbahet, në seancën e parë për debat kryesor, vetëm nëse vërteton se pa faj të vetin nuk ka pasur mundësi ato t'i shpreh në kundërshtim.

(5) Në vendimin për punën kryesore gjykata do të vendosë nëse do të mbetet urdhërpagesa plotësisht apo pjesërisht në fuqi apo do të shfuqizohet.

Neni 424

(1) Nëse i padituri kundërshton se nuk kanë ekzistuar baza ligjore për dhënien e urdhërpagesës (nenet 418 dhe 419), apo se ekzistojnë pengesa për rrjedhshmërinë e mëtejme të procedurës, në radhë të parë gjykata do të vendosë për atë kundërshtim. Nëse vërteton se kundërshtimi i atillë është i bazuar do ta abrogojë me vendim urdhërpagesën dhe me plotfuqishmërinë e vendimit do ta fillojë debatin për punën kryesore, nëse ka vend për atë debat.

(2) Nëse gjykata nuk e miraton këtë kundërshtim, do të kalojë në debat për punën kryesore, ndërsa vendimi i gjykatës do të vendoset në vendimin për punën kryesore.

(3) Nëse me shkas të kundërshtimit për mosarritje gjykata vërteton se kërkesa e padisë ka arritur pas dhënies së urdhërpagesës, por para përmbylljes së debatit kryesor, gjykata me aktgjykim do ta shfuqizojë urdhërpagesën dhe do të vendos për kërkesëpadinë (neni 314 paragrafi (1)).

Neni 425

Gjykata mund të deklarohet si vend jo kompetent, vetëm me kundërshtim të paditësit të dhënë në kundërshtimin kundër urdhërpagesës.

Neni 426

(1) Nëse gjykata pas dhënies së urdhërpagesës deklarohet në të vërtetë si jo kompetente, do ta shfuqizojë urdhërpagesën dhe me plotfuqishmërinë e vendimit për kompetencën do t'ia dorëzojë lëndën gjykatës kompetente.

(2) Nëse gjykata pas dhënies së urdhërpagesës vërteton se është vend kompetent nuk do ta shfuqizojë urdhërpagesën, por sipas plotfuqishmërisë së vendimit me të cilën është deklaruar si kompetent do t'ia dorëzojë lëndën gjykatës kompetente.

Neni 427

Kur gjykata në rastet e parapara me këtë ligj do të marrë vendim me të cilin hidhet poshtë padia, do ta shfuqizojë edhe urdhërpagesën.

Neni 428

(1) Padiësi mund ta tërheqë padinë pa pajtueshmërinë e të paditurit vetëm deri në parashtrimin e kundërshtimit. Nëse padia tërhiqet, gjykata me vendim do ta shfuqizojë urdhërpagesën.

(2) Nëse i padituri deri në përfundimin e debatit kryesor heq dorë prej të gjithë kundërshtimeve të parashtruara, urdhërpagesa mbetet në fuqi.

Kreu i njëzetënëntë**PROCEDURA NË KONTESTE ME VLERË TË VOGËL**

Neni 429

Nëse në këtë kapitull nuk ekzistojnë dispozita të posaçme, në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël do të zbatohen dispozitat tjera të këtij ligji.

Neni 430

(1) Kontestet me vlerë të vogël, në kuptim të dispozitave të këtij kapitulli, janë kontestet në të cilat kërkesëpadia ka të bëjë me kërkesën e parave që nuk e tejkalon shumën prej 60.000 denarësh.

(2) Si konteste me vlerë të vogël llogariten edhe kontestet në të cilat kërkesa e padisë nuk ka të bëjë me kërkesën në para, ndërsa padiësi në padi ka shënuar se pajtohet në vend të plotësimit të kërkesës së caktuar të pranojë shumë të caktuar të të hollave që nuk e tejkalon shumën nga paragrafi (1) i këtij neni (neni 33 paragrafi (1)).

(3) Si konteste me vlerë të vogël llogariten edhe kontestet në të cilat lëndë e kërkesëpadië nuk është shuma e parave por dorëzimi i sendit të tundshëm vlera e të cilit padiësi në padinë e ka shënuar që nuk e tejkalon shumën nga paragrafi (1) i këtij neni (neni 33 paragrafi (2)).

Neni 431

Nuk llogariten si konteste me vlerë të vogël, në kuptim të dispozitave të këtij kapitulli, kontestet e patundshmërisë, kontestet për marrëdhënie pune me karakter statusor dhe kontestet për arsye të pengimit të zotërimit

Neni 432

Procedura në kontestet me vlerë të vogël do të zbatohet me rastin e kundërshtimit kundër urdhërpagesës, nëse vlera e pjesës së kontestueshme të urdhërpagesës nuk e tejkalon shumën prej 60.000 denarë.

Neni 433

(1) Në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël është lejuar ankesë e posaçme vetëm kundër vendimit me të cilin mbaron procedura.

(2) Vendimet tjera kundër të cilave sipas këtij ligji është e lejuar ankesa, mund të shfuqizohen vetëm me ankesë kundër vendimit me të cilin procedura mbaron.

(3) Vendimet nga paragrafi (2) i këtij neni nuk u dorëzohen palëve, por shpallen në seancën dhe barten në përpilimin e vendimit me shkrim.

Neni 434

Në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël procesverbali për debatin kryesor krahas të dhënave nga neni 116 paragrafi (1) i këtij ligji i përmban:

1) deklaratat e palëve me domethënie qenësore, e posaçërisht ato me të cilat, plotësisht apo pjesërisht, pranohet kërkesa e padisë apo heq dorë nga kërkesa e padisë, apo ankesa, ose ndryshohet apo tërhiqet padia.

2) përmbajtja qenësore e dëshmitë të paraqitura;

3) vendimet kundër të cilave është e lejuar ankesa dhe të cilat janë të shpallura në debatin kryesor, dhe

4) nëse palët kanë qenë prezentë në shpalljen e aktgjykimit, dhe nëse kanë qenë prezent, se janë të njoftuara nën cilat kushte mund të deklarohen ankesë.

Neni 435

(1) Nëse padiësi e ndryshon kërkesën e padisë në mënyrë që vlera e lëndës së kontestit ta tejkalojë shumën prej 60.000 denarë, procedura do të mbarojë sipas dispozitave të këtij ligji për procedurën e përgjithshme kontestimore.

(2) Nëse padiësi deri në përmbylljen e debatit kryesor që udhëhiqet sipas dispozitave të këtij ligji për procedurën e përgjithshme kontestimore, e zvogëlon shumën e kërkesës së ankesës në mënyrë që ajo të mos e tejkalojë shumën prej 60.000 denarësh, procedura e mëtejme do të zbatohet sipas dispozitave të këtij ligji për procedurën e kontesteve me vlerë të vogël.

Neni 436

(1) Në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël nuk zbatohen dispozitat për seancë përgatitore.

(2) Në fletëhirrjen për debat kryesor do të shënohet, përveç tjerash, se do të llogaritet se padiësi e ka tërhequr padinë nëse nuk vjen në cilëndo seancë për debat kryesor dhe se palët janë të obliguara të gjitha faktet dhe dëshmitë t'i dërgojnë në seancën e parë në debatin kryesor, si dhe vendimi mund të hidhet poshtë vetëm për arsye të cenimit qenësor të dispozitave në procedurën gjyqësore dhe për arsye të zbatimit të gabuar të së drejtës materiale.

Neni 437

Aktgjykimi në procedurë në kontestet me vlerë të vogël shpallet menjëherë pas përfundimit të debatit kryesor.

Neni 438

(1) Aktgjykimi apo vendimi me të cilin mbaron kontesti në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël mund të hidhet poshtë vetëm për arsye të cenimit qenësor të dispozitave të procedurës gjyqësore nga neni 343 paragrafi (2) i këtij ligji dhe për arsye të zbatimit të gabueshëm të së drejtës materiale.

(2) Në procedurën me rastin e ankesës në kontestet me vlerë të vogël nuk zbatohen dispozitat e nenit 358 të këtij ligji.

(3) Në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël afati për ankesë, si dhe afatet nga nenet 314 paragrafi (2) dhe neni 328 paragrafi (1) i këtij ligji është tetë ditë.

(4) Në kontestet me vlerë të vogël nuk është i lejuar revizioni kundër vendimit të plotfuqishëm në gjykatën e shkallës së dytë.

Kreu i tridhjetë**PROCEDURA PARA GJYKATAVE TË ZGJEDHURA**

Neni 439

Me dispozitat e këtij kapitulli rregullohet procedura para gjykatave të zgjedhura, selia e të cilave është në Republikën e Maqedonisë, përveç nëse nga dispozitat e ligjit tjetër apo marrëdhënies ndërkombëtare nuk del se gjykata e caktuar e zgjedhur, selia e së cilës është në Republikën e Maqedonisë llogaritet si gjykatë e zgjedhur e huaj.

Neni 440

Për kontestet me element ndërkombëtar për të drejtat me të cilat në mënyrë të lirë disponojnë palët mund të merren vesh për kompetencë të gjykatës së zgjedhur të vendit apo të huaj, së paku nëse njëri prej tyre është person fizik me vendbanim apo me vendqëndrim të përhershëm në vend të huaj gjegjësisht personi juridik me seli në vend të huaj, nëse për ato konteste nuk është paraparë kompetencë ekskluzive në Gjykatën e Republikës së Maqedonisë.

Neni 441

(1) Kontestet pa element ndërkombëtar për të drejtat me të cilat në mënyrë të lirë disponojnë palët mund t'i bartin para gjykatave të zgjedhura të përhershme, të themeluara pranë dhomave ekonomike dhe pranë organizatave të tjera të parapara me ligj, nëse me ligj nuk është vërtetuar se llojet e caktuara të kontesteve i zgjidh në mënyrë ekskluzive gjykata tjetër.

(2) Kompetenca e gjykatave të zgjedhura në rastet tjera mund të parashihet vetëm me ligj.

Neni 442

(1) Marrëveshja për gjykatë të zgjedhur mund të kontraktohet në bazë të kontestit të caktuar dhe në bazë të kontesteve të ardhshme që mund të dalin nga marrëdhëniet e caktuara juridike. Marrëveshja për gjykatë të zgjedhur është e plotfuqishme vetëm nëse kontraktohet në formë me shkrim.

(2) Marrëveshja për gjykatën e zgjedhur kontraktohet në formë me shkrim edhe kur kontraktohet me letërkëmbim, telegram, teleks, postë elektronike apo me mjete të tjera për telekomunikacion, që mundësojnë dëshmi me shkrim për marrëveshjen e kontraktuar.

(3) Marrëveshja për gjykatën e zgjedhur e kontraktohet në formë me shkrim edhe kur kontraktohet me këmbim të padisë, në të cilën paditësi e thekson ekzistimin e asaj marrëveshjeje dhe përgjigjen e padisë, të cilën i padituri nuk e konteston.

(4) Marrëveshja për gjykatë të zgjedhur mund të dëshmohet vetëm me dokumente.

Neni 443

Marrëveshja për gjykatë të zgjedhur është e kontraktuar si e plotfuqishme edhe kur dispozita për kompetencë të gjykatës së zgjedhur është mbajtur në kushte të përgjithshme për kontraktimin e veprës juridike.

Neni 444

(1) Numri i gjyqtarëve të gjykatës së zgjedhur doemos duhet të jetë tek.

(2) Nëse me marrëveshjen e palëve nuk është i caktuar numri i gjyqtarëve, çdo palë cakton nga një gjyqtar, ndërsa ata e zgjedhin kryetarin.

(3) Gjyqtarët e gjyqeve mund të jenë të zgjedhur vetëm si kryetar të gjykatës së zgjedhur.

Neni 445

(1) Nëse palët për zgjedhjen e kontestit të caktuar kanë kontraktuar kompetencë të gjykatës së zgjedhur, gjykata te e cila është parashtruar padia për kontestin e njëjtë dhe në mes të palëve të njëjta për kundërshtim, nga i padituri do të shpallet si kompetent, do t'i shfuqizojë veprimet e zbatuara në procedurë dhe do ta hedh poshtë padinë.

(2) Kundërshtimin nga paragrafi (1) të këtij neni i padituri mund ta vendosë më së voni në seancë përgatitore, por nëse seanca e përgatitur nuk mbahet, atëherë mund ta vendosë në debatin kryesor para se të lëshohet në debat për punën kryesore.

Neni 446

(1) Pala që sipas marrëveshjes për gjykatën e zgjedhur duhet të emërojë gjyqtar të gjykatës së zgjedhur mund ta thërrasë palën e kundërt në afat prej 15 ditësh që ta kryejë këtë emërim dhe ta lajmërojë për atë.

(2) Fletëthirja në kuptim të paragrafit (1) të këtij neni është e plotfuqishme vetëm nëse pala që e udhëzon ka caktuar gjyqtar që e ka zgjedhur vetë dhe për këtë e ka lajmëruar palën e kundërt.

(3) Kur sipas marrëveshjes për gjykatën e zgjedhur emërimin e gjyqtarit duhet ta bëjë personi i tretë, çdo palë mund t'ia drejtojë fletëthirrjen nga paragrafi (2) i këtij neni atij personi.

(4) Personi i cili është i thirrur që të emërojë gjyqtar në gjykatën e zgjedhur është i lidhur për emërimin që është kryer pasi ai emërim i është lajmëruar kundërshtarit gjegjësisht njëres prej palëve.

Neni 447

(1) Nëse gjyqtari në gjykatën e zgjedhur nuk është emëruar me kohë, ndërsa nga marrëveshja nuk ka dalë diçka tjetër, gjyqtarin me propozim të palës do ta emërojë gjykata.

(2) Nëse gjyqtarët e zgjedhur nuk mund të pajtohen për zgjedhjen e kryetarit, ndërsa nga marrëveshja nuk ka dalë diçka tjetër, kryetarin me propozim të çdo gjyqtari apo pale do ta emërojë gjykata.

(3) Për emërimin e gjyqtarit gjegjësisht të kryetarit të gjykatës së zgjedhur kompetente është gjykata e cila për kontestin do të ishte kompetente në shkallë të parë nëse nuk është kontraktuar marrëveshja për gjykatë të zgjedhur.

(4) Kundër vendimit të gjyqit nuk lejohet ankesë.

(5) Pala që nuk dëshiron ta shfrytëzojë autorizimin nga paragrafi (1) apo (2) të këtij neni ka mundësi që me padi të kërkojë nga gjykata kompetente për emërim që ta shpall ndalimin e vlefshmërisë së marrëveshjes për gjykatën e zgjedhur.

Neni 448

(1) Përveç në rastin e nenit 447 të këtij ligji, secila palë ka mundësi që me padi të kërkojë nga gjykata që të shpallë ndalimin e vlefshmërisë së marrëveshjes për gjykatën e zgjedhur.

1) nëse palët nuk mund të pajtohen për zgjedhjen e gjyqtarëve që ata së bashku duhet t'i emërojnë dhe

2) nëse personi i cili në marrëveshjen për gjykatën e zgjedhur është emëruar si gjyqtar i gjykatës së zgjedhur nuk dëshiron apo nuk mund ta kryejë këtë obligim.

(2) Për kërkesën vendos gjykata e paraparë në nenin 447 paragrafin (3) të këtij ligji.

(3) Në seancën për debat për kërkesën gjykata do t'i thërret palët, por gjykata ka mundësi që vendimin ta marrë edhe në rastin kur palët të cilat janë thirrur me rregull nuk kanë ardhur.

Neni 449

(1) Gjyqtari i gjykatës së zgjedhur është i obliguar të përjashtohet kur ekzistojnë shkaqet për përjashtim nga neni 64 i këtij ligji. Nga të njëjtat shkaqe palët kanë mundësi të kërkojnë përjashtim të gjyqtarit të gjykatës së zgjedhur.

(2) Pala e cila vetë apo së bashku me palën e kundërt ka emëruar gjyqtar të zgjedhur mund të kërkojë përjashtimin e tij, vetëm nëse shkakut për përjashtim është krijuar, apo pala për atë ka kuptuar pasi është emëruar gjyqtari i zgjedhur.

(3) Nëse palët nuk janë marrë vesh ndryshe, për përjashtimin vendos gjykata e paraparë në nenin 447 paragrafin (3) të këtij ligji.

Neni 450

Nëse palët nuk janë marrë vesh ndryshe, gjyqtarët e zgjedhur do ta përcaktojnë procedurën para gjykatës së zgjedhur.

Neni 451

(1) Marrja në pyetje e dëshmitarëve para gjykatës së zgjedhur bëhet pa dhënien e betimit.

(2) Ndaj dëshmitarëve, palëve dhe personave të tjerë të cilët marrin pjesë në procedurë, gjykata e zgjedhur nuk mund të përdorë mjete të dhunshme dhe as të shqiptojë dënime.

(3) Gjikata e zgjedhur ka mundësi që të kërkojë nga gjykata e vendit kompetente ndihmë juridike (neni 170), të japë dëshmi të caktuara që nuk ka mundësi t'i japë vetë.

Ndaj procedurës për dhënien e dëshmive do të zbatohen dispozitat e këtij ligji për dhënien e dëshmive para gjyqtarit të lutur.

Neni 452

Gjykata e zgjedhur mund të miratojë aktgjykim sipas drejtësisë vetëm nëse palët i kanë dhënë autorizim të atillë.

Neni 453

(1) Kur gjykata e zgjedhur përbëhet prej më shumë se një gjyqtari, aktgjykimi miratohet me shumicë votash, nëse në marrëveshjen për gjykatën e zgjedhur nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Nëse nuk mund të arrihet shumicë e nevojshme e votave, gjykata e zgjedhur është e obliguar për atë t'i lajmërojë palët.

(3) Nëse për rastin e paragrafit (2) të këtij neni palët nuk janë marrë vesh ndryshe, secila prej tyre ka mundësi që me padi të kërkojë nga gjykata të paraparë në nenin 447 paragrafin (3) të këtij ligji të shqiptojë pushimin e vlefshmërisë së marrëveshjes për gjykatën e zgjedhur.

Neni 454

(1) Aktgjykimi i gjykatës së zgjedhur doemos duhet të jetë e arsyetuar nëse palët nuk kanë marrëveshje për diçka tjetër.

(2) Origjinali i aktgjykimit dhe të gjitha shkresat i nënshkruajnë të gjithë gjyqtarët e zgjedhur. Aktgjykimi vlen edhe kur ndonjë gjyqtar do të refuzojë ta nënshkruajë nëse aktgjykimin e kanë nënshkruar shumica e gjyqtarëve dhe në aktgjykim e kanë përcaktuar këtë refuzim të nënshkrimit.

(3) Te palët dorëzohen kopje të aktgjykimit përmes gjykatës së paraparë në nenin 447 paragrafi (3) të këtij ligji. Gjykatat e zgjedhura ekzistuese vetë e bëjnë dorëzimin e aktgjykimeve të tyre.

Neni 455

Origjinali i aktgjykimit si dhe vërtetimet për dorëzimin e kryer ruhen te gjykata e paraparë në nenin 447 paragrafi (3) i këtij ligji, por nëse aktgjykimin e ka miratuar gjykata e zgjedhur ekzistuese, atëherë në atë gjykatë.

Neni 456

(1) Aktgjykimi i gjykatës së zgjedhur ndaj palëve ka fuqi të aktgjykimit të plotfuqishëm, nëse me marrëveshje nuk është paraparë mundësia për prishjen e aktgjykimit para gjykatës së zgjedhur të shkallës më të lartë.

(2) Me kërkesë të palës gjykata e paraparë në nenin 447 paragrafin (3) të këtij ligji në kopjen e aktgjykimit do të vendosë vërtetim për plotfuqishmërinë dhe ekzekutimin. Gjykatat e zgjedhura ekzistuese vetë vendosin vërtetim për plotfuqishmërinë dhe ekzekutimin e aktgjykimeve të tyre.

Neni 457

(1) Aktgjykimi i gjykatës së zgjedhur mund të priset me padi të palës.

(2) Për vendosjen me padi kompetente është gjykata e paraparë në nenin 447 paragrafi (3) i këtij ligji.

Neni 458

Shfuqizimi i aktgjykimit të gjykatës së zgjedhur mund të kërkohe nëse:

1) fare nuk është kontraktuar marrëveshje për gjykatën e zgjedhur apo nëse ajo marrëveshje nuk ka qenë e plotfuqishme (nenet 440 deri në 444);

2) Në aspekt të përbërjes së gjykatës së zgjedhur apo në aspekt të vendosjes është cenuar ndonjë dispozitë e këtij ligji apo e marrëveshjes për gjykatën e zgjedhur;

3) aktgjykimi nuk është i arsyetuar në kuptim të nenit 454 paragrafit (1) të këtij ligji, apo nëse origjinali dhe kopjet e aktgjykimit nuk janë nënshkruar në mënyrë të caktuar në nenin 454 paragrafi (2) i këtij ligji.

4) gjykata e zgjedhur e ka tejkualuar kufirin e detyrës së vet;

5) shqiptimi i aktgjykimit është i pakuptueshëm apo kontradiktor vetvetiu;

6) aktgjykimi i gjykatës së zgjedhur është në kundërshtim me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë dhe me bazat e vërtetuara të rregullimit shoqëror dhe

7) ekziston njëra prej shkaqeve për përsëritjen e procedurës nga neni 392 i këtij ligji.

Neni 459

(1) Padia për shfuqizimin e aktgjykimit të gjykatës së zgjedhur mund të parashtrohet në gjykatën kompetente në afat prej 30 ditësh. Nëse shfuqizimi kërkohet nga arsyet e theksuara në nenin 458 pika 1 deri në 6 të këtij ligji, ky afat llogaritet nga dita kur aktgjykimi është dorëzuar te pala, dhe nëse pala për shkaqet ka kuptuar më vonë, atëherë nga dita kur ka kuptuar. Në kuptim të llogaritjes së afatit kur kërkohet shfuqizimi nga shkaku i theksuar në nenin 458 pika 7 e këtij ligji, në pajtueshmëri do të zbatohen dispozitat e nenit 393 paragrafët (1) dhe (2) të këtij ligji.

(2) Pas skadimit të një viti nga plotfuqishmëria e aktgjykimit të gjykatës së zgjedhur nuk mund të kërkohe shfuqizimi i këtij aktgjykimi.

Neni 460

Palët nuk mund të heqin dorë me marrëveshje nga zbatimi i dispozitave të nenit 449 paragrafët (1) dhe (2), neni 454 paragrafi (2) dhe (3) dhe nenet 457, 458 dhe 459 të këtij ligji.

Kreu i tridhjetenjë

PROCEDURA NË KONTESTE EKONOMIKE

Fusha e zbatimit

Neni 461

Në procedurën e kontesteve ekonomike do të zbatohen dispozitat e këtij ligji, nëse në dispozitat e këtij kapitulli nuk është përcaktuar ndryshe.

Neni 462

Dispozitat për procedurën e kontesteve ekonomike zbatohen:

1) në kontestet me marrëdhënie të ndërsjella ekonomike ku të dyja palët janë persona juridikë dhe

2) në kontestet që kanë të bëjnë me anijet dhe lundrim në ujëra të vendit, si dhe në kontestet në bazë të së cilave zbatohet e drejta e lundrimit (kontestet e lundrimit), përveç kontesteve të transportit të udhëtarëve.

Neni 463

Dispozitat për procedurën e kontesteve ekonomike zbatohen edhe në kontestet që dalin nga marrëdhëniet e ndërsjella ekonomike të poseduesve të dyqaneve dhe të individëve të tjerë të cilët në lloj të profesionit të regjistruar bëjnë ndonjë veprimtari ekonomike gjegjësisht nga marrëdhëniet e ndërsjella ekonomike të atyre personave dhe personave juridikë nga neni 462 pika 1 e këtij ligji.

Neni 464

Dispozitat për procedurën në konteste ekonomike zbatohen edhe në kontestet mes personave nga neni 462 pika 1 e këtij ligji dhe personave të huaj fizikë dhe juridikë që dalin nga marrëdhëniet e tyre të ndërsjella ekonomike, si dhe në konteste të atilla të ndërsjella të personave të huaj fizikë dhe juridikë.

Neni 465

Dispozitat për procedurën e kontesteve ekonomike do të zbatohen edhe kur në kontest, krahas personave nga neni 462 pika 1 dhe neni 464 i këtij ligji, si palë kundërshtare nga neni 186 paragrafi (1) pika 1 e këtij ligji marrin pjesë edhe persona të tjerë fizikë dhe juridikë.

Kompetenca dhe përbërja e gjykatës

Neni 466

Në kontestet për arsye të vërtetimit të ekzistimit apo të mosekzistimit të marrëveshjes, për arsye të ekzekutimit apo prishjes së marrëveshjes, si dhe në kontestet për arsye të kompensimit të dëmit për arsye të mosekzekutimit të marrëveshjes, krahas gjykatës me kompetencë të përgjithshme të vendit, kompetente vendore është edhe gjykata e vendit ku sipas marrëveshjes së palëve i padituri është i obliguar ta ekzekutojë marrëveshjen.

Neni 467

Në procedurën e kontesteve ekonomike gjyqtari individ gjykon nëse vlera e lëndës së kontestit nuk e tejkalon shumën prej 1.200.000 denarë, ndërsa në kontestet për pagesë të kamatës pa marrë parasysh vlerën e lëndës së kontestit.

Përgatitja e debatit kryesor

Neni 468

(1) Në raste urgjente kryetari i këshillit ka mundësi që menjëherë me kontrollin paraprak të padisë të caktojë seancë përgatitore apo seancë për debat kryesor. Kundër këtij vendimi të kryetarit të këshillit nuk lejohet ankesë.

(2) Kryetari i këshillit është i autorizuar që në raste urgjente, seancën ta caktojë me telefon apo me telegram.

Këshilla juridike

Neni 469

(1) Revizioni në kontestet ekonomike kundër aktgjykimit të plotfuqishëm i miratuar në shkallë të dytë është i lejuar nëse vlera e lëndës së kontestit të pjesës së kontestuar të aktgjykimit të plotfuqishëm tejkalon 1.000.000 denarë.

(2) Revizioni në kontestet ekonomike kundër aktgjykimit të plotfuqishëm të shkallës së dytë çdoherë është i lejuar në kontestet e nenit 372 paragrafi (3) pika 4 dhe 5 e këtij ligji.

Dispozita të tjera

Neni 470

Nëse të dy palët me marrëveshje propozojnë që seanca të shtyhet që të tentohet barazimi, gjykata do ta vlerësojë këtë propozim dhe menjëherë do t'i lajmërojë palët për ditën dhe orën kur do të mbahet seancë e re.

Neni 471

Në procedurën e kontesteve ekonomike vlejnë afatet vijuese:

1) afati prej tridhjetë ditësh pas skadimit gjatë të cilit nuk mund të parashtrohet me propozim për kthimin e gjendjes së mëparshme nga neni 110 paragrafi (4) i këtij ligji.

2) afati prej tetë ditësh për parashtrimin e ankesës kundër aktgjykimit gjegjësisht vendimit, ndërsa afati prej tre ditësh për parashtrimin e përgjigjes së ankesës dhe

3) afati prej tetë ditësh për realizimin e bërjes, ndërsa për bërjet që nuk përbëhen nga dhënia e parave, gjykata mund të caktojë afat më të gjatë.

Neni 472

(1) Në procedurën e kontesteve ekonomike palët nuk kanë mundësi që jashtë seancës të japin deklarata gojore në procesverbal në gjykatë.

(2) Dokumenti në bazë të të cilit jepet urdhërpagesa sipas nenit 418 të këtij ligji, nuk është e domosdoshme të bashkëngjitet në origjinal apo në kopje të verifikuar Mjafton që kopjen e dokumentit të atillë ta verifikojë organi i autorizuar te personi juridik.

(3) Në procedurën e kontesteve ekonomike nuk do të zbatohen dispozitat e nenit 419 të paragrafit (1) të këtij ligji.

Neni 473

(1) Në procedurën e kontesteve ekonomike, kontestet me vlerë të vogël janë konteste në të cilat kërkesa e padisë ka të bëjë me kërkesën në para që nuk e tejkalon shumën prej 300.000 denarë.

(2) Si konteste me vlerë të vogël llogariten edhe kontestet në të cilat kërkesa e padisë nuk ka të bëjë me kërkesën në para, ndërsa paditësi në padi ka theksuar se pajtohet në vend të plotësimit të kërkesës së caktuar të pranojë shumë të caktuar të parave që nuk e tejkalon shumën nga paragrafi (1) i këtij neni (neni 33 paragrafi (1)).

(3) Si konteste me vlerë të vogël llogariten edhe kontestet në të cilat lënda me kërkesë paditëse nuk është shumë e parave por dorëzimi i sendit të tundshëm, vlerën e të cilit paditësi në padinë e ka shënuar që nuk e tejkalon shumën nga paragrafi (1) i këtij neni (neni 33 paragrafi (2)).

(4) Në procedurën e kontesteve me vlerë të vogël në kontestet ekonomike nuk zbatohen dispozitat për seancë përgatitore.

Pjesa e katërt**DISPOZITA KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE**

Neni 474

(1) Nëse para ditës së zbatimit të këtij ligji është miratuar aktgjykimi i shkallës së parë apo vendimi me të cilin procedura para gjykatës së shkallës së parë mbaron, procedura e mëtejme do të zbatohet sipas rregullave të deriatëhershme.

(2) Nëse para ditës së zbatimit të këtij ligji abrogohet vendimi i shkallës së parë nga paragrafi (1) i këtij neni, procedura e mëtejme do të zbatohet sipas këtij ligji.

Neni 475

Dispozita e nenit 440 e këtij ligji pushon të vlejë me ditën e hyrjes në fuqi, përkatësisht me ditën e zbatimit të këtij ligji i cili do ta rregullojë procedurën e arbitrazhit ndërkombëtar tregtar.

Neni 476

Me ditën e zbatimit të këtij ligji, pushon të vlejë Ligji për procedurë kontestimore ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 33/98 dhe 44/2002).

Neni 477

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndërsa do të zbatohet pas skadimit të tre muajve nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

1050.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З**ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РЕВИЗИЈА**

Се прогласува Законот за ревизија, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 13 септември 2005 година.

Бр. 07-3293/1
13 септември 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН ЗА РЕВИЗИЈА

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат условите за вршење на ревизија на правните лица кои вршат дејност, со седиште во Република Македонија.

Член 2

Одредбите на овој закон не се однесуваат на ревизорски ангажмани извршени во Република Македонија, а кои не се законски или договорни ревизии.

Член 3

За се што не е уредено со овој закон се применуваат одредбите од Законот за трговските друштва во врска со вршењето на работите на ревизијата.

Дефиниции

Член 4

Одделни поими и кратенки употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. **„Ревизија“** е независно испитување на финансиските извештаи и на финансиските информации, со цел да се изрази мислење во врска со нивната вистинитост и непристрасност и нивната усогласеност со усвоените Меѓународни сметководствени стандарди и Меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во "Службен весник на Република Македонија";

2. **„Законска ревизија“** е задолжително испитување на финансиските извештаи и други информации кое се врши врз основа на закон во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија на IFAC, преведени и објавени во „Службен весник на Република Македонија“ на:

а) финансиските извештаи на трговските друштва определени со закон, со цел да се изрази мислење во врска со нивната вистинитост и непристрасност и нивната усогласеност со усвоените Меѓународни сметководствени стандарди и Меѓународните стандарди за финансиско известување задолжителни со закон во Република Македонија и /или

б) финансиските информации, подготвени во согласност со соодветни критериуми, со цел изразување на мислење за финансиските информации;

3. **„Договорна ревизија“** е незадолжително испитување на финансиските извештаи, која се врши врз основа на договор во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија на IFAC, преведени и објавени во „Службен весник на Република Македонија“, со цел да се изрази мислење во врска со нивната вистинитост и непристрасност и нивната усогласеност со усвоените Меѓународни сметководствени стандарди и Меѓународните стандарди за финансиско известување задолжителни со закон во Република Македонија, при што субјектите кои не се страни во договорот за ревизија се потпираат на финансиските извештаи и ревизорскиот извештај подготвени според овие стандарди;

4. **„Субјект на ревизија“** е правно лице чии финансиски извештаи се предмет на ревизија согласно со членот 478 од Законот за трговските друштва;

5. **„Поврзани субјекти“** се субјекти кои со субјектот на ревизија се поврзани со економски, финансиски или друг вид интерес;

6. **„Овластен ревизор“** е физичко лице кое поседува уверение за овластен ревизор, кое е регистрирано во Институтот на овластени ревизори;

7. **„Друштво за ревизија“** е трговско друштво кое е регистрирано и врши ревизија согласно овој закон и Законот за трговските друштва;

8. **„Овластен ревизор - трговец поединец“** е физичко лице регистрирано согласно со овој закон и Законот за трговските друштва и кое поседува уверение за овластен ревизор;

9. **„Уверение за овластен ревизор“** е уверение кое го издава министерот за финансии, на предлог на Институтот, на лица кои го положили испитот за овластени ревизори;

10. **„Доверливи информации“** се информации кои се класифицирани од Институтот, министерот за финансии или со закон како информации кои не ѝ се достапни на јавноста;

11. **„Дисциплинска постапка“** е постапка за утврдување на повреда на овој закон, подзаконските акти кои произлегуваат од него и Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC усвоени од Институтот на овластени ревизори;

12. **„Институт на овластени ревизори“** е професионално коморско здружување на овластени ревизори основано со овој закон;

13. **„IFAC“** е Меѓународна федерација на сметководители и

14. **„МСР“** се Меѓународни стандарди за ревизија.

Член 5

Ревизија можат да вршат друштво за ревизија или овластен ревизор - трговец поединец под услови и на начин утврдени со овој закон и Законот за трговските друштва.

II. НАДЛЕЖЕН ОРГАН

Член 6

Орган надлежен за следење на спроведувањето на одредбите од овој закон е Министерството за финансии.

Одделни работи од ревизијата можат да се пренесат на Советот за унапредување и надзор на ревизијата и Институтот на овластени ревизори под услови и на начин утврдени со овој закон.

III. СОВЕТ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ И НАДЗОР НА РЕВИЗИЈАТА

Член 7

Заради унапредување и надзор над вршењето на ревизијата министерот за финансии формира Совет за унапредување и надзор на ревизијата.

Средствата за работа на Советот за унапредување и надзор на ревизијата се обезбедуваат во Буџетот на Република Македонија.

Член 8

Предмет на надзор од страна на Советот за унапредување и надзор на ревизијата се сите друштва за ревизија и овластени ревизори - трговци поединци.

Надлежности на Советот за унапредување и надзор на ревизијата се да:

1) го поттикнува придржувањето кон високите професионални стандарди во ревизорската професија;

2) ја следи примената на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на него и врз таа основа му предлага на министерот за финансии изготвување на соодветни изменувања и дополнувања на истите;

3) ја следи постапката за стекнување на звањето овластен ревизор која ја спроведува Институтот за овластени ревизори и утврдува дека Институтот на овластени ревизори дефинирал програма за континуирано професионално усовршување на овластените ревизори во согласност со најновите достигнувања во професијата;

4) ја следи примената и дава мислење по предлозите на општите акти на Институтот за овластени ревизори, Кодексот на професионалната етика за членовите

на Институтот за овластени ревизори, ревизорските стандарди и врз таа основа му предлага на министерот за финансии нивно прифаќање, односно нивно изменување и дополнување;

5) ја следи работата на Институтот за овластени ревизори во врска со работата на неговите членови, во однос на образованието, системот за гарантирање на квалитетот и професионалната етика и врз таа основа му предлага на министерот за финансии донесување на акти, кои ќе водат кон придржувањето на високите професионални стандарди во ревизорската професија. По потреба Советот за унапредување и надзор на ревизијата има право да иницира истрага на ревизорските друштва и овластените ревизори - трговци поединци и врз таа основа има право да презема соодветни активности;

6) донесе Деловник за својата работа, годишна програма, финансиски план и годишен извештај на кои согласност дава министерот за финансии. Годишниот извештај за работа на Советот за унапредување и надзор на ревизијата се објавува на веб страницата на Министерството за финансии;

7) склучува меморандуми за разбирање со институции за јавен надзор од други земји со цел за координирање и соработка во спроведувањето на одредбите од овој закон и

8) врши други работи за кои ќе биде овластен од министерот за финансии.

Состав на Советот за унапредување и надзор на ревизијата

Член 9

Советот за унапредување и надзор на ревизијата го сочинуваат претседател и шест члена од кои само двајца се овластени ревизори од следниве институции, и тоа:

- 1) еден претставник од Народната банка на Република Македонија вработен во Секторот за супервизија;
- 2) еден претставник од Одделението за супервизија на осигурувањето на Министерството за финансии;
- 3) еден претставник од Комисијата за хартии од вредност;
- 4) еден претставник од редовите на големите трговски субјекти и
- 5) двајца овластени ревизори предложени од Институтот за овластени ревизори.

Министерот за финансии го именува претседателот на Советот за унапредување и надзор на ревизијата. Претседателот е лице со соодветни квалификации и има долгогодишно искуство на полето на деловното работење, финансиите или правото и кое не е овластен ревизор.

Министерот за финансии ги именува членовите на Советот за унапредување и надзор на ревизијата на предлог на институциите од ставот 1 на овој член.

Во случај кога одредена институција од ставот 1 на овој член не предложи член во Советот за унапредување и надзор на ревизијата, министерот за финансии назначува лице кое ќе ја преземе таа функција во Советот за унапредување и надзор на ревизијата.

Мандатот на претседателот и на членовите на Советот за унапредување и надзор на ревизијата е три години.

Советот за унапредување и надзор на ревизијата има секретар кој се именува од редот на државните службеници со мандат од три години.

Претседателот, членовите и секретарот на Советот за унапредување и надзор на ревизијата имаат право на надоместок за својата работа. Висината на надоместокот ја определува министерот за финансии.

Решението за составот на Советот за унапредување и надзор на ревизијата се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

IV. ПРОФЕСИОНАЛНО ЗДРУЖУВАЊЕ НА ОВЛАСТЕНИ РЕВИЗОРИ - ИНСТИТУТ НА ОВЛАСТЕНИ РЕВИЗОРИ

Основање на Институт на овластени ревизори

Член 10

Заради промовирање на високи професионални стандарди и за подобрување на квалитетот на ревизорските услуги овластените ревизори се здружуваат во Институт на овластени ревизори како професионално коморско здружување (во натамошниот текст: Институт).

Членови на Институтот се овластени ревизори, друштва за ревизија и овластени ревизори - трговци поединци, а правото на глас им припаѓа само на овластените ревизори.

Институтот има својство на правно лице.

Седиштето на Институтот е во Скопје.

Институтот статусот го стекнува со уписот во Судскиот регистар.

Органи на Институтот

Член 11

Органи на Институтот се Собранието, Управниот одбор и претседателот.

Собранието е највисок орган на Институтот и го сочинуваат сите членови.

Организацијата, надлежноста, составот, начинот на избор, правата и должностите на органите на Институтот, се уредуваат со Статутот и другите акти на Институтот.

Министерот за финансии ја следи работата на Институтот и на предлог од Советот за унапредување и надзор на ревизијата дава согласност на Статутот и другите акти кои ги донесува Институтот.

Надлежности на Институтот

Член 12

Институтот ги врши следниве работи:

1) води регистар на овластени ревизори и регистар на друштва за ревизија и овластени ревизори - трговци поединци;

2) донесува програма за полагање испит за стекнување на звањето овластен ревизор и спроведува испити за стекнување на звањето овластен ревизор;

3) дава предлог до министерот за финансии за издавање на дозвола за работа на друштво за ревизија, овластен ревизор - трговец поединец и издавање уверение за овластен ревизор;

4) ги разгледува и дава мислење по барања за одобрување на квалификации за овластен ревизор стекнати во странство, врз основа на пропишани правила и постапки;

5) организира проверка на знаењето од областа на законската регулатива на Република Македонија релевантни за вршење на ревизија при одобрување на квалификации за овластен ревизор стекнати во странство;

6) одредува и спроведува услови за континуирано професионално усовршување;

7) ја следи примената на МСР и Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC кај друштвата за ревизија и кај овластените ревизори - трговци поединци;

8) ги спроведува Меѓународните стандарди за ревизија и Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC;

9) ги преведува Меѓународните стандарди за ревизија, Меѓународните сметководствени стандарди, Меѓународните стандарди за финансиско известување, Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC и Меѓународни стандарди за контрола на квалитет;

10) покренува дисциплинска постапка и изрекува мерки на членовите поради повреда на МСР, актите на Институтот и на Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC;

11) го известува министерот за финансии за изречените мерки од спроведената контрола на друштвата за ревизија и/или овластените ревизори - трговци поединци;

12) ја определува висината на членарината за членство во Институтот, која обезбедува непречено функционирање на Институтот;

13) донесува правила со кои ќе се обезбеди дека членовите се способни да ги исполнат обврските кои произлегуваат од ревизорската работа, со тоа што ќе имаат професионално осигурување од обештетување на ниво определено со правилата на Институтот;

14) овластува лица или формира комисија за оценка на практиката на друштвата за ревизија и на овластените ревизори - трговци поединци, кои се однесуваат на прегледување и правење копии од која било книга, документ или предмет кој е во сопственост или под контрола на друштвата за ревизија, како и заради добивање информации од кој било партнер или вработен, на овластениот ревизор. Овластениот ревизор или лице од друштвото за ревизија е должен на барање на Институтот или од лице овластено од него да презентира книга, документ или предмет и не смее согласно со овој закон, да одбие да презентира таква книга, документ или предмет дури и ако ревизорот е на мислење дека таа книга, документ или предмет содржи доверливи информации за субјектот на ревизијата;

15) презема активности определени од министерот за финансии кои се неопходни и соодветни за промовирање на високите професионални стандарди меѓу друштвата за ревизија и овластените ревизори и за подобрување на квалитетот на ревизорските услуги што тие ги нудат;

16) донесува годишна програма и годишен извештај за својата работа, на кои согласност дава министерот за финансии на предлог на Советот за унапредување и надзор на ревизијата. Одобрениот годишен извештај се објавува најмалку во едно јавно гласило и на веб страницата на Институтот;

17) издава Билтен и

18) врши други работи согласно со овој закон.

Овластување за спроведување на контрола

Член 13

Институтот спроведува контрола врз примената на МСР, Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC и актите на Институтот. Контролата се извршува врз основа на годишна програма на Институтот или по барање на заинтересирани субјекти.

Постапката на контролата од ставот 1 на овој член ја пропишува Институтот.

Друштвата за ревизија и овластените ревизори - трговци поединци се должни на овластеното лице од Институтот да му ја стават на располагање целокупната барана документација, во постапката на контролата од ставот 1 на овој член.

Овластување за изречување мерки

Член 14

Институтот може да изрече мерки за повреда на МСР, Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC и актите на Институтот, и тоа:

1) опомена;

2) времено исклучување од членство во Институтот на друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец и

3) трајно исклучување од членството во Институтот на друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец.

Начинот и постапката за утврдување на повредите и мерките од став 1 на овој член ги пропишува Институтот.

Сите мерки изречени од страна на Институтот се објавуваат во Билтенот на Институтот.

Институтот за изречените мерки задолжително го известува министерот за финансии.

За изречените мерки од ставот 1 на овој член може да се изјави жалба до министерот за финансии.

Против одлуката на министерот за финансии може да се поведе судска постапка.

Известување за можни повреди

Член 15

Во случај кога постои сомневање кај вработен во Институтот за можна повреда на овој закон на МСР, Кодексот на етика за професионални сметководители на IFAC и актите на Институтот, тоа лице е должно да го известува министерот за финансии за таквата можна повреда.

V. УСЛОВИ ЗА ИЗДАВАЊЕ НА ДОЗВОЛА ЗА РАБОТА НА ДРУШТВА ЗА РЕВИЗИЈА И УВЕРЕНИЈА ЗА ОВЛАСТЕН РЕВИЗОР

Практика од овластени ревизори

Член 16

Законски или договорни ревизии во Република Македонија може да врши само овластен ревизор кој е член на Институтот.

Лице кое нема статус на овластен ревизор и кое не е член на Институтот не може да врши ревизија во Република Македонија, или да се претставува како ревизор или да користи каква било ознака или опис кои ќе создадат впечаток дека е ревизор.

Дозвола за работа

Член 17

Ревизија врши друштво за ревизија основано како трговско друштво и овластен ревизор основан како трговец поединец, под услови и на начин утврдени со овој закон и Законот за трговските друштва, доколку има дозвола за работа за вршење на работи на ревизија.

Дозволата за работа за вршење работи на ревизија на овластениот ревизор - трговец поединец му се издава под услов да поседува уверение за овластен ревизор.

Дозвола за работа за вршење на работи на ревизија на друштвото за ревизија му се издава ако ги исполни следниве услови:

1) има вработено најмалку двајца овластени ревизори и

2) мнозинството на акции со право на глас во друштвото за ревизија се во сопственост на овластените ревизори.

Дозволата за работа по предлог на Институтот ја издава министерот за финансии.

Барање на дозвола за работа

Член 18

Барањето за добивање на дозвола за работа за вршење на работи на ревизија се доставува до Институтот.

Кон барањето од ставот 1 на овој член се доставуваат докази за исполнување на условите за добивање дозвола за работа од членот 17 ставови 2 и 3 на овој закон.

Врз основа на доставеното барање и потребните докази од ставот 2 на овој член, Институтот дава предлог на министерот за финансии за издавање дозвола за работа.

Постапка за стекнување на уверение за овластен ревизор

Член 19

Лицето кое сака да стане овластен ревизор поднесува писмено барање за полагање на испит за стекнување на звањето овластен ревизор до Институтот.

Барањето од ставот 1 на овој член мора да содржи докази дека лицето ги исполнува условите од членот 20 на овој закон.

Полагањето на испитот за стекнување на звањето овластен ревизор се спроведува според Програма која ја донесува Институтот на која, по предлог на Советот за унапредување и надзор на ревизијата, министерот за финансии дава согласност.

Услови за полагање на испитот за стекнување на звањето овластен ревизор

Член 20

За полагање на испит за стекнување на звањето овластен ревизор, лицето треба да ги исполнува следниве услови:

1) да има високо образование - од економски студиски програми;

2) да има најмалку три години искуство на работи на ревизија од кои две години под надзор на овластен ревизор;

3) да презентира доказ за теоретска обука;

4) да го познава македонскиот јазик;

5) да не е осудено со казна затвор, и тоа:

а) во периодот од правосилноста на пресудата до денот на издржувањето на казната и пет години од денот кога ја издржал казната во случај на осуденост со правосилна судска пресуда со казна затвор до три години и

б) во периодот од правосилноста на пресудата до денот на издржувањето на казната и десет години од денот кога ја издржал казната во случај на осуденост со правосилната судска пресуда со казна затвор над три години и

б) да не му е изречена мерка безбедност забрана за вршење на професија, дејност или должност.

Доказот за теоретска обука од ставот 1 точка 3 на овој член ги опфаќа следниве области: теорија и принципи на општо сметководство, законски барања и стандарди поврзани со подготовка на годишни и консолидирани сметки, меѓународни сметководствени стандарди, финансиска анализа, трошкотно сметководство и управувачко сметководство, управување со ризик и внатрешна контрола, ревизија, законски услови и професионални стандарди поврзани со законската ревизија и законските ревизори, меѓународни стандарди за ревизија, професионална етика и независност, како и да опфати законска регулатива од областа на даночниот систем и правото во контекст на сметководството и ревизијата.

Испитот за стекнување на звањето овластен ревизор се полага пред испитна комисија формирана од Институтот, која го утврдува начинот на спроведување на испитот.

Испитната комисија се состои од четири члена кои се овластени ревизори и претседател на комисијата кој е претставник од Министерството за финансии.

На лицата кои го положиле испитот, на предлог на Институтот, министерот за финансии им издава уверение за овластен ревизор.

Континуирано професионално усовршување

Член 21

Овластениот ревизор, по предлог на Советот за унапредување и надзор на ревизијата, е должен да посетува обука најмалку 40 часа годишно во рамките на кон-

тинуирано професионално усовршување заради напредување на знаењето од областа на сметководството и ревизијата, организиран од Институтот според Програма на која министерот за финансии дава согласност.

На лицето овластен ревизор кое нема да ги посетува обуките од ставот 1 на овој член, по предлог на Институтот, министерот за финансии му го одзема уверението за овластен ревизор.

Незадоволната странка против решението од ставот 2 на овој член има право на жалба до Владата на Република Македонија - Комисија за решавање на управни работи во втор степен од областа на финансииите.

Одобрување на квалификација за овластен ревизор стекната во странство

Член 22

Барањата за одобрување на квалификација за овластен ревизор стекната во странство, се поднесуваат до Институтот за лицата кои ги стекнале сите или дел од квалификациите во странство, ако ги исполнат следниве услови:

1) квалификацијата на лицето да е со стандарди не пониски од стандардите што се бараат со овој закон, за едно лице да се квалификува како овластен ревизор и

2) барателот успешно да ги положи испитите спроведени од Институтот со кои се обезбедува дека тоа лице има адекватно знаење од областа на законската регулатива во Република Македонија релевантни за вршење ревизија.

Согласно со правилата и постапката за одобрување на квалификација на овластен ревизор стекната во странство, Институтот доставува предлог до министерот за финансии за одобрување на звањето овластен ревизор.

Регистар на овластени ревизори и регистар на друштва за ревизија

Член 23

Институтот води регистар на овластени ревизори и регистар на друштва за ревизија и овластени ревизори - трговци поединци.

Регистарот на овластени ревизори особено ги содржи следниве податоци:

1) име и презиме, адреса и регистарски број на овластениот ревизор;

2) статусот кој го има овластениот ревизор во друштвото за ревизија и

3) називот и седиштето на друштвото за ревизија во кое е вработен овластениот ревизор.

Регистарот на друштва за ревизија и овластени ревизори - трговци поединци особено ги содржи следниве податоци:

1) име, седиште и регистарски број на друштвото за ревизија и трговецот поединец;

2) име и презиме и адреса на овластените ревизори кои се вработени во друштвото за ревизија, односно кај трговецот поединец;

3) име и презиме и адреса на основачите или акционерите на друштвото за ревизија;

4) име и презиме и регистарски број на сите овластени ревизори кои се вработени или поврзани како партнери или друг начин со друштвото за ревизија, односно со трговецот поединец;

5) правна форма на друштвото за ревизија и

6) веб страница.

Институтот податоците од регистарот на друштва за ревизија ги става на располагање на јавноста на веб страницата на Институтот и во Билтенот на Институтот.

Друштвото за ревизија и овластениот ревизор - трговец поединец се должни навремено да го известат Институтот за сите промени во врска со податоците содржани во регистарот.

Конфликт на интереси

Член 24

Овластениот ревизор е независен и самостоен во вршењето на работата на ревизијата во рамките на овластувањата утврдени со овој закон, а во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија на IFAC објавени од министерот за финансии и Кодексот на етика за професионалните сметководители на IFAC.

Овластениот ревизор кој е назначен за законски ревизор на субјект на ревизија има обврска да изврши ревизија со професионален интегритет и независност.

Ревизија не може да врши:

1) друштво за ревизија кое е акционер, вложувач на средства или основач на субјектот кај кој се врши ревизијата;

2) друштво за ревизија кај правно лице кое е акционер, вложувач на средства или основач на тоа друштво за ревизија;

3) друштво за ревизија чиј основач истовремено е и основач на субјектот кај кој се врши ревизија;

4) овластен ревизор кој е акционер, вложувач на средства, партнер или основач на субјектот кај кој се врши ревизијата;

5) овластен ревизор кој во субјектот кај кој се врши ревизијата и во годината чии финансиски извештаи се предмет на ревизија, бил законски застапник, член на управниот, односно надзорниот одбор на тој субјект или учествувал во водењето на неговите деловни книги и изготвувањето на финансиските и даночните извештаи;

6) овластен ревизор кој е во брачна врска, директно сродство или индиректно сродство до второ колено, или е поврзан со посвојување, старателство или туторство со овластениот застапник, членот на управниот и надзорниот одбор на субјектот кај кој се врши ревизијата;

7) овластен ревизор кој е партнер или вработен од службеник на субјектот кај кој се врши ревизијата и

8) овластениот ревизор или друштво за ревизија кое има директна или индиректна деловна врска или финансиски интерес кај субјектот кај кој се врши ревизијата или кој било од неговите службеници, членови на управата или акционери.

Овластениот ревизор - трговец поединец или друштвото за ревизија додека врши ревизија кај субјектот, во исто време не смее да му ги обезбедува следниве услуги:

1) книговодствени или други услуги поврзани со сметководствената евиденција, годишните сметки или годишните консолидирани сметки на субјектот кај кој се врши ревизија;

2) изготвување и имплементација на финансиски информациски системи;

3) услуги на внатрешна ревизија како надворешен изведувач;

4) учество во економски интерес, директно или индиректно, во субјект или каков било поврзан субјект за кој тој бил ангажиран да врши надворешна ревизија и

5) други активности што ќе ги пропише Институтот со свои акти.

Обврска за примена на ревизорските стандарди

Член 25

Ревизијата се врши во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија на IFAC објавени од министерот за финансии во „Службен весник на Република Македонија“ што се ажурираат на годишна основа заради усогласување со тековните стандарди онака како што се дополнети, изменети или усвоени од страна на Меѓународната федерација на сметководители (IFAC).

Овластениот ревизор одговара за точноста на утврдените состојби во постапката на ревизијата и за даденото мислење во ревизорскиот извештај.

Извештај за транспарентност

Член 26

Друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец е должен да го објави најмалку во едно јавно гласило или на својата веб страница во рок од три месеца од крајот на финансиската година годишниот извештај за транспарентност кој содржи:

1) опис на правната структура и сопственост;

2) опис на професионалната мрежа и правните и структурните аранжмани во мрежата каде што припаѓа;

3) опис на управувачката структура на друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец;

4) опис на внатрешниот систем на контрола на квалитет на друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец и изјава од административното или управувачкото тело за ефективноста на неговото функционирање;

5) список на субјекти на кои е извршена ревизија во текот на претходната година;

6) изјава за политиката што ја следи друштвото за ревизија или овластениот ревизор-трговец поединец за континуираната едукација на овластените ревизори и

7) финансиска информација за вкупниот приход остварен од ревизијата и од други надоместоци расчленет на четири категории од услуги на ревизија, дополнителни услуги на уверување во квалитет, даночни советодавни услуги и други неревизорски услуги.

Извештајот од ставот 1 на овој член се потпишува од овластеното лице на друштвото за ревизија, односно овластениот ревизор - трговец поединец во зависност од случајот.

Доверливост

Член 27

Овластениот ревизор треба да ја почитува доверливоста на информациите добиени како резултат на професионални и деловни односи и не треба да разоткрива која било од тие информации на трети лица без соодветно и посебно одобрение, освен ако има законско или професионално право или обврска да ги обелодени.

По исклучок од ставот 1 на овој член, кога друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец се заменува, претходното друштво за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец треба да му обезбеди пристап до сите релевантни информации на новоназначеното друштво за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец во врска со субјектот на ревизијата.

На претходното друштво за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец на кои им престанал ревизорскиот ангажман, се применува на одредбата на ставот 1 на овој член, во однос на тој ангажман.

Сопствениците и извршните директори на субјектот на ревизија треба да имаат заемна обврска да обезбедат информации, по барање и на овластените ревизори и на Институтот.

Законска ревизија на годишни сметки и финансиски извештаи

Член 28

Друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец за извршената ревизија на годишните сметки и финансиските извештаи поднесува извештај до акционерите или содружниците за сметките врз кои тој извршил ревизија.

Извештајот се разгледува на годишното собрание на субјектот и е достапен за контрола и прашања од кој било акционер или содружник.

Овластениот ревизор на субјектот има право на пристап во секое разумно време до книгите, сметките и налозите на субјектот и имаат право да бара од членовите на управата на субјектот, службениците и менаџерите на субјектот и од вработените или субјектите кои се во договорни односи со субјектот, информации и објаснувања кои се во нивна контрола или знаења кое тие можат да ги стекнат, а коишто овластениот ревизор смета дека се неопходни за извршување на неговите задачи.

Субјектот кај кој се врши ревизија не смее да го ограничи пристапот до потребната документација од ставот 3 на овој член, или да му обезбеди информации кои се лажни или упатуваат на погрешни заклучоци.

Законска ревизија на консолидирани годишни сметки и консолидирани финансиски извештаи

Член 29

Друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец одговорен за вршење ревизија на консолидирани годишни сметки доставува извештај до акционерите или содружниците за консолидираните сметки кои биле предмет на нивна ревизија.

Ревизорскиот извештај се разгледува на годишното собрание на субјектот и е достапен за проверка и прашања од страна на кој било акционер или содружник.

Овластениот ревизор има право на пристап во секое разумно време до книгите, сметките и целокупната документација на субјектот на ревизија и на сите негови подружници и поврзани субјекти и има право од извршните членови на одборот на директори, односно членовите на управниот одбор или управителот на друштвото, службениците и вработените или изведувачите да бара информации и објаснувања кои се во нивна надлежност, а кои се сметаат дека се неопходни за извршување на неговите задачи.

Субјектот кај кој се врши ревизија не смее да го ограничи пристапот до потребната документација од ставот 3 на овој член, или да му обезбеди информации кои се лажни или упатуваат на погрешни заклучоци.

Обврски на субјектот кај кој се врши ревизија

Член 30

Субјектот на ревизија е должен согласно со закон да ги подведе на ревизија своите годишни сметки и финансиски извештаи.

Собранија на акционери или содружници

Член 31

Ревизорите на субјектот за ревизија имаат право да присуствуваат на секое собрание на субјектот и да ги добиваат сите извештаи за секое собрание или други дописи поврзани со него кои имаат право да ги добиваат сите акционери или содружници, да се обратат на кое било собрание на кое присуствуваат во однос на кој било дел од дневниот ред на собранието кој нив ги засега како ревизори.

Овластување за спроведување на истрага

Член 32

Министерот за финансии согласно со Законот за финансиската полиција може да иницира спроведување на истрага за повреда на овој закон и прописите доносени врз основа на овој закон.

VI. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 33

Со парична казна од 200.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице кое не ја извршува законската обврска за подведување на своите финансиски извештаи и годишни сметки на ревизија (член 30).

За дејствијата од ставот 1 на овој член ќе се казни за прекршок и одговорното лице во правното лице, со парична казна од 40.000 до 50.000 денари.

Покрај паричната казна од ставот 2 на овој член на одговорното лице во правното лице ќе му се изрече мерка на безбедност забрана на вршење на дејност во траење од три месеца до една година.

Член 34

Со парична казна од 150.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец, ако:

- 1) врши законски или договорни ревизии, а не е овластен ревизор и не е член на Институтот (член 16);
- 2) не го објави годишниот извештај за транспарентност (член 26) и
- 3) не ги применува Меѓународните стандарди за ревизија на IFAC објавени од министерот за финансии во „Службен весник на Република Македонија“ (член 25).

Покрај паричната казна од ставот 1 на овој член на одговорното лице во правното лице - друштво за ревизија ќе му се изрече мерка на безбедност забрана за вршење на одговорни работи и работни задачи од една до три години.

За дејствијата од ставот 1 на овој член ќе се казни за прекршок и одговорното лице во друштвото за ревизија, со парична казна од 20.000 до 50.000 денари.

Покрај паричната казна од ставот 2 на овој член на одговорното лице во друштвото за ревизија ќе му се изрече мерка на безбедност забрана на вршење на одговорни работи и работни задачи во траење од три месеца до една година.

Член 35

Со парична казна од 20.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок овластениот ревизор, ако:

- 1) врши законски или договорни ревизии, а не е член на Институтот (член 16);
- 2) не ги применува Меѓународните стандарди за ревизија на IFAC објавени од министерот за финансии во „Службен весник на Република Македонија“ (член 25) и
- 3) не обезбеди доверливост на податоците и сознанијата во вршењето на ревизијата (член 27).

Член 36

Со парична казна од 150.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице - субјект кај кој се врши ревизијата ако на друштвото за ревизија или овластениот ревизор - трговец поединец му го ограничи пристапот до потребната документација, или му обезбеди информации кои се лажни или упатуваат на погрешни заклучоци согласно со членот 28 став 4 и членот 29 став 4 на овој закон.

За дејствијата од ставот 1 на овој член ќе се казни за прекршок и одговорното лице во правното лице - субјект на ревизијата со парична казна од 20.000 до 50.000 денари.

Со парична казна од 10.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок физичкото лице - субјектот кај кој се врши ревизијата за дејствијата од ставот 1 на овој член.

VII. ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

Член 37

До основање на Институтот подготвителните работи во врска со отпочнување на неговата работа ќе ги врши комисија од три члена формирана од министерот за финансии.

Членови на Комисијата се овластени ревизори. Комисијата од ставот 1 на овој член ќе ги врши следниве работи:

- 1) регистрирање на почетно членство и обезбедување средства за отпочнување со работа и
- 2) подготвување на акти за отпочнување со работа на Институтот во соработка со Советот за унапредување и надзор на ревизијата.

Член 38

Подготвителните активности за одржување на основачкото Генерално собрание на Институтот, на кое ќе се изберат органи и ќе се одобрат актите на Институтот, треба да бидат завршени во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

VIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 39

Институтот ќе се основа најдоцна во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 40

Програмата за полагање на испитот за стекнување на звањето овластен ревизор, за добивање дозвола за работа на друштва за ревизија и другите прописи од овој закон, ќе се донесат во рок од девет месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 41

Постапките за полагање на испитот за стекнување на звањето овластен ревизор и за добивање дозвола за работа на друштва за ревизија, ќе се вршат според прописите кои важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон, но најдоцна во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 42

Прописите кои важеле до денот на влегување во сила на овој закон ќе се применуваат до денот на влегувањето во сила на прописите согласно со овој закон.

Член 43

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за ревизијата („Службен весник на Република Македонија“ број 65/97, 27/2000, 31/2001 и 61/2002), освен членовите 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17 став 2, 29 и 30 од Законот кои ќе се применуваат во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 44

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J I P Ë R R E V I Z I O N

DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Me këtë ligj rregullohen kushtet për kryerjen e revizionit të personave juridikë të cilët kryejnë veprimtari, me seli në Republikën e Maqedonisë.

Neni 2

Dispozitat e këtij ligji nuk kanë të bëjnë me angazhimet revizore të bëra në Republikën e Maqedonisë të cilët nuk janë revizione ligjore ose me marrëveshje.

Neni 3

Për gjithçka që nuk është përcaktuar me këtë ligj zbatohen dispozitat nga Ligji për shoqëritë tregtare në lidhje me kryerjen e punëve të revizionit.

Definicionet

Neni 4

Termet dhe shkurtime e veçanta të përdorura në këtë ligj, e kanë këtë kuptim:

1. **“Revizion”**, është kontrolli i pavarur i raporteve financiare dhe i informatave financiare, me qëllim që të shprehet mendim në lidhje me vërtetësinë e objektivitetit dhe harmonizimin e tyre me Standardet e aprovuara Ndërkombëtare të kontabilitetit dhe me Standardet ndërkombëtare për informim financiar të botuara në “Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë”.

2. **“Revizion ligjor”**, është kontrolli i detyrueshëm i raporteve financiare dhe i informatave të tjera, i cili bëhet në bazë të ligjit në pajtim me Standardet ndërkombëtare për revizion të IFAC, të caktuara dhe të botuara në “Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë” i:

a) raporteve financiare të shoqërive tregtare të përcaktuara me ligj, me qëllim që të shprehet mendimi në lidhje me saktësinë dhe me objektivitetin e tyre dhe harmonizimi i tyre me Standardet ndërkombëtare të llogaritarsë të miratuara dhe me Standardet ndërkombëtare për informim financiar të detyrueshme me ligj në Republikën e Maqedonisë, dhe/ose

b) informatave financiare, të përgatitura në pajtim me kriteret adekuate, me qëllim të shprehjes së mendimit për informatat financiare;

3. **“Revizion me marrëveshje”**, është kontrolli jo i detyrueshëm i raporteve financiare, i cili bëhet në bazë të marrëveshjes në pajtim me Standardet ndërkombëtare për revizion të IFAC, të përkthyer dhe të botuara në “Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë”, me qëllim që të shprehet mendim në lidhje me saktësinë dhe objektivitetin e tyre dhe harmonizimi i tyre me Standardet ndërkombëtare të kontabilitetit, të miratuar dhe me standardet ndërkombëtare për informim financiar të detyrueshëm me ligj në Republikën e Maqedonisë, gjatë së cilës subjektet që nuk janë palë në marrëveshjen për revizion mbështeten në raportet financiare dhe raportin revizor të përgatitur sipas këtyre standardeve;

4. **“Subjekt i revizionit”** është personi juridik, raportet financiare të të cilit janë lëndë e revizionit në pajtim me nenin 478 nga Ligji për shoqëritë tregtare;

5. **“Subjekte të lidhura”** janë subjekte të cilat me subjektin e revizionit janë të lidhura me interes ekonomik, financiar ose me lloj tjetër të interesit;

6. **“Revizor i autorizuar”** është personi fizik i cili posedon vërtetim për revizor të autorizuar, i cili është i regjistruar në Institutin e revizorëve të autorizuar;

7. **“Shoqëri për revizion”** është shoqëri tregtare e cila është e regjistruar dhe bën revizion në pajtim me këtë ligj dhe me Ligjin për shoqëritë tregtare;

8. **“Revizor i autorizuar - tregtar individ”** është personi fizik i regjistruar në pajtim me këtë ligj dhe me Ligjin për shoqëritë tregtare dhe që posedon vërtetim për revizor të autorizuar;

9. **“Vërtetimi për revizor të autorizuar”** është vërtetimi të cilin ua jep ministri i Financave, me propozim të Institutit, personave të cilët e kanë dhënë provimin për revizorë të autorizuar;

10. **“Informatat të besuara”** janë informatat të cilat janë të klasifikuara nga Instituti, ministri i Financave ose me ligj si informatat të cilat nuk janë të arritshme për publikun;

11. **“Procedura disiplinore”** është procedura për përcaktimin e cenimit të këtij ligji, të akteve nënligjore të cilat dalin nga ajo dhe të Kodeksit të etikës për kontabilist profesional të IFAC të miratuar nga Instituti i revizorëve të autorizuar;

12. **“Institut i revizorëve të autorizuar”** është bashkimi profesional i dhomave të revizorëve të autorizuar të themeluar me këtë ligj;

13. **“IFAC”** është Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve;

14. **“SNR”** janë Standardet ndërkombëtare për revizion.

Neni 5

Revizion mund të bëjnë shoqëritë për revizion ose revizori i autorizuar tregtar individ me kushte dhe në mënyrë të përcaktuar me këtë ligj dhe me Ligjin për shoqëritë tregtare.

II. ORGANI KOMPETENT

Neni 6

Organi kompetent për përcjelljen e zbatimit të dispozitave të këtij ligji është Ministria e Financave.

Punë të caktuara të revizionit mund t'i barten Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit dhe Institutit të revizorëve të autorizuar nën kushte dhe mënyrë të përcaktuar me këtë ligj.

III. KËSHILLI PËR PËRPARIMIN DHE MBIKËQYRJEN E REVIZIONIT

Neni 7

Me qëllim të përparimit dhe mbikëqyrjes mbi kryerjen e revizionit, ministri i Financave formon Këshillin për revizion dhe mbikëqyrjen e revizionit.

Mjetet për punë të Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit sigurohen në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

Neni 8

Lëndë e mbikëqyrjes nga ana e Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit janë të gjitha shoqëritë për revizion dhe revizorët e autorizuar – tregtarë individ.

Kompetencat e Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit janë:

1) nxitja e respektimit të standardeve të larta profesionale në profesionin e revizionit;

2) përcjellja e zbatimit të dispozitave të këtij ligji dhe dispozitave të miratuara në bazë të tij dhe sipas kësaj, i propozon ministrit të Financave përgatitjen e ndryshimeve dhe plotësimeve adekuatë të të njëjtave;

3) përcjellja e procedurës për marrjen e titullit revizor i autorizuar të cilën e zbaton Instituti për revizorë të autorizuar, dhe përcakton se Instituti i revizorëve të autorizuar ka definuar program për përsosjen profesionale të revizorëve të autorizuar në pajtim me të arriturat më të fundit në profesion;

4) përcjellja e zbatimit dhe dhënia e mendimit ndaj propozimeve të akteve të përgjithshme të Institutit për revizorë të autorizuar, ndaj Kodeksit të etikës profesionale për anëtarët e Institutit për revizorë të autorizuar, ndaj standardeve të revizionit dhe në bazë të asaj, i propozon ministrit të Financave pranimin e tyre, respektivisht ndryshimin dhe plotësimin e tyre;

5) përcjellja e punës së Institutit për revizorë të autorizuar në lidhje me punën e anëtarëve të saj, në lidhje me arsimin, sistemin për garantimin e kualitetit dhe etikës profesionale, në bazë të asaj, i propozon ministrit të Financave miratimin e akteve, të cilat do të çojnë drejt respektimit të standardeve të larta profesionale në profesionin e revizionit. Sipas nevojës, Këshilli për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit ka të drejtë të iniciojë hetim të shoqërive revizore dhe revizorëve të autorizuar-tregtar individ dhe në bazë të asaj ka të drejtë të ndërmerri aktivitetet adekuatë;

6) nxjerr Rregulloren për punën e vet, program vjetor, plan financiar dhe raport vjetor, për të cilat pëlqim jep ministri i Financave. Raporti vjetor për punën e Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit botohet në veb faqen e Ministrisë së Financave;

7) lidh memorandume për mirëkuptim me institucionet për mbikëqyrje publike nga vendet tjera me qëllim të koordinimit dhe bashkëpunimit në zbatimin e dispozitave të këtij ligji, dhe

8) bën punë tjera për të cilat do të jetë i autorizuar nga ministri i Financave.

Përbërja e Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit

Neni 9

Këshillin për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit e përbëjnë kryetari dhe gjashtë anëtarë, prej të cilëve vetëm dy janë revizorë të autorizuar nga institucionet si vijon edhe atë:

1) një, përfaqësues nga Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë i punësuar në Sektorin për supervizion;

2) një, përfaqësues nga Seksioni për supervizion e sigurimit të Ministrisë së Financave;

3) një, përfaqësues nga Komisioni për letrat me vlerë;

4) një, përfaqësues nga radhët e subjekteve të mëdha tregtare, dhe

5) dy revizorë të autorizuar të propozuar nga Instituti për revizorë të autorizuar.

Ministri i Financave e emëron kryetarin e Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit. Kryetari është person me kualifikime adekuatë dhe ka përvojë shumëvjeçare në fushën e punës afarizmit, financave ose drejtësisë dhe i cili nuk është revizor i autorizuar.

Ministri i Financave i emëron anëtarët e Këshillit për përparim dhe mbikëqyrje të revizionit me propozim të institucioneve nga paragrafi 1 i këtij neni.

Në rast kur institucioni i caktuar në paragrafin 1 të këtij neni nuk propozon anëtarë në Këshillin për përparim dhe mbikëqyrje të revizionit, ministri i Financave cakton person i cili do ta ndërmerr atë funksion në Këshillin për përparim dhe mbikëqyrjen e revizionit.

Mandati i kryetarit dhe i anëtarëve të Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit është tre vjet.

Këshilli për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit ka sekretar që emërohet nga radhët e nëpunësve shtetërorë me mandat trevjetëçar.

Kryetari, anëtarët dhe sekretari i Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit kanë të drejtën e kompensimit për punën e tyre. Lartësinë e kompensimit e propozon ministri i Financave.

Vendimi për përbërjen e Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit botohet në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

IV. BASHKIMI PROFESIONAL I REVIZORËVE TË AUTORIZUAR - INSTITUTI I REVIZORËVE TË AUTORIZUAR

Themelimi i Institutit të revizorëve të autorizuar

Neni 10

Me qëllim promovimi të standardeve të larta profesionale dhe përmirësimi të kualitetit të shërbimeve revizore, revizorët e autorizuar bashkohen në Institut të revizorëve të autorizuar, si bashkim profesional në dhoma (në tekstin e mëtejshëm: Instituti).

Anëtarët e Institutit janë revizorë të autorizuar, shoqëri për revizion dhe revizorë të autorizuar-tregtarë individ, ndërsa e drejta e votës u takon vetëm revizorëve të autorizuar.

Instituti ka cilësinë e personit juridik.

Selia e Institutit është në Shkup.

Instituti, statusin e fiton me regjistrim në Regjistrin gjyqësor.

Organet e Institutit

Neni 11

Organet e Institutit janë: Kuvendi, Këshilli drejtues dhe Kryetari.

Kuvendi është organ më i lartë i Institutit dhe e përbëjnë të gjithë anëtarët.

Organizimi, kompetencat, përbërja, mënyra e zgjedhjes, të drejtat dhe obligimet e organeve të Institutit, rregullohen me Statutin dhe me aktet tjera të Institutit.

Ministri i Financave e përcjell punën e Institutit dhe i jep pëlqim Statutit dhe akteve tjera të cilat i miraton Instituti me propozim të Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit.

Kompetencat e Institutit

Neni 12

Instituti i kryen punët si vijon:

1) mban regjistër të revizorëve të autorizuar dhe regjistër të shoqërive për revizion dhe të revizorëve të autorizuar-tregtarë individ;

2) nxjerr program për mbajtjen e provimit për marrjen e titullit revizor i autorizuar dhe realizon provimet për marrjen e titullit revizor i autorizuar;

3) i jep propozim Ministrisë së Financave për dhënien e lejes për punë të shoqërisë për revizion, revizor i autorizuar-tregtar individ dhe dhënien e vërtetimit për revizor të autorizuar;

4) i shqyrton dhe jep mendim ndaj kërkesave për lejimin e kualifikimeve për revizor të autorizuar të marra jashtë vendit, në bazë të rregullave dhe procedurave të përcaktuara;

5) organizon kontrollin e njohurive nga fusha e rregullativës ligjore të Republikës së Maqedonisë, relevante për kryerjen e revizionit gjatë lejimit të kualifikimeve për revizor të autorizuar të marrë jashtë vendit;

6) përcakton dhe realizon kushte për ngritje profesionale në kontinuitet;

7) e përcjell zbatimin e SNR-së dhe Kodeksit të etikës për kontabilistë profesionalë të IFAC-së të shoqëritë për revizion dhe të revizorët e autorizuar-tregtarë individ;

8) i zbaton Standardet ndërkombëtare për revizion dhe Kodeksin etik për kontabilistë profesionalë të IFAC-së;

9) i përkthen Standardet ndërkombëtare për revizion, Standardet ndërkombëtare të kontabilitetit, Standardet ndërkombëtar për informim financiar, Kodeksin etik për kontabilistë profesionalë të IFAC-së dhe Standardet ndërkombëtare për kontrollin e kualitetit;

10) ngrit procedurë disiplinore dhe u shqipton masa anëtarëve për shkak të cenimit të SNR-së, akteve të Institutit dhe të Kodeksit etik për kontabilistë profesionalë të IFAC-së;

11) e informon ministrin e Financave për masat e shqiptuara nga kontrolli i realizuar i shoqërive për revizion dhe/ose revizorëve të autorizuar – tregtarë individë;

12) e përcakton lartësinë e anëtarësisë për anëtarësim në Institut, që siguron funksionim të papenguar të Institutit;

13) miraton rregulla me të cilat do të sigurojë se anëtarët janë të aftë t'i realizojnë obligimet të cilat dalin nga puna e revizionit, me atë që do të kenë sigurim profesional nga zhëmtimi në nivel të përcaktuar me rregullat e Institutit;

14) autorizon persona ose formon komision për vlerësimin e praktikës së shoqërive dhe të revizorëve të autorizuar-tregtarë individ, që kanë të bëjnë me kontrollin dhe bërjen e kopjeve nga cilido qoftë libër, dokument ose lëndë që është në pronë ose në kontroll të shoqërive për revizion, si dhe për shkak të marrjes së informatave nga cilido qoftë partner ose i punësuar i revizorit të autorizuar. Revizori i autorizuar ose personi i shoqërisë për revizion është i detyruar, me kërkesë të Institutit ose nga personi i autorizuar prej tij, të prezantojë libër, dokument ose lëndë dhe nuk guxon në pajtim me këtë ligj, të refuzojë të prezantojë libër të tillë, dokument ose lëndë sikurse edhe nëse revizori është i mendimit se ai libër, dokument ose ajo lëndë përmban informata të besueshme për subjektin e revizionit;

15) ndërmer aktivitetet të caktuara nga ministri i Financave të cilat janë të domosdoshme dhe adekuate për promovimin e standardeve të larta profesionale midis shoqërive për revizion dhe revizorëve të autorizuar dhe për përmirësimin e kualitetit të shërbimeve revizore që i ofrojnë ato;

16) miraton program vjetor dhe raport vjetor për punën e vet, të cilës pëlqim i jep ministri i Financave, me propozim të Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit. Raporti i lejuar vjetor botohet së paku në një gazetë publike dhe në veb faqen e Institutit;

17) boton Buletin, dhe

18) bën punë të tjera në pajtim me këtë ligj.

Autorizimi për zbatimin e kontrollit

Neni 13

Instituti zbaton kontroll mbi zbatimin e SNR-së, Kodeksin e etikës për kontabilistë profesionalë të IFAC-së dhe të akteve të institutit. Kontrolli realizohet në bazë të programit vjetor të Institutit ose me kërkesë të subjektit të interesuar.

Procedurën e kontrollit nga paragrafi 1 i këtij neni e përcakton Instituti.

Shoqëritë për revizion dhe revizorët e autorizuar-tregtar individ, janë të detyruar që personit të autorizuar nga Institucioni t'ia vënë në dispozicion tërë dokumentacionin e kërkuar në procedurën e kontrollit nga paragrafi 1 i këtij neni.

Autorizimi për shqiptimin e masave

Neni 14

Instituti mund të shqiptojë masa për cenimin e SNR-së, Kodeksit të etikës për kontabilistë profesionalë të IFAC-së dhe të akteve të Institutit, edhe atë:

1) vërejtje;

2) përjashtim të përkohshëm nga anëtarësia e Institutit të shoqërisë për revizion ose revizor i autorizuar-tregtarë individ; dhe

3) përjashtim të përhershëm nga anëtarësia e Institutit të shoqërisë për revizion ose revizori i autorizuar-tregtarë individ.

Mënyrën dhe procedurën për përcaktimin e cenimeve dhe masat nga paragrafi 1 i këtij neni i përcakton Instituti.

Të gjitha masat e shqiptuara nga ana e Institutit, botohen në buletin e Institutit.

Instituti, për shqiptimin e masave, detyrimisht e informon ministrin e Financave.

Për masat e shqiptuara nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të paraqitet ankesë te ministri i Financave.

Kundër vendimit të ministrit të Financave, mund të ngrihet procedurë gjyqësore.

Informimi për cenime të mundshme

Neni 15

Në rast se ekziston dyshim te i punësuar i Institutit për cenim të mundshëm të këtij ligji, të SNR-së, Kodeksit etik për kontabilistë profesionalë të IFAC-së dhe të akteve të Institutit, ai person është i detyruar ta informojë ministrin e Financave për cenimin e tillë të mundshëm.

V. KUSHTET PËR DHËNIEN E LEJES PËR PUNË TË SHOQËRIVE PËR REVIZION DHE VËRTETIMEVE PËR REVIZOR TË AUTORIZUAR

Praktika e revizorëve të autorizuar

Neni 16

Revizione ligjore ose me marrëveshje në Republikën e Maqedonisë mund të bëjë vetëm revizori i autorizuar i cili është anëtarë i Institutit.

Personi i cili nuk ka status të revizorit të autorizuar dhe i cili nuk është anëtarë i Institutit nuk mund të bëjë revizion në Republikën e Maqedonisë, ose të prezantohet si revizor ose të shfrytëzojë çfarëdo shenje ose përshkrim i cili do të krijonte përshtypje se është revizor.

Leja për punë

Neni 17

Revizion bën shoqëria për revizion e themeluar si shoqëri tregtare dhe revizori i autorizuar i themeluar si tregtar individ, me kushte dhe në mënyrë të përcaktuar me këtë ligj dhe Ligjin për shoqëritë tregtare, nëse ka leje për punë për kryerjen e punëve të revizionit.

Leja për punë për kryerjen e punëve të revizionit të revizorit të autorizuar-tregtar individ i jepet me kusht nëse posedon vërtetim për revizorë të autorizuar.

Leje për punë për kryerjen e punëve të revizionit të shoqërisë për revizion i jepet nëse i plotëson kushtet si vijon:

1) nëse ka të punësuar së paku dy revizorë të autorizuar, dhe

2) nëse shumica e aksioneve me të drejtë vote në shoqëri për revizion janë në pronë të revizorëve të autorizuar.

Lejen për punë e jep ministri i Financave me propozim të Institutit.

Kërkesa për leje për punë

Neni 18

Kërkesa për marrjen e lejes për punë për kryerjen e punëve të revizionit, paraqitet në Institut.

Kërkesës nga paragrafi 1 të këtij neni, i bashkëngjiten dëshmitë për plotësimin e kushteve për marrjen e lejes për punë nga neni 17 paragrafi 2 dhe 3 të këtij ligji.

Në bazë të kërkesës së dorëzuar dhe dëshmime të duhura nga paragrafi 2 i këtij neni, Institutit i jep propozim ministrit të Financave për dhënien e lejes për punë.

Procedura për marrjen e vërtetimit për revizor të autorizuar

Neni 19

Personi i cili dëshiron të bëhet revizor i autorizuar, paraqet kërkesë me shkrim për dhënien e provimit për marrjen e titullit revizor i autorizuar nga Institutit.

Kërkesa nga paragrafi 1 i këtij neni doemos duhet të përmbajë dëshmi se personi i plotëson kushtet nga neni 20 i këtij ligji.

Dhënia e provimit për marrjen e titullit revizor i autorizuar zbatohet sipas Programit të cilin e miraton Institutit sipas të cilit, pëlqim i jep ministri i Financave, me propozim të Këshillit për përparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit.

Kushtet për dhënien e provimit për marrjen e titullit revizor i autorizuar

Neni 20

Për dhënien e provimit për marrjen e titullit revizor i autorizuar, personi duhet t'i plotësojë kushtet si vijon:

1) të ketë arsimim sipëror-nga programet e studimeve ekonomike;

2) të ketë së paku tre vjet përvojë pune për çështjet e revizionit prej të cilëve dy vite nën mbikëqyrje të revizorit të autorizuar;

3) të prezantojë dëshmi për aftësim teorik;

4) të njohë gjuhën maqedonase;

5) të mos jetë i dënuar me dënim me burg edhe atë:

a) në periudhën nga plotfuqishmëria e aktgjykimit deri në ditën e vuajtjes së dënimit dhe 5 vjet nga dita kur e ka vuajtur dënimin në rast të dënimit me aktgjykim të plotfuqishëm gjyqësor me dënim me burg prej 3 viteve;

b) në periudhën nga plotfuqishmëria e aktgjykimit deri në ditën e vuajtjes së dënimit, dhe 10 vjet nga dita e vuajtjes së dënimit në rast të dënimit me aktgjykim të plotfuqishëm gjyqësor me dënim me burg prej 3 viteve; dhe

6) të mos i jetë shqiptuar masa e sigurisë ndalim për kryerjen e profesionit, veprimtarisë ose detyrës.

Dëshmia për aftësim teorik nga paragrafi 1 pika 3 e këtij neni i përfshin fushat si vijon: teorinë dhe parimin e kontabilitetit të përgjithshëm, kërkesën ligjore dhe standardet lidhur me përgatitjen e llogarive vjetore dhe të konsoliduara, standardet ndërkombëtare të kontabilitetit, analizën financiare, kontabilitetin e shpenzimeve dhe kontabilitetin administrativ, administrimin me rrezik dhe kontrollin e brendshëm, revizionin, kushtet ligjore dhe standardet profesionale lidhur me revizionin ligjor dhe revizorët ligjorë, standardet ndërkombëtare për revizion, etikën profesionale dhe pavarësinë, si dhe të përfshijë rregullat ligjore nga fusha e sistemit tatimor dhe e drejta në kontekst të kontabilitetit dhe revizionit.

Provimi për marrjen e titullit revizor i autorizuar jepet para komisionit të provimit të formuar nga Institutit, i cili e përcakton mënyrën e realizimit të provimit.

Komisioni i provimit përbëhet prej katër anëtarësh të cilët janë revizorë të autorizuar dhe kryetari i komisionit i cili është përfaqësues nga Ministria e Financave.

Personave, të cilët e kanë dhënë provimin, ministria e Financave u jep vërtetim për revizor të autorizuar, me propozim të Institutit.

Aftësimi profesional në kontinuitet

Neni 21

Revizori i autorizuar është i detyruar të mbajë aftësim së paku 40 orë në vit në suazat e aftësimit profesional në kontinuitet për shkak ndërtimit të njohurisë nga fusha e kontabilitetit dhe revizionit, të organizuar nga Institutit sipas Programit të lejuar nga ministri i Financave.

Personit, revizor i autorizuar, që nuk do t'i bëjë aftësimet nga paragrafi 1 i këtij neni me propozim të Institutit, ministri i Financave ia heq vërtetimin revizor i autorizuar.

Pala e pakënaqur kundër vendimit nga paragrafi 2 i këtij neni ka të drejtë ankese në Qeverinë e Republikës së Maqedonisë - Komisioni për zgjidhjen e çështjeve administrative në shkallë të dytë nga fusha e financave.

Leja e kualifikimeve për revizor të autorizuar e marrë jashtë vendit

Neni 22

Kërkesat për lejen e kualifikimeve për revizor të autorizuar të marrë jashtë vendit, paraqiten në Institutin për personat të cilët i kanë marrë të gjitha kualifikimet ose të një pjese të kualifikimeve jashtë vendit, nëse i plotësojnë kushtet si vijon:

1) kualifikimi i personit të jetë me standarde jo më të vogla nga standardet që kërkohen me këtë ligj, që një person të kualifikohet si revizor i autorizuar, dhe

2) kërkuar me sukses t'i japë provimet e miratuara nga Institutit me të cilat sigurohet se ai person ka njohuri adekuate nga fusha e rregullativës ligjore në Republikën e Maqedonisë, relevante për kryerjen e revizionit.

Në pajtim me rregullat dhe procedurat për lejen e kualifikimeve të revizorit të autorizuar të marrë jashtë vendit, Institutit i paraqet propozim ministrit të Financave për lejimin e titullit revizor i autorizuar.

Regjistri i revizorëve të autorizuar dhe regjistri i shoqërive për revizorë

Neni 23

Institutit mban regjistër të revizorëve të autorizuar dhe regjistër të shoqërive për revizion dhe të revizorëve të autorizuar-tregtarë individ.

Regjistri i revizorëve të autorizuar veçanërisht i përmban të dhënat vijuese:

1) emrin dhe mbiemrin, adresën dhe numrin regjistruar të revizorit të autorizuar,

2) statusin të cilin e ka revizori i autorizuar në shoqërinë për revizorë; dhe

3) emrin dhe selinë e shoqërisë për revizion në të cilin është i punësuar revizori i autorizuar.

Regjistri i shoqërive për revizion dhe revizorëve të autorizuar-tregtar individ veçmas i përmban të dhënat si vijon:

1) emrin, selinë dhe numrin regjistruar të shoqërisë për revizion dhe tregtar individ;

2) emrin dhe mbiemrin dhe adresën e revizorëve të autorizuar të cilët janë të punësuar në shoqërinë për revizion, respektivisht të tregtari individ,

3) emrin dhe mbiemrin dhe adresën e themeluesve ose aksionarëve të shoqërisë për revizion;

4) emrin dhe mbiemrin dhe numrin regjistruar të të gjithë revizorëve të autorizuar të cilët janë të punësuar ose të lidhur si partnerë ose në mënyrë tjetër me shoqërinë për revizion, respektivisht me tregtarin individ;

5) formën juridike të shoqërisë për revizion, dhe

6) veb faqen.

Instituti, të dhënat nga regjistri i shoqërive për revizion, i vë në dispozicion të opinionit në veb faqen e Institutit dhe në buletin e Institutit.

Shoqëria për revizion dhe revizori tregtar-individ janë të detyruar në kohën e duhur ta informojnë Institutin për të gjitha ndryshimet në lidhje me të dhënat e përfshira në regjistër.

Konflikti i interesit

Neni 24

Revizori i autorizuar është i pavarur dhe autonom në kryerjen e punës së revizionit në suazat e autorizimeve të përcaktuara me këtë ligj, ndërsa në pajtim me Standardet ndërkombëtare për revizion të IFAC-së, të botuara nga ministri i Financave dhe Kodeksi etik për kontabilistët profesionalë të IFAC-së.

Revizori i autorizuar, i cili është emëruar për revizor ligjor i subjektit të revizionit, ka obligim të bëjë revizion me integritet profesional dhe të pavarur.

Revizion nuk mund të bëjë:

1) shoqëria për revizion e cila është aksionare, deponuese e mjeteve ose themeluese e subjektit tek i cili bëhet revizioni;

2) shoqëria për revizion, te personi juridik që është aksionar, deponues i mjeteve ose themelues i asaj shoqërie për revizion;

3) shoqëria për revizion, themelues i së cilës njëkohësisht është edhe themelues i subjektit te i cili bëhet revizioni;

4) revizori i autorizuar, i cili është aksionar, deponuesi i mjeteve, partner ose themelues i subjektit tek i cili bëhet revizioni;

5) revizori i autorizuar, i cili në subjektin te i cili bëhet revizioni dhe gjatë vitit raportet financiare të të cilit janë lëndë e revizionit, ka qenë përfaqësues ligjor, anëtarë i Këshillit drejtues respektivisht Këshillit mbikëqyrës i atij subjekti ose ka marrë pjesë në mbajtjen e librave të tija afariste dhe përgatitjen e raporteve financiare dhe tatimore;

6) revizori i autorizuar i cili është në lidhje bashkëshortore, familjare në lidhje të drejtpërdrejtë, ose lidhje indirekte deri në brezin e dytë, ose është i lidhur me adoptim, tutori, me përfaqësuesin e autorizuar, me anëtarin e Këshillit drejtues dhe mbikëqyrës të subjektit te i cili bëhet revizioni;

7) revizori i autorizuar i cili është partner ose i punësuar nga nëpunës te i cili bëhet revizioni, dhe

8) revizori i autorizuar ose shoqëria për revizion që ka lidhje afariste të drejtpërdrejtë ose indirekte ose interes

financiar te subjekti te i cili bëhet revizioni ose cilido qoftë nga nëpunësit e tij, anëtarë të administratës ose aksionarë.

Revizori i autorizuar - tregtar individ ose shoqëria për revizion njëkohësisht derisa bën revizion te subjekti, në të njëjtën kohë nuk guxon t'i sigurojë kushtet si vijon:

1) shërbime të kontabilitetit ose shërbime tjera të lidhura me evidencën e llogaritarrisë, llogarive vjetore ose llogarive vjetore të konsoliduara të subjektit te i cili bëhet revizioni;

2) përgatitjen dhe implementimin e sistemeve financiare informative;

3) shërbimet e revizionit të brendshëm si realizues i jashtëm;

4) pjesëmarrje në interes ekonomik, direkt ose indirekt, në subjekt ose në çfarëdo subjekti të lidhur, për të cilën ai ka qenë i angazhuar të bëjë revizion të brendshëm; dhe

5) aktivitete tjera që do ti përcaktojë Instituti me aktet e saja.

Obligimi për zbatimin e standardeve revizore

Neni 25

Revizioni bëhet në pajtim me Standardet ndërkombëtare për revizion të IFAC-së të botuara nga ministri i Financave në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë" që azhurnohen në baza vjetore për shkak harmonizimit me standardet vijuese ashtu siç janë plotësuar, ndryshuar ose miratuara nga ana e Federatës Ndërkombëtare të Kontabilistëve (IFAC).

Revizori i autorizuar përgjigjet për saktësinë e gjendjeve të përcaktuara në procedurën e revizionit dhe për mendimin e dhënë në raportin e revizionit.

Raporti për transparencë

Neni 26

Shoqëria për revizion ose revizori i autorizuar-tregtar individ janë të detyruar ta botojnë së paku në një gazetë publike ose në veb faqen e tyre në afat prej tre muajve deri në fund të vitit financiar raportin vjetor për transparencë i cili përmban:

1) përshkrimin e strukturës juridike dhe pronësisë;

2) përshkrimin e rrjetit profesional dhe aranzhmanet juridike dhe strukturore në rrjet ku i takon;

3) përshkrimin e strukturës administruese të shoqërisë për revizion ose të revizorit të autorizuar tregtar individ;

4) përshkrimin e sistemit të brendshëm të kontrollit të kualitetit të shoqërisë për revizion ose të revizorit të autorizuar tregtar individ dhe deklaratë nga trupi administrues ose udhëheqës për efektivitetin e funksionimit të saj;

5) listën e subjekteve te të cilët është bërë revizion gjatë vitit të kaluar;

6) deklaratën për politikë të cilën e përcjell shoqëria për revizion ose revizorit të autorizuar-tregtar individ për edukatë në kontinuitet të revizorëve të autorizuar, dhe

7) informatën financiare për të hyrat e përgjithshme nga revizioni dhe nga kompensimet tjera të ndara në katër kategori: shërbimet e revizionit, shërbimet plotësuese të kontrollit të kualitetit, shërbimet këshillëdhënëse tatimore dhe shërbime tjera jo revizore.

Raporti nga paragrafi 1 i këtij neni nënshkruhet nga personi i autorizuar i shoqërisë për revizion respektivisht revizori i autorizuar-tregtar individ varësisht nga rasti.

Besueshmëria

Neni 27

Revizori i autorizuar duhet ta respektojë besueshmërinë e informatave të marra si rezultat i marrëdhënieve

profesionale dhe afariste dhe nuk duhet të zbulojë cilëndo qoftë nga ato informata të personave të tretë pa leje të veçantë dhe adekuate, përveç nëse ka të drejtë ligjore dhe profesionale ose obligim t'i ndriçojë.

Me përjashtim të paragrafit 1 të këtij neni, kur shoqëria për revizion ose revizori i autorizuar – tregtar individ zëvendësohet, paraprakisht shoqëria për revizion ose revizori i autorizuar-tregtar individ duhet t'i sigurojë qasje deri te të gjitha informatat relevante të shoqërisë së re të caktuar për revizion ose revizorit të autorizuar-tregtar individ në lidhje me subjektin e revizionit.

Për shoqëri të mëparshme revizioni ose për revizor të autorizuar-tregtar individ, të cilëve u ka pushuar angazhimi revizor, zbatohet dispozita nga paragrafi 1 i këtij neni, në raport me atë angazhim.

Pronarët dhe drejtorët ekzekutiv të subjektit të revizionit, duhet të jenë në lidhje të përbashkët që të sigurojnë informata, me kërkesë të revizorëve të autorizuar dhe të Institutit.

Revizioni ligjor i llogarive vjetore dhe raporteve financiare

Neni 28

Shoqëria për revizion ose revizori i autorizuar-tregtar individ, për revizionin e bërë të llogarive vjetore dhe raporteve financiare u paraqet raport aksionarëve ose bashkëpronarëve për llogaritë mbi të cilat ka bërë revizion.

Raporti shqyrtohet në kuvendin vjetor të subjektit dhe është i kapshëm për kontroll dhe çështje nga cili do qoftë aksionar ose bashkëpronar.

Revizori i autorizuar i subjektit ka të drejtën e qasjes në çdo kohë të arsyeshme në librat, llogaritë dhe në urdhëresat e subjektit dhe kanë të drejtë të kërkojë nga anëtarët e administratës së subjektit, nëpunësit dhe nga menaxhuesit e subjektit nga të punësuarit ose nga subjektet të cilët janë në marrëdhënie marrëveshjeje me subjektin, informatat dhe sqarimet të cilat janë në kontroll dhe dijeni të tyre të cilët ato mund t'i marrin, e të cilat revizori i autorizuar konsideron se janë të konsiderueshme për zbatimin e detyrave të tyre.

Subjekti, te i cili bëhet revizioni, nuk guxon ta kufizojë qasjen në dokumentet e duhura nga paragrafi 3 i këtij neni, ose t'i sigurojë informata që janë të rrejshme ose çojnë në përfundime të gabuara.

Revizioni ligjor i llogarive vjetore të konsoliduara dhe i raporteve të konsoliduara financiare

Neni 29

Shoqëria për revizion ose revizori i autorizuar-tregtar individ, përgjegjës për kryerjen e revizionit të llogarive të konsoliduara u paraqet raport aksionarëve ose bashkëpronarëve për llogaritë e konsoliduara të cilat kanë qenë lëndë e revizionit të tyre.

Raporti revizor shqyrtohet në kuvendin vjetor të subjektit dhe është i hapur për kontroll dhe për pyetje nga ana e cilitdo qoftë aksionar ose bashkëpronar.

Revizori i autorizuar ka të drejtë në qasje në çdo kohë të arsyeshme në librat, në llogaritë dhe në dokumentacionin e plotë të subjektit të revizionit dhe në të gjitha filialet dhe subjektet e lidhur dhe ka të drejtë nga anëtarët ekzekutiv të këshillit të drejtorëve, respektivisht anëtarëve të këshillit drejtues ose udhëheqësi i shoqërisë, nëpunësit dhe të punësuarit ose realizuesit, të kërkojë informata dhe sqarime që janë në kompetencë të tyre e që konsiderohen se janë të domosdoshme për kryerjen e detyrave të tij.

Subjekti te i cili bëhet revizioni, nuk guxon ta kufizojë qasjen në dokumentet e duhura nga paragrafi 3 i këtij neni, ose i siguron informata që janë të rrejshme ose çojnë në përfundime të gabuara.

Obligimet e subjektit te i cili bëhet revizioni

Neni 30

Subjekti i revizionit është i detyruar, në pajtim me ligjin, t'i sjellë në revizion llogaritë e tija vjetore dhe raportet financiare.

Kuvendi i aksionarëve ose bashkëpronarëve

Neni 31

Revizorët e subjektit për revizion kanë të drejtë të prezantojnë në secilin kuvend të subjektit dhe t'i marrin të gjitha informatat për secilin kuvend ose shkresat tjera lidhur me atë, që kanë të drejtë t'i marrin të gjithë aksionarët ose bashkëpronarët, t'i drejtohen cilitdo qoftë kuvend në të cilin prezantojnë që ato i tangojnë si revizorë.

Autorizimi për realizimin e hetimit

Neni 32

Ministri i Financave, në pajtim me Ligjin për policinë financiare, mund të iniciojë realizimin e hetimit për cenimin e këtij ligji dhe të dispozitave të miratuara në bazë të këtij ligji.

VI. DISPOZITAT NDËSHKUESE

Neni 33

Me dënim me para prej 200.000 deri 300.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje personi juridik, i cili nuk e kryen obligimin ligjor për paraqitjen e raporteve të tyre financiare dhe llogaritë vjetore në revizion (neni 30).

Për veprimet nga paragrafi 1 i këtij neni do të dënohet për kundërvajtje edhe personi përgjegjës në personin juridik, me dënim me para prej 40.000 deri më 50.000 denarë.

Përveç dënimit me para nga paragrafi 2 i këtij neni, personit përgjegjës në personin juridik do t'i shqiptohet masa e sigurisë, ndalimi i kryerjes së veprimtarisë në kohëzgjatje prej tre muajve deri në një vit.

Neni 34

Me dënim me para prej 150.000 deri 300.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje shoqëria për revizion ose revizori i autorizuar-tregtari individ nëse:

1) bën revizione ligjore ose revizione me marrëveshje ndërsa nuk është revizor i autorizuar dhe nuk është anëtarë i Institutit (neni 16),

2) nuk e boton raportin vjetor për transparencë (neni 26).

3) nuk i zbaton Standardet ndërkombëtare për revizion të IFAC-së, të botuara nga ministri i Financave në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë" (neni 25).

Përveç dënimit me para nga paragrafi 1 i këtij neni, personit përgjegjës në personin juridik - shoqërisë për revizion do t'i shqiptohet masa e sigurisë, ndalimi i kryerjes së punëve përgjegjëse dhe detyrave të punës prej 1 deri në 3 vjet.

Për veprimet nga paragrafi 1 të këtij neni, do të dënohet për kundërvajtje edhe personi përgjegjës në shoqërinë për revizion, me dënim me para prej 20.000 deri në 50.000 denarë.

Пërveç дëнит ме пара nga параграфи 2 i кëtij нени, personit пëргjegjës në shoqërinë e revizionit do t'i shqiptohet masa e sigurisë, ndalimi i kryerjes së punëve пëргjegjëсе dhe дetyrave të punës në kohëзгјатје преј тре муајве дери në një vit.

Neni 35

Me дëним ме пара преј 20.000 дери në 50.000 денарë до të дëноhet пëр kundërvajtје revizori i autorizuar, nëсе:

1) бën ревизиие лигјоре осе ревизиие ме marrëveshје, ndërса нук është anëtarë i Institutit (neni 16),

2) нук i zbaton Standardet ndërkombëtare пëр ревизион të IFAC-сë, të botuara nga ministri i Financave në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë" (neni 25) dhe

3) нук сигурон бесуешмëринë e të dhënave dhe јохуриве në kryerjen e revizionit (neni 27).

Neni 36

Me дëним ме пара преј 150.000 дери në 300.000 денарë до të дëноhet пëр kundërvajtје personi juridik - subjekt i tek i cili bëhet ревизионии nëсе shoqërisë së revizionit осе revizorit të autorizuar tregtar individ ia kufizon qasjen në документационин e дур, осе i сигурон информата të cilat janë të rrejshme осе çojнë në пëрfundime të gabuara në pajtim ме nenin 28 параграфи 4 dhe нени 29 параграфи 4.

Пëр veprimet nga параграфи 1 të кëtij нени до të дëноhet пëр kundërvajtје edhe personi пëргjegjës në personin juridik - subjekt i revizionit, ме дëним ме пара преј 20.000 дери në 50.000 денарë.

Me дëним ме пара преј 10.000 дери në 50.000 денарë, до të дëноhet пëр kundërvajtје personi fizik - subjekt i tek i cili bëhet ревизионии, пëр veprimet nga параграфи 1 të кëtij нени.

VII. DISPOZITA TË VEÇANTA

Neni 37

Дери në themelimin e Institutit, punët пëрггатиторе në lidhje ме fillimin e punës së tij do t'i bëјë komisioni преј тре anëtarësh i formuar nga ministri i Financave.

Anëtarët e komisionit janë revizorë të autorizuar. Komisioni nga параграфи 1 i кëtij нени до t'i bëјë punët si vijon:

1) regjistrimin e anëtarësimit fillestar dhe сигуримин e mjeteve пëр fillimin ме punë, dhe

2) пëрггатитјен e актеве пëр fillimin e punës së Institutit në bashkëpunim ме Këshillin пëр пëрparimin dhe mbikëqyrjen e revizionit.

Neni 38

Aktivitetet пëрггатиторе пëр mbajtjen e Kuvendit të пëргјитhshëm themelues të Institutit, në të cilin do të згјидhen organet dhe до të lejohen aktet e Institutit дурет të jenë të kryera në афат преј гјасhtë муајш nga dita e hyrjes në fuqi të кëtij лигји.

VIII. DISPOZITA KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 39

Institutit do të themelohet më së voni në афат преј гјасhtë муајш nga dita e hyrjes në fuqi e кëtij лигји.

Neni 40

Programi пëр dhënien e provimit пëр marrjen e titullit revizor i autorizuar, пëр marrjen e lejes пëр punë të shoqërisë пëр ревизион dhe dispozitive tjera nga ky лигји, до të miratohen në афат преј nëntë муајш nga dita e hyrjes në fuqi e кëtij лигји.

Neni 41

Procedurat пëр dhënien e provimit, пëр marrjen e titullit revizor i autorizuar dhe пëр marrjen e lejes пëр punë të shoqërisë пëр ревизион, до të пëрфундојнë sipas dispozitive të cilat kanë qenë të vlefshme дери në ditën e hyrjes në fuqi të кëtij лигји пор më së voni në афат преј një viti nga dita e hyrjes në fuqi e кëtij лигји.

Neni 42

Dispozitat të cilat kanë qenë të vlefshme дери në ditën e hyrjes në fuqi të кëtij лигји до të збатohen дери në ditën e hyrjes në fuqi të dispozitive në pajtim ме кëtë лигји.

Neni 43

Me ditën e hyrjes në fuqi të кëtij лигји, pushon të vlejë Лигји пëр ревизион ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 65/97, 27/2000, 31/2001, dhe 61/2002), пëрveç neneve 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17 параграфет 2, 29 dhe 30 të Лигјит, të cilët до të збатohen në афат преј një viti nga dita e hyrjes në fuqi e кëtij лигји.

Neni 44

Ky лигји hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 1051.

Врз основа на член 57-б став 2 од Законот за надворешно-трговско работење („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/93, 41/93, 78/93, 56/96, 15/97, 13/98, 13/99, 50/99, 82/99, 47/01, 45/02 и 5/03), а во врска со член 65 од Законот за трговија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 16/04), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 15.09.2005 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА КОРИСТЕЊЕ НА СРЕДСТВАТА ОД НАДОМЕСТОКОТ, ШТО ГО ПЛАЌААТ ДЕЛОВНИТЕ СУБЈЕКТИ ПРИ УВОЗ И ИЗВОЗ НА ПРОИЗВОДИ, СТОКИ И УСЛУГИ

Член 1

Во Програмата за користење на средствата од надоместокот, што го плаќаат деловните субјекти при увоз и извоз на производи, стоки и услуги („Службен весник на Република Македонија“ бр. 36/03, 31/04 и 67/05), во точка „16 Програма Д5, ставка 462 - Субвенции за приватни претпријатија, бројот: „35.000.000,00“ се заменува со бројот: „68.156.000,00“. Во истата точка се додаваат пет нови ставки и тоа.

„464 - Разни трансфери-Форум

Економист-Виена 5.000.000,00 денари

483 - Купување на мебел, опрема

возила и машини 3.500.000,00 денари

401 - Плати и надоместоци

на плати 5.137.000,00 денари

402 - Придонеси за социјално осигурување

од работодавачите 206.000,00 денари

403 - Останати придонеси од плати 930,00 денари“.

Член 2

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-2475/1

15 септември 2005 година

Скопје

Претседател на Владата

на Република Македонија,

д-р **Владо Бучковски**, с.р.

ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РМ ВИ НУДИ

Р.бр.	Издавач	Цена	Р.бр.	Издавач	Цена
1	Збирки на прописи од областа на локалната самоуправа, 2004		7	Закон за општата управна постапка (со коментар)	
а)	I книга – (Законите за: локална самоуправа; територијална организација на локалната самоуправа; за градот Скопје; финансирањето на единиците на локалната самоуправа и Законот за локалните кабини – редакциони пречистени текстови)	900.00	8	Закон за работните односи (редакциска збирка, 2005)	600.00
б)	II книга – (Законите за: комуналните такси; даноци на имот; установа на дејност; приватна дејност и Законот за државна значајна дејност)	600.00	9	Закон за извршната постапка	300.00
в)	III книга – (Редакциони пречистени текстови на Законите за: основното образование; средното образование; заштите на децата и Законот за социјална заштита)	700.00	10	Закон за прекршоците (со објаснувања, коментари, судска практика, со прилоги)	350.00
г)	IV книга – (Закон за управување со отпадот; Закон за квалитетот на животната средина; Законите за заштита на природата)	500.00	11	Закон за спречување на корупцијата (со Закон за ратификација на конвенцијата)	250.00
д)	Комплет од четирите книги - Збирки на Законите од областа на локалната самоуправа, 2004, по цена од	2100.00	12	Закон за денационализација (со коментар, објаснувања и образци)	250.00
2	Збирка на прописи (редакциска) (Законите за: градење; за просторно и урбанистичко планирање; за животната средина)	700.00	13	Збирка на прописи од областа на државјанството	200.00
3	Закон за трговските друштва, со вовед, 2004	800.00	14	Устав на Република Македонија (со сите амандamenti и рамковен договор) на македонски јазик (мек повеќо) на англиски јазик (мек повеќо)	300.00 400.00
4	Закон за јавните набавки, 2004 (со подзаконските акти)	200.00	15	Комплет CD-ROM изданија 2001, 2002, 2003 и 2004 година	5200.00
5	Закон за кривична постапка и Закон за извршување на санкциите (редакциски пречистени текстови)	900.00	16	Поединечни CD-ROM изданија 2001, 2002, 2003 и 2004 година	1500.00
6	Збирка на меѓународни конвенции од областа на кривичното право, 2000	150.00	17	Регистар на прописи на РМ	3700.00
			18	WEB - базата на прописи од 1945 до денес. www.slvesnik.com.mk	

←-----→

ПОРАЧКА Бр. 79

Со ова неотповикливо ги порачуваме изданијата под реден број _____ во _____ примероци;
 р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци;
 р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци.

Доказот за извршена уплата на жиро с-ка 300000000188798 и порачката ги испраќаме по пошта на адреса бул. „Партизански одреди“ бр. 29, п. факс 51, 1000, Скопје, или на телефакс број + 389-2-311-22-67.

Порачател: _____

Место: _____, ул. _____, бр. _____, тел./факс _____

Потпис на порачателот

Во _____, _____ 2005 година. (М.П.) _____

www.slvesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
 бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски факс 51.
 Директор и одговорен уредник - Борис Тренески.
 Telefони: +389-2-3298-860.
 Телефакс: +389-2-3112-267.

Претплатата за 2005 година изнесува 9.200,00 денари.
 „Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
 Рок за рекламации 15 дена.
 Жиро-сметка: 300000000188798. Број за ДДВ МК: 4030987108771.
 Депонент: Комерцијална банка, АД - Скопје.
 Печат: Графички центар КМ Креатив - Скопје.